TURAN DURSUN

TABU CAN ÇEKİŞİYOR

DİN BU 2

12. BASIM

KAYNAK YAYINLARI

TURAN DURSUN TABU CAN ÇEKİŞİYOR DİN BU II

85

KAYNAK YAYINLARI

Birinci Basım: Kasım 1990
İkinci Basım: Kasım 1990
Üçüncü Basım: Kasım 1990
Dördüncü Basım: Aralık 1990
Beşinci Basım: Nisan 1991
Altıncı Basım: Temmuz 1991
Yedinci Basım: Temmuz 1992
Sekizinci Basım: Mart 1993
Dokuzuncu Basım: Kasım 1993
Onuncu Basım: Nisan 1994
On Birinci Basım: Aralık 1994
On İkinci Basım: Ağustos 1995
Kapak Resmi: Siyer-i Nebî (s.76.)
Baskı: Sistem Ofset

ISBN: 975-343-012-4 (Tk. No.)
975-343-014-0 (2. cilt.)

KAYNAK YAYINLARI: 85

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM UYGULAMA LTD. ŞTİ.
İstiklal Cad. 184/4 80070 Beyoğlu/İstanbul
Tel/Faks: (0212) 252 21 56 – 252 21 99

TURAN DURSUN

TABU CAN ÇEKİŞİYOR

DİN BU

II KİTAP

İÇİNDEKİLER

Sunuş
"Ben, Yüzyılların Doğurduğu Ölümüm" 9

İSLAM'IN İBADET KAYNAĞI:
GÜNEŞ KÜLTÜ
Atatürk'e Gönderilen Soluk Kesici Bir Rapor 15
Ya Ötekiler? 15
Raporun İçeriği: İslam'daki İbadetler
"Güneş Tapımı" Kaynaklı 17
İki Yol 18
Kur'an "Güneş Tapımı"nın da
İçinde Bulunduğu "Yıldız Tapımı"nı
Resmen Tanıyor 20
İslam'da, Tıpkı Güneş ve Ay Kültlerinde
(Sâbiîk'te) Olduğu Gibi Güneşe, Aya Ayarlı 25
Güneşin Kaymaya-Kıpırdamaya Başlaması
Zamanı ve Nedeniyle Namaza Başla" 26
Kur'an'da İbrâhim Peygamber'in de
"Yıldız"a, "Ay"a ve "Güneş"e
"Tanrım" Dediği Belirtilir 27
Üç Dinin Paylaşamadığı İbrahim, Bir
"Sâbiî"ydi 28
Muhammed de, İlk Zamanlar
"Sâbiî" Diye Tanınıyordu 31

İslam'ın İnanç ve İbadetlerindeki
Birçok Sözcük de, Sâbiîliğin Temel
Dili Olan "Süryanca", "Aramca" Kaynaklıdır 34
Asıl Kaynak Neden "İslam" Değil de,
Sâbiîlik'tir? 35
"Yıldız Tapımı", "Güneş Tapımı", "Ay Tapımı"
ve Bunlardan Oluşan "Sâbiîlik",
Dinlerin En Eskisidir 35
"Sâbiîlik de Münzel (Gökten İnme)
Bir Dindi Ama Bozulmuştu" Yutturmacası 36
Sâbiîlik'ten İslam'a Geçenlerin Kimi
Doğrudan Kimi de Yahudilik,
Hristiyanlık Yoluyladır 37
Sâbiîliğin Tapınakları, Kur'an'da,
"Tanrı Adının Çok Anıldığı "Tapınaklar"
Arasında Anılıyor 42
Ka'be Bir "Güneş Tapınağı" Olarak
Yapılıp Kullanılmıştır 44
Sâbiîliğin Öteki Dinlere de Geçen
İbadetlerinin Asıl Yurdu Neredir? 48

Tahsin Mayatepek'in Atatürk'e Raporu 53

İlgili Yazılar ve Açıklayıcı Notlar 91
İslam Ansiklopedisi'ndeki
"Sâbiîler" Maddesi 91
Kur'an'ı Kerim ve Sâbiîler 97
Sâbiîlik 119
Essabiin Essabiun 122
Sâbiîlik 125
İbrahimci Sâbiî Haniflerin Bir Kitabı 128

Sâbiîlerin İnanç ve İbadetleri 131
Harran Sâbiîleri Ve Me'mun (Halife) 138
Süryan Toplumu ve Sâbîler 141
Sâbiîler ve İnançları 145
Ve "Taberi Tefsiri"nden 148
Sonuç 149
Mayatepek Rapor'una Tepkiler 155

KUTSAL KİTAPLARIN KAYNAKLARI
KUR'AN
Kur'an'daki "İman"ın Anayurdu 171
Kur'an'ın Birinci Kaynağı:
Yahudi kaynakları 178
Kur'an'daki İlk Yahudi "Maval"ı:
Yaratılış Söylencesi 198
İbrahim "Peygamber" Mavalı 221
İbrahim "Peygamber" Mavalındaki Sünnet 244

DİNCİ YAYIN ÇEVRELERİNE YANITLAR 249

"BEN, YÜZYILLARIN DOĞURDUĞU ÖLÜMÜM"

Turan Dursun öldürüldü, din kurtuldu!

Cinayeti planlayanlar, evinin otuz metre ötesinde onun başına kurşun sıkanlar böyle düşünmüşlerdir sanırım. Turan Dursun'un öldürülmesini radyolarından sevinç çığlıklarıyla duyuran İranlı mollalar da buna inanmış olmalı. Ne gaflet, ne ilkel aldanış! İnsanlık tarihi boyunca sürüp geliyor bu savaş. Bir kere olsun zulümle, cinayetle safsatanın üstüne kalabildiği olmuş mudur? Engizisyonun ayakta tutamadığı hurafe, şimdi camilerin kurşunlarıyla mı zafer kazanacak? İnsan aklı bağnazlığı süpüre süpüre yürüyor. Odunlar üstünde yakılan Giordano Brunolara, derisi yüzülen Hallacı Mansurlara bir de Turan Dursun'un eklenmesiyle din ömrünü kaç gün uzatabilir acaba? Turan Dursun *Teori* dergisinin Ağustos 1990 tarihli 8. sayısında şöyle yazmıştı:

"Bilcümle İslamcılar! İyice bilin! Bilin ve unutmayın ki ben, yüzyılların doğurduğu bir 'ölüm'üm! İslâm'ın, tüm dinlerin, tabuların, sonuçları bugün ve yarın görülecek ölümüyüm. Çıkarları din karanlığı üstüne kurulu olanlar, bu karanlıktan türlü biçimde yararlananlar, tüm karanlık böcekleri benden korksunlar. Ne imzalı, ne imzasız yalanları beni yıldırabilecektir. Korksunlar elimdeki ışıktan. Bir mum ışığının bile koca bir oda karanlığını nasıl parçaladığını anımsasınlar. Binlerce yıllık ilkellikleri, yalanlarla örülüp piyasalara sürüldüğü imanın, kafalardaki dıygulardaki zincirlerinin elbette ki bir gün sonu gelecektir"

Turan Dursun'un sözlüğünde ölümün anlamı işte budur. Bu gerçek ölümün dehşeti içinde çırpınanlar onu ortadan kaldırarak korkularına çare aramışlardır. Turan Dursun'un kendi ölümüne gelince, gene onun yaklaşımına başvurmak gerekiyor. Turan Dursun'un büyük düşünce savaşını izleyenler, bu cesareti nereden aldığını, öldürülmekten korkup korkmadığını, kendini iyi koruyup korumadığını hep sormuşlardır. İrticanın tırmandırılıp pervasızca saldırtılması karşısındaki kaya gibi duruşu insanları sadece hayran bırakmamış, bu türden soruları

akla getirmiştir. *Yüzyıl*'ın Ankara Bürosu'nda bana şunu anlatmıştı: Din konusunda gerçeğe ulaştığımda kendime sordum. Rahat yaşamak uğruna gerçeği mezara mı götüreyim; halka gerçeği anlatmak uğruna ölümü mü göze alayım? Turan Dursun bir aydınlanma savaşçısı gibi yanıtladı soruyu. Ve o anda ölümü yendi. Ölümün ötesine geçti. Bu nedenle Turan Dursun'u öldürmek olanaksızdı. Onun katilleri gereksiz, boşuna bir iş için kendilerini yormuşlardır. Ölüm Turan Dursun'u daha da büyüttü. Şimdi onun yazdıkları uğrunda yaşamını feda etmiş olmasının büyüsüyle de çekici hale geldi. Adı ölümsüz aydınlanma kurbanlarının arasına yazıldı.

Turan Dursun'un ölüsü önünde düşünmeliyiz. Türkiye bir cumhuriyet devrimi yaşadıktan sonra, Turan Dursunların fikirlerini yazabilmek için ölümü göze almaları gereken ve sonra da öldürüldükleri bir ülke haline getirilmiştir. Atatürk'ün din konusunda söylediklerini, Atatürk döneminde okutulan ders kitaplarının yazdıklarını anımsamanın tam zamanı. "Hayat, herhangi bir doğa dışı etkenin müdahalesi olmaksızın dünya üzerinde doğal ve zorunlu bir kimyasal ve fiziksel olaylar dizisi sonucudur" (Saçak , Mayıs 1985, sayı: 16) diyen, Muhammed'in bir Arap siyaset adamı olduğunu, tek tanrılı dinlere siyaseten geçildiğini söyleyip yazan Kemalizm'den, (*2000'e Doğru*, 22-28 Şubat 1987 Yıl: 1 Sayı: 8) bugünkü kodaman Atatürkçülüğüne getirilmiştir ülke. Dinin toplum yaşamından sökülüp atılması, düşüncenin özgürleştirilmesi, bağnazlığa karşı mücadele anlamındaki laikliğin külü göğe savruldu. 12 Eylül'ün kattığı ivme ile "Laiklik dinsizlik değildir" laikliğine geçildi. Okullara zorunlu din dersinden, Rabıta parasıyla imam maaşı ödenmesine kadar uzanan icraatla 12 Eylül, Muammer Aksoy, Çetin Emeç, Turan Dursun cinayetlerinin kaldırım taşlarını da döşedi. Turan Dursun'un katili fetik çekicilerden çok 12 Eylül'dür. Suudi sermayesine kaderini bağlamış iktidar sahipleridir.

Cinayetin çarpıcı bir şekilde gündeme getirdiği gerçekler var. Mustafa Kemal'i Kurtuluş Savaşı'nda ve hemen sonrasında mazlum milletler alkışladı. Şimdi iktidarda bulunanları Pentagon başta, emperyalistler alkışlıyor. Mustafa Kemal hareketini Lenin, yani dünya komünizminin lideri alkışlarken, bunları Bush alkışlıyor. Turan Dursun böylesine geriye döndürülmüş bir Türkiye tablosunun ortasında yatıyor, Koşuyolu'nun soğuk kaldırımında değil.

Cumhuriyet, Osmanlı halifeliğini yıkarak kuruldu. Şimdi iktidarda olanlar ise Ortadoğu'nun şeriatçı şeyhleriyle, emirleriyle, kralларıyla halklara karşı saf tutuyorlar. Bu cephenin patronu ise Amerika. Türkiye bir Amerikan savaşına ortak edilmek isteniyor. Neden Turan Dursun, neden şimdi sorularına yanıt ararken bunları düşünmemek olanaksız. Cinayet, sadece şeriat cephesinin azgınlığını ortaya koymuyor, bir plana da ışık tutuyor.

Turan Dursun için yazarken eksik bırakılmaması gereken bir nokta var: O, düşüncesinin sonuçlarına cesaretle yürüyen aydındı. Bulgularından dehşete düşerek sınırlanmayı reddetti. Kalemlerin alınıp satıldığı, mevki için, övgü için fikirlerin şapka gibi giyilip çıkarıldığı, şiirin bile metalaştırıldığı düşünce dünyamızda az şey mi?

Altında hiçbir yayın organı bencilliği aranmaksızın şu soru üzerinde de düşünülmesini isteriz: Bu kahraman aydınlanmacı, Turan Dursun, neden önce *2000'e Doğru*'nun, sonra da *Yüzyıl*'ın yazarıdır? Neden Marksistlerin önderlik ettiği dergilerde yazabilmiş, neden ancak Marksistlerle birleşebilmiştir? "Yazabilmiştir" sözünü vurgulu söylüyorum. Turan Dursun'dan bizzat dinledim: "Doğu Perinçek'in beni anladığını, yapmak istediğim şeyi ancak onunla yapabileceğimi, sonuna kadar birlikte olacağımızı ilk görüşmemizde anladım." Kemalizm iktidar partisi olduktan sonra katılaşıp, düzenin bekçisi oldu. Statükoyu korumak ön plana geçti. 70 yıllık tarihi boyunca geldiğimiz noktada artık laiklik de emekçi sınıfların işidir. Dünyayı dönüştürme düşüncesinin merkezi marksizmdir.

Turan Dursun bütün bir din alemine karşı, safsataya, hurafeye karşı savaştı. İnsanlık alemi karanlığı öncü oğullarıyla yara yara ilerliyor. Kurbanlar veriyor. Turan Dursun, mücadelesi boyunca din ulemasını sürekli er meydanına çağırdı. Hep korktular, hep kaçtılar. "Yazdıklarım en sağlam kabul edilen temel kaynaklara dayalı. Çürütenler varsa, buyursunlar bunları çürütsünler". Bu çağrıya yanıt verecek cesarette bir din savunucusu bulunamadı. Ama pusu kurup, tetik çekecek üç katil bulundu.

Yüzyıl, 9 Eylül 1990 Yıl 1, Sayı:6
HASAN YALÇIN

İSLAM'IN İBADET KAYNAĞI GÜNEŞ KÜLTÜ

ATATÜRK'E GÖNDERİLEN SOLUK KESİCİ BİR RAPOR

***Raporun adı:** Güneş kültü*

***Yazıp gönderen:** Tahsin Mayatepek. Meksiko Maslahatgüzarı*

***Raporun alıcısı:** Atatürk*

***Tarih:** 12 Kasım 1937*

***Sayısı:** 14. Rapor*

***Sayfa sayısı:** 40*

Bu raporla yıllar önce tanıştım. Şimdi ilk yayına sunan ve değerlendiren kişi olmanın coşkusunu taşıyorum.

Ya ötekiler?

Birinci rapor, ikinci rapor, üçüncü rapor nerede? Nerede dördüncüsü, beşincisi, altıncısı? Ve nerede yedincisi, sekizincisi, dokuzuncusu? Daha da var: Onuncusu, onbirincisi, onikincisi, onüçüncüsü. Belki de 14.'den sonrası da vardı. Ama 14.'ye kadar bulunduğu kesin. Yoksa bu rapor için "14. Rapor" denir miydi? Peki nerede öbürleri? "14. Rapor", Cumhurbaşkanlığı arşivinde. Her nasılsa kalabilmiş. Öbürlerinin de burada bulunması doğaldı. Dahası gerekliydi. Ama ne bu "doğal"lık, ne de bu "gerek"lilik o raporlarının bu arşivde bulunmasına yetmiştir. Hiç değilse sorulması da doğal değil mi? Nerede

Atatürk'e Mayatepek'in gönderdiği kesin olan öteki raporlar? Eğer Atatürk'ün arşivine önem verilmişse, eğer bu arşivdeki belgeleri kimi eller çekip almamışsa, bunlar kimilerinin keyfine ya da çıkarına uygun biçimde yok edilmemişse, yağmalanmamışsa, ahnıp satılmamışsa... Nerede bu raporlar? Evet, neredeler? Yok, yok, yok. "Var" diyen varsa, beri gelsin, açıklasın, anlatsın. Ve aydınlatsın araştırmacıları.

"Araştırmacılar" Bunlar, asıl yetkilileri, tepede bulunanları ilgilendiriyor mu dersiniz? Araştırmacılar, hele sıradan olanlar ya da sıradan görülenler, ilgililerin ölçülerine uyabilecekleri kesin olmayanlar o kapıları açabilirler mi? Örneğin, Atatürk'e ait elyazmaları arşivinde bulunan, Ruşeni'nin son derece önemli kitabı, Atatürk'ün de övgülerini taşıyan "Din Yok Milliyet Var" adlı kitaba ulaşmak kolay mı? Dahası: Mümkün mü? Bunun için çok sıkı biçimde "dinli ve imanlı" olmak gerek. Hem de ilgililerin, yetkililerin ölçüleri içinde "dinli imanlı" olmak... Başka türlü o kapılar açılmaz. Araştırmacıya yol yok. Ya bulduğuyla "fikir"leri ve de "inanç"ları bulandırırsa? "Yağma yok" öyle...

Peki "yağma" yok da ve olmamışsa, söz konusu arşivdeki belgeler niye tamam değil? Bulunması gereken belgeler bulunmuyorsa, "yağma"; yalnızca belirli kesim için "mubah" görülmüş olmuyor mu? O belgelerin yok edilmesinde bu kesimin payı bulunduğu düşünülemez mi?

Şimdi bir düşünün: "Dinli imanlı" görünen ya da öyle olan bir kimse, bu niteliğine ve ilgililerin yasa üstü ölçütlerine uyma noktasındaki güvenilirliğine bağlı olarak güven sağlayıp, söz konusu arşive dalıyor. Dilediğini alma, sözümona inceleme rahatlığına sahip. Ve karşısına Tahsin Mayatepek'in Atatürk'e gönderdiği raporlar türünden belgeler çıkıyor. "Amanınnnn!!! Bunlar hep imansızca şeyler! Yok edilmeli bunlar!" diye düşünmez mi?

Belgelerin yok olmasında "din, iman" mı, yoksa "çıkarlar" mı, yoksa her ikisi mi rol oynamıştır? Hiçbirinin "günah"ı yoksa, bir kez daha sormalı: Nerede bu belgeler? Niye olmaları gereken yerlerinde değiller?

Raporun içeriği: İslam'daki ibadetler
"Güneş Tapımı" kaynaklı

Orta Asya'daki ecdadımız gibi Güneş Kültüne sâlik olan Meksika yerlilerinin Güneşe tazim ayinlerini ne suretle yapmakta oldukları ve Ezan, Abdest ve secde gibi müslümanlığa aid oldukları zan olunan hususatın müslümanlığa güneş dininden girdiği ve islam dininde vazıh bir manası olmayan secdenin Güneş kültünde çok derin bir manası olduğuna ve saireye dair mühim malumat ve izahatı havi rapor.

En başta, böyle sunuluyor rapor.

"Güneş kültü" deniyor.

"Kült" (Alm. kult, Fr. culte, İng. cult) nedir?

Prof.Dr. Sedat Veyis Örnek şöyle tanımlıyor:

"Yüce ve kutsal olarak bilinen varlıklara karşı gösterilen saygı, onlara tapınış. (Bkz. Örnek, Etnoloji Sözlüğü, "kült" maddesi.)

Kısaca "tapım" denebilir.

Öyleyse "güneş kültü", "güneş tapımı" demektir.

Rapor, İslam'ın öz ibadetleri olduğu sanılan ibadetlerin, gerçekte hangi kaynaktan geldiğini örnekleri ve kanıtlarıyla sergiliyor. Bir bir..!

İlk kez yayınlanacak olan bu raporu, eksiksiz, olduğu gibi yayınlamadan önce bir-iki nokta üzerinde duralım:

Bu ve benzeri raporlara o dönemlerde neden gerek duyuluyordu?

Atatürk neden istiyordu? Bu raporun kapsadığı alanda aydınlara, araştırmacılara neden görevler yüklemişti? Ve aydınlar, araştırmacılar, bu alanı neden bu denli iş edinmişler ve çabalara girişmişlerdi?

Noktalardan biri de bu.

Raporda ileri sürülenler alanında Kur'an'da neler var? İslam ve İslam araştırmacıları ne diyor? Başka dinlerin ve efsanelerin "kutsal yapıtları" ne diyor?

Noktalardan biri de bu.

Bu noktalar üzerinde önce özet olarak durulacak. Rapor tümüyle

sunulduktan sonra da yer yer açıklamalar ve ayrıntılarla kimi kesimlere daha çok açıklık getirmeye çalışılacaktır.

Birinci nokta: Raporun yöneldiği amaç.

Bu amacı, Atatürk'e rapor, daha doğrusu raporlar yazıp gönderen Tahsin Mayatepek'in, raporda çok açık biçimde yansıyan coşkusunu anlayabilmek için, genç cumhuriyetin yöneldiği amacı, temel taşlarını, hangi dünyaya, uygarlığa yönelik olduğunu anımsamak gerekir. Ve iki yolu birbirinden ayırdıktan sonra hangi yolu seçmek gerektiğinin bilincinde olmak:

İki yol

İki yolu var:

- Bilim yolu.

- Bilim dışı yol.

Birincisinde gözlem var, deney var, değerlendirme var, nesnel gerçekler var, sorunları gerçeklerin yasalarına göre açıklama, çözümleme var, bir sağlam sonuçtan, bilinmeyenden bir başka sağlam sonuca ulaşma var, bilinmeyenleri bilinen durumuna getirme var, dinamiklik var, değişmeler ve gelişmeler var, sürekli ilerlemeler var, kapısı hep ileriye doğru açık uygarlık var, insan var, insanlar toplumlar yararına girişilmiş buluşları var, insanca düşünülüp konulan ve her zaman değiştirilebilen yasalar ve yönetimler var, açıklık var. Kısa söylenecekse, "din ve iman"la, "çıkara dayalı saptırma amaçlı yorumlar"la ırzına geçilmediği zaman güvenilirliği olan akıl var, bilim var.

İkincisindeyse, binlerce yıllık ilkellikler var, "din" var, inançlar var, düş var, büyü var ve olayları bunlara, bunlar kullanılarak oluşturulan kalıplara göre çözümleme, daha doğrusu çözümleyememe var, içinden çıkılmaz kurallar, karanlıklar var, karanlık kaynaklı yasalar var, Mahmut Esat Bozkurt'un Türk Medenî Kanunu'nun gerekçesinde belirttiği gibi durağanlık var, donukluk var, değişmezlik var, gerilik var karanlığa teslim olma var. Kısacası, insanı kendi dışındaki korku,

umut ve türlü hastalıklar ürünü uydurma bir güce ya da güçlere bağlama var, görünmezler adına tutuklama, "hapsetme", çürütme, insanı mallaştırma, toplumları sürüleştirme, uyutma, uyuşturma ya da gözlerini döndürüp özgürlüklere, özgür düşünceye, özgür insana, çağdaş uygarlık yolunun yolcularına, akla, bilime saldırtma var.

Bu yollardan hangisi seçilmeli?

Cumhuriyetin kurucusu ulu önder, toplumu için bu yollardan hangisinin seçilmesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Cumhuriyetin kuruluşundan çok önceleri de seçimini yapmıştı. Birinci yolu seçmişti ve güçlü kişiliğiyle seçtirmişti.

Ulu önderin birinci yolu seçtiğine o denli kanıtlar var ki, saymakla bitmez.

Birinci yolu seçtiği için ilkelerini, devrimlerini ardarda sıralayıp gerçekleştirmişti. "En gerçek yol gösterici BİLİM'dir" ünlü sözünü söylemiş olması bundandı. Ve "devlet yönetimini, bu yönetimdeki politikasını, 'gökten' indiği sanılan kitaplara dayandırmadığını, bu kitaplardan 'esin' (ilham) almadığını, yaşamın gerçeklerinden güç ve esin aldığını" özenle belirtmiş olması da bu nedenleydi.

Ulu önder, "din"le "akıl ve bilim"i "bağdaştırma", bu yolla bir "sentez" (Türk İslam sentezi) yapma yoluna da gitmemişti. Bunun bir çıkmaz olduğunu biliyordu çünkü. Biliyordu ki, eğer "ırzına geçilmemiş"se, "akıl ve bilim"le hiçbir "din" bağdaşmaz. Bu, açık ve net olarak ortaya konmalıydı. Atatürk bunu yaptı.

İşte bu ulu önder, "ümmetlik"ten, "reâya (sürüler)" olmaktan çıkarıp, önüne çağdaş uygarlık yolunu açtığı, "ulus" olma bilincini vererek, sağlıklı kişilik ve kimlik kazandırdığı toplumun aydınlarına görevler yüklemişti: "Araştırmalar yapılsın, akla, bilime dayalı olarak toplum aydınlatılsın." Yeteneği olanları bu yöne yöneltmişti. Raporda çok iyi anlaşılıyor ki, Talısin Mayatepek de, bu yolda Atatürk'ün güvenini kazananlardan ve bu yönde görev yüklenmiş olanlardandı.

Rapor açıklıkla ortaya koyuyor ki, "İslam"ın "benim" dedikleri bile kendisinin değildir, "çok eskilere giden efsaneler"dir. Toplumların, bu arada Türk toplumunun çok eskiden yarattığı ve çağdaş ilkellerin yaşamlarında da tanık olunan, inanıldığı bilinen efsaneler... İşte

bunlardır yüzyıllar boyu "Tanrı'dan gelme vahiylerin eseri" diye yutturulanlar. Ve kullanılarak kitleler, Türk toplumu üzerinde (Arap ağırlıklı) baskı aracı yapılanlar...

İkinci noktaya gelelim:

Raporda ileri sürülenlerin gerçeği yansıttığına, "Kur'an"dan, ilkellerin "kutsal yapıt"larından, müslüman, Doğu ve Batı araştırmacıların araştırma ürünlerinden, açıklamalarından da "ipuçları" ve kanıtlar bulunabilir. Hem de bolca...

İşte Kur'an ayetleri:

Kur'an "Güneş Tapımı"nın da içinde bulunduğu "yıldız tapımı"nı resmen tanıyor

Kur'an'da "Sâbiîler"den söz edilir. Bunlar, "kitap ehli" arasında yer alır:

- Bakara suresinin 62., Mâide suresinin 69. ve Hacc suresinin 17. ayetlerinde...

İşte Bakara suresinin 62. ayeti:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَىٰ وَالصَّابِئِينَ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

Diyanet'in yayınladığı resmî "Türkçe anlamı"nda bu ayete şu anlam veriliyor:

"Şüphesiz, inananlar, yahudiler, hristiyanlar ve Sâbiîlerden Allah'a ve ahiret gününe inanıp, yararlı iş yapanların ecirleri rablerinin katındadır. Onlar için artık korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir."

-Bu ayette, birinci sıra "iman edenler"e, yani "Muhammed dinine inananlar"a (müslümanlara) veriliyor. İkinci sıra "yahudiler"in, üçün-

cüsü "hristiyanlar"ın, dördüncüsüyse "sâbiîler"in. Oysa gerçekten birinci sıranın, "Sâbiîler"in olması gerekir. Çünkü Sâbiîlik, sayılan dinlerin tümünden önce gelen, hepsinden eski bir dindir. Her neyse...

Ayette açıkça görüldüğü gibi, Müslümanlık, Yahudilik, Hristiyanlık ve Sâbiîlik inanırları sıralanıyor ve bunların, "Tanrı'ya ve âhiret gününe inanmaları" durumunda "Rablerinin katında ECR, yani sevap alacakları ve korkudan, üzüntüden kurtulacakları", kısacası "cennete girecekleri" bildiriliyor. Müslümanlar, "Tanrı"ya ve ahiret gününe inanırlar. Ötekiler de... O zaman bütün bu sayılan din inanırlarının "Rablerinden karşılık olarak kurtuluşa erecekleri", yani "cennete girecekleri" bildirilmiş oluyor. Bu İslam peygamberinin ve arkadaşlarının "mümaşât" yaptıkları, yani öteki dinlerin inanırlarıyla "barış içinde birlikte yürüme" politikası güttükleri, iyi geçinmeye çabaladıkları döneme rastlayan ayetlerdendir. Müslümanlar, kimi "mevzi"ler elde etmek için zaman zaman böyle politika izlemişler ya da izler görünmüşlerdir. Fırsat bulup, güçlenince de karşılarındaki dinlerin inanırlarını, "kitap ehli" filan demeden vurmuşlardır. Aslında dinler bunu hep yapmışlardır birbirlerine.

Konumuz nedeniyle bizi burada ilgilendiren, ayette, "kitap ehli" arasında yer verildiği görülen "Sâbiîler"dir.

-Kimdir bunlar?

Müslüman Kur'an yorumcularına, din ve tarih araştırmacılarına göre:

Yıldızlara ("güneş", "ay " da "yıldız" sayılmıştır) tapanlar.

- Meleklere tapanlar.

- Nuh Peygamberin dininde olanlar.

Yahudilerle Hristiyanlar arasında kalan bir dine inananlar.

Yahudilerle mecûsiler (Zerdüştçüler) arasında kalan bir dine inananlar.

Hristiyanlarla mecûsiler (Zerdüştçüler) arasında kalan bir dine inananlar.

- Bir dinden öbürüne geçen, din değiştirenler.

Bir kesim yahudiler.

- Bir kesim hristiyanlar
- Dinsizler.

Yukarıdaki ayette, "Sâbiîler", yahudilerden ve hristiyanlardan ayrı yer aldığına göre, bunlara "bir kesim yahudiler" ya da "bir kesim hristiyanlar" demek, Kur'an açısından mümkün değildir. "Dinsizler" demek de. Çünkü bunlar, belirli dinlerin arasında, bir din inanırları olarak yer alıyor. Bunlar için "din değiştirenler" demek de, ayetteki anlatıma uymaz. Çünkü ayette, din değiştirenlerden söz edilmiyor. Ayette anlatılana uyması için "sâbiîler", öyle bir dine inanmalılar ki, o din, Yahudilik'ten, Hristiyanlık'tan, Hacc suresindeki ayette yer verilen Mecûsilik'ten ve dahası Arap putataparlığından daha başka, başlıbaşına bir din olsun. Bu din, kimilerinin ileri sürdüğü gibi, "Nuh Peygamberin dini" olabilir mi? İsfehânlı Râgıp, el Müfredât'ında, bu görüşü benimsediğini belirtiyor. (Bkz. El Müfredât, "s-b-v") Ama inandıkları neydi, neye tapınıyorlardı? Kimilerinin ileri sürdüğüne göre, "meleklere" tapınıyorlardı. Genellikle benimsenen görüşe göreyse, *"yıldızlar"ın* tapınırlarıydı. Bu "yıldız"ların içinde ve başında da, bir zamanlar birer yıldız sayılan "güneş ve ay" bulunuyordu. Fahruddin Râzî gibi ünlü Kur'an yorumcuları da bu görüşü benimserler. (Bkz. F. Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebîr, 3/105). İbn Hazm (994-1063, Şehrestâni (1076-1153), Fadlullah el Ümerî (1301-1349) gibi müslüman dinler tarihi yazar ve araştırmacılarının benimseyerek belirttikleri görüş de budur ve ayrıca, "Sâbiîlik" dininin, *"dinlerin en eskisi olduğu"* yolundadır. (Bu yazarların yazdıklarını özet olarak bir arada görmek için bkz. Elmalı Hamdi Yazır, Hak, Dini Kur'an Dili, İstanbul, 1960, 3/1750-1769) Yine bu yazarların yapıtlarında belirtilir ki, Sâbiîlik inanırlarından Kurre Oğlu Sâbit (836-910) ve oğlu Sinan (ölm. 943) gibi çok ünlü düşünürler yetişmiş, bunlar, çeşitli dallarda verdikleri yapıtları yanında, Sâbiîlik dinine, inançlarına, ibadetlerine ilişkin kitaplar yazmışlardır. Sâbiîlik'ten çok şey almış bulunan Yahudilik dininin ikinci ve yeni baştan kurucusu sayılan ünlü filozof ve din adamı Musâ İbn Meymun (1135-1205) da, "Sâbiîlik"te, yalnızca *"yıldızlar"ın "tanrı" sayıldığını,* en başta, "GÜNEŞ"e, sonra "AY"a inanıldığını, güneşi simgelesin diye onun için "altından put" yapıldığını, ay simgesi olarak yapılan putun da, gümüşten olduğunu yazar, Sâbiîlik'teki "güneş peygamberi"nden, "ay peygamberleri"nden ve bunların kitap-

bunların kitaplarından söz eder. (Bkz. Musâ İbn Meymun, Delâletu'l-Hâirîn, Arapça, yayınlayan, Prof.Dr. Hüseyin Atay, İlahiyat Fak. Yayınları, Ankara, 1974, s.584-595) İbn Meymun, kendi zamanında Sâbiîlik dinine inanan toplumları anlatırken, en başta "kafir Türkler"e yer veriyor, yani Sâbiîlik dininden oldukları için Türk toplumunu "kafir" diye niteliyor.(Bkz. İbn Meymun, aynı kitap, s. 585). Aynı kaynaklarda, Sâbiîlik dininin en yoğun olarak "Kaldeliler"de (Kıldâniler) bulunduğunu, dünyanın öteki toplumlarına daha çok bunlardan yayıldığı da belirtiliyor. (Ayrıca bkz. İbn Nedim, el Fihrist, Arapça, Beyrut, s. 442-456, Prof. Dr. Philip Hitti, Tarihu Suriye ve Lübnan ve Filistin, Arapça, s.155 ve öt., Dr. Muhammed Cabir Abdulâl, Fi'l-Akâid ve'l-Edyân, Arapça, Mısır, 1971, s. 85 ve öt.; Muhammed Abdulmuid Han, el Esatiru'l-Arabiyye Kable'l-İslâm, Arapça, Kahire, 1937, s.110 ve öt.; Prof.Dr. Neşet Çağatay, İslam Öncesi Arap Tarihi, İlahiyat Fak. Yayınları, Ankara, 1971, s.142 ve öt.)

Sonuç:

-Sâbiîlik. Kur'an'da resmen "din" olarak tanınıyor. (Çünkü birçok alıntısı bu dindendir.)

Kur'an'da, Sâbiîler, "kitaplılar" arasında sayılıyor.

Kur'an'da Sâbiîler, "kitap ehli" arasında sayıldığı içindir ki, birçokları gibi, ünlü İslam fıkıhçısı ve Hanefi mezhebinin başı olan Ebu Hanife, Sâbiîlerin "kitap ehli" arasında sayılması gerektiğini belirtmiş, *onların kadınlarıyla evlenilebileceğine ve kestiklerinin yenilebileceğine fetva vermiştir.* (Bkz. Kurtubî, tefsir 1/370). Hanefi fıkıh kitaplarında da, bu yönde fetva verilmiştir. Ne var ki, "eğer bir kitaba inanıyorlar, bir peygamberi kabul ediyorlar ve yıldızlara tapınmıyorlarsa.." diye de bir "kayıt" konulduğu görülür. (Bkz. Hidaye, Arapça, 2/290; Mecmaul'l-Enhür, Arapça, 1/267). Ama bu kaydın, sonradan eklendiği, birtakım polemikler nedeniyle bunu ekleme gereğinin duyulduğu anlaşılıyor. Çünkü, "Sâbiîlik" dininden olanlar, ayetlere dayalı olarak "kitap ehli" sayıldıktan sonra böyle bir koşulun artık anlamı olamaz.

- Sâbiîlik'te, "yıldızlar"a, en başta da "güneş"e, "ay"a tapınma vardır.

Ve çok açık biçimde belli oluyor ki. Sâbiîlik'te, Tahsin Mayatepek'in raporunun içeriğini oluşturan "güneş kültü", yani "güneş tapımı" ağırlıklıdır.

Sâbiîlik'teki inanç bilindiği gibi, bu dindeki "ibadet" biçimleri de bilinir.

- Nedir Sâbiîlik'teki "ibadet"ler?

Bu sorunun kitaplardaki karşılığına bakıldığı zaman, İslam'daki birçok ibadetin tümüne yakın bölümünün (bir anlamda tümünün), İslam'a -doğrudan ya da dolaylı yollardan- Sâbiîlik'ten geçtiği ve dolayısıyla, Mayatepek'in anlattıklarının, gözlemlerinin, değerlendirmelerinin doğru olduğu açık seçik görülür.

Karşılaştıralım:

- Müslümanlık'ta namaz abdestiyle, boy abdestiyle "taharet" var.

- Sâbiîlik'te de bu var.

- Müslümanlık'ta "vakit"leriyle, "namaz" var. "Beş vakit."

- Sâbiîlik'te de bu var. Aynı saatlerde, "üçü farz" altı vakit.

-Müslümanlık'taki "namazlar", cenaze namazının dışında, "rükû"lu, "secde"lidir, "rek'at"lar vardır.

- Sâbiîlik'teki "namazlar" da böyledir.

Müslümanlık'taki namazlardan "cenaze namazı", dua sayıldığı için "rükû"suz "secde"sizdir.

- Sâbiîlik'te de cenaze namazı böyledir.

- Müslümanlık'ta oruç vardır.

- Sâbiîlik'te de vardır.

Müslümanlık'ta "farz" oruçlar "bir ay"dır. Bu ay da kimi zaman 29, kimi zaman 30 gün çeker.

- Sâbiîlik'te de böyledir.

- Müslümanlık'ta "farz oruç"larımn yanında, isteğe bağlı ve "nafile" adı verilen oruçlar vardır.

- Sâbiîlik'te de böyledir.

Müslümanlık'ta "fıtr bayramı" adı verilen "ramazan bayramı" vardır.

- Sâbiîlik'te de bu ad ve nitelikte bayram vardır.

- Müslümanlık'ta "kurban" vardır.
- Sâbiîlik'te de vardır.
- Müslümanlık'ta "hac" vardır.
- Sâbiîlik'te de vardır.
- Müslümanlık'ta Ka'be, "Tanrı'nın evi"dir ve "kutsal"dır.
- Sâbiîlik'te de böyledir.
- Müslümanlık'ta ibadet için "tapınak"lar (camiler, mescidler) vardır.
- Sâbiîlik'te de...
- Müslümanlık'ta "kutsal kitap" vardır.
- Sâbiîlik'te de...
- Müslümanlık'ta "peygamber", peygamberler vardır.
- Sâbiîlik'te de...

Ve böyle gider. Bütün bunların kanıtlarını ileride ve raporun sonundaki belgelerde bulacaksınız.

İslam da, tıpkı güneş ve ay kültlerinde (Sâbiîlik'te) olduğu gibi güneşe, aya ayarlı.

Dikkat edilmeli: Güneş bir yere geldiğinde bir namaz, bir başka yere geldiğinde bir başka namaz, doğması yaklaştığında bir namaz, battığında bir başka namaz kılınır. Oruç da, güneş ışınları yokken (tanyeri ağarmadan önce) tutulur, güneş batınca bozulur. Yine oruç, hadisteki buyruğa göre, "ay görülünce (ramazanın başında) başlar, ay görülünce (izleyen ayın başında) bitirilir (bayram edilir)" Ay 29 çekerse ramazan orucu 29, ay 30 çekerse ramazan orucu 30 gün olarak tutulur.

Güneş ve ay kültlerinde("Sâbiîlik"te) de bu ibadetler böyledir, güneşe ve aya göre düzenlenmiştir. Bu da, İslam'daki ibadetlerin nereden kaynaklandığını çok açık biçimde ortaya koyan kanıtlardandır.

Şu ayete bakın:

"Güneşin kaymaya-kıpırdamaya başlaması zamanı ve nedeniyle namaza başla"

أَقِمِ الصَّلٰوةَ
لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ
كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾

Bu ayete Diyanet'in resmî çevirisinde, biraz eksik, biraz da yanlış olarak şu anlam verilir:

"Güneşin batıya yönelmesinden, gecenin karanlığına kadar namaz kıl. Sabah vakti de namaz kıl. Zira sabah namazı, görülmesi gerekli bir namazdır." (İsrâ suresi, ayet: 78)

Bu ayetin başına, daha doğru olarak şu anlamı vermek gerekir:

"Güneşin kayma-kıpırdama zamanında ve bu nedenle namaz kıl ve gecenin karanlığına değin (vakit vakit) sürdür..."

Ayette, bir "dülûkü'ş-şems" deyimi geçiyor. Bunun sözlük anlamı, "güneşin kıpırdaması (delk'ten) ve kayması"dır. Bu deyimin başında da bir "li" yer alıyor. Bu "lâm" ile "vakit" ve "neden" bildirilir. Dolayısıyla, bu "lâm" için Kur'an yorumcuları ve dilbilimcileri "sebep lâmı" "vakit lâmı" derler. Yani bu "lâm" ile "vakit" ve "neden" bildirilir. Dolayısıyla, bu "lâm"dan, "namaz"ların, "hangi zaman" ve "hangi neden"le kılınacağı bildiriliyor. Fıkıhta da bu hüküm çıkarılır. Fahruddin Râzî, bu ayet nedeniyle, "Üçüncü Mes'ele" anlamındaki başlık altında şu bilgiyi veriyor:

(المسألة الثالثة) قال الواحدى : اللام فى قوله لدلوك الشمس لام الأجل والسبب
وذلك لأن الصلاة إنما تجب بزوال الشمس فيجب على المصلى اقامتها لأجل دلوك الشمس

Bu Arapça sözlerin anlamı şudur:

"Vâhidî şöyle diyor: 'Li dülûki'ş-şemsi'deki *lam, ecl ve sebeb (neden) lâmıdır.* Bu böyledir çünkü, *namaz güneşin kaymasıyla vâcib (farz) olur. Öyleyse namaz kılana, namazı yerine getirmesi, güneşin kaymaya başlaması nedeniyle gerekli (farz) olmuştur."* (F.Râzî e't-Tefsiru'l-Kebîr, 21/26)

Her şey çok açık değil mi?

Demek ki temel İslam kaynakları da, "namaz"ın, *"güneşin kıpırdamasına-kaymaya başlamasına bağlı olarak"* insanlara "buyrulduğu"nu kabul ediyor. "Güneş Kültü"nün, yani "Güneş Tapımı"nın bunda rol oynamadığı söylenebilir mi?

Orucun "farz" olduğunu ve nasıl yerine getirilmesi gerektiğini bildiren ayetler, Bakara suresinin 182'den 187'ye değin olan ayetleri de, oruç ibadetinde "ay"ın ve "güneş"in rol oynadığını dile getirir nitelikte dir. Örneğin, 185. ayette, "sizden kim *AY'a tanık olursa* (ayı görürse, aya, ramazan ayına erişirse) *hemen oruç tutsun...* deniyor. 187. ayetinde de orucun, "Tan yerinde ak ipliğin kara iplikten ayırt edildiği" yani, "tan yeri ağardığı" zamandan önce başlayıp, "gece"ye dek süreceği, yani "güneşin batmasıyla sona ereceği" bildirilir.

Şöyle bir soru sormayın:

Peki kutuplarda, gecenin ve gündüzün günlerce, aylarca sürdüğü, örneğin altı ay gece, altı ay gündüz olduğu yerlerde oruç nasıl tutulacak?

Böyle bir soru sormayın, çünkü: "Aklı ve bilimi dine araç yapan güruh", birtakım yorumlara çabalamış olsalar da, kimse bu konuda doyurucu bir cevap verebilmiş değildir. Ve siz de kimseden doyurucu bir karşılık alamazsınız.

"İbadet"lerin "güneş" ve "ay"a göre düzenlendiği ve düzenleyicilerinin de "gündüz"ün, "gece"nin o denli uzun olduğu yerlerde yaşamadıkları, öyle durumlar olabileceğini bilemeyecekleri gözönünde tutulduğundaysa, sorunun karşılığı kendiliğinden ortaya çıkmış olur. "İlkel insan"lar, "Güneş Tapımı"nın, "Ay Tapımı"nın kurucuları ve inanırları dünyanın o yörelerini, yani gündüzün ve gecenin o denli uzun olduğu kesimlerini nereden bilebilirlerdi?

Kur'an'da, İbrâhim Peygamberin de "yıldız"a, "ay"a ve "güneş"e "Tanrım" dediği belirtilir

En'am suresinin 76., 77. ve 78. ayetlerine göre, İbrâhim, "yıldız"ı görür "yıldız"a, "ay"ı görür, "ay"a, "güneş"i görür "güneş"e "tanrım" der. Bu gök cisimlerinden "güneş"i daha büyük ve daha parlak görünce, "Tanrım budur işte bu daha büyüktür' diye konuşur. Ne var ki "Tanrı" dedikleri yerlerinde kalmayıp batınca, bunlara "Tanrı" demekten vazgeçer. Önce "yıldız"dan, sonra "ay"dan, sonra da "güneş"ten vazgeçer İbrâhim. Artık bunları "Tanrı" saymaz ve "asıl Tanrı"ya döner.

Kur'an, İbrâhim'in "Tanrı"yı nasıl arayıp bulduğunu kendince anlatırken çok önemli bir ipucunu da açığa vuruyor: Demek ki, İbrâhim de, sürosi ne olursa olsun; "yıldız"a, "ay"a ve "güneş"e "Tanrım" demiştir. Sonradan "vazgeçtiği"yse Kur'an'ın "iddia"sıdır. İstediği sonuca ulaşmak için bu savda bulunması doğal.

Ayetlerin anlattıklarına bakılacak olursa, İbrâhim'in sözü edilen gök cisimlerini "Tanrı" sayma olayı, bir gün içinde olup bitmiştir. Oysa akla, mantığa vurulursa bunun olabilirliği yok. İbrâhim bu gök cisimlerine, biraz düşünmeye başladığı zaman "Tanrım" demiş olabilir. Diyelim ki erginlik çağında... Peki bunlara "Tanrım" dediği "gün"den önce, "yıldız"ı, "ay"ı ve "güneş"i hiç görmemiş midir? Bu, nasıl ileri sürülebilir? Olay, olup bitmişse, bu bir evre içinde olmalı.

Kaldı ki, İbrâhim'in "yıldızlar"ı ve o zamanlar birer yıldız sayılan "güneş"i, "ay"ı birer "Tanrı' saymaktan "vazgeçtiği"ne ilişkin değil; yıldız, ay ve güneş tapımcılarının, yani "Güneş Kültü"nün, "Ay Kültü"nün, bir başka deyişle "Sâbiîlik" dininin inanırlarının peygamberliğini yaptığına ilişkin "kayıt"lar ve "aktarma"lar vardır.

Üç dinin paylaşamadığı İbrâhim, bir "Sâbiî"ydi:

Âli İmrân suresinin 65., 66., 67. ve 68. ayetlerinde, İbrâhim'in "yahudi" mi, "hristiyan" mı, yoksa "müslim" mi olduğu tartışması yer alı-

yor ve kesip atılıyor:

- "İbrâhim ne 'yehûdî'ydi, ne de 'hristiyan'dı. O, bir 'hanif' ve 'müslim'di."

Ardından da İbrâhim'e en yakın olanların, Muhammed ile inanırları olduğu ileri sürülüyor.

Gerçekten de, İbrâhim paylaşılamayan bir "peygamber" Özellikle yahudilerle müslümanlar paylaşamıyor. Yahudiler de, müslümanlar da onu kendi "ata"ları sayıyor.

Eğer sözü edilen İbrâhim tarihte yaşamışsa, yazılanlara, araştırmalara ve aktarılagelenlere bakılarak rahatlıkla şu söylenebilir:

İbrâhim, bir "sâbiî"ydi ve Sâbiîlik dininin "peygamber" diye inandığı bir kişiydi.

Kur'an ve hadis yorumcularından kimileri, kimi hadisler, İbrâhim'in toplumunun "sâbiî" olduğunu, ama onun, bu toplumla savaştığını, onları "doğru yol"a çağırmak ve sokmak için "peygamber" olarak gönderildiğini ileri sürerlerse de bu, öteden beri alışılagelen bir yutturmacadır. Müslümanların uydurmasıdır. Nice yalan ve uydurmalar arasında bu da sergilenir. İbrâhim ile "sâbiîler"in ayrı ve birbirlerine "karşı" olduğu ileri sürülüp işlenir. Bununla birlikte çıkarlarının da gereği olarak İslam'ı savunmak için kalemlerini ve olanca güçlerini kullanan müslümanlardan birçokları da, sâbiîlerin, İbrâhim'e, "peygamber" olarak inandıklarını belirtmekten kendilerini alamazlar. Bunlardan, ilahiyatçı (tefsir hocası) Prof.Dr. İsmail Cerrahoğlu şunları yazar: "Sâbiîler, Adem, *İbrâhim*, Musa, Yahya gibi peygamberlere gönderilmiş olan kitapların suretlerine sahip olduklarını söylerler... (Mayatepek'in raporundan sonra, Cerrahoğlu'nun "Kur'an-ı Kerim Ve Sâbiîler" başlıklı yazısına, s.111'e bkz.) İbn Nedim'in "El Fihrist"inde "Hamîflerin" bir "kitab"ından, öteki kitaplar gibi bu kitabın da Arapça'ya nasıl çevrildiğinden söz edilirken, "Hanifler" şöyle tanıtılıyor:

قال أحمد بن
عبد الله بن سلام مولى أمير المؤمنين هارون أحسبه الرشيد ترجمت هذا الكتاب
من كتاب الحنفاء وهم الصابئون الابراهمة الذين آمنوا بابراهيم عليه السلام
وحملوا عنه الصحف التي أنزلها الله عليه وهو كتاب فيه طول الا اني اختصرت

منه مالا بد منه لمعرف به سبب ماذكرت من اختلافهم وتفرقهم وأدخلت
فيه ما يحتاج اليه من الحجة في ذلك من القرآن والآثار التي جاءت عن الرسول
صلى الله عليه وسلم وعن أصحابه وعن من أسلم من أهل الكتاب منهم عبد الله
ابن سلام ويامين بن يامين ووهب بن منبه وكعب الاحبار وابن التيهان وبحيرا الراهب

Türkçesi aynen şöyledir

"Müminleri Emiri Harun'un -sanırım Reşid'in- azadlısı Abelullah ibn Selâm oğlu Ahmet diyor ki: Hanefiler'in kitaplarından olan bu kitabı tercüme ettim. *Hanifler, İbrâhimci (el İbrahimiyye) sâbiîlerin ta kendileridir. Bunlar, İbrâhim Peygambere inanmışlardır."* (Bkz. İbn Nedim, El Fihrist, S. 32. İbn Nedim'in bu kitabından, Mayatepek'in raporunun sonunda sâbiîlere ilişkin önemli bilgileri içeren açıklamalar sunulmaktadır, bkz.)

Kur'an'da İbrahim için ne deniyor?

"Hanif"

Burada ne deniyor?

"Hanifler, İbrâhimci ve İbrâhim'e peygamber olarak inanan sâbiîlerdir."

"Hanifler"le "sâbiîler"i birbirine karşıt gösterme çabaları vardır. İslam propagandacılarınca, bu da önemle işlenir. Ama araştırmalar ve temel kaynaklardan birçoğunda, bunların birbirinden temelde ayrı olmadığı, hatta birbirlerinin aynı oldukları yansıtılır. Şu denebilir: "hanifler, sâbiîlerin bir koludur."

Sâbiîlerin İbrâhim dinine inandıkları, kimi tefsirlerde de belirtilir. Bu nedenle, Ömer Nasuhi Bilmen de, "tefsir"inde, sâbiîleri tanıtırken şöyle der: "Sabie: Hazreti Nuh'un veya Hazreti İbrâhim'in dini üzerine (üzerinde) bulunmuş kimselerdir. (Bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, Kur'an' Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri, İstanbul, 1/63)

Bütün bunlar ve daha nice kanıtlar varken, "İbrâhim Peygamber sâbiîlere karşıydı, onları yola getirsin diye Tanrı tarafından gönderilmişti, onlarla mücadele ediyordu" denebilir mi?

Ve dahası:

Muhammed de, ilk zamanlar "Sâbiî" diye tanınıyordu

Buhâri ve Müslim'in "e's-Sahih"lerinde de yer alan, Muhammed'in ilk zamanlarda, "sâbiî" diye tanındığını açıklayan hadis anlatımlarına, aktarmalarına tanık oluyoruz:

İşte bir-iki örnek:

فَقَالاَ لَهَا أَيْنَ الْمَاءُ قَالَتْ عَهْدِي بِالْمَاءِ أَمْسِ هَذِهِ السَّاعَةَ وَنَفَرُنَا خُلُوفاً قَالاَ
لَهَا انْطَلِقِي إِذاً قَالَتْ إِلَى أَيْنَ قَالاَ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَتِ الَّذِي
يُقَالُ لَهُ الصَّابِئُ قَالاَ هُوَ الَّذِي تَعْنِينَ فَانْطَلِقِي فَجَاءَ بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

Bu parça, Buhâri'nin yer verdiği bir hadiste yer alıyor. (Bkz. Buhâri, e's-Sahih, Kitabu't Teyemmüm/6, c.1, s.89) Ve altı çizili yerlerin Türkçesi şudur:

"(Peygamberin arkadaşlarından iki kişi bir kadınla konuşuyorlar:)

- Haydi yürü gidelim! dediler.

Nereye? diye sordu kadın.

Tanrı'nın Elçisi'ne diye karşılık verdiler.

Haa şu kendisine *"sâbiî"* denen kimseye mi? diye sordu kadın.

Evet, işte o senin söylediğin kimseye diye karşılık verdiler."

قَالَ : قُلْتُ : فَاكْفِنِي حَتَّى أَذْهَبَ فَأَنْظُرَ . قَالَ فَأَتَيْتُ مَكَّةَ . فَتَضَنَّفْتُ(١) رَجُلاً مِنْهُمْ . فَقُلْتُ:
أَيْنَ هَذَا الَّذِي تَدْعُونَهُ الصَّابِئَ؟ فَأَشَارَ إِلَيَّ ، فَقَالَ : الصَّابِئُ(٢) . فَمَالَ عَلَيَّ أَهْلُ الْوَادِي بِكُلِّ مَدَرَةٍ

—Bu parçanın bulunduğu hadise, hem Buhâri, hem Müslim yer verir. (Bkz. Buhâri, e's-Sahih, Kitabu'l-Menâkıb/6, c.4, s.158-159; Tecrid-i Sarih, hadis no: 1436; Müslim, e's-Sahih, Kitabu Fedâili's-Sahabe/132, hadis no: 2473, c. 2, s.1919-1920. Hadis, Müslim'de daha geniş yer alır. Buradaki parça, Müslim'in metninden alınmıştır.) Türkçesi de şudur:

"Dedim ki: Şimdi sen bana izin ver de ben gidip şu adama (Muhammed'e) bir bakayım.' dedi. (Ebu Zerr). Ve anlattı: 'Mekke'ye gittim. Halkından güçsüz bulup gözüme kestirdiğim bir kişiye yanaşıp: *Şu sizin Sâbiî diye çağırdığınız kimse* nerede? diye sordum. O kişi beni (halkına) işaretle göstererek: İşte bir Sâbiî (daha)! dedi. Bunun üzerine, vâdi halkı, kesek ve kemiklerle üzerime üşüştü."

İlk zamanlar "müslüman" olanlara da "sâbiî" deniyordu. Hadislerde bir olay aktarılır:

Birçoklarına yapıldığı gibi Cezîme halkına da baskı yapılarak tümünün müslüman olmaları istenir kabileden. Baskıyı yapan, zorbalığı ve zulmüyle ünlü, Halid İbn Velid'dir. Cezîmeoğulları da ister istemez İslam'ı kabul ederler. Ama "Müslüman olduk" demeyi becceremezler de, aynı anlama geldiğini düşünüp, "Biz de Sâbiî olduk, Sâbiî olduk" derler. Halid'se bunu yeterli bulmaz, kılıca sarılıp kimilerini kılıçtan geçirir, kimilerini de tutsak alır.

كتاب المغازي ﴿١٠٧﴾ باب (٦٠ - ٥٧)

(٥٨) باب

٥٨ بهاما أتى عشر بعيراً وثلثا بعيراً بعيراً فرجعنا بثلاثة عشر بعيراً باب
بعث النبي صلى الله عليه وسلم خالد بن الوليد إلى بني جذيمة حدثنا محمود
حدثنا عبد الرزاق أخبرنا معمر ح وحدثني تميم أخبرنا عبد الله أخبرنا معمر
عن الزهري عن سالم عن أبيه قال بعث النبي صلى الله عليه وسلم خالد بن الوليد إلى
بني جذيمة فدعاهم إلى الإسلام فلم يحسنوا أن يقولوا أسلمنا فجعلوا يقولون صبأنا
صبأنا فجعل خالد يقتل منهم ويأسر ودفع إلى كل رجل منا أسيره حتى إذا كان
يوم أمر خالد أن يقتل كل رجل منا أسيره فقلت والله لا أقتل أسيري ولا يقتل
رجل من أصحابي أسيره حتى قدمنا على النبي صلى الله عليه وسلم فذكرناه فرفع
النبي صلى الله عليه وسلم يده فقال اللهم إني أبرأ إليك مما صنع خالد مرتين

Olay, Buhâri'de de yer alıyor. (Bkz. Buhâri, e's-Sahih, Kitabu'l-Meğazi/58, c.5, s.107, *Buhâri*'nin başka bölümlerinde de var. Ayrıca bkz. Tecrîd, hadis no: 1636.)

Altı çizili parçanın Türkçesi:

"Peygamber Halid İbn Velid'i Cezîmeoğulları'na gönderdi. Halid varıp İslam'a çağırdı onları. Onlar da, 'Müslüman olduk' demeyi beceremediler, yerine 'sabe'nâ (sâbiî olduk, sâbiî olduk)' dediler. Halid'se başladı onlardan kimilerini öldürmeye ve kimilerini tutsak yapmaya...

Bu "müslüman zulmü"nü burada bir yana bırakıp, konu üzerinde duralım:

Mekke çevresinde, ilk zamanlar, Muhammed'e neden "sâbiî" deniyordu? Ve sonra "müslümanlar"a da "sâbiî"ler denmesi nedendi?

Konuyu saptırmak için genellikle, "sâbiî"nin sözlük anlamına başvurulur. Bu sözcüğün sözlük anlamlarından biri, "dinden çıkan, dinden dönen"dir. İleri sürülür ki, "Muhammed Peygamber olarak ortaya çıktığında, Kureyş putataparları, onun için: 'Sâbiî' diyerek, onun 'dinden döndüğünü' anlatmak istiyorlardı. Öteki müslümanlara "sâbiî" denmesi de bundandı..."

Ünlü bir saptırmacadır bu.

Sormalı:

- Muhammed hangi "dinden dönmüştü?" "Putataparlık"tan mı dönmüştü?

Bu soruya "evet'" diye karşılık veremiyorlar.

Gerçek şu ki; Muhammed'e ve inanırlarına "Sâbiî" diyenler, ne dediklerini çok iyi biliyorlardı. Yani sözcüğü, yalnızca "sözlük" anlamıyla söylemiyorlardı. Sâbiîlik diye bir din vardı ve bu biliniyordu. Bakılıyordu ki, Muhammed'in savundukları "Sâbiîlik"te de var. İnancıyla, ibadetleriyle... Mekke putataparlığında da, "Güneş Kültü" ve "Ay Kültü" ve "yıldızlara tapınma"lar, birçok etkinlikleriyle vardı. Ama Sâbiîlik ya da "Haniflik" adı altında kurumlaşmamıştı. Sâbiîleri ayrı görmelerinin nedeni de buydu. Ve inançlarıyla birlikte ibadetlerini de, tümüne yakın kesimiyle Sâbiîlik'te buldukları Muhammed'i ve inanırlarını "sâbiî" diye nitelemeleri doğaldı.

İslam'ın inanç ve ibadetlerindeki birçok sözcük de, Sâbiîliğin temel dili olan "Süryanca", "Âramca" kaynaklıdır:

Sâbiîlik kaynaklı olan, İslam'ın yalnızca inanç ve ibadetleri değildir. Bunlarla birlikte, inanç ve ibadetlerde kullanılan sözcüklerin çoğu da, Sâbiîlik dininin temel dili olan "Süryanca"dan, "Âramca"dan gelmedir. Kur'an'daki "Yunanca" sözcüklerin de, "Helenizm"le çok yakından tanışıp ilişkileri olan "Süryanlar" aracılığıyla Kur'an'a geçtiği söylenebilir.

Kur'an'da yer aldığı görülen temel, anahtar sözcüklerden Süryanca olanlar arasında şunlar da var:

"Allah", "Rahman", "Kur'an", "Furkan", "kitab", "melek", "insan", "Âdem", "Havva", "Nebi (peygamber)", "savm (oruç)", "salat (namaz, dua)", "âlem" Bunlar Süryani kaynaklarda belirtildiği gibi, Müslüman yazarların, örneğin Süyûtî'nin ünlü kitabı el İtkân'ı gibi kaynak kitaplarında da birçoğuyla yer alır. (Bkz. Aziz Günel, Türk Süryaniler Tarihi, Diyarbakır, 1970, s.46-48; Süyûtî el İtkân, 1/180-184. Doğubilimci Arthur Jeffery de The Foreigen Vocabulary of The Qura'an adlı kitabında, Kur'an'ın yabancı dil kaynaklarını gösterirken Süryanca'yı da gösterir. Bkz. Kahire, 1938, s. 12. Yazarın verdiği örnekler arasında, Süryanca kaynaklı olarak Kur'an'a geçmiş birçok temel sözcükler görülür. Geniş bilgi için bu kitaptaki listelere ve çeşitli açıklamalara bkz.)

Kur'an'daki temel ve anahtar "inanç, ibadet sözcükleri"nin Sâbiîlik kaynaklı oluşu, "İslam"ın yapısını oluşturan neler varsa, tümüne yakın bir kesiminin, kaynağını "Güneş Kültü" ağırlıklı Sâbiîlik'ten aldığını ortaya koyan kanıtlardandır.

- Tersine, İslam Sâbiîliği etkilemiş olamaz mı? İnanç ve ibadetlerdeki benzerliğin bundan ileri geldiği düşünülemez mi?

Bir yurtturmaca olarak bunu ileri sürmüş ve savunmuş olanlar vardır kuşkusuz. Ve olacaktır da.

Ama bu, olanaksız. Üzerinde yeterince düşünülüp, araştırmalara, verilere de bakılarak değerlendirme yapılırsa, asıl kaynağın İslam olamayacağı kolayca anlaşılır.

Asıl kaynak neden "İslam" değil de, Sâbiîlik'tir?

Bu sorunun karşılığı için şu bir iki kanıt bile yeterlidir:

Asıl kaynak İslam değil, Sâbiîlik'tir; çünkü: Sâbiîlik yanında İslam, daha dünkü bir olaydır.

- Asıl kaynak Sâbiîlik'tir; çünkü: Önemli Müslüman yazarların da kabul edip, belirttikleri gibi, Sâbiîlik, görülen dinlerin en eskisidir.

Bu da doğaldır, çünkü: Sâbiîlik'te bulunan "yıldız" tapımı, özellikle de "ay" ve "güneş" tapımları ("yıldız", "ay" ve "güneş", asıl inanılan gücün, Tanrı'nın simgeleri olarak görülmüştür.) Batılı araştırmacıların savunduklarına göre de, gelişmiş dinlerin, kimine göreyse, "tüm dinler"in "en eskisi"ni oluşturur.

"Yıldız tapımı", "Güneş Tapımı", "Ay Tapımı"
ve bunlardan oluşan "Sâbiîlik", dinlerin en eskisidir:

Cahit Beğenç'in Millî Eğitim Bakanlığı'nın "Devlet Kitapları" arasında yayımlanan "Anadolu Mitolojisi" adlı kitabında şunları okuyoruz:

"Alman okuluna göre, dinler bir tek sembolden çıkmıştır. Max Miller'e göre bu sembol, *güneştir*. Taylor'a göre, gök kubbesidir. Siecche'e göre fırtınadır. Hillebrant'a göre *aydır*. Dinler tarihine göre sembollerin *en eski tipleri,* gökyüzü, güneş, ay, su, kutsal taşlar, arz (toprak), kadın, yeşerme (vejtasyon) ve ziraattır." (Bkz. Cahit Beğenç, Anadolu Mitolojisi, İstanbul, 1974, s.66)

Kitabı temel kaynaklar arasında yer alan, ateşli İslam propagandacısı görünen, bu yüzden konuları İslam uğruna savunmaktan çekinmeyen yazarlardan İbn Hazm (994-1063) bile şöyle diyor: (İbn Hazm, el Faslu Fi'l-Milel Ve'l-Ahvai Ve'n-Nihal, tahkik: Dr. Muhammed İbrâhim, Dr. Abdurrahman Umeyre, 1/88).

Altı çizili yerlerin Türkçesi şöyle:

"Sâbîîlerin inandıkları din (Sâbîîlik), dinlerin çağlar içindeki en eskisidir."

Böyleyken, "asıl kaynak", Sâbîîlik değil de, İslam olabilir mi? Yani Sâbîîliğin ibadetlerini, inançlarını İslam'dan aldığı düşünülebilir mi bu durum karşısında?

- Sonra yukarıda da belirtildiği gibi, temel inanç ve ibadet sözcük lerinin "İslam"ın olmayıp, Sâbîîlik'teki temel dile ait oluşu da, kaynağı yeterince belirler niteliktedir.

"Sâbîîlik de münzel (gökten inme) bir dindi ama bozulmuştu" yutturmacası:

Kimi İslam propagandacıları, öteden beri şunu ileri sürüp, işlerler:

"Tanrı, Âdem'den başlayarak birçok peygamber göndermiş, bunlarla birlikte de kitaplar indirmiştir. Ama, İslam gelinceye kadar bunlar bozulmuşlar, asılları da unutulmuştur. Sâbîîlik de bunlardan biridir. Bozulmuştur. İslam gelince, aslı yitirilmiş olan dinleri, inançları düzeltmiştir."

Genellikle öne getirilen bu.

Peki "asıl" ortada yoksa ve karşılaştırma olanağı bulunamıyorsa, İslam'ın savlarına nasıl inanılır? Tümüyle havada kalan ve bir sürü yalana dayalı "mucize" denen boş inancın dışında dayanağı nedir?

Kaldı ki, dinlerin "kutsal kitapları" ve "temel ibadet" gelenekleri, inanırlarınca "Tanrı'dan"dır. Öyle olmasa da, öyle inanılır. Bunlar yerleştikten, yaygınlık kazandıktan sonra ve hele bir sürü de el yazması yapıtlara, yazıtlara geçmişken, değişmiş ya da değiştirilmiş olabilir mi? Kimler, nasıl değiştirmiş ya da bozmuş olabilirler? Vardıysa aslına neden hiçbir yerde rastlanamıyor? Yitirilmişse neden toplumlar yitirdiklerini hiç anımsayamıyorlar?

Ayrıca şu da sorulabilir:

Hicr suresinin 9. ayetinde, Tanrı'ya şöyle söylettirilir:

"Kuşkusuz 'zikr'i (Kur'an'ı) biz indirdik. Onu kesinlikle koruyanlar da biziz." Demek ki Tanrı kendi indirdiğine "sahip çıkıyor" ve onu koruyor. Anlatılan bu. Peki öteki "kitap"ları da indirdiğine göre, onlara niçin sahip çıkmamış ve onları neden korumamış? Onlar da kendi kitabı değil miydi?! Sonra "düzeltici" olsun diye İslam'ı göndermek için onca yüzyıl niye beklemiş?

Tabiî, "Tanrı'nın hikmetinden sorulmaz" denir, konu kapatılır bu gibi durumlarda. Kaçma yolu.

Kuşkusuz her şeyde değişme olur. İnançlarda, dinlerde de... İslam'da da olmuştur ve olacaktır. Böyledir diye "yeni bir din" geleceğini kabul eder mi İslam? Değişme ve gelişmeler olur, ama birtakım temeller, yazılı belgeler kalır da... nasıl ki en ilkel dönemlerden, binlerce yıl öncesinden birçok "kalıp"lar, "boş inanç"lar bugüne dek sürüp gelmiştir. "Melek", "cin", "şeytan", "cennet", "cehennem", "kader", "ecel"... türünden inançlar böyle sürüp gelmemiş midir? Bunlar, kitlelerin tapınma geleneklerinde, "kutsal metin"lerinde, "kutsal kitap"larında, şu ya da bu kitapta, yazıda, yazıtta, yerleştiği kafalarda, dillerde yaşayıp gelmişlerdir yazık ki. Akıl ve bilimin, "ırzına geçilmemiş" olanı, bunlara zaman zaman öldürücü darbeler vurmakta. Ama karanlığa karşı aydınlık yeterli değil. Şimdilik. Çıkarcılar, politikacılar da, tarih boyu en etkili rol oynamış olan bu silahı ellerinden kaçırmak istemiyorlar. Kullandıkça kullanıyorlar..

Kısacası: Sâbiîlik'teki inançlar da, kendinden öncekilerden kaynaklanmakta. Kurumlaşmış ya da daha kurumlaşmamış olanlardan, "totemcilik"ten, "canlıcılık"tan (animizm) nice yansımalar olmuştur bu dine. Çeşitli süreçler, gelişmeler, değişmeler içinde...

Ama, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam gibi dinler söz konusu olunca, temel kaynak: "Sâbiîlik"tir. Demek istenen de bu, gerçek de bu.

Sâbiîlik'ten İslam'a geçenlerin kimi doğrudan, kimi de Yahudilik, Hristiyanlık yoluyladır:

Sâbiîliğin temel inanç ve ibadetleri, kimi sözcükleriyle birlikte,

Yahudilik'te de bulunuyor. Yahudi toplumunun yaşamında, dilinde, kafasında, "kutsal kitabı"nda, yani Tevrat'ta ve öteki kaynaklarında... Hem de çok yoğun ve ağırlıklı olarak görülüyor. Neden? Çünkü Yahudiler, gözlenebildiği ölçüde, birçok toplumdan çok daha fazla "toplayıcı" olmuşlardır. Voltaire, Felsefe Sözlüğü'nün Eyüb (job) maddesinde, Tevrat'ın Eyüb bölümünün yahudilerin olamayacağını kanıtlamaya çalışırken Eyüb bölümünde, "Ayı", "Orion" ve "Hyad'lar" adı verilen "takım yıldızları"ndan söz ediliyor oluşuna dikkat çekiliyor, şöyle diyor: "İbranilerin astronomi hakkında hiçbir zaman hiçbir bilgileri olmamıştır. Hatta dillerinde bu bilimi belirleyecek bir sözcük bile yoktur." 'Sâbiîler'in, 'yıldız', 'ay' ve 'güneş' kültleri inanırlarınınsa, gökbiliminde çok ileri düzeye ulaştıkları, çok çaplı bilgileri olduğu, bugün araştırmalarla yeterince biliniyor. Voltaire'in sözünü ettiği bölüm, hiç değilse bu bölümdeki anlatımların bir kesimi, Sâbiî çevrelerinden alınmış olabilir. Voltaire yukarıdaki yargısına, aynı maddede, şunu ekliyor: "Yahudiler bu işte de, her şeyde yaptıkları gibi, başkalarının yapıtlarını kendilerine maletmekten başka birşey yapmamışlardır." (Bkz. Voltaire, Felsefe Sözlüğü, çev. Lütfi Ay, İstanbul, 1977, 2/ 125-126.) Voltaire'nin yargısına göre, yahudiler, "Tanrı"larını bile, "başkalarından aşırmışlar"dır. (Bkz. aynı yer.)

Yahudilerin, Tanrı, Tanrı'nın nitelikleri, Peygamber, ruh, "kutsal kitap", tapınak, kurban, tapınma gibi konularda, Sâbiîliği verimli bir kaynak olarak buldukları ve bu kaynaktan bol bol alıp yararlandıkları anlaşılıyor.

Hristiyanlık da kendinden önceki bu iki kaynaktan da almıştır. Yahudilik'ten almış olması doğal. Çünkü peygamberleri de (İsa), aslında (eğer yaşamışsa) bir yahudiydi. Sâbiîlik'ten almamış olmaları da düşünülemez. Çünkü birçok yerde, içiçe bulunuyorlardı.

Félicien Challaye, hristiyanlığın; doğu mistisizminin, yahudi mesihciliğinin, Yunan düşüncesinin ve Roma evrenselciliğinin kavşak yerinde ortaya çıktığını yazıyor. Roma kesiminde, "Roma'nın resmî dini"ni anlatırken şunları da yazıyor:

"Kibele ve Attis kültü, Oziris (Osiris), İzis, daha sonra Serapis kültü, *Suriye'den gelme Güneş Kültü* (bu kült özellikle Suriyeli imparatorlar tahta çıktıkları zaman yayıldı. Aurellianus, yenilmez *Güneş*

için bir tapınak yaptırdı.) Mithra kültü. Çoğu zaman bu tapınışlar, birbirleri içinde eriyerek bir çeşit mistik sinkretizm meydana getirdi." (Bkz. Félicien Challaye, Dinler Tarihi, çev. Semih Tiryakioğlu, İstanbul, 1972, Varlık Yay., s.234.)

Burada geçen "Mithra Kültü"yle de hristiyanlık arasında büyük bir benzerlik bulunuyor. "Mithra", inançlarda bir *"Güneş Tanrı"*ydı. (Bkz. Aynı kitap, s. 141.) "Mithra Dini"yle "Hristiyanlık" dininin benzerliği konusundaysa şu ilginç yargıya yer veriliyor:

"Eğer hristiyanlığın gelişmesi, öldürücü bir hastalık yüzünden durmasaydı, bütün dünya Mithra dinini benimseyecekti. Kendi inancına pek fazla benzediği için, hristiyan kilisesi, bu dinle bilhassa, enerjik bir şekilde savaşmıştır. V. yüzyılın başında da bunu ezmeyi başarmıştır." (Aynı kitap, s.142.)

Hristiyanlık'ta "Güneş Kültü" gibi, "Ay Kültü" de çok büyük ölçüde etkin olmuştur. "Bâkire Meryem", daha önceki inançlardan kalma bir "Ay Ana"ydı ve "bakireyken çocuk doğurduğu" yolundaki efsane de -ki bu efsane Kur'an'da da (özellikle Meryem suresinde) uzun uzun yer alır.- "Ay Ana" diye inanılmış olmasından kaynaklanıyordu. "Ay Ana"lar ve "bakireyken çocuk doğurmaları" konusunda, Cahit Beğenç, şu güzel özeti yapıyor:

"Anadolu'da *Cybele Ana, bâkiredir, babasız oğlu*, hem de aşığı Attis'tir.

Babil ülkesinin Koca-Anası: *İştar Ana, bâkiredir. Babasız doğan oğlunun* adı Tammuz'dur (bizim temmuz adı ile damızlık kelimesi bu sözden kalmıştır.)

Mısır ülkesinin Koca-Anası: *İsis Ana'dır. Bâkiredir. Babasız doğan oğlunun,* aynı zamanda sevgilisinin adı, Osiris'tir.

Batı Anadolu ve Güney Anadolu bölgesinin Koca Anası, *Artemis'tir, bâkiredir. Babasız oğlu* aynı zamanda sevgilisinin adı, Adonis'tir.

(...)

(...) *Hazreti Meryem de Koca Ana'dır, bâkiredir. Oğlu İsa babasızdır. Adına Meryem Ana derler.*

Koca-Ana'lar, Ay-Ana'lardır. Bereket mabudeleridir. Hristiyanlar,

Meryem Ana'ya 'nutre lune', yani "Bizim ay" derler. (Bkz. Beğenç, Anadolu Mitolojisi, s. 70-71.)

"Güneş", "ay" ve eskiden "yıldız" da denen gezegenlerin tapımlarından nasıl yansımalar bulunduğunu, haftanın günlerinin adlarına bakarak da anlayabiliriz:

"Sunday": Pazar. "Sun": "Güneş", "day": "Ay" olduğuna göre "Sunday", "Güneş günü" demektir.

"Monday". Pazartesi. Bu da "ay" anlamındaki "mon" ile "gün" anlamındaki "day"dan oluştuğu için "Ay günü" demektir.

"Saturday": Cumartesi. Bu da "Satürn günü" demek.

Bu günlere neden bu anlamlar verilmiştir?

Çünkü her gün, hangi "yıldız"ın, gezegenin adıyla anılıyorsa onun "ibadeti"ne ayrılmıştı. (Bkz. Prof. Dr. Philip Hitti, Tarihu Suriye ve Lübnan ve Filistin; Beyrut, 1958, s.156; Dr. Muhammed Cabir Abdulal, Fil Akâidi ve'l-Edyân, Mısır, 1971, s. 85)

Peki haftanın her bir gününü, her bir "yıldız"a, gezegene ayıran hangi dindi?

Birçok kaynakta olduğu gibi İbn Nedim'in el Fihrist'inde de bu sorunun karşılığını bulabiliyoruz: Sâbiîlik dini.

"Sâbiîlikte; Pazar: Güneş ibadetine, Pazartesi: Ay ibadetine, Salı: Mars ibadetine, Çarşamba: Merkür ibadetine, Perşembe: Jüpiter ibadetine, Cuma: Venüs ibadetine ve Cumartesi: Satürn ibadetine ayrılmıştı." (Bkz. İbn Nedim, el Fihrist, s. 447.)

Bunun açıklandığı Arapça metinse şu (altı çizili):

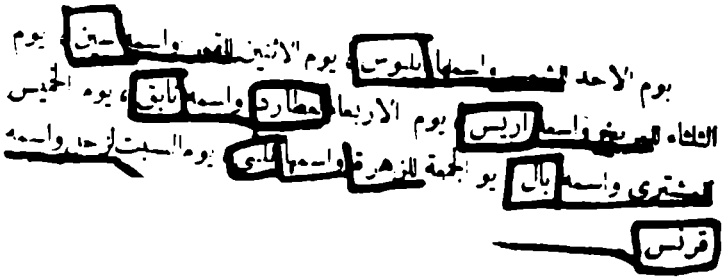

- İslam'a gelince. İslam'ın önünde daha bol ve hazır kaynak var. Sâbiîliğin inançlarını, ibadetlerini, tapınma biçimlerini ve Sâbiîlik kaynaklı öteki yansımaları, hem doğrudan asıl kaynağından, yani Sâbiîlik'ten, hem de Hristiyanlık'tan, Yahudilik'ten (daha çok da bu sonuncusundan) almıştır. Başta Peygamberleri olmak üzere müslümanlar, hemen her dalda, topladıkça toplamışlardır bu çevrelerden. Alıp kendilerine, İslam'a maletmişlerdir. Alıp yararlandıkları kaynakları da, ellerinden geldiğince yok etme çabasını göstermişlerdir. Birçok kitap, kütüphane yakmışlardır. Halife Ömer'in "İskenderiye Kütüphanesi"ni nasıl yaktırdığını anımsayın. (Bu konuya ilişkin geniş bilgi için bkz. Eren Kutsuz, Nasıl Yakıldım?, Mârtı Yayın Tanıtım dergisi, Kasım 1987, Sayı 1, s. 55-58.) Burada, bugün de kitap yakma alışkanlığının, kaynak yok etme geleneğinin nasıl sürdüğü açık seçik sergileniyor.)

Kısacası: Sâbiîliğe, daha önceki ilkel inançlar, tapınmalar kaynaklık etmiştir. Sâbiîlik'se, tarihin derinliklerinden taşıyıp getirdiği binlerce yıllık bu inançları, yeni biçim ve kalıplar içinde yoğurarak ve yenilerini de ekleyerek, kendisinden sonraki "din"lere, Yahudiliğe, Hristiyanlığa ve Müslümanlığa boşaltmıştır. "Güneş Tapımı"ndakilerle, "Ay Tapımı"ndakiler ve başka gök cisimleri için oluşturulmuş tapımlarıyla birlikte... Ortak inanç ve tapımlarının, Yahudilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık etkisiyle Sâbiîlik dininde oluştuğu söylenemez. Çünkü, yukarıda da belirtildiği gibi en eski olan ve en eski geleneğe sahip bulunan din, Sâbiîlik'tir. Sonra Tahsin Mayatepek'in raporunda da görüleceği gibi, "Güneş Kültü", "Ay Kültü", Meksika yerlilerinde, bu yerlilerin binlerce yıllık inanç ve ibadet geleneğinde de bulunuyor. Oralara da, Yahudilik'ten, Hristiyanlık ve Müslümanlık'tan gittiği düşünülebilir mi? Sâbiîlik'le bu yerlilerin ortak inanç ve ibadetlerini açıklamak o denli güç değil. Çünkü Sâbiîlik demek, aynı zamanda "Yıldız Kültü", "Güneş Kültü", "Ay Kültü" demektir. Ortadoğu'da, kimi Anadolu illerinde kurumlaştığı görülmekteyse de, ileride de üzerinde durulacağı gibi bu dinin içine aldığı kültlerin asıl yurdu buralar olmayabilir.

Sâbiîliğin tapınakları, Kur'an'da, "Tanrı adının çok anıldığı tapınaklar" arasında anılıyor

Sâbiîlik nasıl "kitap ehli"lerin inandıkları dinler arasında anılıyorsa, sâbiîlerin tapınakları da, "Tanrı"nın adının çok anıldığı tapınaklar" arasında anılıyor Kur'an'da. Böylece hem öteki dinlerle bir süre birlikte yaşama -ki ezici güç sağlanıncaya dek bu politika izlenmişti- hedeflenmekte, hem de kendini öteki dinlere, inanırlarına kabul ettirme amaçlanmaktaydı bir zamanlar.

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِم بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا
أَن يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ
لَّهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا
اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ
عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

- Bu ayet, Diyânet'in resmî çevirisinde, kimi yerlerine yanlış anlam verilen ayetlerdendir. Anlamı şöyle:

"Onlar (müslümanlar) haksız yere ve yalnızca 'Rabbimiz (efendimiz) Tanrı'dır' dediler diye yurtlarından çıkarılmışlardır. Eğer Tanrı insanlardan kimileriyle (kimilerini kullanarak) kimilerini savmasaydı (yani müslümanları kullanıp putataparları savmasaydı), Tanrı'nın adının çokca anıldığı 'savmaa'lar (sâbiî tapınakları), "biy'alar (hristiyan kiliseleri), 'salûta'lar ('saluta', İbranca'da: Tapınak, Yahudi tapınağı. Süryanca'da da tapınak ya da namaz anlamında) ve 'mescid'ler (Müslüman camileri, mescidleri) hep yıkılırdı. Elbette ki Tanrı, kendisine yardım edene yardım eder. Kuşku yok ki, Tanrı, 'kuvvetli'dir (güçlüdür), 'aziz'dir (bu da 'güçlü' anlamında). (Hacc Suresi, ayet: 40.)

Müslümanların, Mekkelilere karşı silaha sarılmaları, burada bir gerekçeye bağlanıyor. "Müslümanlar, yalnızca 'Rabbimiz (efendimiz)

Tanrı'dır' dedikleri için 'yurtlarından çıkarıldılar' " demekle de Mekkeliler kınanmış oluyor. Oysa, müslümanlar da birçok din inanırını, örneğin Kurayzoğulları'nı "yurtlarından çıkarmışlar"dı. Üstelik "Peygamber"in önderliğinde, üstelik aradaki "antlaşma"yı da tek yanlı bozarak ve üstelik kimi insanlarını hayvan gibi boğazlayarak... Bunu belgelere bağlardık. Ama burada konumuz bu değil.

Bu ayette geçen "savâmi", "savmaa" sözcüğünün çoğuludur. Bu sözcük, Müslüman Kur'an yorumcusu ve Arap dilbilimcilerinden birçokları da kabul eder ki, "Süryanca"dır ve "Sâbiî tapınağı"na verilen addır. İbn Kuteybe'nin "Te'vilu Müşkili'l-Kur'an"ında şöyle denir: (Bkz. e's-Seyyid Ahmad Sakar'ın notlarıyla, Kahire, 1973, Babu'l Hazf Ve'l-İhtisar.)

وقوله سبحانه: ﴿ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ ﴾ (*)

فالصلوات لا تُهدَّم، وإنما أراد بيوتَ الصلوات.

قال «المفسرون»: الصوامع للصابئين، والبِيَع للنصارى، والصلوات: ١٠

كنائس اليهود، والمساجد للمسلمين.

Altı çizili kesimin Türkçesi şöyledir:

"Kur'an yorumcuları derler ki: *'Savâmi' ('savmaa'lar) 'sâbiîler'in, 'biya' ('biy'a'lar) 'Hristiyanlar'ındır (yani tapınakları). 'Salavat', 'Yahudi kiliseleri (havraları, tapınakları), 'mesâcid (mescidler) de 'Müslümanlar'ındır."*

Süyûti de, "savmaa"nın, "ibadet yeri" demek olduğunu belirttikten sonra, *bu ibadet yerlerinin "Sâbiîlerin"* olduğunu yazıyor. (Bkz. Süyûtî, Mu'tereku'l-ekran Fi İ'cazi'l-Kur'an, Daru'l-Fikri'l-Arabi Yay., 2/605.) Kurtubî de, "savmaa"nın, "yüksek bina" anlamında olduğunu ve bu adın verildiği tapınakların, İslam öncesi dönemde, Hristiyan rahiplerine ve "Sâbiî ibadeti"ne ayrılmış bulunduğunu belirtir. Ve bunu, "Katade"nin görüşüne dayandırır. (Bkz. El Camiu Li Ahkâmi'l-Kur'an, Kahire, 1967, 11/71.) Fahruddin Râzî de, bu görüşle birlikte,

"salavat"ın, "Sâbiîlere ait tapınaklar" olduğu yolundaki görüşe de yer veriyor. (Bkz. F. Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebîr, 23/40.)

Bu, şunu açıkça ortaya koyuyor: *Kur'an da, "Güneş Kültü"nün ağırlıklı olduğu "Sâbiîlik" dininin "tapınak"larını (bu dinle birlikte) tanıyor ve bu tapınaklarda da "Tanrı'nın adının çok anıldığını" açıklıyor.* Ve bunu, müslüman Kur'an yorumcuları da kabul etmek zorunda kalıyorlar. Dolayısıyla Kur'an, "Güneş Tapımı"nın da içinde yer aldığı, ağırlıklı olduğu dini; "Sâbiîler"in geçtiği ayetlerle olduğu gibi bu ayetle de tanımış, dahası "Tanrısal" bulmuştur.

Ka'be bir "Güneş Tapınağı" olarak yapılıp kullanılmıştır

Tahsin Mayatepek'in raporunda, Kabe'nin yapısı, başka yapılarla, Meksika'daki ve başka yerlerdeki "güneş tapınakları"yla karşılaştırılmakta ve Ka'be'nin de "Güneş Tapınağı" olarak yapıldığı sonucuna varılıyor.

Bu sonucu destekleyen bilgiler, Müslüman yazarların, Mes'ûdî gibi ünlülerinin kitaplarında vardır.

Mes'ûdî (ölm. 956) "Mürûcu'z-Zeheb" adlı kitabında, "dünyanın büyük tapınakları"nı, "7 yıldız (Güneş, Ay ve öteki beş gezegen) adına yapılmış 7 büyük tapınak"ı anlatırken şunları da yazıyor: (Bkz. Mes'ûdî, Mürûcu'z-Zeheb, Kahire, 1938, 1/135-136.)

عقيدتهم في بيت الله الحرام

وقد ذهب قوم إلى أن البيت الحرام على مرور الدهور ..مقام في سائر الأعصار لأنه بيت زحل ، وأن زحل تولاه ، ولأن زحل من شأنه البقاء والثبوت ، فما كان له فغير زائل ولا دائر . وعن التعظيم غير خامل ، وذكروا أمورا أعرضنا عن ذكرها لشناعة وصفها

بوداسف متنبي الهند مدعي الـ

ولما طال عليهم العهد عبدوا الأصنام على أنها تقربهم إلى الله ، وألفوا عبادة الكواكب ، فلم يزالوا على ذلك حتى ظهر بوداسف بأرض الهند ، وكان هنديا

Altı çizili yerlerin Türkçesi:

"Bir kavm (toplum, topluluk) şunu ileri sürdü ki: *'El Beytü'l-Harâm (Ka'be), geçen çağlar boyu, çeşitli yüzyıllar içinde hep saygı görmüştür. Çünkü o, Zühâl (Satürn) Evi'dir.* Zühâl onu sürekli edinip tutmuştur. Çünkü Zühâl, sürekli kalıcılık da ister. Onun olan bir şey ne yitip gider, ne de dönüp dönüşür. Ve saygı görmekten geri kalmaz.' Sonra kötü nitelikler taşıdığı için burada anlatmaktan kaçındığımız şeyler de söylediler.

Aradan uzun zaman geçince, *Tanrı*'ya *yaklaştırsınlar* diye putlara tapar oldular. Yıldızlara tapınma yoluna gittiler." (1/135)

البيوت السبعة المعظمة

وقد قال هؤلاء: إن البيت الحرام من البيوت السبعة المعظمة المتخذة على أسماء الكواكب من النيرين والخمسة.

وبيت ثان معظم على رأس جبل بأصبهان يقال له مرص، وكانت فيه

- Altı çizili yerin Türkçesi:

"Bunlar dediler ki: *'El Beytü'l-Harâm (Ka'be) 5 (gezegen) ile birlikte iki ışık verenden (Güneş ve Ay'dan) oluşan 7 yıldız adına yapılma 7 saygın (kutsal) tapınaktan biridir."* (1/136)

Mes'ûdî, Sâbiîlerin tapınaklarını da anlatıyor. Geniş açıklamaları içinde şunları da yazıp açıklıyor: (Bkz. Mes'ûdî, Mürûcu'z-Zeheb, 1/142.)

هياكل الكواكب

ومن هياكل الصابئة هيكل السنبلة، وهيكل الصورة، وهيكل النفس، وهذه مدورات الشكل، وهيكل زحل مسدس، وهيكل المشتري مثلث، وهيكل المريخ مستطيل، وهيكل الشمس مربع، وهيكل عطارد مثلث الشكل في جوف مربع مستطيل، وهيكل الزهرة مثلث في جوف مربع، وهيكل القمر مثمن الشكل

قراءتهم

وقد حكى رجل من ملكية النصارى من أهل حران يعرف بالحرث بن سنبطاط للصابئة الحرانية أشياء ذكرها

- Altı çizili yerlerin Türkçesi:

"Sâbiîlerin tapınakları içinde şunlar da var: Başak tapınağı, sûret (?) tapınağı, nefs (ruh) tapınağı. Bunlar dörtgendirler. Zühâl tapınağı:

Altıgendir. Müşteri (Jüpiter) tapınağı: Üçgendir. Merih (Mars) tapınağı: Dikdörtgendir. *Güneş tapınağı: Dörtgendir.* Utarit (Merkür) tapınağı: Dikdörtgen içinde bir üçgendir. Zühre (Venüs) tapınağı: Dörtgen içinde üçgendir. Ve Ay tapınağı: Sekizgendir." (1/142.)

Buradaki bilgiye göre, "7 yıldız"dan biri için yapılmış olduğu daha önce belirtilen, ama kimilerince Zühâl (Satürn) için yapıldığı ileri sürülen *Kabe'nin, "Güneş tapınağı" olması gerekir. Çünkü burada, "Güneş tapınağı"*nın "dörtgen", "Zühâl tapınağı"nınsa "altıgen" olduğu belirtiliyor. Ka'be, "dörtgen"dir.

Mes'ûdî'nin burada verdiği bilgi, birçok kaynakta yer aldığı gibi, Şehrestânî'nin "El Milel ve'n-Nihal"inde de aynen yer alıyor. (Bkz. Şehrestânî, el Milel ve'n-Nihal, tahkik: Abdulaziz el Vekîl, Kahire, 2/115.)

Ne olursa olsun, Ka'be'nin, "7 yıldız"dan biri adına yapıldığı ve tapınmaların nice zamanlar (yüzyıllar boyu) o yıldız için olduğu üzerinde birçok tarihçi, din tarihçisi ve araştırmacısı birleşiyor. Ve açıkça ortaya çıkıyor ki, "Ka'be", bir "sâbiî tapınağı"ydı başlangıçta.

Birçokları gibi İbn Hazm'ın da, sâbiîlerden, tapınaklarından, ibadetlerinden söz ederken yazdıkları arasında şunlar da var: (İbn Hazm, el Fasl..., 1/88.)

٨٨ الفصل في الملل والأهواء والنحل

وقد يضاف إلى جملة من قال إن مدبّر العالم أكثر من واحد الصابئون[٨٣]، وهم يقولون بقدم الأصلين[٨٤] على ما قدمنا من نحو[٨٥] قول المجوس ، إلّا أنهم يقولون بتعظيم الكواكب السبعة ، والبروج الإثنى عشر[٨٦]، ويصورونها في هياكلهم ويقولون بقدمها[٨٧]، ويقربون الذبائح ، والدخن[٨٨]، ولهم صلوات خمس في اليوم والليلة تقرب من صلوات المسلمين ، ويصومون شهر رمضان ، ويستقبلون في صلاتهم الكعبة والبيت الحرام ، ويعظمون مكة والكعبة ، ويحرمون الميتة ، والدّم ، ولحم الخنزير ، ويحرمون من القرائب ما يحرم على المسلمين ، وعلى نحو هذه الطريقة تفعل الهند بالبَدَدة[٨٩] في تصويرها على أسماء الكواكب وتعظيمها ، وهو كان أصل الأوثان في العرب .

-Altı çizili metnin Türkçesi:

"Ancak onlar (Sâbiîler), 7 yıldıza ve 12 burca saygı göstermek gerektiğini söylerler ve bunların suretlerini (resimlerini, heykellerini) tapınaklarında yapıp bulundururlar. Bunların kadîm (öncesiz ve sonrasız) olduklarını da söylerler. Bunlara kurbanlıklarla ve darıyla yakınlaşmaya çabalarlar. Bir gündüz ve gece içinde, Müslümanların namazlarına benzer 5 vakit namazları vardır. Ramazan ayında da oruç tutarlar. *Namazlarında, Ka'be'ye, el Beytü'l-Haram'a dönerler (kıbleleri Ka'be'dir). Mekke'ye ve Ka'be'ye saygı gösterirler.* Ölü etini, kanı, domuz etini haram sayarlar. Müslümanlara haram sayılan kurbanları onlar da haram sayarlar. Hindistanlılar da Buda'ya (ya da putlara) yıldızlar adına tasvir (res, heykel) ve saygı anlamında buna benzer bir yol izlerler. Arap toplumundaki putların kökenini de bu oluşturur. (1/88.)

Her şeyi ortaya koymuyor mu bu yazılar?

Şu gerçekten inanıp ibadet eden müslümanlar birtakım şeylerin içyüzünü bilseler ne iyi olur! Bilseler ki namazları, oruçları aslında "yıldız" tapımından, Güneş tapımından, Ay tapımından, yani bu gök cisimleri SİMGE yapılarak yapılan tapımdan, kısacası Sâbiîlik'ten kaynaklanıyor; o zaman bunları yerine getirmek için zamanlarını ve kendilerini tüketirler mi? Bilseler ki 5 vakit namazda yöneldikleri Ka'be, aslında simgesel de olsa, falanca "yıldız"a, "Güneş"e tapınma için yapılıp kullanılmıştır; o zaman "Tanrı'nın evi" (Beytüllah) sayıp, oraya yönelirler mi? Ve bunu ülkemizin insanları bilse; yok "farz hac"dır, yok "Umre"dir deyip, Mekke yollarına düşerler mi, yılda milyarlarca lira o yollara harcanır mı? Kimileri de çoluk çocuğunun yiyeceğini, varını yoğunu alıp götürür mü oralara? Ah bir bilebilseler! Ama sayıları hızla artırılan din okullarında üretilen "din adamları", ayrıca Anayasaya da sokulan "zorunlu din eğitimi (daha doğrusu İslam eğitimi)" buna yol verir mi? Ve de çıkarcı politikacı kesim?..

Yukarıdaki açıklamada, Sâbiîlik'teki tapınma biçimlerinin Hindistan kesimlerinde de bulunduğu dile getiriliyor.

Bu tapınma biçimlerinin asıl yurdu neredir acaba?

Sâbiiliğin öteki dinlere de geçen ibadetlerinin asıl yurdu neredir?

Araştırmacıların ileri sürdükleri çeşitli.

Tahsin Mayatepek'in raporunda belirtilenlere göre, bu tapınma biçimlerinin asıl yurdu, Orta Asya.

Anıtkabir'de bulunan ve çok yerini Atatürk'ün altını çizmiş ve incelemecilerin dikkatlerini çekmiş olması nedeniyle Atatürkçü ve çok değerli bilimadamı, araştırmacı olan Gürbüz Tüfekçi'nin "Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar" adlı kitabında da (Ankara, 1983, İş Bankası Yayın.) önemli bir kesimi yer alan bir araştırmaya göreyse: "Ana yurt: Kaybolmuş Mu Kıtasıdır."

Bu araştırmanın ÖNSÖZ'ünden, Tüfekçi'nin kitabında yayımlananlardan bir kesim şöyle: (Bkz. Tüfekçi'nin söz konusu kitabı, s.376.)

Bu eserlerdeki bütün ilmî hakikatler iki kısım eski tabletlerin tercümeleri üzerine istinad etmektedir. Bunlar *birçok sene evvel Hindistan'da bulduğum Naacal tabletleri ve yakın zamanlarda Meksika'da Will Niven tarafından bulunan 2500'den fazla büyük bir taş tablet koleksiyonlarıdır.*

Bu iki kısım aynı orijine maliktir; zira her ikisi de Mu'nun mukaddes esrarlı yazılarından alınmadır.

Naacal tabletleri *Naga* sembol ve harfleriyle yazılmıştır menkabelerin söylediğine göre ana vatanda yazılmış, ilk defa olarak *Burma* ve sonra *Hindistan'a* getirilmiştir. Naacal'ların Burma'yı *1500* sene evvel bırakmış olmalarına, tarihin şahadeti bu tabletlerin fevkalade eksikliğini ispat etmektedir.

Bu Amerikan tabletlerinin şâmil olduğu bazı mevzular şunlardır:

Hılkatin hayat ve orijininin en küçük noktalarına kadar tarifi "Dört büyük kozmik kuvvetin" orijin ve harekâtı, 1000'den fazla tablet bu mevzua hasredilmiştir ve sonuncusu olmakla beraber haizi ehemmiye olan *-Kadının yaradılışı.*

Şarkta tesadüf ettiğim Naacal tabletleri muhtelif mevzular üzerine noksan parçalardan ibaretti. Meksika tabletleri Naacal'dekileri yalnız

teyit etmiyor, fakat birçok noksan yerlerini de tamamlıyor.

Bu tabletlerin ileri sürdüğü vak'aların doğruluğunu, mümkün olduğu kadar ispat için birçok seneler çalıştım. Şayanı alâka olan bu Naacal tabletlerindeki yazıların ispatına araştırma ve tetkikat ve tetebbula elli seneden fazla bir zaman sarfettim. Elân hiçbir yanlışa tesadüf etmedim.

Meksikadakiler, Naacaldekiler gibi, arzın bir zamanlar birçok hususlarda bizimkine faik, tasavvuru imkânsız eski bir medeniyete malik ve modern dünyanın tanımaya yeni başladığı mühim bazı esaslarda daha ileride olduğu kanaatini bana mutlak surette veriyor. Bu tabletler, diğer eski vesikalarla beraber *Hindistan, Babil, İran, Mısır* ve *Yucatan* medeniyetlerinin, ilk büyük medeniyetin sönen korları olduğuna dair şayanı hayret hakikatlerin şahitliğini yapmaktadırlar.

Bu kitabın ilk tabının esasını teşkil eden şark *Naacal* tabletleri eski insanlara dair hayretengiz bir tarihtir.

Araştırmanın bir başka sayfasından: (s.16)

"Adn (cennet) bahçesi Asya'da değil, şimdi Pasifik Okyanusuna batmış olan bir kıta idi. Mukaddes kitaptaki hilkat hikâyesi -yedi gün ve yedi gece kıssası- en önce Nil halkından yahut Fırat vadisinden değil, şimdi bu yok olmuş kıtadan, Mu'da insanın ana yurdunda gelmiştir.

Bu izahlar, Hindistan'da uzun zamanlardan beri unutulmuş olduğu halde benim keşfettiğim mukaddes kitabelerdeki kayıtlar başka memleketlerdeki birtakım tarihî kayıtlar üzerinde tahkik olunabilir. Bütün bu kaynaklar, bundan elli bin yıl önce 64 milyon nüfus barındıran bu acaip memleketin o zaman, bugün medeniyetinden daha yüksek bir medeniyete sahip olduğunu söylemektedir. Bunlar, anlattıkları başka şeylerin yanında, esrarengiz *Mu* topraklarında ilk insanın yaradılışını da hikâye etmektedirler.

Bu kitabelerde yazılı olan şeyleri, yazılı eski vesikalardan, tarihöncesi harabelerinden ve jeolojik hadiselerden çıkarılan eski medeniyetler hakkındaki bilgilerimizle kıyaslayıp anladım ki bütün bu medeniyet merkezleri kültürlerini müşterek kaynaktan, Mu'dan almışlardır."

Buradaki üçüncü paragrafın bir bölümü, Tüfekçi'nin kitabında (bkz. bu kitap, s. 377) yer almamakta.

Araştırmanın Tüfekçi'nin kitabında yer almayan sayfalardan birindeki bir resim:

Colonel James Churchward tarafından çizilmiştir.

"Bilkatin ve hâlukin sembolü olan yedi başlı yılan Narayana '*Nara* ilâhı; *yana*', her şeyin hâliki, Naacals yedi yüksek idrâk; Vedanta yedi zihnî müstevi demektir."

Bu resimdeki yılanın "7 baş"ına "7 yüksek idrak (akıl, algı)" anlamının veriliyor oluşu düşündürücü. Bu, eskilerin "7 yıldız" dedikleri ve içlerinde "Güneş"in, "Ay"ın da bulunduğu gök cisimlerini anımsa-

ıyor,

Araştırmanın "Üçüncü Fasıl: Ulûhiyet Sembolleri ve Vasıfları" başlıklı bölümünden: (s.150)

Ulûhiyet sembolleri -Güneş, ulûhiyetin Monotheistic sembolü idi. Monotheistic veya müşterek sembol olarak o RA tesmiye olunurdu ve Monotheistic sembol olması itibariyle ona bütün Mukaddes sembollerin en Mukaddesi nazariyle bakılırdı.

Ulûhiyetin her bir vasfı, müteaddit hallerde, onu temsil eden muhtelif semboller haiz olduğu halde müşterek veya Monotheistic yalnız bir sembol vardı.

İnsaniyet tarihinin başlangıcında Allahlar yoktu. Yalnız "bir büyük namütenahî" vardı.

Alim ve arkeologlar, eski yazı şekillerini ve sembolizmleri anlamadıklarından, maalesef *eskilerin güneşe taptıkları hakkında yanlış bir şayia çıkarmışlardır Hakikatta eskiler güneşi yalnız bir sembol olarak kabul ederlerdi;* ve güneşe bir mâbet ithaf ettikleri zaman o ya yegâne sahip Allah, Ulûhiyet olarak yahut ta onun yaradılışta erkek eşi olarak kadını mutlak'a ithaf ediliyor demektir."

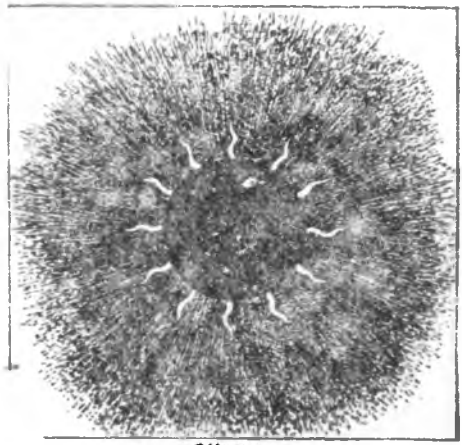

Güneş

Güneş

- Bu resim de Tüfekçi'nin kitabında bulunmamakta.

Kuşkusuz "Güneş Tapımı", "Ay Tapımı", "Yıldız Tapımı" vardır. Ama yukarıda da belirtildiği gibi bu tapımlardaki "Güneş", "Ay" ve "yıldız"lar, birer "sembol"dür (simge). Yani asıl amaç, hepsinde saklı olduğuna inanılan "Yüceler Yücesi Güç"e yakınlaşmak, ulaşmaktır. "Putatapar" sayılanların "tapım"ları da bu niteliktedir. Kur'an'da, "putatapar"lara, "put"lara neden tapıkları sorulduğunda, onların, "Bizi Tanrıya yaklaştırsınlar diye bunlara tapınıyoruz" (bkz. Zümer suresi, ayet: 3.) dedikleri anlatılır. Ama Kur'an ve İslam dini, sanki "temelden yeni, tümüyle başka" bir şey getirmiş gibi, "putatapar"ların "Tanrı'ya ortak koşmaları"nı kabul etmiyor. Oysa "bir çeşit Tanrı ortakları" olarak, "put"ların yerini "melek"ler almıştır İslam'da. Daha önceki "din"lerde olduğu gibi. Adların ve söyleyiş biçimlerinin dışında değişen bir şey yok. "Tek Tanrı"ysa "putatapar" denen kesimde de vardı, "çoktanrı"ysa, "Tek Tanrıcı" diye ortaya çıkmış olan "din"lerde de (melekler ve bunlara verilen etkinlikler anımsanırsa) vardır.

TAHSİN MAYATEPEK'İN ATATÜRK'E RAPORU

Orta Asya'daki ecdadımız gibi Güneş Kültü'ne sâlik olan Meksika yerlilerinin Güneşe tazim ayinlerini ne suretle yapmakda oldukları ve Ezan, Abdest ve secde gibi müslümanlığa aid oldukları zan olunan hususatın müslümanlığa Güneş dininden girdiği ve islam dininde vazıh bir manası olmayan Secdenin Güneş kültü'nde çok derin bir manası olduğuna ve saireye dair mühim malumat ve izahatı havi rapor.

Bu raporda kırmızı renkli numaralarla yanlarına işaret edilen (15) adet fotografinin agrandismanları ayrıca sunulmuştur.

Orta Asya'da iken sayın ecdadımızın binlerce sene amil oldukları Güneş Kültünün şimalî orta ve Cenubî Amerika kıtalarında İspanyol ve Anglosaksonların dinî ve harsî nüfuz ve tesiratından uzakta yaşayan yerliler arasında ve bilhassa Meksika'da hemen hemen aslî safiyetinde olarak mevcud ve berdevam olduğunu buraya geldikten sonra memnuniyetle istihbar etmiş ve ecdadımızın ömrümde görmediğim ve tarifini de kimseden işitmediğim güneş ayinlerini burada göreceğimden pek memnun olarak yerlilerin yapacakları ilk güneş ayinine sabırsızlıkla intizarda bulunmuş idim.

Nihayet bu arzu ve emelime şu vesile ile nail oldum:

1935 senesindeki kongrelerini yapmak üzere intihap ettikleri Meksiko şehrine gelmiş olan Rotary adındaki şimalî Amerika Kültür Cemiyeti üyelerinden 3000 kişinin şerefine tertip edilen bir takım toplan-

tılar ve şenlikler arasında Meksika Hukûmeti yerli kabilelerden bazılarının rakıslarını ve bu meyanda güneşe tazim ayinlerini de göstermek içi mezkûr üyeleri Çapul Tepek parkına davet etmiş ve hörmetkârınız da Heyeti Süfera ile birlikte meduvven hazır bulunarak nice seneden beri merak etmekte olduğum güneşe tazim ayinini mükemmelen temaşa ve tetkik muvaffak olmuş idim.

Başta Ulu Önderimiz olduğu halde bütün münevverlerimizin şiddetle alakasını celp edeceğinde şüphe olmayan güneş ayininin ne suretle yapıldığı hakkındaki malumat ve müşahedatımı bu baptaki fotografiler ile birlikte bervechi ati arza başlıyorum:

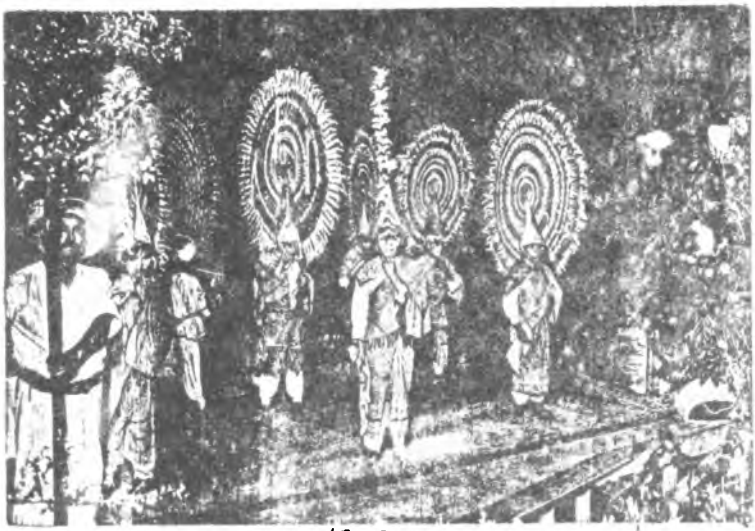

№ 1

Bu fotografi Tlaşkaltek namındaki yerli kabilesine mensup on kişilik grupun güneşe tazim ayinini icraya başlamadan evvelki vaziyetlerini göstermektedir.

Yukarıdaki fotografide görülen toparlak şekiller güneşin timsalleri olup Tlaşkaltekler bu timsalleri güneşe tazimen başlarında taşımakda oldukları halde çi lerle müzeyyen sallar içinde olarak Amerikalılar-

la Heyeti Süferanın bulundukları Tribün önüne geldiler ve kollarını tıpkı mevleviler gibi vecdü istigrak halinde yukarıya uzatıp 2 nısfiye ve 2 kudüm refaketinde olarak 10 dakika zarfında vakurane bir surette deveranlar yapdılar.

Bunların aynen mevleviler gibi birbirine dokunmamaya itina ederek dönmeleri ve nısfiyelerin hüseyni ve hicazkârı kürdî çeşnisinde nameler çalmaları ve kudümlerin de mevlevî temposu ile çalınması pek ziyade hayretimi mucib olmakla mevlevî ayininin bütün teferruatına kadar Güneşkültünden alınmış olduğundan şüphem kalmadı.

Bu ayini gördükten sonra derhal Mevlana Celaleddini Rumi'yi hatırlayarak bundan 800 yıl önce Horasan'da doğmuş olan müşarünileyhin eski zamanlarda Orta Asya vesair müslüman memleketlerindeki ilim ve tefekkür merkezlerine ilmî maksadla seyahatler yapmak itiyadında olan arap ve türk alim ve mütefekkirleri gibi orta Asya ve bilhassa Horasan'dan uzak olmayan Hindistan ve Tibet havalisine yapmış olması muhtemel bulunan seyahatleri esnasında güneşe tazim ayinin görmüş fakat İslamiyetin güneşe mabud veya mabudün maddî timsali sıfatile ibadet ve tazim edilmesini tecviz etmediğini nazarı dikkate alarak Güneş kültünde ney ve kudüm refaketile güneşe mabud veya mabudun timsali sıfatı ile yapılan deveranları, müslümanlığın tanıdığı Allah'a karşı yapılan bir ibadet şekline ifrag ederek kurduğu mevlevî tarikatına idhal etmiş olduğu netice ve kanaatine vardım.

Mevlana'nın mevlevî külahını da güneş kültünden aldığı anlaşılıyor:

Burada yapılan güneş ayininde, güneş timsallerinin tahtadan yapılmış mahrutu nakıs şeklinde mesnedler üzerine bindirilmiş olduklarını görünce Orta Asya'daki ayinlerde de güneş timsalinin kalın keçeden yapılmış mesnedler yani külahlar üzerine bindirilmiş olmasını göz önüne getirerek Mevlana'nın bunları İslam dininin icabatına tevfikan mesnedlik vazifesinden iskat edip mevlevî tarikatının zahiri bir alameti olarak kabul etmiş olduğunda şüphem kalmadı.

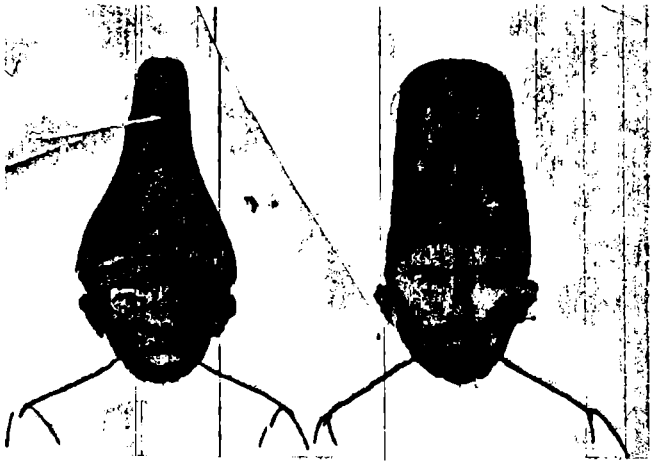

Nitekim işbu mukayeseli 2 resimde görüldüğü üzere Tlaşkalteklerin güneş timsalini başlarında taşımak için kullandıkları tahta mesnede şeklen pek benzeyen mevlevî külahının vaktile Orta Asya'da veyahut Tibet ve Hindistan'da yapılan güneş kültü ayinlerinde güneş timsalini taşımak için kullanıldığı ve iki karış yüksekliğinde ve iki santimetro kalınlığında olmasının sebep ve hikmeti de aglebi ihtimal güneş timsalinin haiz olduğu az çok ağırlığın kafayı tazyik etmemesi maksadına müstenid olduğu ve bu acib evsafın başka türlü izahına imkân olmadığı kanaatinde bulunmakdayım.

Mevlevilerin (Kudüm) dedikleri aletin aslen KuTun şeklinde olarak kişe (kişi demektir) ve Kakşikel dillerinde mevcud ve bervechi ati mana ifade etmekde olduğuna dair izahat:

Brasseur de Bourbourg'un (Quatre lettres sur le Mexique) adındaki eserinin 94. sayfasında münderic bulunan:

(J'ai moi-même été témoin plus d'une fois de l'importance que les indigénes, quichés ou cakchiquels, attachaient à l'exécution de leurs ballets nationaux et du respect dont ils environnaient les maîtres du-TUN ou tambour sacré, leur cédant en toute circonstance la première place, dans les festins, comme à l'église.)

İşbu izahat üzerine, Yukatan ve Guatemala kıtalarında yaşayan ve ırk itibarile Maya milletine mensup olan Kişe ve Kakşikel kabilelerinin (Kişe kişi demektir) gerek millî rakslarında ve gerek güneşe tazimen yaptıkları ayin esnasında Tun namında mukaddes bir dünbelek kullandıkları ve bunu çalanlara karşı derin bir hörmet gösterdikleri hakkındaki malumata muttali olduktan sonra dünbelek sözümüzün başındaki "DÜN" ve Kudüm kelimesinin sonundaki DÜM lahikasının, kişe ve kakşikel dillerinde mübarek dünbelek manasına gelen TUN sözünün aynı olduğu göze çarpmakta ve bu suretle Kudüm sözünün, hem eski Türkçede ve hem de Kişe ve Kakşikel dillerinde mübarek mukaddes manasına olan "KU" ve Kişe, Kakşikel dillerinde dünbelek anlamında olan "TUN" yani mübarek dünbelek demek kolan "KUTUN" sözünden çıkmış olduğunda şüphe kalmamaktadır.

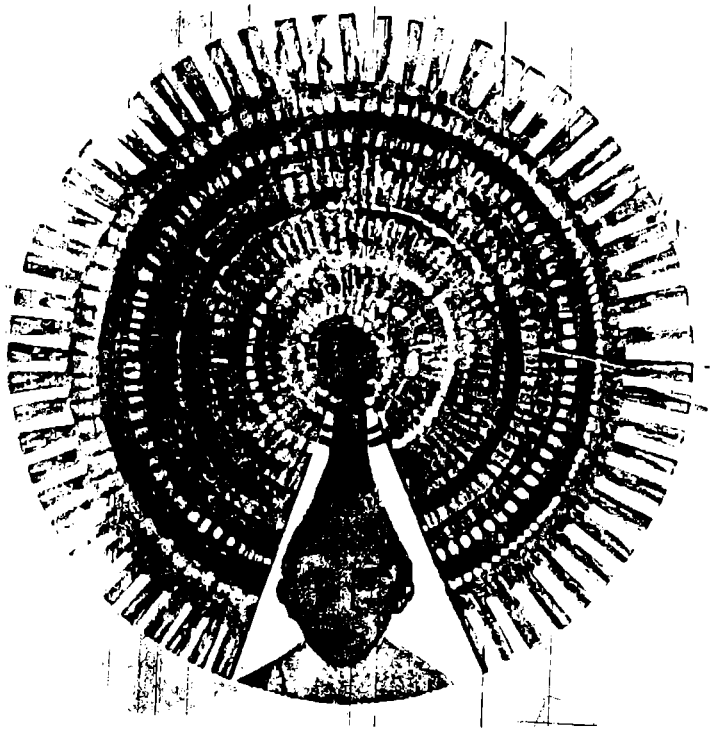

Çapul Tepek (Aztek dilinde (Çapul) çekirge ve (Tepek) de (Tepe) yani çekirge tepesi demektir. Çekirgelerin mezruatı tahrip yani yağma ettiği malum olduğundan eski Türklerin aslen Aztekçe'de çekirge anlamında olan bu Çapul sözünün mecazî bir surette (yağma) manasında kullanmış olmaları muhtemel bulunduğunu istitraden arz eylerim.) parkındaki ayin esnasında Tlaşkaltek namındaki yerlilerin güneşe tazimen başlarında taşıdıkları güneş timsalleri yukarıdaki resimde görüldüğü üzere merkezden muhite doğru nısıf kuturları takiben uzadılmış müteaddid ince çıbıklar üzerine güneşin şuağlarını temsilen muhtelif renkli parlak kâğıtların concentrique bir surette geçirilmesile vücuda getirilmiştir.

Meksıka'da Oahaka eyaletinde yaşayan birtakım yerli kabileler bu fotoğrafta görüldüğü üzere güneşe tazim ayinlerinde başka çeşit bir güneş timsalini başlarında taşımakta ve sağ ellerinde güneş ve sol ellerinde ay'ı temsil eden globlar tutarak ayinlerini icra etmektedirler.

Güneşten başka Ay'a da tazimde bulunan Meksika yerlilerinden bazıları Aya tazim ayini esnasında bu fotoda görüldüğü üzere başlarında hilal şeklini taşımaktadırlar. Bu yerlilerin ayin esnasında iktisa ettikleri mavi renkli cübbenin bir zamanlar memleketimizde kullanılan cübbelere benzemesi hayrete şayandır.

BOLIVIAN INDIANS have actually become less civilized in many ways since their conquest by the Spaniards, and their Christian feast days are much like ceremonies in honor of the Sun God whom their forefathers worshiped. Such celebrations usually become riotous by night, for both Aymarás and Quichuas like to drown their troubles in drink. The stiff skin breastplates and strange horned hats are special fiesta finery, but the trousers with the slit up the back of the leg, showing the white underdrawers, are typical of the Aymará costume.

(Lans and Peoples) adındaki eserin 7. cildinden istinsah edilmiş olan bu fotografı, Bolivya ve Peru kıtalarında pek eski zamanlardan beri yaşamakta olan Kişua (Kişua dilinde "kişua": kişi, adam) demektir ve Aymara namındaki yerlilerin hristiyanlığı 4 asır önce cebren kabul etmiş olmalarına rağmen ecdadlarından tevarüs ettikleri güneş kültü'nü muayyen zamanlarda icra ettikleri esnada güneşe tazimen davul kasnağı şeklindeki güneş timsallerini başlarında taşıdıklarını göstermektedir.

Azteklerin güneş ayini:

Tlaşkaltekleri Çapul Tepekdeki ayinlerinden bir müddet sonra yani 20 teşrini evel 935 tarihinde Azteklerin yaptıkları güneşe tazim ayininde de hazır bulunmuş idim.

Bu ayin hakkındaki malumat ve müşahedatımı aşağıda arz ediyorum:

Nº 3

Bu fotografi, aztek kabilesine mensup 7 kişilik bir grubun güneşe tazim ayinini göstermektedir.

Meksiko şehrine 52 kilometre mesafede kâin Teotihuakan güneş piramidi civarında 200 000 kişiyi istiab edecek derecede geniş ve etrafı duvarlarla çevrilmiş sahanın ortasında bulunan paviyonun merke-

zinde yanan mukaddes ateş etrafında kollarını güneşe doğru uzatarak tıpkı mevleviler gibi deveranlar yaptılar.

Bu ayini de gördükten sonra mevlevi ayininin güneş kültü'nden alınmış olduğuna tamamen kanaat hasıl ettim.

Paviyondan 100 metre uzakta duran birtakım Aztekler de (toponatzli) yani kös ve (Çiremiya) yani zurnaya çok benzeyen aletler çalarak bu ayine refaket etmekte idiler.

N: 4

Teotihuakan Güneş piramidi civarında Azteklerin güneşe tazim ayininde kollarını yukarıya uzatarak deveranlar yaptıklarını gösteren bu fotograf ile aşağıda mevlevilerin kollarını aynı surette kaldırarak Allah'a tazimen deveranlar yaptıklarını gösteren fotgrafı karşılaştırılınca mevlevi ayininin, manası Müslümanlığa göre değiştirilmiş güneş ayininden başka bir şey olmadığında şüphe kalmamaktadır.

Yukarıdaki resimde Azteklerin sırtlarında görülen siyah renkli pelerinlerin aşağıdaki resimde mevlevilerin sırtında görülen siyah renkli tennurelerin tamamen aynı olmaları da ayrıca dikkat ve hayrete şayan bulunmaktadır.

N: 5

Bu fotoda görüldüğü üzere mevlevilerin tıpkı yukarıdaki Aztekler gibi kollarını yukarı uzatarak deveranı yapmaları, her iki ibadet arasında sıkı bir münasebet ve müşabehet olduğunu göstermekte ve bu da mevleviliğin doğrudan doğruya güneş kültünden alınmış olduğu hakkındaki fikir ve kanaatimi teyid ve takviye etmektedir.

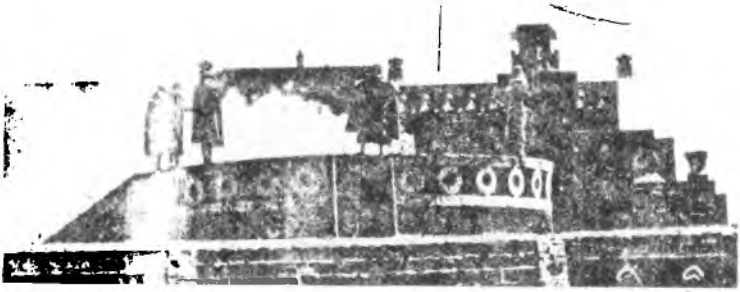

№ 6

Bu foto, Azteklerin güneşe tazimen yaptıkları ayin esnasında müdevver platformunun ortasındaki çukur içinde mukaddes ateşin yanmakta olduğunu göstermektedir.

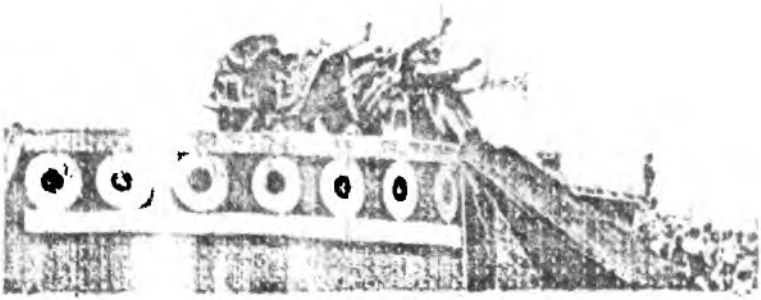

Bu foto, Azteklerin ayin sonunda güneşe tazimen eğildiklerini yani müslümanlarca (rükû) denilen reverans jestini yapmakta olduklarını göstermektedir. Mevlevilerin de ayin sonunda, ayakta duran şeyhlerin etrafında halka teşkil ederek çok müessir bir ses ve tavırla (Esselamüaleyküm ve rahmetullahi ve berekâtuhuuuuu...) hitabında bulundukları sırada rükû şeklinde eğilerek şeyhlerine tazim ettikleri gözönüne ge-

tirilince, Azteklerin Güneş'e tazimen ayin sonunda yaptıkları reveransı yani rükû, jestini mevlevilerin şehlerine karşı yapmakta oldukları anlaşılmaktadır. Bu suretle rükû, jestinin hem, müslümanlığa ve hem de mevleviliğe, güneş kültü'nden girmiş olduğunda şüphe olmadığı gibi, güneş kültünde derin manası olan secdenin de Muhammed Mustafa tarafından güneş kültünden iktibas edilip müslümanlığa idhal edilmiş olduğu biraz ileride arz edeceğim izahatla tebarüz edecektir.

N° 7

Teotihuakandaki güneş ayini esnasında kös ve çiremiya çalarak ayine uzaktan refaket eden Azteklerden bir grubun bu fotoda görüldüğü üzere başlarında ikişer tane beyaz burma sarıklar taşımakta olduklarını hayretle gördükten sonra ayinin bitmesini müteakip yanlarına giderek tetkikatta bulundum. Bu insanlardan her birinin başında birbirinden müstakil olarak oturtulmuş ikişer tane beyaz burma sarık bulunduğunu ve bu sarıkların gayet ince ve birçok beyaz gaytanlardan müteşekkil olduklarını gördükten sonra bunları ayin esnasında ne maksatla başlarında taşıdıklarını ve ince beyaz gaytanların bir mana ifade edip etmediklerini sordum. Bunlar cevaben: üstteki sarığı güneşe ve alttakini de aya tazimen başlarında taşıdıklarını ve sarıkları teşkil eden ince gaytanların da güneş ve ayın şualarını temsil ettiklerini izah etmeleri üzerine müslümanlarca hiçbir vazıh manası olmayan fakat güneş kültünden derin bir mana ifade etmekte olan sarığın yalnız müslümanlara değil, hatta müslüman olmayan birtakım Hindli kavimlere ve Siyam, Kamboç, Tonkin, Tibet ve daha sair kıtalardaki in-

sanlara güneş kültünden intikal etmiş olduğunda şüphem kalmadı. Nitekim yukarıdaki 2 fotografide görülen Suriyeli iki Arap ile Sudanlı bir Arap dervişinin güneş kültüne ait olduklarından haberleri olmaksızın Ay ve Güneş'in şualarını temsil eden ince siyah gaytanlardan yapılmış burma sarıklar taşımaları da bu baptaki kanaatimi teyid ve takviye etmektedir.

SYRIAN ARABS IN THEIR LOOSE ROBES

Bu foto: (Lands and Peoples) namındaki İngilizce resimli eserin 3.ünci cildinin 293.üncü sayfasından alınmıştır.

İşbu fotografide, iki Suriyeli Arabın başlarında görülen ikişer tane burma siyah sarıklar, Teotihuakandaki güneş ayininde kös ve çiremiye çalan Azteklerin başlarında taşıdıkları ince beyaz gaytanlardan müteşekkil burma sarıkların aynıdır. Siyah renkte olmaları çabuk kirlenmemeleri maksadına müstenid olsa gerektir.

Asya ve Afrika'daki birçok kavimler gibi eski zamanlarda Yemen, Hicaz, Suriye ve Irak Araplarının güneş kültü ile amil oldukları ve Muhammed'in pek eski cedlerinden birinin "güneşin kulu" manasına gelen (Abdüşşems) adını taşımış olması ve en az 3-4000 sene önce inşa edilmiş olan Kâbe binasının bidayeten güneş kültü için kullanıldığı göz önüne getirilince yukarıdaki iki arabın 2-3000 sene evvelki ecdadlarının salik oldukları güneş kültünde derin manası olan burma sarıkları alelade bir baş sargısı veya Araplığın zahirî bir alameti olarak taşıdıklarında şüphe yoktur.

Bu foto: (Lands and Peoples) adındaki İngilizce resimli eserin 5.inci cildinin 165.inci sayfasından alınmıştır.

Bu Sudanlı Arap dervişinin başına geçirdiği ince gaytanların güneş kültüne ait olduğundan haberi olmaksızın bunları ihtimal ki tarikatının alameti veya bir ziynet olarak taşımakta olması pek muhtemeldir.

Ancak bu sarığın bildiğimiz sarıklar gibi yekpare bezden yapılmış olmayıp birçok ince siyah gaytanlardan müteşekkil olması pek eski zamanlarda Araplar arasında güneş kültünün mevcud bulunduğunda ve bu çeşid sarıkların da bugünkü Araplara mezkûr kültden intikal etmiş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Yukarıdaki fotoda görüldüğü üzere, Hindistan'da Butan Maharacası muhafızlarının, Hindistan'a binlerce kilometre uzakta olan Azteklerde-

rin Teotihuakan Piramidi civarındaki ayin esnasında başlarına geçirdikleri beyaz burma iki sarıktan yalnız bir tanesini taşımaları ve tıpkı Aztekler gibi kulakları üzerinde birer muhafazalık bulunması hayrete şayandır.

Bu foto: (Lands and Peoples) adındaki İngilizce resimli eserin 4üncü cildinin 131inci sayfasından alınmıştır.

Yukarıdaki fotoda, Butanlı muhafızların kalkanlarında görülen (hilal) şeklinin aşağıdaki fotoda görülen Azteklerin kalkanlarında aynen mevcut olması, şimdiki Butanlıların veyahud bunların eski ecdadlarının Aztekler gibi güneşten başka Ay kültü ile âmil olduklarına delalet etmektedir.

Butanlıların başlarında Azteklerin iki burma sarıklarından yalnız bir tanesini taşımaları bilhassa aya tazim maksadına müstenid olsa gerektir.

(A)→

(B)→

Hindistanda Bhutan maharacasının muhafızları.

(C)→

Meksiko civarında (Teotihuakan) Güneş Piramidi yakınında yapılan güneş ayini de kös ve çiremiya çalan Azteklerden bir grup.

Yukarıda A,B,C harfleriyle işaret ettiğim 3 kıta fotografide görüldüğü vechile, Azteklerle Butanlıların başlarında aynı şekilde beyaz burma sarıklar ve kulaklıklar taşımaları ve kalkanlarında hilal şeklinin bulunmasından istidlalen Butanlıların da Aztekler gibi Güneş ve Ay kültü ile âmil olduklarına kuvvetle ihtimal vermekteyim.

Bayraklarımızda bulunun (hilal) şeklinin Meksika yerlileri gibi Orta Asya'da güneş ve aya tazimde bulundukları malum olan ecdadımız tarafından aya tazimen kabul edilerek pek eski zamanlarda millî bayraklarımıza konulmuş olması pek muhtemeldir.

Bayrağımızın kırmızı renkli olmasındaki maksad ve mana:

Bu raporumun 37. sayfasındaki izahatımdan müsteban olacağı üzere şimdi Amerika'da Dakota Eyaletinde yaşayan ve ecdadlarından tevarüs ettikleri Güneş kültü ile hâlâ âmil olan Sioux namındaki yerli kabileler arasında muhtelif renkte bayraklar kullanıldığını ve her rengin birer manası olduğu gibi kırmızı rengin (honneur) manasını ifade

ettiğini (The Saturday Evening Post) adındaki resimli ve haftalık Amerikan mecmuasının 76. sayfasındaki izahattan anlamaklığım üzerine Orta Asya'da ecdadımızın şeref ve haysiyet manasını tezammun eden kırmızı rengi bayrakları için intihap ve kabul etmiş olduklarına kuvvetle ihtimal verdim.

Esasen bayrağımızın kırmızı olmasının sebep ve hikmetini memleketimizde izah edene tesadüf etmediğim için yukarıda adı geçen mecmuada tesadüf ettiğim malumat bayrağımızın kırmızı renkli olmasının sebep ve hikmetini izaha kâfidir zannındayım.

Güneş ve Ay piramidleri

Tlaşkalteklerle Azteklerin ecdadlarının amil oldukları güneş kültüne tevfikan Güneş'e tazim ayinlerini ne suretle yaptıkları ve Mevleviliği kuran Mevlana Celaleddini Rumi'nin mevlevi ayinini aglebi ihtimal Asya kıtasında yapıldığını gördüğü Güneş kültünden almış olduğu hakkında yukarıdan beri devam eden izahatıma burada nihayet vererek burada güneş ayininin yapıldığı mukaddes Teotihuakan sahasında binlerce seneden beri ayakta duran ve arkeoloji bakımından ziyadesiyle şayanı ehemmiyet olan güneş ve ay piramidlerine ait muhtasar malumat ve izahatı bu piramidleri gösteren fotografilerle birlikte bervechi atı arza başlıyorum·

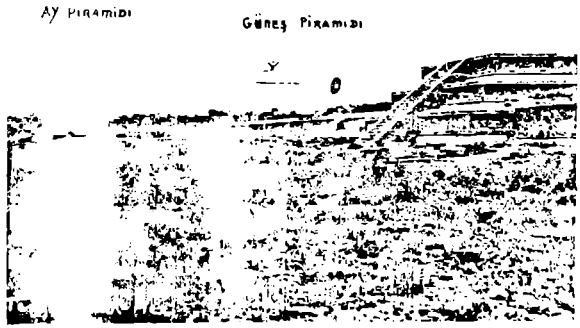

Meksika kıtasının 4 asır önce İspanyollar tarafından zapt ve işgalinden bu ana kadar binlerce Evropalı ve Amerikalı arkeologların ve turistlerin büyük bir hayretle temaşa ve tetkik ettikleri Teotihuakan Güneş ve Ay piramidlerinin ne zaman ve kimler tarafından inşa edildiği bugüne kadar meçhul bulunmaktadır. Bazı arkeologlar bu piramidlerin İsa'dan birkaç asır önce ve bazıları da birkaç asır sonra ve bir takımları da Mısır'daki piramidlerle aynı zamanda inşa edilmiş olduklarını söylemişler ise de bu meçhul şimdiye kadar müsbet ve kati bir surette hal edilememiştir. Son zamanlarda ileri sürülen faraziye ve iddialara göre meçhul zamanlarda buralara gelmiş yüksek medeniyet sahibi ve mimaride son derece mahir meçhul bir ırka mensup insanlar tarafından inşa edilmiş olduklarına hükmedilmektedir. Bu meçhul ihtimal ki ileride hal olunabilecektir.

Güneş piramidinin cepheden görünüşü.

Meksiko şehrine otomobille 52 kilometre mesafede ve bütün Meksika yerlilerince çok mukaddes ad olunan Teotihuakan sahasında kâin olan güneş piramidi çok eyi muhafaza edilmiş bir halde bulunmaktadır. 66 metre yüksekliğinde olan bu piramidin murabba olan kaidesi 40.000 metre murabbaındaki cesim sahayı işgal etmekte ve birbiri üzerine oturtulmuş 4 kattan müteşekkil bulunmaktadır. 4 cephesi irili ufaklı muntazaman yontulmuş düz satıhlı sert ve siyah volkanik taşlarla örülmüş ve iç tarafı zeminden zirveye kadar büyükçe ve muntazam kerpiçlerden vücuda getirilmiştir. Bu kerpiçlerin tehaccür etmiş olmaları da güneş piramidinin birkaç bin sene önce inşa edilmiş oldu-

ğuna delalet etmektedir. Cepheleri teşkil eden taşlar o derecede mükemmel ve mukavemetli harçlarla birbirine bitiştirilmiştir ki, bunca asırlar geçtiği halde hiç bir taş yerinden oynamamıştır.

İspanyollar gelmeden evvel güneş piramidinin zirvesindeki mustatil platform üzerinde çok cesîm ve yekpare taştan yapılmış Güneş mabudü var imiş. Bu muazzam heykelin göğsünde Güneş'i temsil eden cesîm ve müdevver altın olak ve Ay'ı temsil eden gümüş plak kilometrelerce uzaklara kadar Güneş'in şualarını aks ettirmekte imiş.

Bir taraftan para hırsı ve diğer cihetten teassup hislerile meşbu olan İspanyollar güneş mabudünün heykelini parçalamışlar ve güneşle ayı temsil eden altın ve gümüş plakları da tahrip ve yağma etmişlerdir. O zamandan beri çıplak bir halde bulunan platformu, kilometrelerce yeşillik ve ormanlıktan müteşekkil Teotihuakan ovasının turistler tarafından temaşasına hizmet eden bir cihannüma vazifesini ifa etmektedir.

Bazı arkeologlar, bütün dünyada piramidlerin yalnız Mısır ve Meksika'da bulunmalarından istidlalen Mısır ve Meksika medeniyetleri arasında büyük bir karabet ve müşabehet bulunduğunu söylemekte ve Teotihuakan piramidinin Kahire civarındaki (Medum) piramidi gibi 5 kattan müteşekkil olmasından istidlalen her iki kıtadaki piramidlerin aynı tarzı mimariyi takip etmiş olan insanlar tarafından yapılmış olduklarına kani bulunmaktadırlar.

Aşağıda yan yana görülecek olan her iki piramidin fotoları tetkik edilince bu arkeologların iddialarına esassız nazarile bakmak kabil değildir.

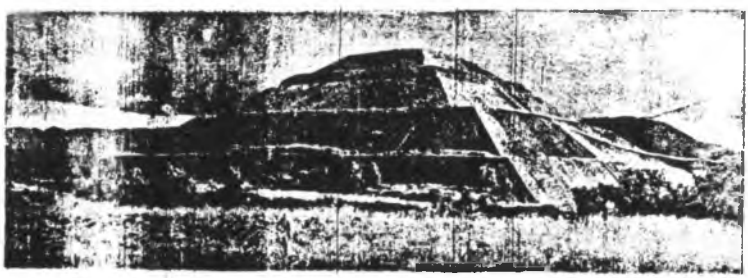

Meksiko şehrine 52 kilometre mesafede kâin Teotihuakan GUNEŞ Piramidı

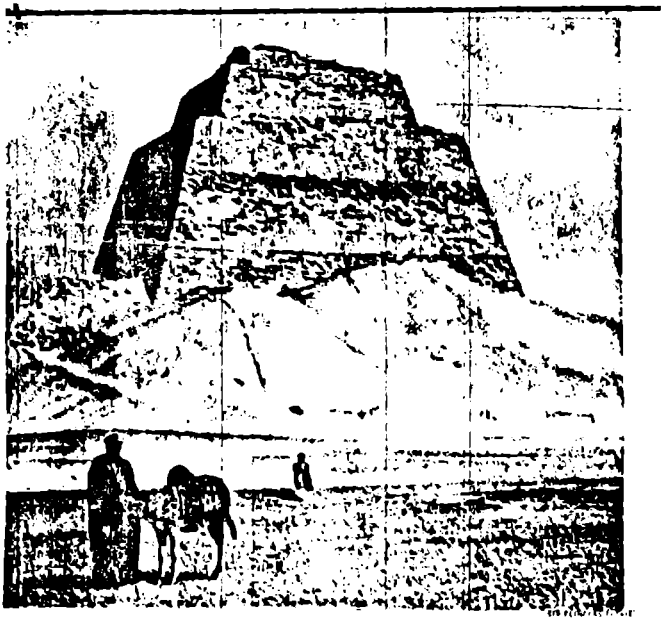

Işbu foto (Lands and Peoples) adındaki eserin 5.inci cildinin 84.üncü sayfasından iktibas edilmişitir.
Kahire'ya 40 mil mesafede kâin olup 3. dinastiye mensup Senefru adındaki firavun tarafından inşa ettirilen 5 katlı (Medum) piramidi üçtebir kısmı kuma gömülmüşdür.

TEOTİHUAKAN Güneş Piramidinin Meksika yerlileri nazarında haiz olduğu ehemmiyet ve kudsiyet:

Bütün dünyadaki dindar Müslümanlar Kâbe binası ile bu binanın bulunduğu sahaya ne derecede ehemmiyet ve kudsiyet atf ediyorlar ise bütün Meksika yerlileri de ecdadlarından tevarüs ettikleri ananeye göre Teotihuakan Piramidlerine ve bunların bulundukları sahaya aynı vechile ehemmiyet ve kudsiyet atf etmektedirler. Hristiyanlığı 4 asır evvel cebren kabul etmiş olan birçok yerli kavimler bu mukaddes pi-

ramitlere ve Teotihuakan namındaki mübarek sahaya içlerinden hörmet ve tazim göstermekte berdevamdırlar.

(Aztek diline aid olan Teotihuakan sözünün manası):

Aztekçede (Teotl: Tanrı) ve Teteo: Tanrılar demektir. Hua: var, mevcud, (Anadolu halkının bir kısmı tarafından (var) sözümüzün va şeklinde telaffuz edildiği göz önüne getirilince Aztekçedeki Hua sözünün mana ve telaffuz bakımından Va şeklindeki var sözümüze benzemesi dikkate değer). Kan: mekân, mahal, mevki demektir.

Bu suretle (Teoti-Hua-Kan) 3 kelimeden mürekkep olup (Tanrıların bulundukları mahal) veyahut (Tanrılara ibadet edilen mevki) anlamında olduğu Meksika kıtasına aid (Terry'se Guide To Mexico) adındaki İngilizce rehberin 425. sayfasında izah edilmektedir. Bu vechile Teotihuakan sözü mana itibarile Arapçada Kâbenin diğer adı olan (Beytullah) sözüne tekabül etmektedir.

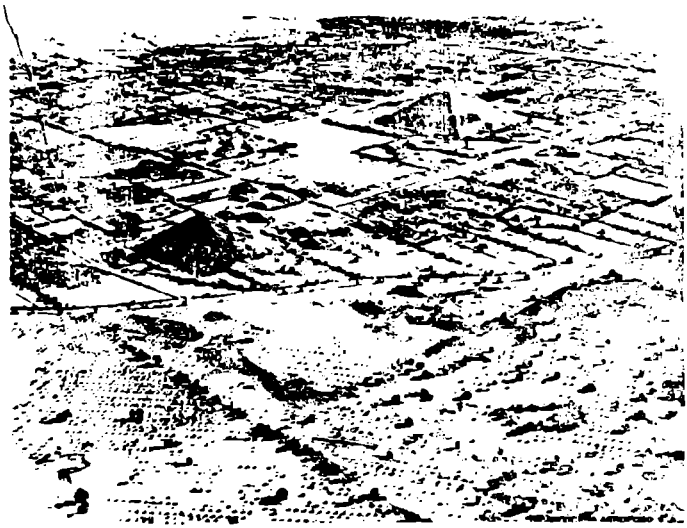

Ay piramidi Güneş piramidi

Teotihuakan Ay piramidi hakkında izahat:

Tayyare ile alınmış yukarıdaki fotoda görüldüğü üzere mukaddes Teotihuakan sahasındaki güneş piramidinden 800 metre uzakta bir de ay piramidi vardır. Harap bir halde bulunan ay piramidi 42 metre yüksekliğinde olup murabba olan kaidesi, 16.000 metro murabbaındaki sahayı işgal etmektedir.

Güneş piramidi gibi ay piramidinin de ne zaman ve kimler tarafından inşa edilmiş olduğu müsbet bir surette malum değildir. Meksika yerlileri asırlardan beri güneşe tazim eden teabbüd ayinlerini hep Güneş piramidi civarında İspanyolların Ciutadella namını verdikleri cesîm sahada yapmakta ve ay piramidi bazı arkeologlar tarafından temaşa ve tetkik edilmektedir.

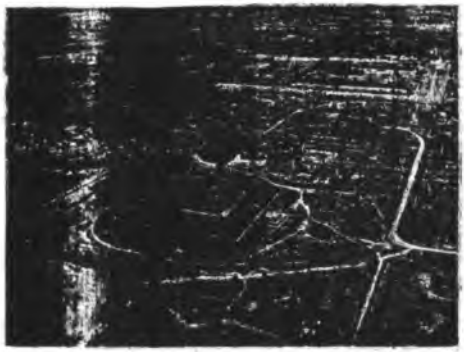

İşbu foto, Güneş piramidine 10 dakika mesafede kâin olan ve () işaret ile gösterilen muazzam Ciutadella ayin sahasını göstermektedir.

Tayyare ile alınmış olan bu foto, Aztek ve diğer Meksika yerlilerinin güneşe tazimen yaptıkları ayin sahasını daha büyükçe göstermektedir, () işareti güneşe tazim ayinin yapıldığı paviyonu göstermektedir.

Meksika'nın yakın ve uzak havalisinden tıpkı hacca giden Müslümanlar gibi mukaddes Teotihuakan sahasında toplanan yerliler burada toplu bir surette güneşe teabbüd ettikten sonra memleketlerine avdet etmektedirler.

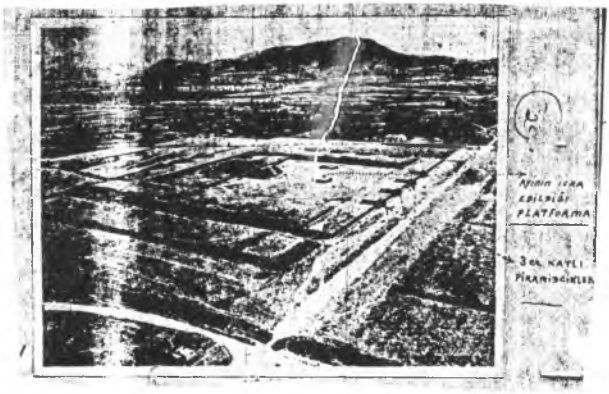

200.000 kişiyi ferah ferah istiab edecek derecede geniş olan bu saha 160.000 metro murabbaı mesahai sathiyesindedir.

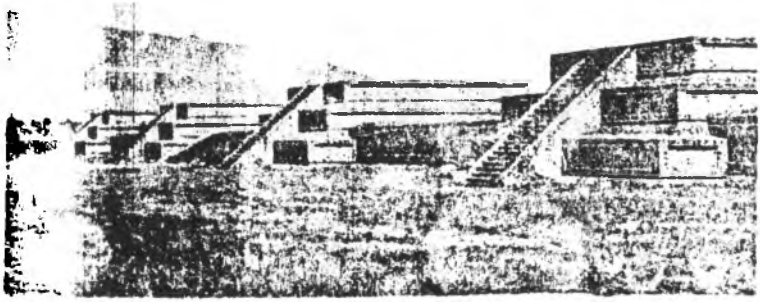

184 TEMPLO DE QUETZALCOATL - TEOTIHUACAN MEXICO.

Bu foto, yukarıda arz ettiğim cesim ibadet sahasını 4 taraftan ihata eden 8 metro yüksekliğinde ve 15 metro kalınlığındaki duvarlar üzerinde 50'şer metro fasıla ile birbirini takip eden 3'er katdan müteşekkil olarak 3 duvarın üzerinde bulunan ceman 12 piramidin 4ünü göstermektedir.

Bu küçük piramidlerin vaktile ne maksatla inşa edilmiş oldukları tesbit edilememiştir.

Kâbe binasının vaktiyle güneş kültü için inşa edildiği ve Kâbe'nin duvarında bulunan Hacerülesved namındaki siyah volkanik taş ile tavaf denilen hareketin de güneş kültüne aid olduklarına dair izahat

MECCA'S GREAT MOSQUE is the holiest place on earth to a Mohammedan. He turns his feet a when he prays, no matter in what part of the world he may be. The black cube-shaped structure in the centre of the courtyard of the mosque is the Ka'ba, or Holy House, the chief sanctuary of the town of Mecca even long before Mohammed. It is covered with silk. Pilgrims must, as their first duty, walk or run around the Ka'ba seven times murmuring prayers the while. In the courtyard is a well in seven, is well in which pious Mohammedans dip linen that is later made into shrouds.

Bu fotoda görüldüğü üzere Mekke'deki Kâbe binası Haremi Şerif denilen cesîm avlunun merkezinde bulunmakta ve bu avlunun 4 tarafı revvaklarla muhat bulunmaktadır.

Tıpkı Kâbe gibi Teotihuakan sahasındaki güneşe tazim paviyonu bu sahanın merkezinde olup revvaklar yerine çok uzun ve geniş duvarlarla muhat bulunmaktadır.

İsmi hatırımda kalmayan Arapça bir eserde Kâbe'nin vaktile çatısız ve penceresiz ve ancak bir kapudan ibaret olarak inşa edilmiş olduğunu okumuş idim.

Gerek Meksika'daki Güneş mabedlerinin ve gerek Peru'daki emsalinin mukaddes güneş ışıklarının mebzulen girmesi maksadı ile çatısız olarak yapılmış oldukları ve Kâbe'nin aynı tarzda çatısız ve penceresiz olarak pek eski zamanlarda inşa edilmiş olduğu gözönüne getirilince

Kâbe'nin bidayeten Güneş Kültüne aid bulunmuş bir mabed olduğunda şüphe kalmamaktadır.

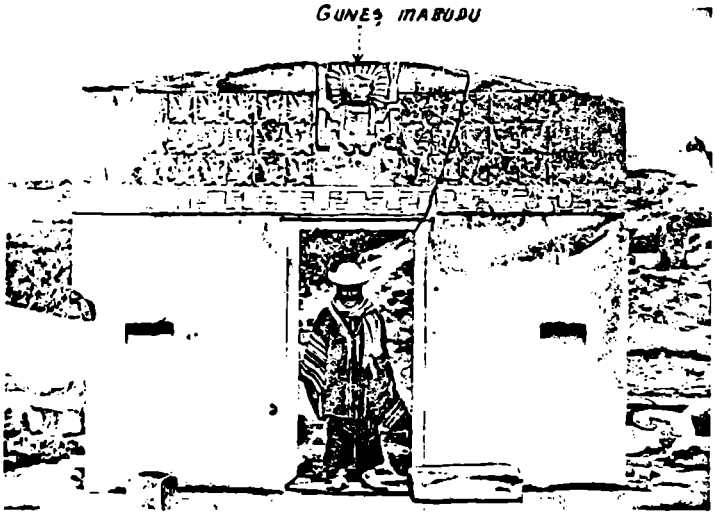

NO ONE KNOWS HOW OLD IS THE GATEWAY OF THE SUN

Near the southern end of Lake Titicaca are the ruins of a very ancient city called Tiahuanaco, built long before the time of the Incas. This great gateway stands in the Temple of the Sun, and one archæologist describes it as "the most remarkable ruin in America." The central figure is the carved image of the Sun God.

bolivya ile Peru sınırları üzerinde bulunan Titikaka gölünün cenubunda kain olup İnkalardan pek çok zaman önce kimler tarafından inşa edildiği malum olmayan Tiahuanako güneş mabedinin yekpare taştan mamül kapısı.

Bundan evvelki sayfada, Peru'da kâin olan (Tiahunaco= Tiahuanako) Güneş mabedinin yekpare taştan mamul olup Güneş mabudünün kabartma resmini taşıyan kapusunu ve gene Peru'da bulunan Pisak=pizak Güneş mabedini gösteren 2 kıta fotografı ile Kâbe binasının fotografisi karşılaştırılınca her üç mabed arasında yapılmış ve saire bakımından göze çarpan benzerlik Kâbe'nin de pek eski zamanlarda Hicaz'da mevcut bulunmuş olan güneş kültü için inşa edilmiş olduğu hakkındaki zan ve tahminimin esasdan âri olmadığını tebarüz ettirmektedir.

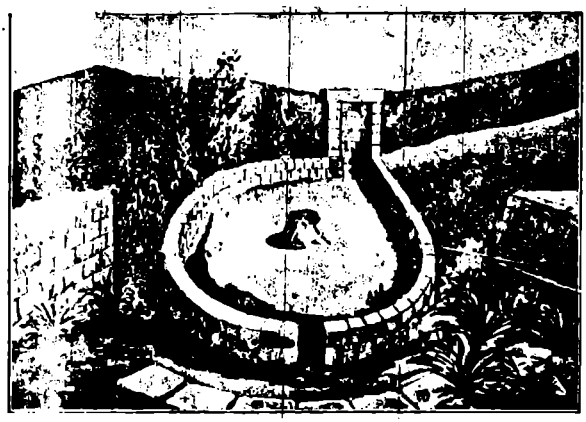

Çatısız ve penceresiz ve yanlız iki küçük kapıdan ibaret olarak Peru'de hala mevcut bulunan (Pisac+Pizak) güneş mabedi.

Bundan başka Kâbe'nin duvarına İslamiyet'ten pek çok zaman önce konulmuş olan ve Müslümanlar nazarında kudsî bir mahiyeti haiz bulunan "Haceru'l Esved" namındaki siyah ve volkanik taş dahi Güneş Kültüne aid bir iz teşkil etmekte ve bu külte mühim bir mana ifade etmektedir.

Malum olduğu üzere Güneş kültünde bilumum ateşler güneşin ziya ve hareketini temsil ettikleri için takdis edilmekte ve bilhassa arzın merkezinden gelip volkan ağızlarından fışkıran ateşler daha ziyade kudsî mahiyet haiz bulunmakta ve bundan dolayı volkanların yeryüzüne attığı siyah taşlar diğer cins taşlara tercihan piramid vesair güneş mabedlerinde kullanılmışlardır. Netekim Teotihuakan Güneş ve Ay piramidlerinin cephelerinin hep bu türlü siyah volkanik taşlardan vücuda getirilmiş olmaları da vaktile Yemen, Mısır, Suriye ve Mezopotamiyada olduğu gibi Hicaz kıtasında da mevcut bulunmuş olan güneş kültü zamanında Hacerü'l Esved'in Kâbe duvarına konulmuş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Hicaz'da vaktile Güneş kültü'nün mevcudiyetini gösteren bir delil de Muhammed'in pek eski cedlerinden birinin (Abdüşşems) yani güneşin kulu adını taşımış olmasıdır. Yemen Arapları içinde de bazı

meşhur zatların da Abduşşems ismini taşımış olmaları da Hicaz gibi Yemen'de de Güneş kültünün vaktile mevcut olduğunu göstermektedir.

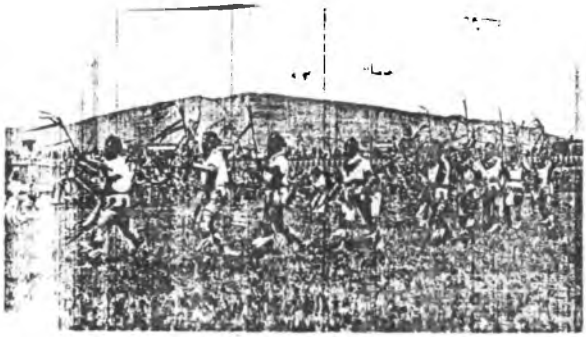

Teotihuakan piramidi civarındaki cesîm sahada Azteklerle diğer yerli kabilelere mensup yüzlerce genç kız ve delikanlılar yeşil mısır dalları tutarak birbirinin ardı sıra ağır hatvelerle yürümekte ve güneşe tazim ve şükranlarını arz ve iblağ etmek üzere kendi dillerinde ilahiler teganni ederek ayinin yapıldığı paviyon etrafında tavaf etmekte idiler.

Bunu da gördükten sonra Kâbe etrafında hacıların yaptıkları tavaf hareketi hiçbir mana ifade etmediği halde burada yapılan tavafın mahza güneşe tazim ve şükranda bulunmak maksadile yapılan manidar bir jest olduğunu anlayarak hacıların ne maksadla icra ettiklerinden haberleri olmayan tavaf hareketinin de müslümanlığa güneş kültünden girmiş olduğunda şüphem kalmadı.

Bu foto, bundan önceki fotoda ellerinde yeşil mısır dalları tutarak ayinin yapıldığı paviyonun etrafında ağır hatvelerle devr eden yani tavaf eden yüzlerce Aztek ve sair yerli kabilelere mensup genç kız ve delikanlılardan başka daha birçok yerlilerin mezkûr paviyon etrafında tavaf etmekde olduklarını göstermekde ve bunun da hac zamanında müslümanların Kâbe etrafında yapdıkları tavaf yürüyüşünün aynı olması hayret ve dikkate şayan bulunmaktadır.

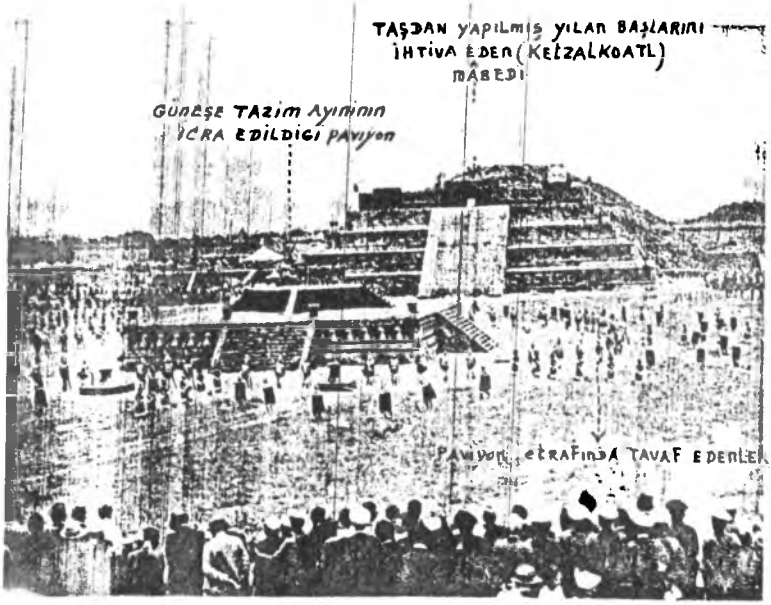

Kâbe binasının her sene hac zamanında cesîm siyah bir puşide ile örtülmesi gibi dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen garabetin sebeb ve hikmeti:

Mekke'de Arapların (Beytullah) yani (Allah'ın evi) namını verdikleri alelade çamur ve taşla örülmüş 4 duvardan müteşekkil basit bir binanın başdan aşağı cesim bir puşide ile örtülmesi, Türkiye, Mısır, Suriye, Irak ve Hindistan gibi muhteşem ve zarif mabed ve binaları olan memleketlerden hacca gelen müslümanlara Beytullah denilen fakat hakikatte (Beytulfakir) demeye bile layık olmayan Kâbe binasının basitliğini ve çıplaklığını setr etmek maksadile zeki bir Arap tarafından düşünülmüş bir tedbir olsa gerekdir. Bir mabedin çatısından temeline kadar örtü ile örtülmesi gibi dünyada misline tesadüf edilmeyen bu garabetin başka türlü izah ve tefsirine imkân yokdur zannındayım.

Müslümanlıkta vazıh bir manası olmayıp Güneş kültü'nde derin bir manası olan (SECDE) jestinin aslındaki derin manadan tecerrüd ederek müslümanlığa girmiş olduğuna dair izahat:

Müslümanların günde 5 vakit kıldıkları namazlarda yere kapanarak yapdıkları secde jestinin manasından haberdar değillerdir. Müslümanların secdeyi tazim maksadile Allahın ayaklarına kapanmak suretile yapdıklarını tasavvura bile imkan yoktur. Çünkü müslümanların tanıdıkları Allah el ve ayak ve vücuddan münezzehdir.

Halbuki şimdi aşağıda arz edeceğim izahatla secdenin aslen Güneş kültüne aid bir jest olduğu ve bu kültteki derin manasını zayi ederek müslüman dinine girmiş olduğu tezahur edecekdir:

Fransa'da Dijon Hukuk Fakültesi Profesörlerinden (Louis Baudın)in 1928 senesinde Paris'de neşr ettiği "L'Empire Socialiste des Inka" adındaki eserinin 223'üncü sayfasında Peru yerlilerinin en eski siyasî, içtimaî, dinî vaziyet yesairesi hakkında bundan 4 asır önce telifatta bulunmuş olan Garcilaso ve Las Casas gibi namdar müverrihlerin eserlerinden alıp derc ettiği mühim malumatı bervechi ati arz ediyorum:

(Sur ce chapitre des fêtes, les chroniqueurs sont inépuisables. La grande fête du Soleil (Raymi), qui avait lieu probablement vers le mois de juin, ne durait pas moins de neuf jours,l es grans, fonctionnaire venaient à Cuzko de toutes les régions de l'Empire poury pertieiper.

Ce devait etre un fort beau spectacle que celui de touts ces Indiens portant les coiffures et insignes distinctifs de leurs tribus, se pressant autorur des musiciens et des danseurs couverts de peau de puma et ornès de plumes d'oiseau ou saluant de leurs cris enthousiastes le passage du souverain, monté sur sa chaise en or massif, tout couvert d'or garnie de plumes sur la tête et un disque d'or sur la poitrine, précédéde serviteurs portant les armes royales et entouré d'une multitude de guerrier aux vêtements multicolores.

Mais plus impressionnante encore devait être la première de toutes ces cérémonies du Raymi: le salut au Soleil. Le monarque, les princes et un grand nombre d'habitants, pieds nus, se rassamblaient avant l'aurore sur une des places de Cuzco et, au moment où l'astre du jour paraissait au delà des montagnes, la multitude s'accroupissait et baisait

les rayons lumineux, tandis que l'İnka, levant un vase d'or, off rait a boire à son père le Soleil.)

Tercemesi:

(Vaktile Peru yerlilerinin yaptıkları bayramlar hakkında müverrihler pek çok malumat ve izahat vermektedirler. Aglebi ihtimal Haziran ayına doğru vuku bulan ve (Raymi) namile güneşe karşı yapılan büyük bayram 9 günden az sürmez idi. Bu bayrama iştirak etmek üzere büyük memurlar imparatorluğun her cihetinden Cuzco = Kuzko şehrine gelirler idi.

Kendi kabilelerine mahsus serpuş ve alametleri başlarında taşıyan yerlilerin Puma derisi iktisa etmiş ve başları kuş tüylerile süslenmiş müzisyenlerin ve rakkasların etrafında seğirtmeleri veyahud elbisesi serapa altın ve mücevheratla kaplı ve başında kuş tüylerile müzeyyen altın taç ve göğüsünde altın plak bulunan Hükümdarın önünde imparatorluk armalarını taşıyan hademeler ve yanında muhtelif renkli elbiseler iktisa etmiş muhariplerin refakatında olarak massif altın sandalya içinde geçdiği esnada kendisini şevkli ve coşkun seslerle selamlamaları çok güzel bir manzara teşkil eder idi.

Fakat bu seremoniler içinde insanda en ziyade intiba hasıl eden, Raymi yani güneşi selamlamak merasimi idi:

Hükümdar, prensler ve ehaliden müteşekkil büyük bir heyet ayakları çıplak olarak fecir zamanından önce Kuzko meydanlarından birinde toplanırlar ve dağların üzerinde güneşin ilk şuaları görününce bu cemaat yere çöküp bu şuaları öperler ve bu esnada İnka elindeki altın kabı yukarıya kaldırarak babası olan Güneşe içki takdim eder idi.

İşbu tercemenin son fıkrasından anlaşıldığı vechile İspanyollar gelmeden evvel güneş kültü ile amil olan Peru yerlilerinin başlarında Hükümdarları ve prensleri olduğu halde güneş doğmadan önce Kuzko şehrindeki meydanlardan birinde toplanarak güneşin ilk şuaları yere değer değmez yere kapanıp bu şuaları öpmeleri müslümanlarca manası bilinmiyen secdenin çok derin manası olduğunu göstermekte ve secdenin de mana ve hikmetini zayi etmiş olarak müslümanlığa güneş kültü'nden girmiş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Bu cümleden olarak müslümanların her gün beş vakıtta kıldıkları sabah, öğlen, ikindi, akşam ve yatsı namazlarının hep güneşe göre tanzim edilmiş olması da müslüman dininine güneş kültünden birçok hu-

susatın girmiş olduğu hakkındaki kanaatimi teyid ve takviye etmektedir.

Yüksek bir yerden nida ederek ibadete çağırmak yani ezan okumak dahi İspanyollar gelmeden buralarda mevcud imiş:

Meksika ve Guatemala yerli kavimlerinin dil ve tarihleri hakkında bundan 80 sene önce mühim tetkikatta bulunmuş olan Brasseur de Bourbourg adındaki Fransız aliminin (Quatre lettres sur le Mexique) adlı eserinin müteaddid sayfalarında, Azteklerin Güneş'e ibadete gelmeleri için (Tsatsi Tepetl) yani (sesli tepeler) ve tabiri diğerle seslenilen, nida edilen manasına gelen tepe vesair yüksek yerlerden nida edildiği izah edilmekte olması üzerine müslümanların da aynı surette müezzinler tarafından ibadete çağırılmaları arasında tam bir müşabehet olmasına binaen ezan usulünün de müslümanlığa güneş kültü'nden girmiş olduğunda şüphem kalmadı. Remi Siméon adındaki Fransızın 1885 senesinde Parisde neşr ettiği (Dictionnare de la langue Nahuatl) namındaki lugatın 660ıncı sayfasında (Tzatzi Tepetl) sözünün (Montagne voisine de Tollan, où se tenait un cireur public afın d'appeler les habitants des villes et des villages pour le culte dû à Quetzalcoatl) yani (Tzatzitepetl, Tollan şehri civarında bir dağın ismidir. Bu tepede hazır bulunan umumî bir münadi Quetzalkoatl mabudüne karşı yapılacak ibadete şehirler ve kasabalar ehalisini davet eder idi.) diye izah edilmekde olması da ezan okunarak ibadete çağırılış usulünün müslümanlığa güneş kültünden girmiş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Müslümanların namazdan önce abdest almaları islamiyete aid bir usul olmayıp binlerce seneden beri PERU kıtasında güneş kültü ile amil bulunan Peru yerlileri arasında mevcud bulunduğunu gösteren malumat:

Meksiko'da her gün çıkan (Excelsior) adındaki İspanyolca gazetenin 11 Ağustos 1937 tarihli nüshasında Peru kıtasının tarih vesairesi hakkında verilen çok uzun malumat arasında: Peru'da kâin olup İnkalardan evvelki zamanlardan başlayarak bugünkü Peru yerlilerinin de büyük bir kudsiyet atf etmekde berdevam oldukları (Titikaka) namındaki mukaddes gölü hac maksadile ziyarete gelen yerlilerin dinî ziya-

retlerine başlamadan evvel bu mübarek gölün suları ile dinî bir tarzda abdest almak mecburiyetinde berdevam oldukları izah edilmektedir ki abdest almak usulünün de müslümanlığa güneş kültü'nden girmiş olduğunda şüphe bırakmamaktadır.

Meksika yerlilerinin vaktile oruç tuttukları hakkında izahat:

Eski Meksikalıların din vesaireleri hakkında burada tetkik ettiğim müteaddid eserlerde bundan 4 asır önce İspanyollar tarafından cebren Hristiyan edilmiş olan yerli kavimlerin ve bilhassa Azteklerin günahlarını af ettirmek, hacetlerinin tervici veya sadece Güneş'e ubudiyet ve tazim maksadile hiçbir şey yememek ve içmemek üzere 3 gün bilâ fasıla (oruç) tutduklarına muttali oldukdan sonra müslümanların daha kolay şeraitte olarak 30 gün zarfında tuttukları oruçların da diğer birçok hususat gibi müslümanlığa güneş kültünden girmiş olmasına kuvvetle ihtimal vermekteyim.

Meksika yerli kabilelerinden bazılarının ölülerini yıkamakda olduklarına dair malumat:

Meksiko'da her gün çıkan Excelsior gazetesinin 31 teşrini evvel 1937 tarihli nüshasında Meksika'daki yerli akvamın ölülerini nasıl tedfin ettikleri vesaire hakkında intişar eden ilmî bir makalede Yukatanın İspanyol nüfuz ve tesiratından mehma emken azade kalabilmiş olan uzak havalisindeki mayaların eski zamanlardaki ecdadları gibi bugün dahi ölülerini yıkamakta oldukları hakkındaki malumata muttali oldukdan sonra ölüleri yıkamak adetinin de yahudiliğe ve müslümanlığa dünyanın en eski ve ilk dini olan yüksek güneş kültünden girmiş olduğunda şüphem kalmadı.

Azteklerin güneşe tazimen vücudlarından bir miktar kan akıtmaları ile rifai dervişlerinin yanaklarına, dillerine, kollarına şiş sokmaları arasında sıkı bir münasebet bulunduğuna dair izahat:

Meksiko'daki Arkeoloji Müzesi'nde Aztekler devrine aid yekpare taşdan mamul bir haut-relief'in işbu fotografisinde güneşe tazimen bir Aztek'in diline sivri bir ağaç dalını sokarak kanını akıttığı görülmektedir.

Bundan başka, Aztekler, ekseriyetle (maguey = Magey) namındaki nebatın keskin dikenlerini dudaklarına veya kulak memelerine sokarak Güneş'e tazimen kanlarını akıtırlarmış. Bir vakitler memleketimizde de rifaî dervişlerinin, dil, yanak, kol ve bacaklarına sivri demir şişler sokarak kanlarını akıtmak ve güneş kültünde mukaddes olan ateş parçalarını ağızlarına sokmak suretiyle güneş kültünde birer manası olan jestleri yapdıkları gözönüne getirilince bu garip hususatın da rifaî tarikatına güneş kültünden girmiş olduğuna hükm edilebilir.

Meksika'daki yerli kabilelerden bazıları arasında sünnet olmak adeti:

Meksika ve Guatemala yerlilerinin dil ve tarihleri hakkında bundan 80 sene önce uzun tetkikatta bulunmuş olan Fransız alimlerinden Brasseur de Bourbourg'un (L'Histoire du Mexique) adındaki 4 ciltlik eserinin birçok yerlerinde Meksika'nın İspanyollar tarafından zaptından evvel bu memleket yerlileri arasında sünnet olmak adetinin mevcut bulunmuş olduğunu hayretle kayd ve beyan etmekde olmasına binaen müslümanlarla musevilere aid olduğu zan olunan bu adetin pek eski zamanlarda beşeriyetin ilk dini olan güneş kültünden mezkûr dinlere geçmiş olması pek muhtemel olduğunu arz eylerim.

Meksiko şehrindeki arkeoloji müzesinde Nahua ve tabiri diğerle Aztekler devrine aid 2 haut-relief'in yukarıdaki fotoları İspanyollar gelmeden önce Azteklerin kollarını çaprazvari tutarak ayin esnasında güneşi hörmetle selamladıklarını göstermektedir.Bir zamanlar memleketimizde mevcud bulunmuş olan Bektaşilerin de gülbanklerini okudukları esnada tarikatlerine mahsus olan selamı tıpkı Aztekler tarzında yapmış oldukları göz önüne getirilince güneş kültüne aid selam jestini Bektaşiler arasında bulunmasına hayret etmemek mümkün değildir.

ışbu iki kıta foto:
Azteklerin güneş kültüne tevfikan güneşi derin ihtiramla selamladıklarını göstermekedir.

Meksiko'daki Arkeoloji Müzesi'nde Aztekler zamanına aid olarak mevcud bulunan 2 kıta hautrelief'in yukarıdaki fotolarında görüldüğü üzere vaktile Azteklerin taşıdıkları dilimli ve etrafı sarıkla sarılmış kavuklıarın bir zamanlar yeniçerilerin taşımış oldukları dilimli ve sarıkla sarılmış kavuklara pek ziyade benzemesi cidden hayrete şayandır.

Aşağıdaki fotoğrafide görüldüğü üzere Meksika'da salib şeklinde yapılmış pek eski mezarların bulunmasının hayreti mucib olacağında şüphe yoktur. Buralarda bu işaretin bulunmasının sebeb ve hikmetine gelince:

İlk beşeriyetin dini ve vahdaniyet prensibine dayanan bütün dinlerin anası bundan 11500 yıl önce Pasifik denizine batmış olan Mu kıtasındaki güneş dini olduğu Şimalî Amerika alimlerinden Colonel James Churchward'ın müteaddit eserlerinde beyan edilmekde ve salib işaretinin Hristiyanlıktan binlerce yıl önce Mu kıtasında vücuda getiri-

Dilimli ve etrafına sarık sarılmış Aztek serpuşu

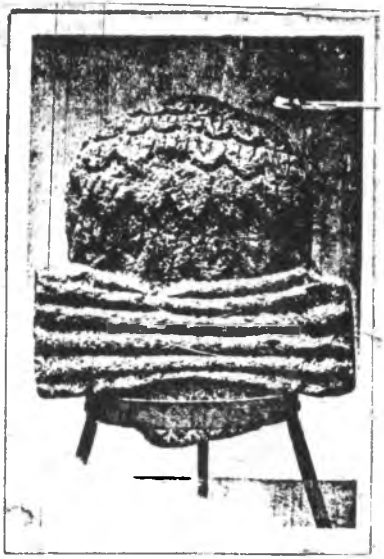

Üst kısmı kartal tüyleriyle süslenmiş ve etrafına sarık sarılmış Aztek serpuşu

len yüksek Güneş Kültünde derin bir mana ifade eden bir senbol olarak kullanıldığı ve salibi teşkil eden 4 kolun, Allah'ın kainatı vasıtalarile idare etmekde olduğu ilk muazzam 4 kuvveti senbolize ettiği ve bu suretle Hristiyan dinile hiçbir rabıta ve alakası olmayan salibin güneş kültündekinden büsbütün başka bir manada olarak İsa'nın salb edildiğine delalet eden bir senbol olarak iseviliğe girmiş olduğu izah edilmektedir.

Maya medeniyetinin 3000 yıl önce bırakdığı çok mühim arkeolojik eserleri ihtiva eden Palenque=Palenke harabelerinden çıkarılıp Meksiko'daki arkeoloji müzesine nakledilmişolan ve her iki tarafında henüz deşifre edilmemiş Maya hieroglifleri bulunan işbu tarihî eserin ortasında görülen salib işareti bundan evvelki sayfada mevcud salib işaretindeki mezar gibi Hristiyanlıkla hiçbir münasebeti olmayan ve munhasıran güneş kültüne aid bir semboldür. Bu suretle müslümanlı-

ğa güneş kültünden giren birçok hususat gibi salibin de bambaşka bir manada olarak isevî dinine mezkûr kültden girmiş olduğundan şüphe olmadığını arz eylerim.

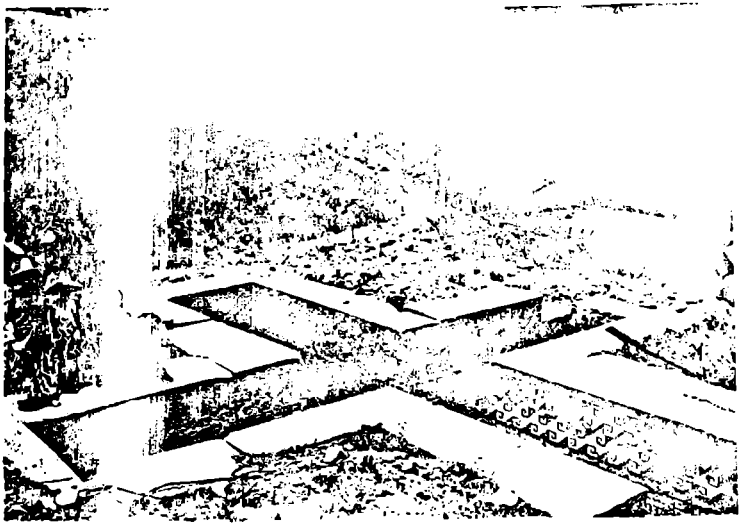

Meksika'nın muhtelif yerlerinde ve bilhassa Oahaka eyaletinde bulunan salip şeklindeki mezarlardan biri.

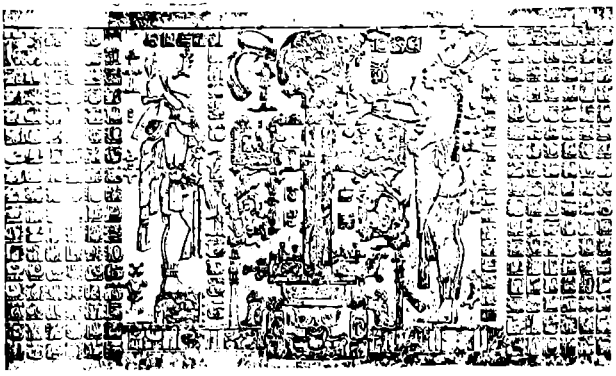

Bu foto, Maya medeniyetinden kalmış olan mühim bir eserin ortasında salip işaretinin mahkuk bulunduğunu göstermektedir.

.Şimalî Amerika'daki (Sioux) yerli kabilesinin yaptığı (YAĞMUR DUASI):

Filadelfiya'da çıkan (The Saturday Evening Post) adındaki resimli ve haftalık mecmuanın 4 Eylül 1937 tarihli nüshasında, şimalî Amerika'da Dakota eyaletinde yaşayan ve ecdadlarından müntakil Güneş kültü ile amil bulunan (SİOUX) adındaki yerli kabilenin ecdadları gibi yağmur duasını yapmak için geçen haziranın birinci ve ikinci günü Cannon Ball denilen yerde toplanarak bol gıda ve yağmura nail olmak için dualar edip oruç tuttukları ve kabilenin geçmişdeki muzafferiyetleri için Güneşe şükranlarını sunarak kabilenin müstakbel nimet ve seadetlere nail olması ve akıl ve fetanet, perhizkârlık, rahmü şefkat gibi hassaların kabile efradı arasında izdiyad ve temadisi için güneşe karşı münacatta bulundukları hakkındaki izahata muttali oldukdan sonra, yağmur duasının da diğer müteaddid hususat gibi müslümanlığa güneş kültünden girmiş olduğunda şüphem kalmadı.

Bayrağımızın kırmızı renkli olmasının tezammun ettiği mana:

Yukarıda adı geçen mecmuanın 76ıncı sayfasında: yağmur duasına iştirak etmek üzere Montana ve Dakota eyaletlerinden gelmiş olan binden ziyade kırmızı derililerin ellerinde taşıdıkları muhtelif renkli bayraklardan:

düz kırmızı renkli bayrağın = Güneş kültünde (honneur)'ü,
düz siyah renkli bayrağın = Güneş kültünde harb ve cidali,
düz sarı renkli bayrağın = Kudsiyeti, mübarekliği,
düz yeşil renkli bayrağın = küre-i arzı
düz mavi renkli bayrağın = kâinatı,
düz beyaz renkli bayrağın = elem ve ıztırabı, senbolize ettikleri hakkındaki izahatı gördükten sonra Sioux'lar gibi vaktile güneş kültüne sâlik olan ecdadımızın Türk bayrağı için kabul ettikleri kırmızı rengin: şeref, haysiyet, honneur manasını ifade ettiğini anlayarak, öteden beri mechulüm olan bu muammayı da halle muvaffak olarak ziyadesile memnun oldum.

Şimalî Amerika, Peru ve bilhassa Meksika yerlilerinin binlerce yıl

önceki ecdadlarımdan tevarüs ettikleri güneş kültüne tevfikan güneşe tazim ayinlerini ne suretle yapmakda oldukları ve güneş kültünde mevcud bulunan birçok hususatın kısmen tamamen ve kısmen az çok değişmiş bir halde olarak müslüman dinine girmiş olduğu vesaire hakkındaki malumat ve izahatı havi olan işbu 14üncü raporumla Meksiko'da 3 seneye yakın bir zamandan beri devam eden tetkikatımın nihayete ermiş olduğunu arz eyler ve bundan böyle burada fazla kalmakdan hiçbir fayda hasıl olmayacağı cihetle Meksika'da dil ve tarihimiz hakkında elde ettiğim mühim ve esaslı netayici cenubî Amerika'da bulacağıma emin olduğum lengüistik ve istorik malumatla itmam ve ikmal etmekliğim zımnında elyevm açık bulunan Rio de Janeiro Maslahatgüzarlığına tayin ve izamıma lutuf ve inayet buyurmalarını derin tazimlerimle mübarek ellerini öperek Velinimetim yüksek Önderimiz Ulu Atamız'dan istirham eylerim.

Meksiko-12 Birinci kânun 1937.
Tahsin Mayatepek

İLGİLİ YAZILAR VE AÇIKLAYICI NOTLAR

Raporu okudunuz. Rapor'dan önce yazılanlarla karşılaştırma yapmış ve üzerinde düşünmüşsünüzdür. Şimdi biraz daha karşılaştırma yapmanız ve değerlendirmeniz için "Güneş Kültü"nü, "Ay Kültü"nü ve "yıldız" kültlerini içine alan Sâbîîlik'le ilgili yazılar sunulacaktır. Görüleceği gibi bu yazıların kimi Türkçe, kimi de Arapça'dır. Arapça olanlar, burada yayımlanırken ya olduğu gibi dilimize çevrilmiştir, ya da yayınlanan metinlerle ne anlatılmak istendiği anlatılmıştır. Türkçe olanlara ilişkin de açıklayıcı not ve değerlendirmeler yer almaktadır.

***

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ'NDEKİ "SÂBİÎLER" MADDESİ

Maddenin yazarı: B. Canne De Vaux

SÂBİÎLER. AL-ŞÂBİA, bu isim çok ayrı iki dini fırkaya delâlet eder: 1. mandeîler veya subbaler olup, Elcezîre'nin Yahyâ yahudi-hristiyan (vaftizci Yahya hristiyanları) fırkası; 2. Harrân sâbiîleri ki, uzun zaman islâm hakimiyeti altında yaşamış müşrik bir fırka olup, akîdesi itibarı ile dikkate değer ve yetiştirmiş olduğu âlimler bakımından mühimdir.

***Kur'an** 'da üç defa yahudi ve hristiyanlar arasında "kitab ehli", yani vahyedilmiş kitaba sâhip kimseler olarak gösterilen sâbiîler açık bir şekilde mandeîlerdir. İsim **ş-b-'** (ibrânî) "batırmak, daldırmak" kökünden, **'ayn** 'ın düşmesi ile türemiş ve "vaftiz edenler, daldırmak sûreti ile vaftiz ameliyesini yapanlar" mânasına gelmiş olmalıdır. Bu menâsiki hiç tanımayan müşrik sâbiîler, **Kur'an** 'ın yahudi ve hristiyanlara gösterdiği müsamahadan istiâde edebilmek için, bu ismi ihtiyâten almış olabilirler.*

Arap müellifleri, IV. (h.) asırdan beri, Harrân sâbiîlerinden dâima alaka ile çok sık bahsetmişlerdir. al-Şahrastânî onlara çok uzun bir bölüm ayırmış olup, burada akîdelerini izâh ve beyân etmekte ve bunları rûhânî cevherleri kabul edenler, al-rûhânîyân, bilhassa yıldızların büyük rûhlarını kabûl edenler arasına sokmaktadır. Menşe'de, onların üstâdları olarak, iki peygamber-feylesûf, 'Azimûn (agathodaimon, yâni iyi demon=şeytan) ve Hermes'i tanır ki, bunlar sırası ile; Şîs ve İdrîs peygamberler ile aynı sayılır. Orpheus da onların peygamberlerinden biridir. Bunlar hakîm, mukaddes, muhdes olmayan, celâl ve azametine ulaşılması imkânsız, fakat rûhlar vâsıtası ile kendisine yaklaşılabilen bir yaratıcıya inanırlar. Rûhlar cevherde, hareket ve durumda, temiz ve azizdirler. Cevher olarak, cismâni maddelerden ve cismânî melekelerden münezzehtirler; mekân içinde hareketleri, zaman içinde değişmeleri yoktur. Bunlar efendi, ilâh ve en yüksek ilahî nezdinde şefâatçidirler; rûhu temizlemek, ihtirasları yenmek ve ezmek sûreti ile, bunlarla münâsebete girilir. Fiilde bunlar eşyâyı meydana getirir, yenileştirir ve bir halden diğer hâle değiştirirler; ilahî azâmetin kuvvetini süflî varlıklara doğru akıtırlar ve bunların her birini başlangıcından itibâren kemâline kadar sevkederler. 7 seyyârenin idarecileri bunlardan olup, seyyâreler onların mâbedleri gibidir. Her ruhûn bir mâbedi, her mâbedin bir küresi vardır ve rûh, rûhun vücutta bulunması gibi, mâbedinde bulunur. Bâzan seyyârelere— baba ve unsurlara—anne derler. İşleri bu küreleri hareket ettirmekten, onlar vâsıtası ile unsurlar ve madde âlemine de te'sir etmekten ibârettir; mürekkebâttâki karışmalar ve sonra cîsmâni kuvvetler bundan meydana çıkar. Küllî varlıklar küllî ruhlardan, cüz'î olanlar da cüz'î ruhlardan hâsıl olur; nitekim umûmiyetle yağmurun bir meleği, bir müekkel rûhu ve her yağmur damlasının da bir meleği vardır. Dünya hadiselerini, rüzgârları, fırtınaları, zelzeleleri onlar îdâre eder ve her varlığa kuvvet ve kanûnlarını onlar dağıtırlar; mevcûdiyetleri tamamen rûhtan ibâret olup, melekler gibidirler.

*al-Şahrastânî doğrudan-doğruya mâbedler (**hayâkil**) denilen yıldızlara tapan sâbiîler ile insan eli ile yapılmış mâbedler içindeki yıldızları temsil eden yapma putlara (**aşhâş=şahıslar**) tapanları biribirlerinden ayırmaktadır. al-Dimaşkî"nin **Nuhbat al-dahr**'inde sâbiîlerin mâbedleri ve putları ile dinî merâsimleri hakkında çok alâka çekici*

bir parça vardır; mâbedlerin şekli, basamak sayısı süslerin renkleri, putların maddesi, kurbanların mâhiyeti seyyârelere göre değişiyordu. Bunlar dinî merâsimler tarihi bakımından alâka çekicidir Bu parçada ve başka yerlerde, şüphesiz doğru olmayan, insanların kurban edildiği ithamı vardır Yahudi feylesûf İbn Maymûn al-Dimaşkî 'nin bahsettiği putlara benzer putlar gördüğünü söyler al-Şahrâstanî ayrıca şöyle ilave etmektedir· Bütün sâbiîlerin üç duâsı vardır Bir ölünün cesedine temâs ettikten sonra gusl ederler; domuzun, köpeğin, pençeli yırtıcı kuşların ve güvercinin eti haramdır Sünnet yaptırmazlar; boşanmaya ancak hâkim kararı ile müsâade ederler ve iki kadın ile evlenmeği kabul etmezler

Sâbiîler önce Elcezîre'nin şimâlinde yayılmışlardı ve merkezleri eski Harrân'da idi, dîni merasim dilleri Süryânîce idi. Halîfe al-Ma'mûn onları takip ve mahvetmk istedi; fakat fikrî meziyetleri kendilerine müsâmaha gösterilmesini te'min etti. 259 (872)'a doğru, meşhûr Sâbit b. Kurra [b.bk.], dindaşları ile mücâdele ettiğinden, Harrân'da cemâatten kovuldu ve Bagdad'a gelip sâbiîliğin bir kolunu te'sis etti. Bagdad sâbiî cemâati bir müddet sükûn içinde yaşadı; fakat halıfe al-Kâhir onları tazyik etmeğe başladı ve Sâbit'in oğlu Sinân'ı islâmiyeti kabûle zorladı. Aş.yk. 364 (975)'te, halîfe Mutî ile Tâ'i'in kâtibi olan Abû İshâk b. Hilâl al-Şâbî, Harrân, Rakka ve Diyâr-Muzar'da bulunan dindaşları lehinde, bir müsâmaha fermânı çıkarttı ve Bagdad sâbiîlerini himâye etti XI (m.) asırda Bagdad ve Harrân'da hâlâ pek çok sâbiî var idi. 424 (1033)'te, Harrân'da bir kale gibi olan bir ay mâbedinden başka, bir şey yok idi; bu mâbed zikredilen tarihte Mısır Fâtımîleri tarafından zaptedildi XI (m.) asrın ortasından sonra. Harrân sâbiîlerinin izleri kaybolmaktadır; bu asrın sonuna kadar, Bagdad'da bunlara tesâdüf olunuyordu.

Bu dinî fırkanın meşhûr şahsiyetleri şunlardır· mümtaz bir hendese âlimi, benzeri az bulunur bir hey'et âlimi, mütercim ve feylesûf olan Sâbit b. Kurra, tabîp ve meteoroloji âlimi olan Sinan b. Sâabit, aynı âileden diğer tabîp ve hey'et âlimleri, müverrih olan Sâbit b. Sinan ve Hilâl b. Muhassin, vezir Abû İshâk b. Hilâl ve bu âilenin diğer uzuvları, meşhûr hey'et âlimi al-Battânî (Albategnus); riyâziyeci Abû Ca'far al-Hâzin; ***al-Falahât al-nabatîya*** *müellifi İbn Vahşîya, kendisinin müslüman olduğunu söylerse de, tamâmiyle sâbiî mezhebi-*

ne mensûptur Hakkında kat'î pek az şey bilinen meşhûr elkimyâcı Câbir (Geber), muhtemel olarak, sâbiîdir Bu âlimler al-Dimaşkî'nin mâdenler kısmında zikredilmişlerdir

Bibliyografya" ***Mandeîler*** *hakkında bk. W Brandt,* ***Die Mandäische Religion*** *(Leipzig, 1889); ayn. mll.,* ***Mandäische Schriften*** *(Göttingen, 1893); ayn. mll.,* ***Die Mandäer (Verh. Ak. Amst. Letterk*** *., yeni seri, XVI, nr 3); F Scheftelowitz,* ***Die Entstehung der manichäischen Religion und des Erlösungsmysteriums*** *(Giessen, 1922), H. H. Schaeder (****Der Islam*** *1923, XIII, 320-333; Pedersen,* ***The Sabians ('Acab-nâma*** *), Cambridge, 1922. Harrân sabiîleri hakkında D. Chwolson,* ***Die Ssabier und der Ssabismus*** *(2 cild; Petersburg, 1856), de Goeje,* ***Mémoire posthume de Dozy contenant de nouveaux documents pour l'étude de la religion des Harrâniens*** *(1883'te Leiden'de toplanan milletler-arası şarkiyatçılar kongresinin 6. toplantısı çalışmaları, II, 291—366); Muhammed al-Şahrastânî,* ***Kitâb almilâl va 'l-nihal (Book of religions and Philosophical Sect, nşr. Cureton,*** *London , 1846, II, 202—251); al-Dimaşkî,* ***Cosmographie*** *(nşr A.F Mehren), Petersburg, 1866, s. 39—48; al-Mas'ûdî,* ***Murûc*** *(Paris tab.), IV 61—71.*
(B. CARRA DE VAUX)

Maddenin değerlendirilmesi

Carre De Vaux, burada klasik İslam kaynakları üzerinde duruyor, kimi yerleri açıklıyor, kimi yerlerde de kendi görüşünü belirtiyor. Kabul etmek gerekir ki, bu yazarın konuyu kavraması, bundan sonra sunulacak olan İlahiyatçı Profesör Cerrahoğlu'nunkinden çok daha yeterlice. Öbür Türkçe yazıların sahiplerininkinden de... Örnek: Şehrestânî'nin kitabındaki "heyâkil" sözcüğü "heykel"in çoğuludur. "Heykeller" demektir. Ama buradaki "heykel" Türkçemizdeki "heykel (taş, tunç, pişmiş toprak gibi dayanıklı maddelerden yapılmış insan, hayvan... betisi.)" değildir: "tapınak" anlamındadır. Aslı "hekallu"dur ve "Yaratış" öyküsü, "Tufan" öyküsü gibi öykü ve inançlarla birlikte, birçok sözcük gibi Akadça yoluyla Sümerce'den Yahudi ve Hristiyan

kaynaklarına geçmiştir. (Bkz. Prof. Dr. Philip Hitti, Tarihu Suriye ve Lübnan ve Filistin, Arapça, Beyrut, 1958, s. 149, not: 2.) Sonra da İslam kaynaklarında yer almıştır. Niceleri gibi... Carre De Vaux, sözcüğü doğru anlamış ve "tapınak" anlamını vermiştir. Cerrahoğlu ise sözcüğü Türkçe'deki anlamında düşünmüş olduğunu belli ediyor. Carre De Vaux, "Şehrestânî, doğrudan doğruya mâbedler - heyâkil denilen yıldızlara tapan Sâbiîler ile insan eliyle yapılmış mabedler içindeki yıldızları temsil eden yapma putlara tapanları birbirlerinden ayırmaktadır." diyerek doğru açıklamada bulunuyor. "Mabedler denilen yıldızlara tapan Sâbiîler", Şehrestânî'nin kitabındaki "Ashabu'l-Heyâkil"in karşılığıdır.

Bununla birlikte Carre De Vaux'nun da, birçoklarının düştüğü bir yanlışa düştüğü görülüyor: Yazar, Kur'an'da sözü edilen "Sâbiîler"in "Vaftizci Yahya Hristiyanları (Mandéenler") olduğu görüşüne eğilimli. Batı'daki doğubilimcilerin birçoğunun bu görüşü işlemelerindeki nedenin; Hristiyanlık eğilimleri yüzünden, Sâbiîliği Hristiyanlık'tan doğmuş ya da bu dinin etkisinde yapılanmış gösterme çabasıdır. Bu yanılgı, bizim yazarlarımızdan kimilerini de alanı içine sürüklemiş görünüyor. Örneğin Orhan Hançerlioğlu, İnanç Sözlüğü'nde, Sâbiîlik maddesinde, bir ayraç içinde "Hristiyan" demiş ve böylece, Sâbiîliği, Hristiyanlık'tan bir kesim diye sunmuştur. Ve "Bir Hristiyan mezhebi" diyor. Hançerlioğlu bu arada bir çelişkiye düşmüştür: Aynı maddede, "Kimilerine göre de bir Yahudi mezhebidir. İbrâhim Peygamber'in dinine bağlıdırlar. Ve öğretilerine Mendeizm denir" diyor. Ekliyor: "Elcezire bölgesinde yaşıyanlara Mandeenler, Harran'da yaşayanlara Sâbiîler." Oysa doğubilimcilerin "Vaftizci Yahya Hristiyanları" dediği kesim, "Mandeenler"dir. "Vaftizci Yahya Hristiyanları" amaçlanıyor gerekçesiyle Sâbiîliği "bir Hristiyan mezhebi" diye nitelemişken, kalkıp, bu kesimle eş anlamlı olan "Mandeenler"i "Yahudilik"ten bir kesim olarak göstermesi çelişkidir. Hançerlioğlu bu çelişkisini, "Mandeizm" maddesinde, "Yahudilerce sapkınlık sayılan bir Yahudi tarikatı" diyerek de göstermiştir. Esasen bilmediği başka örneklerle de belli olan Hançerlioğlu'nun bu konularda yazmaması gerekir. Ya da çok dikkatli olmalı.

Gerçek o ki, Sâbiîlik, ne Hristiyanlık'tan, ne de Yahudilik'ten bir koldur. "Vaftizci Yahya Hristiyanları" da denen "Mandeenler" ya da

başkaları ele alındığında, bunlarda, "Hristiyanlık"taki ve "Yahudilik"teki inanç ve ibadet biçimlerine tanık olunabilir. Ama bu, Sâbiîliğin, Hristiyanlık'tan ya da Yahudilik'ten bir kol olduğunu göstermez. Daha önce de belirtildiği ve Tahsin Mayatepek'in raporuyla da ortaya konulduğu gibi, bu dinler birçok şeyini Sâbiîlik'ten, "Güneş Kültü"nden, "Ay Kültü"nden almıştır. Değerlendirme yapılırken, söz konusu kültleri içine alan Sâbiîliğin, bütün bu dinlerden daha eski olduğunu unutmamak gerekir. Sâbiîlik, Muhammed döneminde de köklü bir geleneğe sahipti. Yöredeki tüm dinleri etkisi altında tutagelmiş büyük bir dindi. O nedenle Kur'an'daki "Sâbiîler"le, belirli bir mezhep değil, birçok yöreyi kaplamış, kurumlaşmış, geniş çaplı bir dinin inanırları amaçlanıyor. Bunların inandıkları din Yahudilik ya da Yahudilik'ten bir kesim de olamaz. Eğer öyle olsaydı, Yahudiliğin ikinci kurucusu sayılan Musa İbn Meymun, ileride kitabının bir bölümünden alınma yazılarında da görüleceği gibi, olanca gücüyle Sâbiîliğin karşısına çıkmaz ve savaşmazdı. Kısacası: İleri sürülen kimi görüşlerin tersine, Sâbiîlik herhangi bir dinin kolu, "mezheb"i değildir, birçok din kendisine kol ve dal olmuş bir bağımsız dindir.

KUR'AN'I KERİM VE SÂBİÎLER

Dr. İsmail Cerrahoğlu
(AÜ İlahiyat Fak. Dergisi,
Cilt: X, Yıl: 1962, s. 103-104)

a - Kur'anda Sâbiîler:

Kur'anı Kerimde Sâbiîlerden üç yerde bahsedilir. Bakara suresinin 62. ayetinde, "İman edenlerle, Musa dinini kabul edenler, Nasraniler, Sâbiîler içinde Allaha ve ahiret gününe inananlar ve yararlı işler işleyenler, nezdi İlâhideki mükâfatlarına erecekler ve hiçbir korkuya uğramıyacaklar, hiç de mahzun olmıyacaklardır" Mâide suresinin 72. ayeti de, yukarki ayetle aynı anlamdadır. Yalnız "Sabiîler" kelimesi "vav" harfi ile merfu ve "nasraniler" kelimesile yer değiştirmiştir. Hac Suresinin 17. ayetinde, "İman edenler, Yahudi olanlar, Sâbiîler, Nasraniler, Mecûsiler, Müşrikler yok mu, Hak Taâla her şeye hakkile şahittir" diye buyrulmaktadır.

Acaba bu Sâbiîler kimlerdir? Bunların, iman edenler, Yahudiler, nasraniler ve müşrikler arasındaki yeri nedir?

Bakara ve Mâide surelerindeki ayetlerde, İman edenler, Yahudiler, Sâbiîler, Nasara diye dört sınıf zikredilmiştir. İman edenlerin, diğer üç gurubla zikredilmesi ayrı bir hususiyet arzetmektedir. Buradaki iman edenlerden maksat, hakiki ve samimi müslümanlar olmayıp, görünüşte mü' min hakikatte ise münafık olan kimselerdir. (1) Çünkü, müslümanlık, zâhiren iman etmekten ibaret değildir. Zâhiri bir müslümanlığın, Yahudi, Nasara ve Sâbiîlerden büyük bir farkı olamaz. Hakiki iman olmadan, yapılan iyi işler dünya için faydalı olsa bile, ahiret için müfid olamaz. Devletin idaresi altında, müslim ve gayrı müslimler bulunabilir. İslam devletinde, herkes mensub olduğu

diyanetle tanınır yani din hürriyetine büyük ehemmiyet verilirdi. Bunlar, İslama girmeleri için zorlanamaz, akidelerine karışılamaz ve kendi diyanetlerine karşı mes'ul addedilirlerdi. Bu suretle vazifesini yapan bir gayrı müslim, bir mümin gibi ve hatta ondan daha ziyade dünya nimetine sahip olabilirdi. Fakat islamın vâdettiği saadet yalnız bu yönden değildir, bundan başka âhiret ciheti de mevzu bahistir Bu iki suredeki ayetler, iki bölümde mülahaza edilebilir. Birinci bölüm, Yahudi, Sâbiî ve Nasaraya dünyada, Müslümanlarla beraber adalet ve hürriyet vâdeden bir müjde ile, zahiri Müslümanlara ise bir tehdidi ifade etmektedir. İkinci bölüm, hakiki müslümanlara mutlak bir tebşiri ihtiva etmektedir. Kısacası, birinci kısım, İslam şeriatının dünyaya taalluk eden hükümlerini, ikinci kısım ise hakiki imana sahip olanların âhiretteki dini ahkamını ifade etmektedir.

Kur'anı Kerimin bahsettiği Sâbiîlerin kimler olduğu hususunda gerek müslim gerekse gayrı müslim müelliflerin vermiş oldukları haberler çok çeşitlidir. Biz bunların hangi din sâliki olduğunu tetkike geçmeden evvel, Araplar indinde "Sâbiî" kelimesinin delalet ettiği manâyı araştırmamız lüzumludur.

b - Sâbiî kelimesinin anlamı:

Arapçada, "Sabee" kökü, "bir dinden çıkıp diğer bir dine girme" veya "haktan batıla meyletme" (2) yahut Ebu Hayyan (654-746/1256-1345)nın ifadesine göre "meşhur bir dinden çıkıp, diğer bir dine girmeye" denir (3). Kureyşliler, gerek Hazreti Peygambere, gerek sahabeye Mekkenin müşrik dinini kabul etmeyip, yeni bir din olan İslamiyete girdikleri için, onlara "Sâbiî" demişlerdi. Benû Cezîme kabilesi müslüman oldukları zaman, İslam olduk manasına "saba'nâ, saba'nâ" diye bağırmışlardı. (4) Peygamber zamanında müslüman olan kimselere, müslüman oldu mânasına "kad sabee" diyorlardı. (5) Keza Ebu Zer el-Gifârî (Ö.32/652)nin müslüman oluşunu bildiren haberde aynı kelimenin kullanıldığı görülür. (6)

Fakat bu "Sâbiî" kelimesinin, müslümanlar tarafından iyi karşılanmadığını ve bu lafzı reddettiklerini müşahade etmekteyiz. Kureyş müşrikleri, müslümanlarla alay etmek ve onları rencide etmek için bu

kelimeyi kullanıyorlardı. Cemil b. Ma'mer el-Cumahi, Hazreti Ömer (Ö. 23/644)in müslüman oluşunu, Kureyşe "Ey Kureyş bakınız, Ömer İbnu'l-Hattab Sâbiî olmuş" diye bildirince, Ömer, yalan söylüyorsun "ben müslüman oldum" demiş ve bu lafzı reddetmişti. (7) Benu Hanife reisi, Sumame b. Asal müslüman olunca, onu Sâbiî mi oldun diye sorulmuş, o da cevaben hayır, fakat "müslüman oldum" demişti. (8) Yukarıda zikrettiğimiz Benu Cezîme kabilesinin, hangi hal ve şartlar altında, islam olduk manasına "saba'na saba'na" dediklerini bilemiyoruz. Onların "saba'na" demeleri, her halde eski dinimizden yeni dine meylettik mânasında olsa gerektir

c - Sâbiîlerin menşei:

Sâbiîlerin menşe'lerinin ne olduğu üzerinde ihtilaf edilmiş onları Hazreti Nuha, Şît'e ve İbrahim Peygambere ulaştıranlar olduğu gibi, yine onları kitabîlerden olan Yahudi ve Hristiyanlığa intisab ettirenler de vardır. Fakat hakikat olan şey, onların çok eski bir diyanete sahib olmalarıdır. Kur'anı Kerimin ifadesinden de anlaşıldığına göre, Sâbiîler hususi dinleri olan bir cemaattır. Zira onlar, orada müstakil din sahibleri arasında zikredilmişlerdir. Eş-Şehristani (469-548/ 1071-1153) Sâbiîleri, İbrahim peygambere tâbi olan Hunefanın mukabili olduğunu söyler (9). İbn Hazm (383-456/993-1064) da, Onlar, Hazreti İbrahimin peygamberliğini kabul etmezler demektedir... (10) El-Mes'udi (Ö. 346/957)nin ifadesinden de anlaşıldığına göre Harran sâbiîlerinin heykelleri arasında, İbrahimin babası Âzer'in de bulunması, onların, İbrahime muhalefet ettiklerini gösterir (11) Yine aynı müellif, bu mezhebi ihdas edenin de ismini vermektedir. (12) Sâbiîlerin, Hazreti Adem, Nûh, Hermes = İdris, Azimun = Şis. Yahya gibi zevatı peygamber addettikleri zikredilmektedir. (13)

Anlaşılıyor ki, Sâbiîlik, esas itibarile münzel olması melhuz ve fakat zamanın geçmesile muhtelif dinî, felsefî ve siyasî tesirler altında kalarak değişikliğe uğramış ve gizlilik iktisab etmiş bir mezhebdir. Bu bakımdan mezheb tarihçileri onları incelerken ilk ve sonraki Sâbiîler diye ele almaktadırlar. İlk Sâbiîler daha ziyade Keldaniler ve Süryanilerdir. Muhammed Hamidullah da onların menşeinin Babilonyalı

olduğunu ifade etmektedir. (14) Sonraki Sâbiîler ise, Yunan, Yahudi, İran, Roma ve İslâm tesiri altında kalmış Mezopotamya kavimlerinin enkazıdır. İslâm idaresi altında iken, bunların toplu olarak bulundukları yerler, Harran ile Basra civarındaki Betayih mıntıkasıdır.

Ekseri müsteşrikler, Kur'anda geçen Sâbiîlerin, Hazreti Yahya'ya tâbi olan Mandéenler olduklarını ileri sürmektedirler. Carra De Vaux, İslâm Ansiklopedisindeki makalesinde, "sâbiî isminin birbirinden farklı iki fırkaya işaret edildiğini zikrettikten sonra, Kur'anda geçen sâbiîler, vahyedilmiş bir kitaba mâlik olan Yahudiler ve Hristiyanlar arasında temsil edilmiştir, görünüşe göre bunlar Mandéenlerdir" demektedir. Bunu teyid için de sabiî kökünün " s-b-," olduğunu, bunun da daldırma "vaftiz" mânasına geldiğini iddia etmektedir. (15)

Yukarıda, Bakara ve Mâide surelerindeki Sâbiîler kelimesinin birinde "ya" ile mansub, diğerinde ise "vav" ile merfu olduğunu söylemiştik. M. Kasımırski'nin Kur'an tercümesine, giriş ve notlar ilâve eden G.H. Bousquet, bu iki ayetteki irab farkını bir nisbet farkı addederek Sebéenler mutaassıb Hristiyanlardır. Bunları yıldızlara tapan ve müşrik olan Sabéit'lerle karıştırmamak icab eder diye ihtarda bulunmuştur. (16) Gerçi ileride görüleceği gibi, Sâbiîler adı altında biri ehli kitab, diğeri müşrik iki sınıf bulunduğu zikredileceğine göre, bu ihtar pek esassız değilse de, bu iki kelimeyi farklı anlamlarda göstermek de doğru değildir. Bu, her iki ayetteki Yahudi veya Nasara lafızlarını ayrı ayrı göstermek gibi bir şey olur.

Adı geçen Kasımırski tercümesi esas alınarak meydana getirilen "Le Koran Analysé" adlı eserde, bu iki ayet, tolérance bölümüne konulmuş ve altına da şöyle bir hâşiye ilâve edilmiştir: "Eski müslüman müctehidleri Bakara ayetinin, Mâide ayetile nesh edilmesini istiyorlar. Bu ise mezheb taassubunu her mikyasın haricine çıkarmaktadır....." (17) Edouard Montet de, Nesh teorisinin, Kur'andaki tenakuzları göstermemek için, müslüman ilâhiyatcılar tarafından ihdas edildiğini ve bu ayetin de nesh edilmiş olduğu fikrinde olduklarını zikreder. (18)

Burada şunu söylemeliyiz ki, ne eski ne de yeni islam âlimlerinden hiçbiri, bu iki ayetin birbirile nesh edilmiş olmasını ne istiyorlar ve ne de tasavvur ediyorlar. İslâm âlimleri, iman esaslarında nesh

mümkün olmadığına ittıfak etmişlerdir. İman hususundaki Kur'an'ın bir ayeti, diğerini nesh değil, bilakis tasdik eder. İslâmda neshin mevzuu, zaman ve mekan ihtilaflarile değişmesi icab eden fer'i hükümlere aid olur. Halbuki bu iki ayet furuattan değildir. Sonra bu iki ayette ayrı iki hüküm de yoktur. Hangisi hangisini nesh edecek. Burada neshin mevcudiyetini ilan etmek, garezkârlık ifade etmekten başka bir şey değildir.

d - Akideleri

Muhtelıf ceryanlar altında kalmış olan Sâbiîlerin akideleri hakkında denilenler çok çeşitlidir. Bu husustaki rivayetler daha ziyade deliller ikame edilmeden zikredilmiştir. Ebu' 1-Ferec (623-685/1226-1286) onlar hakkında "Sâbiîliği tetkik ettik, onların daveti eski Keldanilerinki ile aynıdır" demektedir. (19) Bu hususta daha geniş malûmatı, eş-Şehristani şöyle anlatmaktadır. (20) "Hazreti İbrahim zamanında insanlar Hunefa ve Sâbiî diye iki guruba ayrılıyordu. Sâbiîler, hakim, sânî, müdebbir bir Allahın, âlemleri yarattığına inanırlar. Fakat böyle bir Allaha ulaşmak çok zordur, ona ancak mutavassıt olan ruhanilerle ulaşılır derler. Çünkü ruhaniler temiz ve mukaddes olduklarından Allaha daha yakındırlar. Hunefa ile Sâbiîler arasında, beşeri nübüvvetle, ruhani nübüvvetin efdaliyeti meselesi üzerinde münakaşalar yapılmıştır. Hunefa, Allahla bizim aramızda, beşerden bir mutavassıta ihtiyacımız olduğunu söyler. Bu, öyle bir beşer ki, ismet ve hikmet derecesi ruhaniyettekinden üstün, beşeriyeti bakımından bize benzer, ruhaniyet cihetile bizim fevkimizde olsun, vahiy alsın ve bu aldıklarını insanlara telkin eylesin demişlerdir. Sâbiîler ise, insan nevi, şehvet ve gadabdan hali değildir. Bu iki vasıf, insanî hased ve fenalığa sevkeder. Bu hallerle muttasıf olan cismaniyet, bunlardan münezzeh olan ruhaniyetin sıfatlarile bir olabilir mi? diye cevap vermişlerdir. Hunefa ise, Onlar, insanın sadece şehvet ve gadab gibi nefsaniyetten teşekkül etmediğini bilmiyorlar mı?. Onların bu iddiaları mugalâtadan ibarettir, derler."

Sâbiîler aradıklarını yerde ve insanlıkta değil, semada ve gökteki cisimlerde bulmak istemişlerdi. Cismaniyeti ezerek ondan alâkayı

kesmek istiyorlar. Halbuki ruhaniyet ve cismaniyetin kıymetli yönleri olduğunu düşünmüyorlar. Cisim ruhtan müteessir olduğu gibi, ruh da cisimden müteessir olur. Ruh da, cisim de Allah'ın eseridir. Cismaniyet haddizatında ve fıratına nazaran fenalık mebdei değildir. Cismaniyette öyle faziletler var ki, onlar ruhanilerde bulunamaz. Ruhaniyet ve cismaniyeti toplayan insanoğlu, mücerret ruhaniyete nisbetle Allaha daha yakındır. Bu bakımdan melekler, insanların hizmetindedir. O halde cisim hakir görülmemelidir. Sâbiîler, beşerden melek yapmağa kalkışarak itidalden uzaklaşmışlardır, ruhaniyet etrafında dolaşırken, ruhsuz cisimlerden medet ummaya kadar tenezzül etmiş vahdet ararken kesret ve şirt içinde yuvarlanmışlardır. Yalnız ruhani tavassut isteyen Sâbiîler onlardan doğrudan doğruya yardım almaya çare bulamayınca, ruhaniyet heykelleri diye, yedi gezegene ve yıldızlara iltica etmişler, hatta onları, mabedlerine ve evlerine indirib duvarlarına nakşederek onlara ibadet etmişlerdir.

Zamanın geçmesile, nasıl diğer dinlerde fırkalaşmalar olmuşsa, Sâbiî diyanetinde de ayrılıklar olmuştur. İtikad bakımından, sâbiîlerin başlıca dört fırkaya ayrıldığı zikredilir. (21)

1. si; Eshabı ruhaniyât: Bu alemin mukaddes, hâkim bir yaratıcısı vardır. Ona mutavassıtlar vasıtasile ulaşılır. Bu mutavassıtlar da temiz ve mukaddes olan ruhaniyyundur.

2. si, Eshabı heyakil: Allahla kendileri arasında mutavassıt olan temiz ve mukaddes ruhani varlıkların görünür bir şey olması lâzım geleceğini hissetmişler ve yedi gezegeni ruhaniyet heykelleri adderek onlara iltica etmişlerdir. Onlara, göre bu alanda, hayır ve şerri, sıhhat ve hastalığı meydana getiren yıldızlardır. Bundan dolayı, insanların yıldızları ta'zim etmesi vâciptir. Zira onlar şu alemin düzenini temin etmektedirler. (22)

3. sü, Eshabı eşhas: Bunlar da mutavassıta kâildirler, Gezegenlerin ve yıldızların bazen görünüp bazen kaybolduklarını görmüşler. Onların yerine kâim olacak ve dâima göz önünde bulunacak heykellerini yapmışlar, sonra onlara tapmağa başlamışlardır.

4. sü, el-Hululiyye: Ecram ve âfakı yaratan bir Allah vardır. O zatında birdir, yedi gezegende ve şahıslarda tekessür eder. Bu çokluk, Onun zatındaki vahdeti iptal etmez derler. İbn Batuta (703-771/1304-1369) ve diğer bazı tarihçiler, bunları Harraniler diye tavsıf etmişler-

dir (23)

Bu bilgilerden, Sâbiîler hakkında şöyle kronolojik bir netice elde edebiliriz.

1 - Aslında bir münzel dinden iktibas ve inhiraf,

2 - Melaikeye (ruhaniyete) ibadet

3 - Yıldızlara ibadet

4 - Putlara ibadet

Şimdi biraz da, haklarında en fazla malûmat sahibi olduğumuz Harran sâbiîleri ile Mandéenler üzerinde duracağız.

e - Harran Sâbiîleri:

Harran, putperest olan Süryanilerin merkezi idi. İslâm devrinde bile burası, veseni diyanetle Yunan Kültürünün merkezi olarak kalmış, orada felsefe, riyaziye ve astronomi tedris edilmişti. Sâbiîler hakkında, İslâm yazarlarının en çok bahsettikleri de bunlardır Halbuki bu bölge halkının Sâbiî ismini alması Me'mun (170-218/786-833) zamanına tesadüf eder (24)

Harran sâbiîleri hakkında, İbnu'n-Nedim (Ö. 385/995) şu bilgileri vermektedir: (25) Ebu Yusuf en-Nasrani, Fi'l-Keşfi an mezahibi'l-Har-raniyyin adlı eserinde, zamanımızda Sâbiî diye maruf olan sınıf şudur: Me'mun Bizanslılarla muharebe için Mudar (26) diyarından geçerken Harrani ve Harranilerden bir grubla karşılaşır Onların saçları uzun ve elbiseleri başka idi. Memun onlara, ehli zimmet misiniz diye sorduğunda, Harraniyiz diye cevap verirler Bunun üzerine, Nasrani, Yahudi, Mecusi misiniz diye sorduğunda, hayır cevabını alınca, onlara, Kitabınız ve Nebiniz var mıdır, sualini tevcih eder Bu suale de müsbet bir cevap veremezler. Me'mun, onlara, o halde siz putlara tapan zındıklarsınız, sizi öldürmek helaldır der Kendilerinin cizye verdiklerini söyleyince, Me'mun, Cizye, Allah'ın, Kur'an-ı Kerim'de gösterdiği ehli kitabdan alınır, o halde sizin yapacağınız şey, ya Kur'anda adı geçen ehli kitabdan birini seçecek veya ölümü tercih edeceksiniz, size dönünceye kadar müsaade ediyorum dedi. Onlar saçlarını kesip, elbiselerini değiştirdiler, birçoğu Hristiyan oldu. Bir kısmı da müslüman oldular, pek azı da eski hallerinde kaldı-

lar. Diğer bir rivayette de onlar, Me'muna "biz Sâbiîyiz, bu bir din ismidir, Kur'anda da adı geçmektedir," dediler. Me'munun ölümünden sonra ekserisi irtidat edip saçlarını uzattılar. İşte o zamandan beri kendilerine Sâbiî denir.

Demek oluyor ki, Harran Sâbiîleri, Me'mun zamanında imtiyaz elde etmek ve bekalarını temin için Sâbiîyiz demişlerdi (27). İslâm yazarları gibi Avrupalı müsteşrikler de onların putperest olduğunu söylerler. (28) Abdu'l-Kâhir el-Bağdadi (Ö. 429/1038), "Harran Sâbiîleri, dinlerini gizlerler ve onu, ancak kendilerinden olanlara izhar ederlerdi." demektedir. (29) El-Mes'udi (Ö. 346/957) ise "Harran Sabiîleri, Yunanlıların avam tabakasıdır ve felsefeleri ise Mütekaddimun felsefesinin haşeviyye kısmı olduğunu" söylemektedir. (30) Ebu Bekr el-Cassas (Ö. 370/980), "kendilerine Sâbiî adı veren bir grup vardır ki onlar Harran bölgesinde otururlar. Putperesttirler, hiçbir peygambere intisab ve Allahın kitabından hiçbirini intihab etmezler, ehli kitab değillerdir. Kestikleri yenmez ve kadınları nikah edilmez" demektedir. (31) Bunların dua dilleri Süryanice idi. (32) İbadetleri hakkında bize kadar ulaşan malûmat şöyledir: "Her gün üç vakitte namaz kılarlar. Birincisi, her rekatta üç secde ile, 8 rekatlık bir namaz, güneş doğmadan önce; ikinci, her rekatta üç secde ile, beş rekat, zeval vaktinde; üçüncüsü, güneş battıktan sonra beş rekattır. Bunlardan başka ayrıca nafile namazları da vardır. Namaz taharetle sahih olur. Onlar 30 gün oruç tutarlar, kurban keserler. Ekseri kurbân ettikleri hayvan horozdur. Kurbanlarını yemezler, yakarlar. Onlar, domuz, köpek, eşek, yırtıcı kuş, fasulye, lahana, mercimek gibi şeyleri yemekten men olunmuşlardır. Sünnet olmazlar, boşanma ancak hâkim kararile olur". (33) İbn Nedim'in, bu hususları Harran Sâbiîlerine tahsis etmesi pek doğru olmasa gerek, çünkü onlar, oruç âdetini terketmişlerdi. Müslümanlarla komşu olmalarından dolayı, Ramazanın ilk gününde oruç tutarlardı. Hatta onlardan meşhur bir zat olan Ebû İshak (Ö. 384/994), Halifenin zoru ile oruç tutardı denilmektedir. (34)

Carra De Vaux, Miladi XI inci asırda Harran ve Bağdat'ta, Sâbiîlerin epeyce fazla olduğunu, XI inci asrın ortalarından sonra, Harran Sâbiîlerinin izlerinin kaybolmağa başladığını söylemektedir. (35) Onlar arasında geometri. astronomi, matematik, tarih ve tıb sahasında, meşhur şahsiyetler yetişmiştir. Mesela, Sâbit b. Kurra (221-288/

*846-901), yüksek geometrici, örnek bir astronom mütercim ve filozoftur. Sinan b. Sabit (Ö. 331/942), tabib meteorolojist; Ebu İshak b. Hilal (313-384/925-994), tarihçi; el-Battani (224-317/858-929), astronom; Ebu Ca'fer el-Hâzin, matematikçi idi. Meşhur kimyacı, Câbir de Sâbiî idi. O, bazı metafizik meseleler üzerinde, tamamen Sâbiîlerin görüşüne iştirak etmiştir. (36) Ca'd b. Dirhem, el-cehm b. safvan-Ahmed b. Hanbele göre-fikirlerini sâbiî akidesinden almışlar, Farabî de onlardan istıfade etmiştir.**

f - Mandéenler:

Güney Irak'ta, itikad ve âdetlerile temayüz etmiş bir grub insan yaşamaktadır. Bunlar eksi Sâbiî adetlerini icra ettiklerinden, asıl Sâbiîlerden oldukları kanaati hasıl olmuştur. Bunlara "Mandéen" "Nazoréen" (37) veya "Soubba" (38) diye ad verilir. Mandéenler, Jean Babtist Hristiyanlarıdır ki, Vaftizci Yahya'ya tâbi olmuşlardır. Buradan anlaşılıyor ki Mandéenler Hristiyanlığın doğuşundan daha evvel mevcud idi. Fakat bunlar sonradan Hazreti İsa'ya da ittiba etmişlerdir. Mandéenlerin Yahudilikten yüz çeviren bir Yahudi fırkası olduğu da söylenmektedir. Kitabı Mukaddesin tefsirinde, Mandéenlerin nasıl zuhur ettiğine ve onlara verilen muhtelif isimlerin neler olduğuna dâir uzunca bir haber zikredilmektedir. (39)

Avrupalı müsteşriklerin ekserisi, Mandéenleri bir hristiyan tarikatı olarak göstermektedirler. Bu bakımdan, Kur'anda adı geçen Sâbiîler, Mandéenler olarak gösterilirken bazıları da Sâbiîler, tamamen Mandéenler demek değildir diyorlar. (40)

Carra De Vaux, "Arab yazarları, Mandéenlerden hemen hemen bahsetmezler, ima ile onlara temas etseler de, ayrı iki isim altında incelememektedirler" demektedir. (41) Hakikaten İslâm yazarları, onları Mandéenler diye zikretmemişler, fakat Betayih ve Kesker Sâbiîleri diye onlardan epeyce bahsetmişlerdir. İslâm fakihlerinin bazısının, Sâbiîleri ehli kitabdan addetmeleri, Mandéenlerden bahsetmiş olmalarına bir delil değil midir? Mesela el-Cessas "Sâbiîler iki kısımdır. Birincisi, Kesker ve Betayih nahiyesinde oturanlardır. Onların diyanetlerinin pek çok kısmı Nasaraya muhalif olmakla beraber yine Nasara sınıfındandırlar. Zira Nasara fırkaları çoktur. Onlardan Marku-

niyye, Aryusiyye, Maruniyye gibi fırkalar, Nasturiyye, Melkiyye ve Yakubiyye gibi yine Nasara olan fırkalar tarafından iyi karşılanmazlar. Bu sâbiîler Yahya b. Zakeriyya'ya ve Şit'e intisab ederler. Şit'e ve Yahya'ya aid olduğunu söyledikleri bazı kitabları vardır. Nasara onlara Yuhannasiyye adını verir. Ebu Hanifenin, ehli kitabdan sayıp, kestiklerini yemeğe ve kadınlarile evlenmeğe müsaade ettiği Sâbiîler işte bu grubdur" demektedir. (42)

Harran ve Betayihdeki Sâbiîlerin, aynı menşe'den olmadıkları onlar arasında bir isim benzerliğinden başka bir münasebet bulunmadığı ve onlar itikad bakımından da mübayenet halinde bulundukları, kaynaklarda zikredilmektedir (43)

Mandéenler, bugün halen Irak'ın güneyinde ve İranda yaşamaktadırlar. Irak hükümetinin beyanına göre, bunlar 6468 kişidir. Bunlara İrandakiler de ilave edilirse adetleri 6597 olur. (44)

Şimdi burada, biraz da Mandéenlerin itikad ve ibadetlerinden bahsedelim. (45)

1 - Hâlik fikri:

Mandéenler, madde âleminden münezzeh, doğmamış ve doğurmamış ezeli ve ebedi bir Allah'ın varlığına inanırlar.

2 - Âlemin yaratılışı:

Allah, evvela ruhani bir şahıs olan aklı evveli, sonra da mukaddes nefislerle dolu olarak âlemleri yarattı. Arzın yaratılışı tamam olduktan sonra, nur âleminden melekler indirildi. Bunlar diğer âlemlerle irtibat temin ederler. Arz onlara göre sâbittir. Sema yedi tabakadan teşekkül eder. Güneş dördüncü, ay ise yedinci tabakadadır. Bütün kâinat, su ve ateşten meydana gelmiştir. Her olan şey, aleni ve sır gibi iki asılla vücud bulur. Vücudu sırrıyi vücudu aleniye mümtaz kılarlar. Sır âlemi gizlidir, sağlığımızda onu müşahede edemeyiz. Şu âlemin sakinleri ölüm ve fenadan hâli değillerdir. Onlar nur alemine giderler. Hayır ve şerrin f'aili insandır. Bu bakımdan Allah huzurunda mes'uldürler.

3 - Ölüm:

Sâbiîler, ölümün fena bulmak için bir intikal olduğuna inanırlar. Bu âlemde, ruh çıktıktan sonra, başka bir alem olan, nur âlemine ulaşır. Eğer ruh temiz ise ebedi olarak bu nimet âleminde kalır. Eğer ruh kötü olursa azaba duçar olur. Azab, ruhu günah kirlerinden temizlemektedir. Ruh bedenden çıkmadan evvel yapılan merasimler vardır İtikadlarına göre ruh, temiz bir bedenden çıkmadıkça temiz olamaz. Bundan dolayı ruh bedenden çıkmadan vücud yıkanır ve kefenlenir. Eğer yıkanmadan ruh çıkacak olursa, ceset necis olur ona dokunmak haramdır Ölü arkasından ağlanmaz, onlara göre her göz yaşı damlası, nur alemi yolu üzerinde büyük bir nehir olup geçmesine mani olur. İnsan öldükten sonra, ruhunu iki melek karşılar. Bunlar, o şahsın dünyadaki amelin kontrol ederler. İyi amel sahibi ise, nur âlemine götürürler, fena amel sahibi ise, günahlarından kurtulunçaya kadar azaba duçar ederler.

4 - İbadetleri:

Oruç: Tarihi kalıntılardan elde edilen neticelere göre oruç, eskiden beri insanlığın bir âdeti olarak görülmektedir. Sâbiîlerdeki orucu, İbn'u'n-Nedim'in Harran Sâbiîlerine tahsis etmiş olduğunun zikri yukarıda geçmişti. Bugünkü Mandéenler ise orucu kendilerine haram etmektedirler.

Namaz Sâbiîlerde, taharetsiz namaz câiz olmaz, meselâ cünub iken namaz kılınamaz. Temizlenmek için akar suya dalmak şarttır Bevl, gâit, rîh, hayızlı veya nifaslıya dokunmak, ecnebiye temas, burundan gelen kan abdesti bozar. Her namaz için abdest almak vâcibtir. Namazları, kıyam, rukû ve secdesiz olarak toprak üzerinde oturmaktan ibarettir. Namaz vakitleri, sabah öğle ve güneş batmadan önce üç vakittir Namazları, Mandéen zikirlerden ibaret olan ezanla başlar. Namaz kılan kimse Cedi burcuna yönelir. Onlara göre, Namaz Adem peygambere yedi vakit farz kılınmıştır Adem şeriatı, Yahya peygamber zamanına kadar devam etmiştir. Yahya Peygamber, bu yedi vakti neshederek, namaz vakitlerini üç vakte indirmiştir.

5 - Evlilik:

Evlenmek için hususi merasimleri vardır. Alacakları kadınları müsavi tutmak şartile taaddüdü zevcat câiz olduğu gibi, talak da câizdir. İki kız kardeşi cem etmeğe müsaade etmezler. Bir Sâbiî, Sâbiî bir ana ve babadan doğmadıkça Sâbiî sıfatını kazanamaz. Kanlarının karışmaması ve neseblerinin zâyi olmaması için yabancılarla evlenemezler. Ecnebilerle evlenenler dinlerinden çıkmış addelirler. Zinanın sübutu, hayız halinden yıkanmamak, namazı terk ve hırsızlığın sabit olması gibi dört sebeb boşanmaya cevaz verir. Onlara göre hayız müddeti en az 3, ortası 5, sonu 7 gündür. Nifas müddeti ise 30 gündür. Bu iki halde de erkek kadına yaklaşamaz. Kadın, bu hallerden, elbiselerile akar suya üç defa dalıp çıkmakla temizlenmiş olur.

6 - İtiraf

Mandéenlerde de Hristiyanlarda olduğu gibi, günahları itiraf etme vardır. Fakat bu gizli bir şekilde yapılır. Buğday unundan tuzsuz ve şarapsız hamur yapılır, inceltilerek tandırda pişirilir. Kâhin onu takdis eder. Takdisle o ekmek semavi bir kudret kazanır. Orada bulunanlara bu ekmekten takdim edilir.

7 - Kâhinleri, dereceleri ve vazifeleri:

Her milletin, dinî işlerini tedvir eden şahsiyetleri vardır. Bunlar, medeni milletlerde, mabedlerdeki dinî merasimleri idare ederler. Geri olan milletlerde ise, insanların bütün hareketleri onların ruhsat ve iznine bağlıdır. Dinî sultanın hüküm sürdüğü Sâbiîlerde de, doğumdan ölüme kadar olan her şey, kâhinler önünde tamam olur Din işlerine bakan kimseler 5 kısma ayrılırlar. Bugün ise ilk üç derece mevcuttur, 4 üncü ve 5 inci derecelere şartların ağırlığından dolayı kimse ulaşamamaktadır. Şimdiye kadar, 5 inci derece Yahya (A.S.) dan başka kimseye nasib olmamıştır.

8 - Suya daldırma vaftiz (Baptême):

Bu hususî bir merasimdir. Merasimle suya daldırılan şey, mukaddeslik vasfını kazanır. Yiyecekler suya daldırıldıktan sonra helal, çocuk temizlenmiş, günahkâr ise, mağfireti kazanmış olur. Sâbiîlerde bu suya daldırma dört nev'e inhisar eder.

a - Evlenme daldırması: Evlenme merasimi icra edilirken yapılır.

b - Doğum (veladet) daldırması: Çocuğu doğan, Kâhine verip çocuğun yıldız, burc ve menzilesini tayin ettirmek lâzımdır. Doğumdan kırk gün sonra çocuğu suya daldırmak vâcib olur.

c - Cünub olanın suya dalması: Cenabet olmakla Sâbiî pis olur. Ölüye, hayız ve nifaslıya, şeriatlarına muhalif olarak kesilmiş hayvana dokunmak veya akreb, yılan ve diğer haşeratın sokmasile Sâbiî cünub olur. Cünub olan Sâbiî suya dalıp çıkmadıkça temizlenmiş olmaz. Bu husus yaz ve kış için müsavidir.

d - Cemaatle dalma: Bayramlarda topluca suya dalmaları lâzımdır. Bunun kadın ve erkeklere teşmili müsavidir. Bu iş günahlardan mağfiret olunmak için yapılır.

9 - Bayramları:

Sâbiîlere göre sene 360 gündür ve 12 aya taksim edilir. Sene başlangıcı nisan ayıdır. Bunlar da, Hristiyanlar gibi, pazar gününü takdis edib işlerini tatil ederler. Ağustos ayının 9 uncu günü başlayan ve 36 saat devam eden Nur meliki bayramları vardır. Bu bayramlarda Sâbiî evinden dışarı çıkmaz. Beş gün devam eden Punjo bayramı, yine 3 gün devam eden küçük bayramları vardır ki Mayıs ayının 18 inden 21 ine kadar devam eder. Bu bayramlarda kurban kesilir

10 - Mukaddes kitapları:

Sâbiîler, Adem (S. A.), İbrahim (S.A.), Musa (S.A.), Yahya (S.A.) gibi Peygamberlere gönderilmiş olan kitabların suretlerine sahib ol-

duklarını söylerler. Onların bugüne kadar ellerinde bulunan kitaplar şunlardır:

a - el-Kinza Rabba: Bu kitab Adem (S.A.)e indirilmiştir. Eserin tarihi hususunda Sâbiîler ihtilaf etmektedirler Bu kitabdaki bahisler mahlukatın yaratılışına kadar varır.

b - Yahya (S.A.) nın talimatını ihtiva eden kitab: Bu kitab Yahya Peygamberin hayatını ihtiva eder. Bugün elimizde mevcud olan İncillere benzer. Gezegen ve yıldızlardan da bahisler vardır.

c - Ferah kitabı: Nikah esnasında ve evlenme merasimlerinde kullanılan bir kitabdır

d - Nefisler kitabı: Cenaze merasimi ve ölülere telkin kitabıdır. Defnin keyfiyeti, ağlamanın haram olmasının sebebleri ve meada aid meselelerden bahseder.

e - Zor sefer kitabı: Bazı ruhanilerin kıssalarından bahseder.

f - Burçlar hakkındaki kitab: Şahısların doğumlarile alakalıdır. Her şahıs doğduğu burca göre isim alır ve bu isim onlar indinde gizli kalır.

g - Dinî neşîde ve zikirler kitabı: Namaz ve diğer ibadetlerinde okudukları zikirleri ihtiva eder

h- İnsan vücudunun terkib ve teşrihinden bahseden bir kitaba da maliktirler. Bunlardan başka içtimaî adabları ve mabedleri hakkında bilgi veren kitablara da sahip oldukları söylenmektedir. Onlar, kitablarını yabancılara göstermeği haram sayarlar

11 - Yasaklar (Haramlar) :

Mandéenler için yapılması yasak olan şeylerin başlıcaları şunlardır.

— Nefsi müdafaadan gayrı öldürmeler.
— Zina ve livata
— Sarhoş oluncaya kadar içki içmek ve kumar oynamak
— Sünnet olmak
— Yeminden dönmek
— Diğer dinlere mensub olanlarla yemek yeme

— Cenabet halinde iken yemek, içmekle meşgul olmak
— Mavi elbise giymek
— Yol kesmek
— Temiz bir kadına iftira etme
— Bayramlarda ve pazar günleri iş yapmak
— Yalancı şahitlik
— Fitne, gıybet ve koğuculuk yapmak
— Riba ve riba kazancı
— Müddeti geçtiği halde borcunu vermemek
— Emanete ihanet etmek
— Sakal ve bıyığı kesmek (Bazıları baştaki saçı kısaltmaya müsaade ederler)

g - Müslüman alimlerine göre Sâbiîler:

Sâbiîlerin hangi dine mensub olduklarına dair rivayetlerin çok çeşitli olduğunu yukarıda zikretmiştik. Eski müfessirlerin bu hususdaki görüşleri şöyledir: Mücahid (Ö. 103/721), Hasan el-Basri (Ö.110/728) ve İbn Ebi Necih (Ö. 131/748), onlar Mecusilerle Yahudiler arasında bir taifedir, (46) Katade (Ö. 117/735) onlar meleklere ibadet ederler günde beş vakit namaz kılarlar, (47) el-Leys (Ö. 175/791) ise, onların dini Sâbiî dinine benzer, yalnız kıbleleri cenub rüzgârının estiği yerdir. (48) Et-Taberi (Ö. 310/922) tefsirinde Sâbiîler hakkındaki ihtilafı üç rivayette toplamıştır. (29) "Birincisi, Sâbiîler, Yahudi ve Nasara değildirler, onların dini de yoktur veya onlar Yahudilerle Nasara arasındadır. Diğer bir rivayette ise, onlar dinlerden bir dine saliktirler, Musul civarında otururlar. Lâilaheillallah derler, ibadetleri, kitapları ve peygamberleri yoktur, ancak tevhid kelimesini söylerler. İkincisi, Sâbiîler meleklere ibadet ederler, kıbleye teveccüh edip namaz kılarlar ve zebur okurlar. Üçüncüsü ise, Onlar ehli kitabdırlar" Süddi (Ö.127/744), ve İshak b. Râhuye (Ö. 238/852), Sâbiîler ehli kitabdan bir fırkadır derken, Halil, onların dininin Nasaraya benzediğini söylemektedir. (50) Sıhah sahibi ise, Sâbiîlerin ehli kitabdan bir cins olduğunu zikretmektedir. (51) Bazı müellifler, kendilerini Nuh (S.A.) dini üzere olduklarını zanneden Sâbiîlerin, yanılmış olduklarını

zikrederler. (52) Sâbiîlerin, Nuhun kardeşi Sâbi b. Lâmek'e (53) veya İbrahim (S.A.) devrinde yaşayan Sâbi b. Mari'ye veya İdris (S.A.) in torunu Sâbi'ye (54) nisbet edildiğine dair rivayetler de vardır.

Ez-Zamahşeri (Ö. 538/1143), Sâbiîlerin iki sınıf olduğunu söyler: Onlardan bir kısmı Zebur okur ve meleklere ibadet ederler. Diğer kısmı ise, kitap okumazlar, yıldızlara ibadet ederler. İşte bunlar ehli kitab değillerdir. (55) El-Hâzin (Ö. 741/1340) tefsirinde, onlar Yahudi ve Nasara arasındadırlar. Başlarının yarısını traş ederler. Allahı tasdik edip Zebur okudukları, meleklere ibadet ettikleri, namaz kıldıkları ve her dinden bir şeyler almış olduklarını anlatır. (56) Kâdi Beydavi (Ö. 685, 691, 716/1282, 1291, 1116), Sabiîler, Nasara ve Mecus arasında bir kavimdir, onların meleklere ve yıldızlara taptığı söylenir" demektedir. (57) İbn Kesir (Ö. 774/1372) ise, muhtelif rivayetleri şöyle tadad eder: (58) "Mücahidden gelen rivayette, onlar Mecusi ve Yahudiler arasında bir kavim idi.Vehb. b. Münebbih (Ö. 114/732) ise, onlar Allahı tevhid ederler, fakat amel edecekleri bir şeriatları yoktur demektedir. Vehb ve Mücahidden gelen diğer rivayetlerde, onlar, Yahudi, Nasara, Mecus, müşrif dini üzerine olmayıp, fıtratları üzerine kalmış, tâbi olacakları dinleri olmayan bir kavimdir, denilmektedir. Bazıları, onlara, peygamber daveti ulaşmıyan kimseler gözü ile bakmışlardır."

Ebu Hayyan, tefsirinde (59) "Hasan ve Süddinin, onları Yahudi ve Mecusiler arasına, Katade ve Kelbi (Ö. 146/763) ise, Yahudi ve Nasara arasına koyduklarını, başlarının yarısını traş ettiklerini, Mücahid onların dini yoktur, Nasara ve Yahudi de değillerdir. İbn Ebi Necih, dinleri Yahudilik ve Mecusilikten terekküb etmiştir, dediğini ve İbn Zeyd onların "Lâilahe illallah" diyen bir kavim olduğunu, kitabları ve ibadetleri olmadığını, Hasan ve Katade ise, onlar meleklere ibadet ederler, beş vakit namaz kılarlar, Zebur okurlar, Ebu'l-Âliye, onlar ehli kitabdandır" dediklerini nakletmiştir.

Yukarıda görüldüğü üzere, Sâbiîler hakkında müfessirlerin dedikleri çok karışık, bazen aynı şahıslardan birbirine zıt fikirlerin çıkmış olduğunu görürüz. Buradaki karışık fikirleri şu şekilde hülasa edebiliriz:

a - Sâbiîler, Yahudilerle mecusiler arasında, Yahudilerle Nasara arasında veya Nasara ile Mecus arasında bir taifedir.

Régis Blachére, Bakara suresindeki ayet için "Bu ayet dört dinin eşitlik prensibini ortaya koyuyor" demektedir. (69) Bu hüküm zahiri ve siyasi noktai nazardan doğrudur. İslam idaresi altındaki gayrı müslimlerin her biri mensub oldukları diyanetle tanınır ve onların din hürriyetlerine riayet olunurdu. Fakat ayetin ikinci bölümünü teşkil eden "her kim Allaha ve Ahirete tam olarak iman eder ve iyi işler yaparsa onlara korku ve hüzün yoktur" hükmü, öyle bir esasdır ki, bu dört sınıfın haricinde olan dinli dinsiz, mecus, zındık, müşrik gibi herhangi bir sınıf veya herhangi bir ferd tam olarak iman edip, iyi işler yaparsa saadete erişeceklerini beyan etmiştir. Burada, Cenabı Hak, Zahiri mü'minleri, Yahudi, Nasara ve Sâbiîlerle bir arada zikretmiş, kat'i va'dini ise, Allaha ve Ahirete tam olarak iman edip, iyi iş işleyen hakiki mü'minlere tahsis eylemiştir. Demek oluyor ki iş mü'min görünmekle bitmiyor, olgun bir mü'min olup, iman ile çalışıp zafere ulaşmak icabediyor.

Kur'anın, Sâbiîleri diğer dinlerin mensubları arasında sayması, onları ehli kitab arasına dahil etmek için değildir. Eğer onları ehli kitabdan addedersek, Mecus ve müşrikleri de tereddütsüz olarak ehli kitab arasına sokmamız icabeder. Bu ayetlerdeki tadâd, Arapların tanımış oldukları milletlerin dinlerini, isimlerini bildirmekten ibarettir. Yoksa, Kur'an henüz Arapların tanımamış oldukları Hind ve Çinlilerin dinlerinden bahsedecek değildir.

Bakara ve Mâide suresindeki ayetlere bakılır ve Sâbiî kelimesinin lûgat manası da göz önüne getirilirse, Sâbiîler, "İslam, Yahudi ve Nasara dinlerinden hariç olanlar" manasını ifade etmiş olur. Hac suresindeki ayet dikkatle mülahaza edilirse, Sâbiîlerin, mecus ve müşriklerden de ayrı olduğu görülür. O halde bunlar kimlerdir?

Müelliflerin bahsettiği Harran Sâbiîlerile, Kur'andaki Sâbiîlerin alâkası yoktur. Zira onların Sâbiî ismini, zor karşısında almış olduklarını yukarıda söylemiştik.

Kur'anda geçen Sâbiî lafzının delalet ettiği kimseler, Mandéenlerdir diyenlerin fikrine iştirak edemiyeceğiz. Çünkü, Mandéenleri bir Hıristiyan mezhebi gösteren yazarlar, Nasara kelimesinin bütün Hristiyan fırkalarına şâmil olduğunu bilmiyorlar mı? Mandéenler, Kur'an ayetlerinde geçen Nasara lafzının içinde mevcuttur. Artık, ayetlerde Nasara kelimesi geçtikten sonra, Sâbiîlerin,

Mandéenler olduğunu söylemek yersizdir.

Bana göre, Kur'anı Kerimin muhatab olarak karşısına aldığı Sâbiîler, yine Kur'anın ifadesinden anlaşılacağı üzere, hususi dinleri olan bir cemaattır ve bunlar inkiraz bulmuşlardır.

***

— Denebilir ki: Cerrahoğlu bu yazısında, iyi bir incelemeci değilse de, iyi bir derleyici olmuş; ama iyi bir değerlendirici olamamıştır. Ve denebilir ki, Cerrahoğlu'nun değerlendirmelerindeki yetersizliği, "İslam"ı "kahramanca" savunmaya kendini vermiş görünme gereğini duyuyor olmasından kaynaklanmıştır, Yazısının başlarında genişçe, kimi yerlerinde de araya sokuşturarak islam'ı, İslam yönetimini nasıl savunuyor görüyorsunuz. İslam yönetiminde, İslam'a girmesi için kimse zorlanmazmış, baskı yapılmazmış! Bu propaganda böyle hep yapılır. Çok imanlı "zevat" ya da öyle görünmek isteyenler, gerçekler ne olursa olsun, bu propaganda alanında birbirleriyle yarışırlar. Oysa Kur'an'daki "cihâd" ayetleri, ayrıca "kâfirlerle dost olunamayacağı"nı, "kardeş, ana, baba, oğul, kız..." bile olsa kimsenin "kafir"lerle dost olmayı kendine hak göremeyeceğini anlatan ayetler ve "şiddet"in, "acımasız"lığın binbir türlüsünü yansıtan hadisler söz konusu propagandayı yalanlıyor olsa da...

Cerrahoğlu, Bakara ve Maide surelerinde, "Sâbiîler"in de yer aldığı ayetleri ele alırken, bu ayetteki "iman edenler (inananlar)" demek olan "âmenû"ya "te'vil"li anlam verenlerin yolunu seçerek şöyle diyor: "Buradaki iman edenlerden maksat, hakiki ve samimi müslümanlar olmayıp, görünüşte mümin hakikatte ise münafık kimselerdir" diyor. Oysa böyle bir "maksat" güdüldüğünü anlatan hiçbir şey yok ayette. Ve tabî bu, özel sözcüğüyle "indî" ve keyfî" bir yorumdur. "Mecaz" yolu seçiliyor. Oysa, uzmanlarınca benimsenen bir kuraldır ki" hakikat" anlamı "mümkün"ken "mecaz" yoluna gidilemez (sayruret edilemez).

Cerrahoğlu, "taassup (bağnazlık)" yüzünden bu ayetin (Muhammed'e inanma koşulu konmaksızın Yahudilere, Hristiyanlara ve Sâbiîlere de "salih amel" yani iyi işler işlerlerse korkulardan kurtulma, cennete gitme hakkını tanımış olması nedeniyle) "nesh" edildiğini, yani

b - Meleklere ibadet eden bir kavimdir.

c - Yıldızlara tapan bir cemaattır.

Üç maddede topladığmız Sâbiîlerin hem ehli kitab denilebilecek cihetleri, hem de putperest ve müşrik yönleri vardır. Bu hususiyetlerinden dolayı, İslam devleti içindeki Sâbiîler, İslam hukuku yönünden çeşitli durumlar arzetmişlerdir. Bu hususta. Ebu Bekr el-Cassas kıymetli malûmat vermektedir; (60) şöyle ki: "Sâbiîlerin ehli kitap olup olmadığında ihtilaf olunmuştur. Ebu Hanife (Ö. 150/767) den naklediilen rivayete göre, onlar ehli kitabdır. Talebeleri Ebu Yusuf (Ö. 182/798) ve Muhammed eş-Şeybani (Ö. 189/804) ise, onlar ehli kitab değildir diyorlar. Ebu'l-Hasen el-Kerhi (260-340/874-951), Ebu Hanife indinde ehli kitabdan olan Sâbiîler, İsa (S.A.) dinini kabul etmiş ve İncil okuyanlardır. Yıldızlara taabbüd eden Sâbiîler, yani Harranda oturanlar, ehli kitab değildirler. Ebu Bekr ise, şu zamanda ehli kitab olarak tanınan Sâbiîler yoktur. Betayih ve Harran bölgesinde oturanların asıl itibarile milletleri birdir. Hepsinin itikadlarının aslı, yedi gezegene ta'zim, taabbüd ve onları ilah ittihaz etmektir. Bunlar asıl itibarile abedei evsan idi. Fakat İranlıların Irak'ı işgal etmelerile, onlar açıktan açığa putlara ibadet edemez oldular, çünkü İranlılar onları bundan men etmişlerdi. Rumlar da Şam ve Cezireyi işgal etmişler. Kostantin Hristiyanlığı kabul edince, o bölgedeki Sâbiîleri kılıçla Hristiyanlığa sevketmişti. Bunlar zahirde Hristiyan olmuş gibi görünmüşlerse de, hakikatte çoğu putlara ibadete devam etmişlerdir. Sonradan İslam hakimiyeti altına giren Sâbiîleri, müslümanlar, Nasaradan tefrik etmediler Onlar, putlara yaptıkları ibadetleri ve itikadlarını gizliyorlardı. Bu gizleme işinde onlar çok mahir kimselerdi. Onlar, çocuklarına, aklı ermeğe başlamasıdan itibaren, dinlerini gizlemeleri hususunda yapılacak birçok işleri ve hileleri öğretirlerdi. İsmailiyye mezhebi de gizliliği bunlardan almıştır. Sâbiîlerin hepsinin itikadının aslı, yedi gezegeni ilah ittihaz edip taabbüd etmek ve onların adına birer sanem edinmektir. Bu hususta aralarında ihtilaf yoktur. Harran'dakilerle Betayih'dekiler arasındaki muhalefet ancak şeriatlarındaki bazı şeylerdedir... Zannıma göre, Ebu Hanife, Sâbiîlerden nasraniyetini izhar edip, İncil okuyan ve bu dini din olarak kabul eden bir grubu müşahede etti. Halbuki ekseri fukaha onlardan cizye almayı uygun görmüyor. Ancak onların ya müslüman olmalarını veya

katledilmelerini isterler. Onlar ehli kitab değillerdir, kestikleri yenmez ve kadınlar nikah edilemez diyorlar."

Demek oluyor ki, Ebu Hanifenin ehli kitab olarak kabul ettiği Sâbiîler Betayih civarındakilerdir. Ebu Yusuf ve Muhammed ise, bu mıntıkadakilerle, Harran'dakileri ayırt etmeksizin, onların ehli kitab olmadıklarını söylemişlerdir. Hasan el-Basriye göre, Sâbiîler mecus menzilesindedir. Mücahid ise, onlar Yahudiler ve Nasara beyninde müşriklerdir, demekte ve bu fikri el-Evzâi (88-157/707-774) ve Mâlik b. Enes (Ö. 179/795) de kabul etmektedirler. Câbir b. Zeyd (Ö. 93 veya 103/711 ve 721)e, Sâbiîler ehli kitab mıdır, yemekleri ve kadınları müslümanlara helal olur mu? diye sorulduğunda "Evet" çevabını vermiştir. (61) Ömer, onların kestikleri ehli kitabın kestikleri gibidir derken, İbn Abbas (Ö. 68/687) ise kestikleri yenmez ve kadınları nikah edilmez demektedir. (62) Ebu Hanife ve Ishak, onların kestiklerini yemekte ve kadınlarını nikahlamakta bir beis yoktur diyorlar. (63) Mücahid, Hasan, İbn Ebi Necih, onların kestikleri yenmez demektedirler. (64) Ebu Said el-Istahri (244-328/858-940), onların kâfir olduklarına dair fetva vermiştir. (65) Ebu'l-Âliye de onların kestikleri Ehli kitabın kestikleri gibi olduğunu söylemiştir. Fakihler, Sâbiîlerin kâfir olup olmadıklarında ihtilâf etmişlerdir. Bunların ekserisi, hayvan kesme, kadın ve cizyedeki hükümleri, Nasarada olduğu gibi demişlerdir. (67) İslâm âlimlerinin, daha ziyade Sâbiî kadınlarla evlenme meselesi üzerinde durmalarının en mühim sebebi, Kur'an-ı Kerimde, mûşrik olmayan veya ehli kitab olduğundan şüphe edilen kadınlarla evlenmenin meskut geçilmiş olmasıdır. (68)

Netice olarak denilir ki, islam alimlerinin, bir kısmı Sâbiîleri ehli kitab olarak kabul ederken, diğer bir kısmı ise, onları müşrik addetmektedirler.

h - Netice:

Yukarıda, Kur'anı Kerimin üç ayetinde Sâbiîlerden bahsedildiğini görmüştük. Sâbiîler hakkındaki çeşitli ve karışık malûmattan sonra, Kur'anın işaret ettiği Sâbiîlerin kimler olduğunu tesbit etmeğe çalışalım.

SÂBİÎLİK

Dr. Günay Dümer
(Bîrûnî'ye Göre Dinler ve İslam Dini, Ankara, 1975, Diyanet Yayın., s. 126-128.)

Sâbiîlik

Kur'an-ı Kerim'de üç yerde zikredilen Sâbiîlerin kim olduğu, tartışılan bir konudur. (169) İslâm öncesi Arabistan'ında böyle bir topluluk görünmüyor. Bu durumda Arabistan'ın kuzeyindeki kabîle ve milletlerin târihini incelemek gerekmektedir.

Bîrûnî'nin bu konuda önemli bilgiler verdiğini görüyoruz. Konu Mes'ûdi, Şehristânî vb. bilginlerce de ele alınmışsa da Bîrûnî'nin daha tatmin edici bilgiler verdiğini anlıyoruz. (170)

Bîrûnî, Sâbiî kelimesinin birkaç yöne çekilebileceğinin açıkça farkındaydı. Çünkü Sâbiîlikle beraber onunla ilgili bir başka kelime daha vardı: Harranîlik. Yunanlılar Hristiyan olduktan sonra eski Yunan dinindeki özellikleri kendilerinde devam ettiren putlara tapıcı bir grup sadece Abbâsîler zamanında bu ismi kendileri için kullanmışlardı. (171)

Agathodaimon, Hermes, Pythagoras, Wâlis, Mâbâ, Savar ve bazı filozofları peygamber bilen bu grup için "Harrânî" ismi başkalarından çok daha fazla kullanılagelmiştir. Abbâsîler zamanında bu isimle isimlenmeleri 228/842'de oldu. Daha önceleri bunlara "Veseniyye", "Hunefû", "Harrâniyye" isimleri verilmekteydi (172). Bîrûnî, bunlardan bazan "Sâbiî diye bilinen Harrânîler" şeklinde de bahseder (173). Fakat kıblelerinden bahsederken her ikisini kesin olarak ayırır. Harrânîler'in Güney Kutbu'nu kıble edindiklerini söyler (174). Oruç ve bayramları ile ilgili olarak verdiği bilgiler arasında onların yıldızlara taptığından, "Belit" dedikleri Venüs'ün Mars, Satürn, Mercury, Hermes, Güneş ve Ay'ın heykellerini diktiklerinden bahsediyor (175). Onlar, Hermes'in kitaplarına başvuruyorlardı, Her-

mes'in sistemlerinde önemli bir yeri vardı. Çünkü bazıları onun Kur'an'daki İdris, Eski Ahid'deki Enos olduğunu yine bazıları onun Hindistan'a peygamber olarak gönderilmiş olan Budda (Budhasaf) olduğunu ileri sürüyorlardı (174).

Yine bazı kimseler Harrânî ismini Harrân'da oturmalarına izafe ederken diğer bazıları da bu ismin Hz. İbrahim'in kardeşi Hârân'dan geldiğini ileri sürmekteydiler (177). Bîrûnî, ibn Singelâ (Syncellus) ya dayanarak Hz. İbrahim'in Harrânîlerle ilgisi konusunda bilgi veriyor (178). Abdu'l-Mesih b. İshak el-Kindî en-Nasrânî'den de bu konuda özetle bunların insan kurban etmekle tanındıkları, halbuki bunun açıkça yapılmasının mümkün olamayacağı, onları tevhit ehli olarak bildikleri, Allah'ı eksiklikten tenzih ettikleri hakkında nakilde bulunuyor (179). Bunların, 3 vakit namazları olup temiz, abdestli ve gusletmiş olarak ibadet ettiklerini, emrolunmadıkları için sünnet olmadıklarını söylediklerini, nikah, hudut vb. hükümlerinde Müslümanlarınkine yakın olduklarını ölüye dokunmakla necis olma gibi şeylerde Tevrat ehline benzediklerini, yıldızlar, putlar ve heykelleriyle ilgili kurbanları bulunduğunu, bunu kâhinlerinin yönettiğini söylüyor (180).

Bunlara ait olup Şam, Baalbek, Harran ve Selemsin gibi yerlerde bulunan eski ibadethanelerinin harabelerine hâlâ tesadüf edilmekte olduğunu, bazı kimselerin hatta Kabe'nin çok eski zamanlarda bunların kutsal yerlerinden olduğunu söylediğini zikrediyor (181).

Bütün bunlarla beraber Harrânîlerin gerçek Sâbiîler olmadığı, çünkü onların kitaplarda "Hunefa", "Veseniyye" diye isimlendirildikleri, esas Sâbiîler'in Kurus geri dönmelerine izin verdiğinde Babil'de kalıp kendi asli inançlarını Mecûsilik ve bazı eski Bâbil dinleriyle karıştırıp, Şam'daki Sâbiîler gibi, yeni bir din ortaya çıkaran kimseler olduğunun da söylendiğini hatırlatıyor (182). Bunlara göre Sabiîler'in çoğu Vasıt ve Mezopotamya bölgesinde bulunur. Enoş'un neslinden gelirler. Metusaleh'in oğlu Sâbi'den gelir diyenler de vardır. Bunlar Harrânî olduklarını kabul etmezler. Bazı konularda değişik uygulamaları vardır Mesela ibadette Kuzey'e dönerler (Harrânîler'in kıblesine zıt) (183).

Bîrûnî, bunların yerini Güney Irak'ta gösterdiğinden bunların Sâbiîler'in bakiyesi olduğu kabul edilen Mandéenler olduğu düşünülebilir (184).

hükmünün yürürlükten kaldırıldığını savunan "müctehidler" bulunduğundan söz eden yabancı yazarlara çatıyor. Ve şu karşılığı veriyor:

"Burada şunu söylemeliyiz ki, ne eski, ne de yeni İslam âlimlerinden *hiçbiri*, bu iki ayetin birbiriyle neshedilmiş olmasını ne istiyorlar ve ne de tasavvur ediyorlar. İslam âlimleri, iman esaslarında neshin mümkün olmadığında ittifak etmişlerdir. İman hususundaki Kur'an'ın bir ayeti diğerini nesh değil, bilakis tasdik eder..."

Tefsirlerdeki açıklamalarsa, Cerrahoğlu'nu bu "kahramanca" savunmasında desteklemiyor, tersine yalanlıyor.

Bakara suresinin 62. ayeti, İslam dini inanırlarından başkalarına cennete girme olanağı tanımasın diye, Âli İmrân suresinin 85. ayetiyle nasıl "nesh" edilmiş sayılıyor, görelim:

Ebu'l-Ferec Cemaluddin Abdurrah İbnü'l-Cevzî'nin, Zâdu'l-Mesîr Fi İlmi't-Tefsir adlı ünlü Kur'an yorumunda, Bakara suresinin bu ayetiyle ilgili şu bilgi veriliyor:

"Bu ayet, muhkem mi (hükmü yürürlükte mi), yoksa mensuh mu (hükmü yürürlükten kaldırılmış mı)? Bu konuda iki görüş var:

Birinci görüşe göre: Ayet 'muhkem'dir. Mücahid ve Dahhâk bu görüştedir. (...)

İkinci görüşe göreyse, bu ayet, 'mensuh'tur, *Kim İslam'dan başka bir dine istekli olursa* onun bu isteği kabul edilmeyecektir.' (Âli İmrân, ayet: 85.) diyen ayetle neshedilmiştir. Bu görüşüyse, müfessirlerden bir *cemaat* (topluluk) belirtmiştir." (Bkz. İbnü'l-Cevzî, Zadu'l-Mesîr 1/92.) Bu görüş, başka tefsirlerde de, örneğin Taberî tefsirinde yer alır. (Bkz. Tâberî, Camiu'l-Beyân Fi Tefrisi'l-Kur'an 1/257.)

Cerrahoğlu bu yazısında doğru görüş de savunuyor. Örneğin şu gözlem ve değerlendirme doğrudur: "Fakat hakikat olan şey, onların (Sâbiîlerin) *çok eski bir diyanete sahip olmalarıdır* Kur'an'ı Kerim'in ifadesinden de anlaşıldığına göre, Sâbiîler, *hususi dinleri olan* bir cemaattir. Zira onlar, orada, müstakil din sahipleri olarak zikredilmişlerdir." (s. 104. Verilen numaralar *İlahiyat* dergisine ait.) Bunu başka yerde de tekrarlıyor. (Örneğin s. 116'da.)

Ne var ki, bir başka yerde belirttiği görüş bu görüşe ters konumda yer alıyor ve çelişkiye düşüyor: "Sâbiîlik" için "...bir mezheptir." diyor. (s. 105.) Yani bir yandan " hususi ve müstakil (üstelik çok eski)

bir din" sayarken, öbür yandan da "bir mezhep" diye niteliyor.

Bir de artık iyice çürük bir sakız durumuna gelen bir savı ileri sürüyor: "Anlaşılıyor ki, Sâbiîlik, esas itibarıyla münzel olması melhuz ve fakat zamanın geçmesiyle muhtelif felsefi ve siyasi tesirler altında kalarak değişikliğe uğramış..." diyor. Yani, Sâbiîliği de "Tanrı indirmiş" olabilir. Ama "zamanla çeşitli etkilerle bozulmuş"tur. Peki İslam da zamanla "değişikliğe uğramamış" mıdır? Buna tabiî hayır diyecektir. İslam'ın "kitabının nasıl indirildiyse ve nasıl yazıldıysa harfi bile değişmeden sürüp geldiği" yolundaki ünlü savı ileri sürecektir. Bu sav, kitleler arasında yankı buluyor ve tutuyor da... İslam'ın sözü edilen "kutsal kitabı"nın orijinallerinin birkaç kez yakıldığını, hem de bunun İslam büyükleri eliyle yapıldığını, Kur'an'ın orijinallerinin hiçbir yerde bulunmadığını bilenlerin sayısı ne kadar ki?...

bu mezhebi en ziyade temsil edenler Süryanî ve Gildanîlerdir. Eski Yunan ve Rum dinleri de bunların bir inikâsıdır. Sâbiei ahire dahi Beni İsrail, İran, Yunan, Roma ve saire gibi muhtelif harsler altında kalmış olan Süryanî ve Gildanî enkazıdır ki bakıyyeleri Elcezire ve Musul taraflarındaki Nabatîler olmuştur. Abbasiyye devrinde Yunan asârını Arabçaya tercüme eden Sabit İbni Kurre gibi feylesof ve mütercimler bunlardan idi.. عيون الانباء في طبقات الاطباء *da: « Ebülhasen Sabit ibni kurretelharranî Harranda ikamet eden Sabieden idi. Mezhebine müteallık olarak rüsum ve furuz ve sünene dair, mevtanın tekfin'ü defnine dair ve sabiîlerin itikadına dair, taharet ü necasete dair risaleleri vardır. Oğlu Sinan ibni Sabit Hürmüsün nevamisini Arabiye nakletmiştir. Ve deniliyor ki, sabiûnun nisbeti* صابيء *adıdır. Bu da İdris aleyhisselamın oğlu* شيث *tır. Ilh. dive mezkûrdur.*

Sinabüddin Ahmed ibni Fazlullahilomeri Mesalikülebsarında [1] ve Ebülfıda tarihinde Ebülısalmağribinin kitabında nakledildiğine göre « ümmeti Süryan akdemülümemdir. Ve bunların milletleri sabiîn milletidir. Bunlar dinlerini Şit ve İdris aleyhisselamdan ahzettiklerini söylerler. Şite azveyledikleri bir kitabları vardır. Buna suhufı Şit derler. Bunda kerem, şecaat, sıdk, garibe tarafdarlık gibi mekarim ve mehasini ahlak zikr-ü emredilmiş ve rezail zikrolunub ictinabı emrolunmuştur. Sabiînin bir takım ibadetleri de vardır. Ezcümle yedi vakit namazları vardır ki beş vakti müslümanlarınkine tevafuk eder. Altıncısı kuşluk yedincisi de gecenin tam altıncı saatindedir. Namazları niyyet ve bir de başka bir şey karıştırılmamak i'tibariyle müsliman namazına benzer. Rükû'suz ve sücudsuz cenaze namazları da vardır. Otuz ve yirmi dokuz gün oruc da tutarlar ve savm ve fıtırlarında hilâle riayet ederlerdi o suretle ki fıtırlarında Şems, hamel burcuna dahil olmuş bulunurdu ve gecenin rub'ı ahirinden kursı Şemsin gurubuna kadar oruc tutarlardı ve hamsei mütehayyire denilen kevakibin büyuti şereflerine nüzullerinde bir takım bayramları vardır. Ve hamsei mütehayyire: Zuhal, Müşteri, Mirrih, Zühre, Utariddir. Beyti Mekkeye ta'zim dahi ederler. Fakat Harran zahirinde bir yerleri vardır ki oraya haccederler ve Mısır Ehramına da ta'zim ederler. Ve bunların biri Şit ibni Âdemin kabri, diğer biri Uhnuhun (İdrisin) kabri, biri de nisbet olundukları Sabi bini İdrisin kabri olduğu zu'mündedirler. Ve Şemsin burcu şerefine duhulü gününe ta'zım ederler. İbni Hazm de-

mişti ki sabilerin mensub oldukları din, edyanın en eskisi ve bir zamana kadar Dünyada galib olanıdır. Nihayet bir takım muhdesat ihdas ettiler ve bunun üzerine Cenabı Allah bunlara Hazreti İbrahimi ba's buyurdu. ilh. ».

***

— Hamdi Yazır'ın, Bakara suresinin 62. ayetini tefsir ederken yazdığı bu başlık Essabiin Essabiun altındaki yazı uzundur. Yazının, en baştaki "Sâbiî" sözcüğünün nereden, nasıl geldiğine ilişkin Arap dili ve edebiyatı uzmanlarını ilgilendiren kesim dışında, başından bir bölüme burada yer verilmiştir. Yazı ağdalıysa da, konuya ilişkin ilginc aktarmaları içeriyor.

Bîrûnî, "el-Kanun" adlı kitabında bunların üç çeşit oruçlarını zikredip Tufan'la ilgili inançların Tevrat'a uyduğunu göstermektedir (185).

***

Günay Tümer'in, Bîrûnî'nin kitaplarını oldukça iyi incelediği anlaşılıyor. Bu bakımdan, kimi yerleri tartışılır olsa da Bîrûnî'nin Sâbiîlik'le ilgili yazdıklarının özetini veren bu bölüm okunmaya değer. Burada, "Sâbiîler" için "nunefâ" yani "Hanifler" de dendiğinin belirtiliyor oluşu çok önemlidir. Demek ki, Bîrûnî de daha sonra kollara ayrılmış olsa da Sâbiîlik dininin büyük bir çatıyı oluşturduğunu, bu nedenle Sâbiîlik içinde ayrı bir çığıra yönelmiş bulunan "Hanifler"in de "Sâbiîler" adıyla söylediğini gözlemlemişti. Bu durumda, Kur'an'da İbrahim Peygamber'e "Hanif" dendiğine göre, İbrahim'in de "Sâbiî" olduğu ortaya çıkmıyor mu? Bîrûnî'nin Sâbiîliğe ilişkin yazdıklarının buradaki özeti, "inanç" ve "ibadet"ler (özellikle namaz, abdest gusül, yani boyabdesti) yönünden de önemlidir.

ESSABİİN ESSABİUN

Elmalı Hamdi Yazır

(Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili adlı tefsirindeki bu başlık altında yazdıklarından bir kesim, Cilt: 3, s. 1750 - 1753.)

Sabie, Sâbiîn, Sâbiûn veya sâbîn ve sâbûn eski bir din veya mezhebi mahsusa mensub bir taifeye, bir millete isim olarak ıtlak edilir ki bu ma'naca kelimenin aslı Arabî olub olmadığı muhtelefün fihtir. Arabî olduğuna göre zikrolunan صابئ veya Sâbi ma'nâlarının birinden me'huzdur. Arabî olmayıb Süryani gibi diğer bir lisandan me'huz olduğuna göre ise aslı Sâbidir. Şit aleyhissellâmın ikinci oğlu veya İdris aleyhisselamın oğlu olduğu iddia edilmiştir. Bu ıhtilafın hasılına göre anlaşılıyor ki bunlar kendilerine sabiy demişlerdir. Arab da gerek bunlara ve gerek müşabihlerine sapık veya nücum perest manasına sabiî veya sabi ıtlak etmişlerdir.

Bunlar kimlerdir? Ve bu nasıl bir mezheb veya dindir? Kamusta: « sabiûn Nuh aleyhisselamın dini üzere bulunduklarını zu'mederler ve kıbleleri nısfı nehar sırasında Şimal rüzgârının estiği yerdir » diyor. Tehzibde ise « sabiûn bir kavmdir ki dinleri Nesârâ dinine benzer. Ancak kıbleleri Cenub rüzgârının estiği yerdir. Ve Nuh aleyhisselamın dininde olduklarını söylerler. Ilh. » Müfessirînin hulâsai beyanlarına göre bunlar Yehud ile Nesârâ veya Yehud ile Mecus veya Nesârâ ile Mecus beyninde bir taifedir ki hem Ehli kitab denebilecek cihetleri veya sınfı hem de müşrik veya putperest denecek cihetleri veya sınfı vardır. Diyanetlerinin aslı, İdris veya Nuh aleyhisselam dini olduğu da söylenmiş, esasında Melâike veya nücuma teabbüd ettikleri ve abedei evsan oldukları da söylenmiştir. Anlaşılıyor ki sâbilik esas itibariyle münzel olması melhuz ve fakat mürurı zaman ile felsefî ve siyasî te'sirat altında birçok inhırafat ve tahavvülata ma'ruz olarak bir siriyyet veya batınîlik iktisab etmiş eski bir mezhebdir. Ve lâekal bunları sabiei ûlâ ve sabiei ahire olmak üzere mülâhaza ederek yerine göre aralarındaki müşterek ve mütemayiz cihetleri bulunabilecektir. Tarihi noktai nazarla sabiei ûlâ Hindde ve eski Mısrîlerde Süryani ve Gıldanilerde az çok bir tefavüt ile cari olmuş bir mezhebdir. Ve maamafih

***

— Bu yazı içinde gösterilen s.'lar, Kur'an Bilgisi adlı kitabın s. numaralarıdır.

Yazı, öteki Türkçe yazılardan biraz değişik öğeler içeriyor. Yararlanılabilir.

Ancak belirtmek yerinde olur ki, yazıda, "din"le "akıl ve bilim"i zorlamalı yorumlarla bağdaştırma çabaları yer alıyor.

İBRAHİMCİ SÂBİÎ HANİFLERİN BİR KİTABI

İbn Nedim
(El Fihrist, Arapça, Beyrut, s. 32-33)

والحجار وفى الحرير الابيض فاما الورق الخراسانى فيعمل من الكتان ويقال انه حدث فى أيام بنى أمية وقيل فى الدولة العباسية وقيل انه قديم العمل وقيل انه حديث وقيل أن صناعا من الصين حملوه بخراسان على مثال الورق الصينى فأما أنواعه السليمانى الطلحى البوحى الفرعونى الجعفرى الطاهرى أقام الناس ببغداد سنين لايكتبون الا فى الطروس لان الدواوين نهبت فى أيام محمد بن

﴿ فى أسماء كتب الشرائع المنزلة على مذهب المسلمين ومذاهب أهلها ﴾

قال محمد بن اسحق قرأت فى كتاب وقع الى قديم النسخ يشبه أن يكون من خزانة المأمون ذكر ناظره فيه أسماء الصحف وعددها والكتب المنزلة وجملها وأكثر الحشوية والعوام يصدقون به ويعتقدونه فذكرت منه ماتعلق بكتابى هذا وهذه حكاية ما يحتاج اليه منه على لفظ الكتاب قال أحمد بن عبد الله بن سلام مولى أمير المؤمنين هارون أحسبه الرشيد ترجمت هذا الكتاب من كتاب الحنفاء وهم الصابئون الابراهيمية الذين آمنوا بابراهيم عليه السلام وحملوا عنه الصحف التى أنزلها الله عليه وهو كتاب فيه طول الا انى اختصرت منه مالا بد منه لمعرفة به سبب ماذكرت من اختلافهم وتفرقهم وأدخلت فيه ما يحتاج اليه من الحجة فى ذلك من القرآن والآثار التى جاءت عن الرسول صلى الله عليه وسلم وعن أصحابه وعن من أسلم من أهل الكتاب منهم عبد الله ابن سلام وسلمان بن سامين ووهب بن منبه وكعب الاحبار وابن التيهان وبحيرا الراهب

قال أحمد بن عبد الله بن سلام ترجمت صدر هذا الكتاب والصحف والتوراة والانجيل وكتب الانبياء والتلاميذ من لغة السرانية واليونانية والصابية وهى لغة أهل كل كتاب الى لغة العربية حرفا حرفا ولم أتنح فى ذلك تحسين لفظ ولا تزيينه مخافة التحريف ولم أزد على ماوجدته فى الكتاب الذى نقلته ولم أنقص الا أن يكون فى بعض ذلك من الكلام ماهو متقدم

SÂBİÎLİK

M. Sadeddin Evrin
(Çağımızın Kur'an Bilgisi,
Ankara, 1973, Cilt: 2, s. 917-918).

KISIM — II
ÇELİŞKİDEN DÖNME

85 — Sâbiîlik

Âdem'den, Şit'ten, İdris'den (s. 866) ve Nuh'dan (s. 772) gelen Allah'a bağlılık yolu, O'na yürekten yönelme yeteneği az olanlarda gittikçe dışa, somuta dönük bir hal almış ve doğada (O'nun çeşitli kudret ve yaratış belirimlerine dikkatini vermişti. Bu eğilim, dinin mutlak birliğe yönelten niteliğinden başka türlü inanışlara yol açmıştı. İşte bu eğilim Kur'an'da (Sâbiîlik) diye tanımlanır ve Arapçada (sabe') sözcüğü böyle bir oluşumu anlatır.(En'âm/75-80) وَكَذَٰلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ ...

"Biz İbrahim'e göklerin ve yerin hükümranlığını şöyle gösteriyorduk ki gerçeğe erenlerden olsun: Gece karanlık basınca bir yıldız gördü: Rabbim bu imiş! dedi. Yıldız batınca, ben öyle batanları (tanrı diye) sevmem, dedi. Sonra Ay'ı doğarken gördü ve Rabbim bu imiş!

dedi. O da ufalıp sörünce, Rabbim beni doğruya eriştirmeseydi sapmışlardan olurdum, dedi. Sonra güneşi doğarken gördü. Tanrım bu imiş! bu daha büyük, dedi. Fakat güneş de batı. O zaman: Ey milletim, Allah'a ortak koştuğunuz şeylerin hepsinden uzağım. Ben yüzümü gökleri ve yeri yaratana yönelttim, ben müşriklerden değilim, deyiverdi."

Burada ilk değinilen Venüs yıldızı Babil'de mabutların anası ve

gök tanrıçası diye anılan İştar'dır. Sonra Ay'dan bahsedilmesi Akkad'larda güneş mabudunun anası Sin'i; daha sonra güneşten söz edilmesi de ona bağlanmış mabût adı olan Şamaş'ı hatırlatır. Nihayet, gökleri ve yeri yaratana yönelmek suretiyle, gök ilâhı sanılan Ano ve yer ilâhı denilen Bel gibi iğreti isimlerden yüz çevirmenin gereği belirtilir.

Suriye ve Mısır'da güneş adına kurulmuş Helliopolis kentleri güneşin zihinlerde yarattığı etkiyi gösterir. Yemen'de Sebe' Saba'lıların Süleyman peygamber zamanına kadar güneşe taptıkları (Neml/24-36 ve 43-44) âyetlerinden anlaşılmaktadır (s. 639-641).

Başında güneş disk'ini taşıyan bir adam şeklinde gösterilen Mısır mabudu Ra, daha sonra Aton adıyle tek Tanrının, güneşten Arz'a en verimli bir halde gücünü yansıtması fikrine ulaşıldı. Doktor Prinches tarafından meydana çıkarılan bir Babil yazıtında tanrı nuru olan Morduk, Babil'in bütün ilâhlarını şahsında topladığı ve hepsi onun tecellileri diye belirtiliyordu. Önceki çoktanrıcılıktan bu tektanrıcılığa dönülmesiyle Hamurabi'nin yönetimi ve öte yandan İbrahim peygamberin mücadelesi ilgilidir.

Babil'de melek huylu Harût ve Marût (s. 260) gözlem (rasat) kulesinin teleskop yerine kullanılan derin kuyusu içine, bilim uğrunda hayatlarını bağlamışlardı. Bu biçim çalışma ile, gün ışığının etkisini azaltarak yıldızların hareketlerini saptarlarken manevi değerlerini biteviye maddi hesaplara dalmakla köreltmişler ve öğrencilerine yıldız falı ve büyü yolunu açmışlardı. Nitekim, şimdi bile, her gün dünyanın birçok gazetesinde yıldız falı görülür ve buna inananlar bulunur.

Mevlana bu konuda şunu söyler: "Akıl ona derler ki, Tanrı yaylasında yayılmış, tanrı nimetlerini yemiş olsun.. Utarit (Merkür)'den gelen akla akıl denmez!" (Mesnevi, IV 3310).

(Bakara/62 ve Maide/69) âyetleri, Yahudi ve Hristiyanlardan ve Sabiîlerden Allah'a ve ahiret gününe inanan dürüst hareket edenler için Allah katında mükafat verileceği ve onlar için korku olmadığını müjdeler (Bahis-94).

Yahya peygamber zamanına kadar varlığını devam ettirmiş ve Basra körfezi dolaylarında yaşamış Mendait denilen halkın mezhebi de Sabiîlerin bu türden olanlarıydı.

زبيدة وكانت فى جلود فكانت تمحا ويكتب فيها قال وكانت الكتب فى جلود
دباغ النورة وهى شديدة الجفاف ثم كانت الدباغة الكوفية تدبغ بالعفص وفيها لين
تم الفن الأول من المقالة الاولى من كتاب الفهرست
فى أخبار العلماء والحمد لله وحده

الفن الثانى من المقالة الاولى

بلغة أهل ذلك الكتاب فلا يستقيم لفظه فى النقل الى العربية الا أن يؤخر ومنه ما هو مؤخر لا يستقيم الا أن يقدم ليستقيم ذلك بالعربية وهو مثل قول من يقول "أتى ماء تان" ترجمته بالعربية "ماء هات" فأخرت ماء وقدمت هات وكذلك اللغات فيها يستقيم اذا نقل الى العربية وأعوذ بالله أن أزيد فى ذلك أو أنقص منه الا على هذا الوجه الذى ذكرته وبينته فى هذا الكتاب وقال فى موضع آخر من الكتاب فجميع الانبياء مائة الف نبى وأربعة وعشرون ألف نبى منهم المرسلون بالوحى شفاها ثلثمائة وخمسة عشر نبيا وجميع ما أنزل الله تعالى من الكتب مائة كتاب وأربعة كتب من ذلك مائة صحيفة أنزلها الله تعالى فيما بين آدم وموسى فأول كتاب منها أنزله جل اسمه صحف آدم عليه السلام وهى إحدى وعشرون صحيفة والكتاب الثانى أنزله الله على شيث عليه السلام وهو تسع وعشرون صحيفة والكتاب الثالث الذى أنزله الله على خنوخ وهو ادريس عليه السلام وهو ثلاثون صحيفة والكتاب الرابع أنزله جل اسمه على ابرهيم عليه السلام وهو عشر صحائف والكتاب الخامس على موسى وهو عشر صحائف فذلك خمسة كتب مائة صحيفة ثم أنزل تبارك وتعالى التوراة على موسى عليه السلام بعد الصحف بزمان فى عشرة ألواح وذكر أحمد بن عبد الله أن الالواح خضر وكتابتها حمرة فى مثل شعاع الشمس قال أحمد ابن اسحاق اليهود لا تعرف هذه الصفة قال أحمد فلما نزل موسى من الجبل ووجد أصحابه قد عبدوا العجل رمى بها فتكسرت ثم ندم فسأل الله عز وجل أن يردها عليه فأوحى الله جل اسمه انى أردها فى

-٣-

Bu yazıda, İbn Nedim'in, El Fihrist adlı ünlü kaynak kitabından alınmıştır. Bölüm: İkinci Fen Birinci Makale:

Burada, İbn Nedim bir kitaptan söz ediyor: "Çok eski nüsha bir kitapta okudum. Me'mun (Halife) kitaplığından alınmışa benzer. Bu

kitap SUHUF'un (peygamberlere indirildiğine inanılan kitapçıklar, sayfalar) adları, sayısı (gökten) indirilme (büyük kutsal) kitaplar, iletenleri (peygamberleri) aktarılıp anlatılıyor. Çoğu Haşevyye (yoruma karşı olan bir mezhep) ve halk bunları doğruluyor, bunlara inanıyorlar. Şimdi ben, söz konusu kitabın, benim bu kitabımı ilgilendiren kesimine yer vereceğim. O kitabın sözleriyle (metniyle) anlatılanlardan gereksinim duyulup başvurulabilecek olanlar şöyle:" diye başlıyor. Sonra: "Mü'minlerin emiri Harun'un -sanırım Reşid'in- azadlısı Abdullar İbn Selam Oğlu Ahmed diyor ki" deyip sözü, kitabın çevirmenine bırakıyor. Bu çevirmen Abdullah ibn Selam Oğlu Ahmed de şu açıklamayı yapıyor:

"Ben bu kitabı Hanifler'in kitaplarından (alıp) tercüme ettim. *Hanifler, İbrahimci (İbrahimiyye) Sâbiîlerin ta kendileridir. İbrahim Peygambere inanmışlar, Tanrı'nın İbrahim'e indirdiklerini ondan alıp taşımışlardır."*

Ahmed daha sonra "*Hanifler*" den, kendi deyimiyle "*İbrahimci Sâbiîler* "den tercüme ettiği kitabın "çok uzun olduğunu, gereksiz yerlerini atıp onu kısalttığını" anlatıyor. Bu kısaltmada da "Kur'an'ın, hadislerin ve kitap ehlinden Müslüman olmuş olan Abdullah İbn Selam, Veheb İbn Münebbih, Ka'bu'l-Ahbar... gibi kimselerin tanıklığına kanıt sayılabilecek kesimleri temel aldığını" belirtiyor. (El Fihrist, s. 32.)

Abdullah İbn Selam Oğlu Ahmed bu kitapla birlikte "SUHUF"u, Tevrat'ı, İncil'i, Peygamberler (Nebiler) Kitabı'nı da, İbranca'dan, Yunanca'dan ve *Sâbiîlerin dilinden* (Süryanca'dan) Arapça'ya, "harfi harfine çevirdiğini, çevirirken de, aslını bozma girişimine yol açar kaygısıyla, yazının iyi olmasına ve süslemeye önem vermediğini, çevirdiği kitaba bir şey eklemediğini, tekrarları önlemenin dışında kitaptan bir şey de eksiltmediğini, önce olanlardan kimini sonraya, sonra olanlardan kimini öne aldığını (takdim-tehir yaptığını)" yazıyor. Kimi örnekler vererek bunu anlatıyor. "Sâbiîlerin dili"ne değindiği yerde: "*Bu dil, bütün kitap ehlinin (ortak) dilidir* " diyor. (El Fihrist, s. 33)

SÂBİİLERİN İNANÇ VE İBADETLERİ

İbn Nedim
(El Fihrist, s. 442-445.)

-٤٤٢-

الفن الأول من المقالة التاسعة

في أخبار [illegible] من كتب

﴿ويحتوي على رسم مذاهب الحرنانية [illegible] ومعرفة

[illegible]

حكاية من خلط [illegible] من الطب في [illegible] حكاها عن [illegible] اجتماع

[illegible] على أن كتابه [illegible] ، وأحد لا يكاثر ، لا يحفظه صفة شيء من

[illegible] كتاب [illegible] من جملة لا [illegible] وصحيحهم

وحيث وصلاة [illegible] ، [illegible] إلى [illegible] ، وعمرو

[illegible] اجتماع [illegible] ، وأوحدوا

[illegible] ذلك وقد حكى عن [illegible] وأنهم به

[illegible] رحمة الله ، وأن [illegible] هؤلاء

[illegible] إلى القول [illegible] مشهورين [illegible] وأنهم

[illegible] ، وأنهم يسكنون جبل فلاطون [illegible]

[illegible] ، ودعوة هؤلاء القوم كلهم واحدة وسنتهم وشرائعهم مختلفة ، حلوا

قلبهم واحدة ، وأن صيروه لقطب الشمال في سعة خلاء ، فصدوا بذلك

[illegible] عن المكلفة ، ودعوا [illegible] النظر ، وأسرعوا فضائل النفس

الأربع ، وأخذوا بالفضائل الجزئية ، [illegible] الرذائل الجزئية ، وقالوا إن

السماء يتحرك حركة اختيارية وطبيعية ، [illegible] عليهم من الصلاة في كل

يوم ثلاث ، أولها قبل طلوع الشمس [illegible] ساعة أو أقل ، [illegible] مع

طلوع الشمس ، وهي ثماني ركعات وثلاث سجدات في كل ركعة ،

الثانية انتصافها مع زوال الشمس ، وهي خمس ركعات وثلاث سجدات في

كل ركعة ، الثالثة مثل الثانية ، انتصافها مع غروب الشمس ، وإنما أثبتت هذه

الأوقات لمواضع الأوتاد الثلاثة التي هي وتد المشرق ، وتد وسط

-٤٤٣-

السماء ، ووتد المغرب ولم يذكر أحد منهم أن من الفرض صلاة لوقت وتد

الأرض ، وصلواتهم الثابتة التي هي عبادة لو [illegible] في أوقاته [illegible] ثلاث في

كل يوم ، الأولى في الساعة الثانية من النهار ، والثانية في الساعة السابعة من

النهار والثالثة في الساعة الثانية من الليل ، ولا صلاة عندهم لا على طهر ،

[illegible] ، فأما ثلاث مضين من اجتماع أول ،

وتسعة أخر أولها تسع يقين من اجتماع كانون الأول ، وستة أيام أخر أولها ثلاث

مضين من شباط ، وهي أعظمها ، ويوم [illegible] من صيامهم ، وهو سبعة عشر

وسبعة وعشرون ، وما ، وبه [illegible] ، [illegible]

ويقول بعضهم به [illegible] اسم الباري قائم ثلاثة الفرقان ردية ، لأنه عندهم

كتاب الشمس ، ويقولون في رؤيا الصادقة وغيرها ، والحس والمحسوس ، كما

قال في كتاب الحس والمحسوس ، ويقولون في أن الله واحد لا تلحقه صفة ولا

[illegible] ، وأنه لذلك لا يحفظه سوى [illegible] ، كما قال في كتاب

[illegible] ، ويقولون في [illegible] الأشياء ، على ما شرط في كتاب [illegible]

تعدّى في أمر عظيم وترك ما هو دونه لما جعله متوسطا في التدبير ، والذي
يذبح القربان المذكور من البقر والضأن والمعز وسائر ذي الاربع غير الجرور
مما ليس له أسنان في الحيين جميعا ، ومن الطير غير الحمام مما لا مخلب له
والذبيحة عندهم من قطع الاوداج والحلقوم والتذكية متصلة مع الذبيحة
لا انفصال بينهما . ما كفروا بنجوم الدبوك . ولا يؤكل القربان ، ويحرق ، ولا يدخل
اليها كل ذلك اليوم . والقربان أربعة أوقات في الشهر : الاجتماع والاستقبال
وسبعة عشر ، وثمانية وعشرين وأعيادهم عيد يسمى عيد فطر السبعة
وفطر الشهر ، وعيد فطر الثلاثين يوما . وبعد هذا الفطر بخمسة أيام . وبعد
هذا الفطر بثمانية عشر يوما ، وهو يوم ستة وعشرين من الشهر ، وعيد الجبل .
وهو في خمسة وعشرين من تشرين الاول . وعيد البلاد وهو في ثلاثة
وعشرين من كانون ، وعيد في تسعة وعشرين من تموز ، وعليهم الغسل من
الجنابة ، وتغيير الثياب ، ومن مس الطامث ، وتغيير الثياب . ويعتزل الطامث
البتة . وقد يغتسل من الجنابة ومس الطامث بالغسل والطهور ، ولا ذبيحة
عندهم الا المالة رتة ودم ، وقد نهوا عن أكل الجرور وما لم يفك . وكل ما له
أسنان في الحيين جميعا كالجمل والسكك والحمار ، ومن الطير غير الحمام وما

له مخلب ، ومن النبات غير الباقلى والثوم ، ويتعدى بعضهم الفوجا والقنبيط
والكرنب والعدس . ويفرطون في كراهة الجمل ، حتى يقولون أن من مشى تحت
خطامه بغير لم يقض حاجته ذلك ، ويجنبون كل من به مرض الوضح والجذام
وسائر الامراض التي تعدى ، ويتركون الاختتان ، ولا يحدثون على فعل الطبيعة
حدثا . ويروون شهود لا من سرب القرابة ، وفريضة الذكر والانثى
سواء ، ولا طلاق الا بحجة بينة من فاحشة ظاهرة ولا يراجع المطلقة . ولا
يجمع بين امرأتين ، ولا يطأهن الا لطلب الولد

وعندهم أن الثواب والعقاب إنما يلحق الارواح ، وليس يؤخر ذلك عندهم
إلى أجل معلوم ، ويقولون إن الذي هو البرى من المذمومات في النفس : والآفات
في الجسم ، والكامل في كل محمود . وأن لا يقصر عن الاجابة بصواب كل
مسئلة . ويخبر بتلق الاوهاد ، ويجاب في دعوته في نزال الغيث . ودفع الآفات
عن النبات والحيوان . ويكون منتجه ما يصلح به العالم . ويكثر به عامره ،
وقولهم في الهيولى والعنصر والصورة والعدم والزمان والمكان والحركة كما قال
ارسطاطاليس في سمع الكيان . وقولهم في السماء إنها طبيعة خامسة ، ليست
مركبة من العناصر الاربعة ، لا تضمحل ولا تفسد كما قال في كتاب السماء ،
وقولهم في الصانع الاربع وفسادها إلى الحرث والنسل ، وكون الحرث والنسل
منها ، وكونها معه كما قال في كتاب الكون والفساد . وقولهم في الآثار العلوية
والاعداد تحت جوف القمر كما قال في كتاب العلوية . وقولهم في النفس إنها
ذاتية لا تبيد . وإن جوهرها ليست بجسم ، ولا يلحقها لواحق الجسم كما قال في
وقال الكندي أنه نظر في كتاب يقرب به هؤلاء القوم ، وهو مقالات أفرسس

في التوحيد . كتبها لابنه ، على غاية من المتانة في التوحيد . لا يجد الفيلسوف
إذا تأمل نفسه ، مندوحة عنها والقول بها

Bu yazının, İbn Nedîm'in El Fihrist'inden alındığı yer de: Birinci Fen Dokuzuncu Makale:

Harran'lı, Kalde'li (Keldânî) Sâbiîlerin inanç ve ibadetlerine ilişkin, Ahmed İbn e't-Tayyib'in, el Kindî'den alıp aktardığı bilgileri içeri-

yor. Bu, başta belirtiliyor.

Anlatılanlar:

Sâbiîlerin "Tanrı" inançları konusunda:

— "Sâbiîler, Tanrı'yı şöyle tanımakta birleşirler: evrenin, öncesiz ve sonrasız olan bir meydana getiricisi vardır. O, Çoğalmayan Bir'dir. Meydana getirdiklerinden hiçbirinin niteliği onda bulunmaz (yani O'na hiçbir yaratık benzemez). Yaratıklarından aklı erenlere, Tanrılığını kabul ettirme yükümlülüğünü yüklemiştir. Kendilerine doğru yolu açıklamış, yol göstersinler diye de peygamberler göndermiştir. Kendilerine, hoşnutluğunu kazanmaya ve gazabından kurtulmaya çalışmaya (herkesi) çağırmalarını, buyruklara boyun eğenlerin, sonsuz nimete (yani cennete) ereceklerini, başkaldıranlarınsa hak ettikleri oranda azaba uğrayacaklarını bildirmelerini buyurmuştur."

— "Sâbiîlerin eskileri, Tanrı'nın azabının (yani cehennemin) 9 bin yıl süreceğini, onun yerini Tanrı'nın rahmetinin alacağını ve Tanrı'nın rahmetinin Tanrı'ya ve Hamifliğe çağıranlara özgü olduğunu söylerler."

Sâbiîlerin "ünlüleri, ileri gelenleri" (büyükleri, peygamberleri) konusunda:

— Bunların arasında şunların yer aldığı anlatılıyor: "ağazimun (=Azimun = agathodaimon = İyi Demon - Şis = Şit peygamber), Hermis (= Hermer= İdris Peygamber)". Kimilerine göre, Solon'un da bunlar arasında yer aldığı belirtiliyor.

Sâbiîlerin davalarında, yol ve yöntemlerinde, kıblelerinde bir ve bütün oldukları konusunda:

— "Bu toplumun tümünün çağrısı (daveti, davası) birdir. Yani hepsi aynı Tanrı'ya, aynı dine, aynı yola çağırır.) Yolları (sünnetleri) ve yasaları (şeriatları) değişmez. Kıblelerini de bir yapmışlardır: Kuzey Kutbuna çevirmişlerdir..." Bunda (kıblenin böyle yapılmasında) da, bir "hikmet" (yani felsefi bir amaç) güdüldüğü belirtiliyor.

Sâbiîlerin ahlaklarına, felsefelerine ilişkin:

—"Nefsin (yani insan ruhunun, karakterinin) temel dört erdemini gerekli görmüşlerdir. (İslam hukukçu, kelamcı ve ahlakçılarının kitaplarında bu dört temel erdem, tabii İslam'a maledilmiş olarak şu adlarda geçer: Hikmet, iffet, şecaet, adalet. Bkz. Sadudin Teftazâni, Telvih, Arapça, İstanbul, 1310, c. 2, s. 510-512.) Bunların ayrıntıları

olan erdemleri de benimsemişlerdir. Erdemlerin karşıtlarından (rezilliklerden = erdeme aykırı durumlardan) kaçınmışlardır."

Göğün hareketi konusunda:

— "Gök, kendi istemiyle ve bilinçli (akıllı) olarak hareket eder, derler."

Sâbiîlerin ibadetlerine ilişkin:

— "Üzerlerine FARZ OLAN NAMAZ, günde üç vakittir: *Birincisi:* Güneşin doğuşundan önce. Güneşin doğuşuyla birlikte bitsin diye yarım saat ya da daha az (bir süre içinde kılınır). Bu namaz, her rek'atı üç secdeli sekiz rekattır. *İkincisi:* Güneşin zevaliyle (orta yerden kaymasıyla, yani öğleyin) sona eren (yani zevalden önce kılınan) namazdır. (Müslümanların sabah namazları birinciye, öğle namazları da ikinci namaza karşılıktır.) Bu da her rek'atı üç secdeli beş rek'attır. *Üçüncüsü:* İkincisi gibidir. Ve Güneşin batmasıyla vakti geçer. (Yani biraz önce kılınır. Müslümanların akşam namazları da bu namaza karşılıktır.)

— Sâbiîlerin, bu "farz namazlar"ı için neden bu vakitleri seçtikleri de anlatılıyor.

Eskiden gökbilimde, 12 burç içinde dört temel nokta gözetilirdi. Her birine de "çivi, kazık" anlamına gelen "veted" denirdi: "Veted'l-meşrik (Vetedü't-tâli')" yani "doğuş noktası", "vetedü vasati's-semâ", yani "göğün orta yeri", "vetedü'l-mağrib", yani "Güneşin batış noktası" ve "vetedü'l-ard" yani "dünya noktası". İşte Sâbiîlerin, farz namazları için seçtikleri üç vakti, bu dört noktadan üçünden dolayı seçmiş oldukları anlatılıyor. "Dördüncü nokta"ya (dünya noktasına) gelince: Şöyle deniyor: "Sâbiîlerin hiçbirinden, "vetedü'l-ard (yani dünya noktası)" için bir vakit farz namaz seçtiklerine ilişkin bir bilgi aktarılmamıştır."

— Sâbiîlerin farz olmayan (nâfile) namazlarına da değiniliyor. Bu namazlarının, müslümanların üç rek'atlı vitir namazı türünden olduğu anlatılıyor. Ve bu namazın da günde üç vakit olduğu açıklanıyor. "Birincisi, gündüzün ikinci saatinde; ikincisi gündüzün dokuzuncu saatinde, üçüncüsü de gecenin üçüncü saatindedir" deniyor.

— Sâbiîlerin namazlarını taharetsiz (yani abdestsiz) caiz görmedikleri de (yani namazların kesinlikle abdestli olarak kılınması gerektiği inancında oldukları) açıklanıyor. *"Bunlara göre namaz, yalnızca*

taharetle kılınabilir" deniyor.

— *Sâbiîlerin FARZ OLAN ORUÇLARI'nın otuz gün olduğu da açıklanıyor.*

Bu farz orucun başlangıcının 8 Mart olduğu; bunun dışında, 9 Aralık'ta başlayan 9 günlük, bir de 8 Şubat'ta başlayan 7 günlük çok önemli oruçları bulunduğu anlatılıyor. Ayrıca bir 16, bir de 27 günlük "nâfile (çok önemli olmayan)" oruçlarından söz ediliyor.

Sâbiîlerin "kurban"larına ilişkin:

— "Sâbiîlerin, yakınlaşma amacıyla sundukları kurbanları da vardır. Bu kurbanları yıldızlar için keserler. Bunlardan kimileri şöyle der: Bir kimse kurbanı Tanrı adıyla kesmiş olsa, o kurban geri çevrilir (reddedilir, kabul edilmez). Çünkü onlara göre, bu kimse çok büyük bir işe girişmiş, Tanrı'nın daha berisinde, O'nun yönetiminde aracı, ortak basamak yaptığı bir kesimi bırakıp atlamıştır. Kestikleri kurbanlar: Sığır, koyun, keçi türünden ve öteki, domuz dışındaki dört ayaklı, çenelerinin iki kesiminde de dişleri tamam olarak bulunmayan hayvanların erkekleri; kuşlardan, güvercinin dışında kalan, pençeli olmayanlar. Kurban, onlara göre, şahdamarlar ve boğaz kesilerek olur. Kesmeyle birlikte, kurbanın temiz olması gerçekleşir. Biri ötekinden ayrı olmaz. Kestiklerinin çoğu, horozlardır. Onlara göre kurban yenmez, yakılır. Ve o gün (kurban kesildiği gün), tapınaklara girilmez. Kurban için her ay, toplanma ve karşılama için dört vakit belirlenmiştir..." deniyor.

Sâbiîlerin "bayram"larına ilişkin:

— "Sâbiîleri, 'îdu fıtr' (oruç bozma, Ramazan bayramı) adını verdikleri bir bayramları vardır, 7 gündür. (...) Bir bayramları da 'ahid bayramı'dır. 25 Ekim'de. 'Doğum (yılbaşı) bayramı' da var. 23 Aralıkta. Bir de 27 Temmuz'da bayramları var." deniyor.

Sâbiîlerin "boy abdestleri"ne (gusül) ilişkin:

— Sâbiîlerin, cinsel birleşimden sonra boy abdesti aldıkları, elbise değiştirdikleri, bunu vazgeçilmez gördükleri anlatılıyor. Ayrıca, aybaşılı kadına dokunduktan sonra da boy abdesti almak ve elbise değiştirmek gerektiği inancında bulundukları anlatılıyor. Sonra "Aybaşılı kadının kesinlikle erkekten uzaklaşıp ayrı kalması gerekir onlarca" deniyor.

Yenmesi yasak olan ve olmayan hayvan ve bitkiler:

— "Yırtıcı hayvanlarca parçalanmış, kesilmemiş olan hayvanların, iki çenesinde de dişleri olan *domuz*, köpek, eşek gibi hayvanların, güvercin dışındaki pençeli kuşların etlerinin, baklagillerden ve sarmısaktan başka bitkilerin yenmesini yasaklar. Kimileri bitkileri, bitkilerden fasulyeyi, karnabaharı, lahanayı ve mercimeği de yenebilecekler arasına katar. Kimileri, deveyi 'mekruh' (uğursuz) görmekte çok ileri gider. (...)" deniyor.

Hastalıklara karşı tutumlarına ilişkin:

— "Abraş yani alaca hastalığından, cüzzamdan ve öteki bulaşıcı hastalıklardan sakınırlar" deniyor.

"Sünnet":

— "Sünnet olmayı bırakırlar. Doğanın yaptığının (doğal görünümün) üstüne değişik bir şey yapmazlar. (Yani doğada, doğuşta nasılsalar öyle kalırlar)" deniyor.

Evlilik ve boşanmalarına ilişkin:

— "Yakın akraba olmayanların tanıklığıyla evlenirler. Evlilikte, erkek ve kadının (mali) yükümlülükleri eşittir. Açık bir zinayı kanıtlayan bir belge olmaksızın boşama yoktur. Boşanmış olana da sonradan dönülmez. Bir nikahta iki kadın birleştirilemez. (Yani evlilik bir kadınla olur.) Kadınlarla cinsel ilişki de yalnızca çocuk isteğiyle olabilir" deniyor.

Sevap karşılığı olan ödül ve günah karşılığı olan ceza, yalnızca "ruh"a:

— "Sâbîîlere göre, sevap karşılığı olan ödül ve günah karşılığı olan ceza, yalnızca 'ruh'a olur. Ve bu, belirli bir zamana ertelenemez" deniyor.

Peygamberin nasıl olması gerektiği konusunda:

— "Peygamber, ruhsal yönden bütün kınanası (aşağılık) şeylerden uzak kalabilmiş kişidir. Bedeninde de sakatlıklar yoktur. Her tür övülesi şeylerde eksiksiz durumdadır. Ayrıca onun, her konuda en doğru olanla karşılık vermesi, kafalardaki düşsel şeyleri, kuruntuları bilip bildirmesi gerekir. Dua ettiği zaman yağmur yağmalı, bitki ve hayvan hastalıkları, felaketleri önlenip yokolmalıdır. Dünyanın iyiliğine, daha çok bayındır olmasına yarayacak görüşler taşımalıdır... diyorlar" deniyor.

Madde (heyula), toprak, su, hava, ateş (dört unsur), biçim (suret),

yokluk, zaman, mekan, hareket konularında:

— Sâbîîlerin bu konularda Aristo'nun kitaplarındaki görüşlerine uygun görüşler taşıdıkları anlatılıyor ve bu kitapların adları veriliyor. "Tevhit" (Tanrı'nın birliği inancı) konusunda da Hermes'in (İdris'in) görüşlerine önem verdikleri, onun görüşlerini içeren bir kitap okudukları Arap filozof el Kindi'den aktarılarak anlatılıyor.

HARRAN SÂBİÎLLERİ VE ME'MUN (HALİFE)

İbn Nedim
(El Fihrist, s. 445-446).

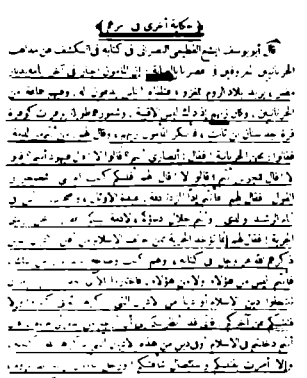

Bu yazıda, Abbasi halifelerinden Me'mun'un (halifeliği 813-833) Harranlı ve İbn Nedim zamanında da "Sâbiîler" diye bilinen halkla nasıl karşılaştığına ilişkin bir öykü, "e' n-Nasrâni" (Hristiyan) diye de bilinen Ebu Yusuf Yeşu el Katimî adlı bir yazarın kitabından aktarılarak anlatılıyor. Anlatıldığına göre, Halife Memun, Rum illerine (Anadolu'ya) "gaza" için çıktığında, kendisini karşılayan halk arasında Harranlılardan da bir topluluk (cemaat) buluyor. Değişik kılıkta,

uzun giysili, uzun saçlı bir topluluk. Sabit oğlu Sinan'ın (babası gibi ünlü düşünür) dedesi olan Kurre'nin uzun saçları gibiydi saçları. Memun bu kılığı yadırgar ve kendileriyle şöyle konuşur:

— Azınlıklar içinde hangi kesimdesiniz siz?

— Harranlıyız.

— Siz Hristiyan mısınız?

— Hayır.

— Yahudi misiniz?

— Hayır!

— Mecusi misiniz?

— Hayır.

Sizin bir kitabınız ve peygamberiniz var mı?

— Hık mık...

— O zaman siz birer "zındık"sınız (dinsiz), putataparsınız, Harun Reşid dönemindeki "baş (gövdesi Merkür'e benzeyen insan başı) inançlıları"sınız ("ashabu'r-re's")... Sizin kanlarınız helaldir. Size azınlık işlemi yapılmaz.

— İyi ama biz "cizye (azınlıklardan alınan vergi)" ödüyoruz.

— Biz bu "cizye"yi, Tanrı'nın kitabında (Kur'an'da) sözünü ettiği dinlerin inanırlarından İslam'a girmemiş bulunanlardan alırız. Onlarınsa kitapları vardır ve müslümanlarla bir anlaşma olmuştur aralarında. Siz ne onlardan, ne onlardan, ne onlardansınız. Şimdi iki yoldan birini seçmek zorundasınız: Ya Müslüman olursunuz, ya da Tanrı'nın kitabında sözünü ettiği dinlerden birine girersiniz (böylece birinci yolu tutmuş olursunuz) ya da (ikinci yolu seçip bulunduğunuz durumda kalırsınız) sonunuza kadar hepinizi öldürürüm. Bu çıktığım 'sefer'imden dönünceye dek bekleyeceğim. O zaman eğer İslam'a ya da Tanrı'nın kitabında sözünü ettiği dinlerden birine sizi girmiş bulursam iyi, yoksa sizin öldürülmeniz ve kökünüzün kazınması için buyruk vereceğim.

Anlatıldığına göre Memun gidince, o karşılaştığı kesim, yani Harranlılar kılıklarını düzeltirler, saçlarını kestirirler, o uzun giysilerini bırakırlar. Birçoğu Hristiyan olur, Hristiyanların bağladıkları kemerden (zünnar) bağlarlar. Bir kesimi de Müslüman olur. Ama bir kesim de eski durumlarında kalır. Bu kesimdekiler bocalarlar, sıkıntı çekerler, sızlanırlar. Sonunda Harranlı bir fıkıhçı hoca, kendilerine bir kurtuluş yolu gösterir:

— Sizin için bir kurtuluş yolu buldum. Bu yolu tutarsanız, öldürülmekten kurtulursunuz... der önce.

Onlar da Harun Reşid döneminden beri bu tür amaç için kurdukları ve sıkıntılı günler, ihtiyaçlar için hazırladıkları "Beytü-Mal"lerinden (devlet hazinesi) o adama çokça mal verirler. (...)

Hocanın gösterdiği yol şu:

— Memun, seferinden dönünce, ona: "Biz Sâbiîleriz" deyin. Bu ad, Yüce Tanrı'nın Kur'an'da andığı bir dinin adıdır. Bu dine girin, o zaman kurtulursunuz.

Onlar da öğüde uyup bu dine (Sâbiîliğe) girerler.

Memun'sa çıktığı o seferde, Bezendun'da (burasının şimdiki adı: Pozantı, Tarsus'un kuzeyinde) ölür. (Me'mun, Pozantı'da 833 yılında ölmüştür.)

Bu öykünün anlatıldığı yukardaki yazıda şu yargı yer alır:

"İşte bunlar (Harranlılar), bu adı (Sâbiîler' adını) o zamandan başlayarak aldılar. Çünkü o zamana değin, Harran ve çevresinde 'Sâbiîler' adıyla söylenen bir toplum yoktu"

(Bu yargı, inandırıcı değildir. Çünkü, 'Sâbiîlik' dinini kabul eden Harranlıların, başka dinlerden birini değil de bu dini seçmeleri için bir neden gösterilemez. Kurtulmak için başka dinlere girdikleri belirtilen öteki Harranlılar gibi onlar da başka dinlerden birini, örneğin Hristiyanlığı, Yahudiliği, İslam'ı kabul edebilirlerdi kurtuluş için. Çevrede hiç "Sâbiî" yoksa, Sâbiîlik dinini onlara kim öğretecekti? "Sâbiî olun da kurtulun" öğüdünün de bir anlamı yoktu. Ve durup dururken adını sanını duymadıkları bir dini kabul etmezlerdi.)

Yine yukarıdaki yazıda anlatılanlara göre, söz konusu Harranlılar, Memun'un öldüğünü öğrenince tutum değiştirmişler ve birçoğu Hristiyanlıktan dönmüş, ama Müslümanlığa girmiş olanlar, öldürülme korkusuyla görünüşte Müslüman kalmış.

SÜRYAN TOPLUMU VE SÂBİÎLLER

Zeynüddin Ömer İbnü'l-Verdi
(Tetümmetü'l-Muhtasar Fi Ahbâri'l-Beşer,
Beyrut, 1970, 1/113-115)

-İbnü'l-Verdi'nin bu Arapça yazılarının Türkçesi şudur:

"Süryan Toplumu Ve Sâbiîler"

"Süryan toplumu, toplumların en eskisidir. Âdem ve oğulları, Süryanca konuşmuşlardır. *Ve dinleri (millet), Sâbiîlerin dinidir.*

Sâbiîlerin kendileri, dinlerini, Şit ve İdris'ten (bu peygamberlerden) aldıklarını söylerler. Şit'in Suhufu (kutsal kitapçıkları) adını verdikleri ve içinde, doğruluk, yüreklilik-yiğitlik, yabancıya hizmet düşkünlüğü gibi güzel ahlak ve rezilliklerden (kötü huylardan) kaçınma gibi öğütler yer alır. Ben belirtmeliyim ki, *Sâbiîlerin kutsal kitapçıklarından iki kutsal kitapçık (sahife) gördüm.* Ama bu iki kutsal kitapçık, İdris'den (İdris Peygamberden) aktarılmaydı. Bunlardan birincisi, namaz-dua kitapçığıydı: Onda olanlardan kiminde şöyle deniyor:

(Ulu Tanrı) başların bağlı bulunduğu Ezeli'sin (öncesiz ve sonrasızsın) Sen! Akıl-düşünce ve gözlem alanına giren tüm varlıkların Tanrı'sısın! Ülkelerin başı, dünyaların çobanı, meleklerin ve başkalarının efendisisin. (Rabb). Yeryüzünü yönetenlerin akılları senden iner. Çünkü sen, ilk nedensin. Gücün her şeyi kaplamıştır. Sen, sınırı olmayan ve algıyla ulaşılmaz bir birliksin. Göklerin egemenlerinin yöneticisisin. Işığı sürekli olan kaynakların da. Sensin, krallar kralı. Tüm iyi olanların buyuranı. Her şeyi vahiyle, işaretle önceden bildiren. Yaratıklar senden üremiştir. Tüm evren senin bir işaretinle düzenini bulur. Işık sendedir. Her şeyden önce gelen öncesiz neden sensin. Ruhlarımızı arıtmanı, Senin nimetine hak kazanmayı, şimdi ve sonsuza dek bunu isteriz senden. Ey akıllarımıza giren her tür kirden uzak olan açık! (Zâhir). Ve bizi tüm hastalıklardan kurtarıp iyileştir, üzüntülerimizi sevince çevir. Yalnızca senden korunmayı dileriz ve yalnızca senden korkarız. Senin işaret edilen ama kimsenin senden ötürü sözle dile getiremeyeceği yüceliğine uygun doğrultuda olmayı başarmayı dileriz. Herkes seninle başarıya ulaşır. Tüm dünyaların umudu sensin. Ve tüm insanların yardımcısısın sen.

Bu kitapçıkta ('Sahife'de), dinimiz yönünden yüce Tanrı için söylenmesi doğru olmayan, O'nun yüceliğine yaraşmayacak türden felsefi anlatımlar da var.

İkincisi ahlak (namus) kitapçığıydı. Bu kitapçıkta yazılı olanlardan kimi şöyle:

İçinizden hiçbiriniz, kendisinin karşılaşmaktan hoşlanmayacağı türden bir iş ve davranışta bulunmasın bir kardeşine. Sakın övünmeyin, erdemlerinizi abartmayın. Yalan yere Tanrı'ya andiçmeyin. Esasen Tanrı'ya andiçmeye (antiçirmeye) yoğunlaşmayın hemen. Doğru söze güvenin. Sözlerinizdeki "evet" (gerçekten) "evet"; "hayır" (ger-

çekten) "hayır" olsun. Yalancılara, Yüce Tanrı'ya andiçirmekten titizlikle sakının. Çünkü öylelerine, antlarını bozacaklarını bile bile and içirirseniz, siz de günahta onlara ortak olursunuz. Kendinizdeki bütün gücünüz, tüm gizlilikleri bilen Tanrı'ya güvenmenizden kaynaklansın. Adaleti yerine getiren bir yargıç, iyiyi-kötüyü açık seçik dile getiren bir konuşmacı olarak o size yeter. Atıp tutmalar ve kötü sözlerle ona buna dil uzatmayın. Sapıklarla, yanlış yolda olanlarla anlaşmayın, dost olmayın. Çok şaka yapmayın, çok gülmeyin, çok dedikodu yapmayın, söz götürüp getirmeyin, çekiştirmeyin, alay etmeyin. Ölke anında kötü söz çıkmasın sizden. Çünkü bu size onursuzluk ve eksiklik getirir. Utanç ve eksiklik verir. Ve sizi suçlara, cezalara sürükler. Öfkesini yenen, dilini tutan, sözlerini, mantığını temizleyen ve ruhunu arındıran kimse, bütün kötülükleri yener. Bilgi-felsefe öğrenin. Dindarlığı arayın. Ağırbaşlılık ve huzur kazandırın ruhunuza. Ve ruhunuzu güzel edeplerle süsleyin. İşlerinizde doyurucu olun. İvedilik göstermeyin. Özellikle suçluyu cezalandırmada bunu yapmayın. İçinizden biriniz bir yanlış yapar, bir kötülük işlerse, hemen ondan sıyrılmaya baksın. Alışkanlık durumuna getirerek ondan kurtuluş olmaz. Çünkü diyelim ki kötülük bu dünyada gizli kaldı; öbür dünyada herkesin gözüönünde açığa çıkar, sahibi onunla rezil olur.

İki kitapçık da çok uzundu. Tanrı daha iyisini bilir.

Sâbîîlerin ibadetleri de vardır. Kimi şöyle: Yedi vakit namaz. *Beşi, bizim beş vakit namazımıza denk düşüyor.* Altıncısı: Kuşluk namazı. Yedinci vakit: Gecenin altıncı saatinin bitiminde. Namazlarında *niyet* vardır. Namaz kılan kimse, namazdan başka bir şeyi ona karıştıramaz. *Rükusuz, secdesiz cenaze namazları da vardır. Otuz gün oruç da tutarlar.Ay eksik olup da 29 çektiğinde 29 gün tutarlar.* Oruç bırakırken (bayram ederken) de, orucu tutarken (Ramazana başlarken) de Ay'a bakarlar. Öyle olur ki, bayram olduğunda, Güneş de Oğlak burcuna girmiş olur. *Gecenin son çeyreğinde oruca başlarlar, güneşin batımına dek sürdürürler.* Beş gezegen, (gök bilimdeki) en "şeref"li yerlerini ('beyt') aldıklarında da bayramları olur. Bu beş gezegen şunlar: Zühal (Satürn), Müşteri (Jüpiter), Merih (Mars), Zühre (Venüs) ve Utarıt (Merkür). *Mekke'deki Beyt'e (Kabe'ye) çok saygı gösterirler.* Harran açıklarında hac niteliğinde ziyaret ettikleri yerleri vardır. Mısır ehramlarından birinin Adem oğlu Şit'in bir başkasının da İdris'in yani

Uhnuh'un, bir başkasınınsa İdris Oğlu Sabi'nin -ki adlarını ('Sâbiî adını) bundan alırlar- mezarları olduğunu söylerler. Güneş Oğlak burcuna girdiğinde bunu önem verip kutluyorlar. O gün süslenirler ve birbirlerine armağanlar verirler."

Bu yazı. İslam'ın kaynağını açıkça ortaya koymuyor mu?

SÂBİÎLER VE İNANÇLARI

Musa İbn Meymun
Delâletü-'l-Hâfirîn, Ankara, 1974.
AÜ İlahiyat Fak .Yayınları s. 584-586)

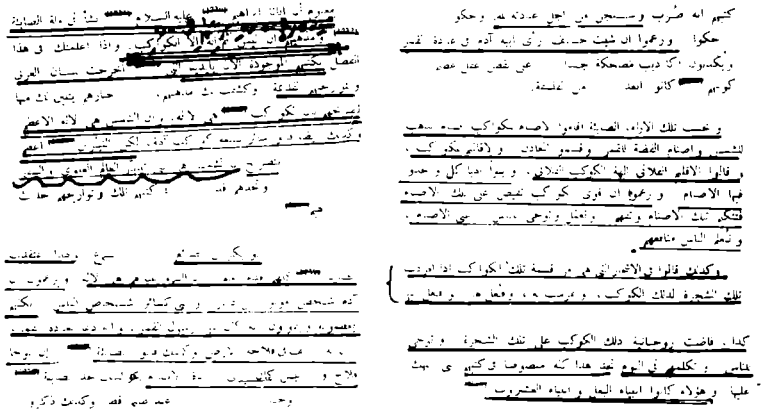

-Bu yazı, İbn Meymun'un, Delâletü-l-Hâfirin adlı ve Prof. Dr. Hüseyin Atay tarafından Arapça olarak yayınlanan kitabından.

İbn Meymun (1135-1205) daha önce de belirtildiği gibi, Yahudilik'te son derece önemli bir kişidir, bu dinin ikinci kurucusu sayılır. İbn Meymun Sâbiîlik dininde olanları nasıl kınamaya çalışıyor, onlarla nasıl savaşıyor; belli oluyor bu yazısında da. Ve açıkça görülüyor ki, Sâbiîleri "Yahudilik"te gösterenler yanılmışlardı.

Yazının Türkçesi şu:

"Bilindiği gibi "*babamız İbrahim* Peygamber, Sâbiî toplumu

içinde doğdu. Onların inançlarına göre, 'yıldızlardan başka Tanrı yoktur". (Sâbiîlerin inançlarının böyle olmadığı daha önceki ve belge ve açıklamalardan pek açık olarak anlaşılır. Çünkü Sâbiîler, yıldızlara tapınıyorlardı, ama tapınmaları gerçekte Tanrı'yaydı. Yıldızlarsa birer simgeydi, Yahudi İbn Meymun, bunları kötülemek için böyle yazıyor. -E.-K.) Bu bölümde, sana, onların şimdi elimizde bulunan ve Arapça'ya çevrilmiş olan kitapları, eski olan tarihlerini öğrettiğim ve buralardan onların inançlarını sana açıkladığım, onlar hakkında sana bilgi verdiğim zaman açıkça anlayacaksın ki, onlar açıkça şu inançtadırlar: 'Tanrı, yıldızlardır. (Yıldızlar, birer tanrıdır). Ve *Güneş, en büyük tanrıdır.* Şunu da söylerler: 'Yedi yıldızın her biri tanrıdır. Ama Güneş ile Ay, hepsinden büyüktür. Şunu da açıkça söyler bulursun onları. Yüceler alemini de, aşağı alemi de (yani gökleri de, dünyayı da) yöneten, Güneş'tir. Aynen bu sözü söylerler. Onları, kitaplarında ve tarihlerinde, babamız İbrahim olayını anlatır bulursun..."

"Bunu, Ebu Bekr İbn'i's-Sâiğ, Şerhu's-Semâ adlı kitabında anlatmıştır; 'İşte bu nedenledir ki, Sâbiîlerin tümü, evrenin kadim (öncesiz ve sonrasız olduğuna inanırlar. Çünkü onlara göre Gök, Tanrı'nın kendisidir. Bir de ileri sürerler ki, Âdem de, insanlardan herhangi bir kimse gibi, bir erkek ve bir dişiden olmuştur (doğmuştur). Bununla birlikte Âdem'e büyük saygı gösterirler. *Ve derler ki, o, Ay (Kültü) peygamberiydi. Ve Ay tapımına çağırmıştı* (insanları). Onun toprak işlemeye (tarımcılığa) ilişkin birtakım kitapları vardır. Yine Sâbiîler derler ki, Nuh da bir çiftçiydi (fellah). Ve o putataparlığı benimsememişti. Bundan dolayı, Sâbiîlerin tümünü, onu kınar bulursunuz. (Oysa başka aktarmalara göre, Sâbiîler, Nuh'u peygamber kabul etmişlerdir. -E.-K.) Ve derler ki, Nuh, hiç puta tapmamıştır. Yine kitaplarında anlatırlar ki, Nuh Tanrı'ya tapuğı için dövüldü, hapse atıldı ve daha başka şeyler anlatırlar onunla ilgili olarak. Yine ileri sürerler ki, Şit babasının Ay tapımına ilişkin görüşüne (inancına) karşı çıkmıştı. Sâbiîler daha birçok yalanlar uydururlar. *Gerçekten akıllarının eksik olduğunu ve felsefede bütün insanlardan daha geri bulunduklarını gösterir nitelikte güldürücü yalanlar.* (İbn Meymun'un bir Yahudi olarak Sâbiîlere ne denli kızdığını bu sözler de açıkça gösteriyor. -E.-K.)"

"Bu görüşlere uygun olarak Sâbiîler, YILDIZLAR için putlar dikmişlerdir. Altından putları Güneş için, gümüşten putları da Ay

için... Madenleri ve iklimleri de yıldızlara ayırmışlardır. 'Filanca iklim filanca yıldızı tanrının' demişlerdi. Ve tapınaklar yapmışlardır (yıldızlar için). Tapınaklarda da (yıldızlar adına) putlar dikmişlerdir. Ve şunu ileri sürmüşlerdir ki: *Yıldızların güçleri, o putlara akar. O nedenle de putlar konuşurlar, anlarlar, akıllı biçimde kavrarlar ve insanlara vahyederler.* Yani putlar! *Ve insanlara, yararları neyse onu bildirirler.*

Ve yıldızlara bölünerek ayrılmış olan ağaçlar konusunda da şunu söylerler: *şu ağaç şu yıldıza özelllikle ayrılır, onun için dikilir, şöyle yapılır, böyle yapılırsa, o yıldızın ruhu, o ağaca akar ve o ağaç, insanlara uykularında vahiylerde bulunur (bilgiler verir).* Bütün bunları, senin dikkatini çektiği kitaplarında açıkça yazılı bulursun. İste Ba'l (Fenikelilerin en büyük Tanrı'sı) peygamberleri, Aşterut (İştar) peygamberleri de bunlardır"

VE "TABERİ TEFSİRİ"NDEN

— Sâbiîlerden söz eden bu sayfada, altı çizili yerlerde aynen şöyle deniyor·

"Başkaları da derler ki, sâbiîler, meleklere taparlar, kıbleye dönüp namaz kılarlar."

Ebu Cafer e'r-Râzî de diyor ki, "Bana yine şu bilgi ulaştı. Sâbiîler, meleklere taparlar, Zebur okurlar ve kıbleye dönüp namaz kılarlar. Başkaları da dediler ki, bunlar, kitap ehlinden bir taifedir." (Bkz. Taberi, Tefsir, 1/253).

Bunlar, başka Kur'an yorumlarında, din kitaplarında, özellikle de fıkıh kitaplarında yer alır. İncelemeciler için sayfa olduğu gibi yayınlanmıştır.

Sonuç:

Bütün belgelerden, yazılanlardan, aktarılanlardan; özet olarak şu sonuçlara varılabilir:

1 Tahsin Mayatepek'in Atatürk'e yazıp gönderdiği rapor, İslam'ın da içinde bulunduğu dinlere, inanç ve ibadetler yönünden, "Güneş Kültü"nün, "Ay Kültü"nün ve "yıldızlar tapımı"nın kaynaklık ettiğini gösteren son derece önemli bir belge niteliğindedir. Açıkça ortaya konuluyor ki, "abdest"ten "namaz"a, "ezan"a, "oruç"tan "Ramazan Bayramı"na; "hac"tan "Kabe'yi kutsal sayma"ya, "kurban"a, adağa; "Tanrı-Peygamber" inancından "kutsal kitap" inancına, "ahlak"tan "şeriat" kurallarına, ayrıca Mevlana ayinleri gibi kimi ayinlere değin, İslam'da, İslam dünyasında neler varsa hemen hepsi, "Güneş Kültü"nden, "Ay Kültü"nden, yıldız kültlerinden (yani tapımlarından) ve bunları içine alan "Sâbiîlik" dininden alınmadır. Ya doğrudan ya da dolaylı yollardan...

2 - Sâbiîlik dini inanırlarının Kur'an ayetlerinde "Kitap Ehli" sayılanlar arasında yer alması (birçok İslam fıkıhçısı da bu görüştedir. Ebu Hanife de bu yönde fetva vermiştir) boşuna değildir. Sâbiîlik dininin İslam'a kaynaklık eden bir din olmasındandır.

3 - Gerek Yahudilik'te gerek Hristiyanlıkta ve gerekse İslam'da, Sâbiîlik dininin çok kınanıyor oluşu, yeni türeyen bir dinin, türediği kaynağı "inkâr" etmesi geleneğindendir. İslam'ın Hristiyanlık ve Yahudiliği, Hristiyanlığın Yahudiliği kınaması gibi bir şey.

4 Sâbiîlik, Müslüman yazarların da kabul etmek zorunda kaldıkları gibi, tüm dinlerin en eskisidir.

Bugün kendilerini "aydın" sanan kimilerinin tutumlarının tersine, "karanlık"la "ittifak" yerine, "karanlığa karşı ittifak" oluşturulmalıdır. Yayıma ilk sunan ve değerlendiren olmakla onur duyduğum "Tahsin Mayatepek'in Raporu" bu alanda dayanılacak son derece önemli bir yol göstericidir

SAÇAK

Şubat 1988, Sayı 49

Kur'anı Kerim ve Sâbiîlerin Dipnotları

1) Ez-Zamahşeri, el-Keşşaf an hakaiki gavamizi't-Tenzil, Kahire 1373/1953, I.109.

2) Fahruddin er-Razi, Mefatihu'l-Gayb, İstanbul, 1307, I. 548; İbn Manzur, Lisanu'l-Arab, Beyrut, 1374/1955, I. 108; Ebu's-Suud, İrşadu'l-Akli's-Selim, (Mefatihu'l-Gayb hâmişinde), I. 550; Ahmed b. Muhammed el-Feyyumi, Kitabu'l-Misbahi'l-Munir, Mısır 1316, I. 152; el-Cevheri, es-Sıhah, Mekke 1376/1956, I. 59; ez-Zehibi, Tâcu'l-Arus, Mısır 1306, I. 86; Ebu Ubeyde, Mecazu'l -Kur'an, Mısır 1374/1955, I. 43; ez Zamahşeri, Esasu'l-Belağa, Mısır, II. 2; el-Keşşaf, I. 109.

3) Ebu Hayyan el-endelusi, Tefsiru Bahri'l-Muhit, Mısır 1328, I. 239.

4) Lisanu"l-Arab, I. 108; İbn Kesir, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim, Mısır 1376/1956, I. 104; Ahmet ibn Hanbel, Musned, Mısır 1313, III. 492, IV. 341; Mefatihu'l-Gayb, I. 549; et-Taberi, Camiu'l-Beyan, Mısır 1374 II. 146; Tacu'l-Arus, I. 86; Cevat Ali, Tarihu'l-Arab Kable'l-İslam, Bağdad 1377/1957, V 368-369; Encyclopaedia Britannica, XXIX, 790 (Makalemizde adı geçen ingilizce eserlerden, Asistan Esad Çoşan'nın yapmak lutfunda bulundukları terceme ile faydalandık. Kendilerine burada teşekkür ederiz.)

5) Lisanu'l-Arab, I. 108.

6) El-Buhari, el-Câmiu's-Sahih, Mısır 1345, IV. 221-22.

7) İbn Hacer, el'-Isabe fi Temyizi's- Sahabe, Mısır 1358/1939, I. 246; Mahmud Esad, Tarih-i Dini İslam, İst. 1327-1329, III. 205.

8) Musnedu Ahmed, II. 452.

9) Ferid Vecdi, Dâiretu'l-Maarif, V 426; el-Milel ve'n-Nihal (el-Fasl haşiyesinde) II. 76.

10) İbn Hazm, el-Fasl, Mısır 1347, I. 84.; El-Mes'udi, et-Tenbih ve'l-İşraf adlı eserinde Sâbiîliğin, Hunefa karşılığı olduğunu ve Bizansın hristiyanlığı kabul etmeden evvel 374 sene 3 ay müddetle Sâbiî hükümdarlar tarafından idare edildiğini zikreder. (s. 106). İbnu'n-Nedim, Halife Hârun er-Reşid'e tercüme edilen münzel kitaplardan biri dolayısıyle, bu kitabın salikleri, İbrahim Peygambere inanan ve ondan suhuflar alan sâbiîlerdir, demektedir. (Bkz. el-Fihrist s. 32.)

Müsteşriklerden bazısının hunefa hakkındaki görüşleri başkadır. Onlara göre hunefa, hristiyan dinine girip, bu dinin esaslarını eski adet ve itikadlar ile karıştıran bir nevi nasrani şiasıdır. Onlar aslında hristiyanlığa muhalefet edip, bir Allaha inanırlar ve allah için bir evlat kabul etmezler (Bkz. Cevad Ali, Tarihu'l-Arap Kable'l-İslam, Bağdad 1377. IV. 291.) Bu hanif kelimesinin Âramiceden geldiğini ve yıldızlara tapan Sâbiî ve

müşrikliği ifade ettiğini söyleyenler olmasına rağmen, Kur'anı Kerimde geçen hanîf ve hunefa lafızlarının daima tevhid ve müslüman kelimesinin mûradifi olarak kullanıldığını görmekteyiz (Bkz. Bakara suresi 135; Âli İmrân Suresi 67; Yunus suresi 105; Nahl suresi 120; Hac suresi 3, Beyyine suresi 5.).

11)El-Mes'udi, Murucu'z-Zeheb, Mısır 1367/1948, II. 247.

12) Aynı eser, I. 223.

13) Fazla malumat için bkz. Es-Seyyid Abdu'r-Razzak el-Haseni, es-Sâbiûn fi Hâdirihim ve Mâdihim, Sayda 1374/1955; Abdu'l-Kahir el-Bağdadi, el-Farku Beyne'l-Fırak, Mısır 1376/1948, s. 177; el Milel ve'n-Nihal, II. 112; Encyclopédie de l'İslam, IV.22-23

14) Muhammed Hamidullah, Le Coran, Paris 1959, p. 13.

15) Encyclopédie de l'İslam. IV. 22 (Kur'andaki Sâbiîlerin, Mandéenler olduğu hususunda fazla malumat için bk Encyclopaedia of Religon and Ethics, VIII. 390, VI. 519; Encyclopaedia Britannica, XXIX. 790; Edouard Montet, le Coran, Paris 1949, p. 82. 198.)

16) M. Kasımırski. Le Coran (Bibliothèque Charpentier), II. 600.

17) Fazla tafsilat için bkz., Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1935, II. 1744 (Jules la Beaume'ın le Koran Analysé adlı eseri, Muhammed Fuad Abdu'l-Bâki tarafından Tafsilu Ayati'l-Kur'an adile arapçaya çevrilmiş, fakat fransızca aslındaki haşiyeler nakledilmemiştir).

18) Edouard Montet, Le Coran Paris 1949, p. 198 (haşiye)

19) Ebu'l-Ferec, Tarihu Muhtasari'd-Duvel, Beyrut 1890, s. 266.

20) El, Milel, II. 76-83 (el-Fasl haşiyesinde) keza bkz. Dâiretu'l-Maarif'li Ferid Veedi, V. 426-429; Encyclopédie de l'İslam, IV. 22.

21) Sâbiî fırkaları hakkında fazla malumat için bkz. el-Milel ve'n-Nihal, II. 116; Es-Seyyid Abdurrazzak el-Haseni, es-Sâbiatu Kadîmen ve Hadîsen, Mısır 1931, s. 16-22; es-Sâbiûn fi Hâdırihim ve Mâdihim, s. 23-27 Hak Dini Kur'an Dili, II. 1757-1770.

22) Mefatîhu'l-Gayb, I. 549; Encyclopédie de l'İslam, IV. 23.

23) Es-Sâbietu Kadîmen ve Hadisen, s. 20.

24) Ahmed Emin, Fecru'l-İslam, Mısır 1374/1955, s. 130; Duha'l-İslam, Mısır, 1357/1938, I. 270.

25) İbnu'n-Nedim, el-Fihrist, s. 445; bkz. Encyclopédie de l'İslam, IV. 23; es-Sâbietu Kadîmen ve Hadîsen, s. 22-24

26) Diyarbakır civarı

27) Es-Sâbietu Kadîmen ve Hadîsen, s. 22-23; es-Sâbiûn fi Hâdirihim ve Mâ-

dihim, s. 31; Encyclopaedia of Religion, IV. 519; Encyclopedie de l'islam, IV. 22.

28) Encyclopaedia of Religion IV. 519; Encyclopédie de l'Islam IV. 22.

29) Abdu'l-Kâhir el-Bağdadi, el-Farku Beynel Fırak, Mısır 1376/1948, s. 177.

30) Murucu'z- Zeheb, I. 95.

31) Ebu Bekr el-Cessas, Ahkâmu'l-Kur'an, İstanbul 1335, III. 91.

32) Encyclopédie de l'Islam, IV 23.

33) el-Fihrist, s. 442-444; Encyclopédie de l'Islam IV. 23; Tefsiru İbn Kesir, I. 104

34) Dâiretu'l-Maarif, V 432; es-Sâbietu Kadîmen ve Hadîsen, s. 38; Tarihu Muhtasarı'd-Duvel, s. 266.

35) Encyclopédie de l'Islam, IV. 23.

36) Fazla tafsilat için bkz. Encyclopédie de l'Islam. IV. 23; Duhal-İslam, I272. (*) Mecelletu'l-Menar, VIII 616.

37) E. Royston Pike, Dictionnaire des Religions (adaptation farançaise de Serge Hutin) Paris 1954, p. 202.

38) Encyclopédie de l'Islam, IV 22; Encyclopaedia of Religion and Ethics, VIII. 390.

39) Es-Sâbiun, fi Hâdirihim ve Mâdihim, s. 37.

40) Encyclopaedia Britannica. XXIX. 790.

41) Encyclopédie de l'Islam, IV. 1212.

42) Ahkamu'l-Kur'an, III. 91.

43) Mürucü'z-Zeheb, I. 223; es-Sâbiun fi Hâdirihim ve Mâdihim s. 37-38.

44) Mandeénlerin bulundukları yerler hakkında fazla malumat için bkz. es-Sâbietu Kadîmen ve Hadîsen s. 62-63; es-Sâbiûn fî Hâdırihim ve Mâdihim s. 114-115.

45) Bu hususdaki malûmat, Abdurrazak el-Haseni'nin, sâbiîler hakkında yazmış olduğu (yukarıda adı geçen) iki eserinden istifade edilmiştir.

46) el-Kurtubi, el-Câmi'li Ahkami'l-Kur'an, Mısır 1354-1369, I. 434; Mefatihu'l-Gayb, I. 549.

47) Mefatihu'l-Gayb, I. 549.

48) Lisanu'l-Arab, I. 107.

49) Tefsiru't-Taberi, I. 145-147.

50) Tefsiru'l-Kurtubi, I. 434; Tefsiru b. Kesir, I. 104; Tefsiru Ebi Hayyan I. 239

51)Es-Sıhah, I. 59.

52) Tacu'l-Arus, I. 86-87; Lisanu'l-Arab. I. 107.

53) Tacu'l-Arus, I. 87.

54) El-Mes'udi, et-Tenbih ve'l-İşraf, Kahire 1357/1938, s. 79-80.

55) el-Keşşaf, I. 87.

56) El-Hâzin, Lubabu't-Te'vil fi Maani't-Tenzil, İstanbul, 1317, I. 52.

57) el-Beydâvi, Envâru't-Tenzil ve Esraru't-Te'vil, İst. 1296. I. 86.

58) Tefsiru ibn Kesir, I. 104.

59) Tefsiru Ebi Hayyan, I. 239.

60) Ahkamu'l-Kur'an, II. 328.

61) Ahkamu'l-Kur'an, III. 91.

62) Lübabü't-Te'vil, I. 52; Bahru'l-Muhit, I. 239.

63) Tefsiru İbn Kesir, I. 104; Tefsiru'l-Kurtubi I. 434; el-Keşşaf, I. 472.

64) Tefsiru'l-Kurtubi, I. 434.

65) Aynı yer; Tefsiru İbn Kesir, I. 104; Bahru'l-Muhit, I. 239.

66) Bahru'l-Muhit, I. 239.

67) El-Farku Beyne'l-Fırak, s. 215.

68) Mecelletu'l-Menar, XVI. 510.

69) Régis Blachère, Le Coran, Paris 1957. s. 36-37.

(167) el-Âsâr, 209.

(168) et-Tahkik, 220, 320.

(169) Bkz. İsmail Cerrahoğlu, Kur'ân-ı Kerim ve Sâbiîler, İlâhiyat Fak. Der. X, 103-117.

(170) Bkz. Şehristânî, el-Milel ve'n-Nihâl, 76-83; Mescûdi, Mürücu'z-Zeheb, II/247.

(171) el-Âsâr 318.

(172) a.g.e., 318.

(173) Tahdîd, 230.

(174) a.g.e., 200.

(175) el-Âsâr, 318-23.

(176) a.g.e., 204-6, 216.

(177) a.g.e., 204.

(178) a.g.e., 204.

(179) a.g.e., 205.

(180) a.g.e., 206.

(181) a.g.e., 205.

Saçak
Şubat 1988, Sayı 49

MAYATEPEK RAPORU'NA TEPKİLER

Yayınımız üzerine, Tercüman gazetesinin deyişiyle, "beklenen tepkiler", din çevrelerinden geldi. Öteki çevreler, genellikle suskun kaldı. Yine "beklendiği" gibi...

Tepkiler şöyle özetlenebilir:

1- Telaş-Panik

"Din elden gidiyor" kaygısı.

Çok önemli bir kaygıdır bu. "Din elden gidiyor" demek, bir başka anlamıyla "din"e ve "yutturmaca"lara dayalı "çıkarlar elden gidiyor" demektir.

"Karanlık" koyulaştıkça, "yalan"lar birer "gerçek" diye alınıp satılır. "Bezirgân"lar çok "iş görür" bu ortamda. Karanlığın beli "ışık"la kırılınca da, bu çevreler başlar "telaş"a, "gürültü"ye... Yayınımız üzerine, dinsel çevrelerde görülen, en başta bu oldu.

a) Diyanet'in tepkisi

Diyanet İşleri Başkanı Mustafa Sait Yazıcıoğlu, *Hürriyet* gazetesinin deyişiyle "eski fetvaları andıran" bir "yazılı açıklama"da bulundu. Ve özet olarak şunu dedi:

"Bununla nereye varılmak isteniyor? Bu millete yeni bir din mi bulunacaktır? Bu millet dinsiz mi yapılmak isteniyor?"

Yani:

"Aman, yetişin, din elden gidiyor?"

Diyanet başka şey söyleyemez miydi? Yazılanlardakini ele alıp, ağır başlı olarak "cevaplandırma" yoluna gidemez miydi?

Bunu yapamazdı Diyanet. Yapacak güçte değildi. "Yaygara"nın, "gürültü"nün ötesinde bir şeye gücü yetemezdi. Tarihte, benzerlerinde görülen tutumu sergiledi yalnızca.

Yazıcıoğlu'nun "açıklaması", gazetelerde "manşet" olarak yer aldı.

Başkan Yazıcıoğlu'nun "açıklama" biçimine büründürülen "telaş" yansımasında: yayınımızla birlikte, karanlığa karşı olanca gücüyle savaşan, ölümlü yaşamını ölmezliğe ulaştırıcı yapıtlarıyla herkese ışık tutan Prof. Dr. İlhan Arsel'in, yüzyılımızın kitabı olacak değerdeki *Şeriat ve Kadın* adlı kitabının rol oynadığı görülüyor.

b) Kimi sağ basındaki tepkiler:

Kimi sağ basında telaş oldukça büyük. Kimi, bütünüyle sövgü, gürültü ve sindirme amaçlı "tehdit".. Arada sırada, "bilgiçlik" taslamalar, bilgi ve düşünceden uzak boş laflar. "İslâm polemikçileri"nin tarih boyunca yaptıkları da budur.

Örneğin, *Millî* (buradaki "millî"liğin alındığı "millet" Cumhuriyet öncesi "millet"tir, yani "din"le eşanlamlı olan. Yani "ümmet" anlamına uygun. Atatürk'ün "millet"i değil. Atatürk Türkiyesi'nde, "millet" "din"den arındırılarak gerçek anlamına kavuşturulmak istenmiştir.) *Gazete*, 19.2.1988 günlü sayısında, birinci sayfada gösteriyor tepkisini.

Aynı gazetenin bir başka sayısında da (29.2.1988) "Saçak Dergisi Saçmalıyor" ve "Minyatür Beyinlerin İlim Anlayışı" başlıklarıyla, sözümona, "cevap" veriliyor. Abuk sabuk şeyler. Ve sövgüler. Aynı düzeye inip cevap vermeye değmez. Ancak, "Topal Tağut'unuza kulluk

"Tağut" sözcüğü, Kur'an'da 8 kez geçer; Süryanca'dır; "sapkınlık" anlamındaki "toyoto"dan geçmiştir. (Bkz. Aziz Günel, Türk Süryaniler Tarihi, Diyarbakır, 1970, s.48.) Kur'an yorumcuları "şeytan" ve "put" anlamları veriyorlar. Yazıda "Topal Tağut" denerek sövülen kişi belli. Tepki gösterilen yayınımızla, bu kişiye "kulluk" edildiği ileri sürülmek isteniyor.

Belirteyim ki, "kulluk", en başta "din-şeriat" inanırlarının işi, özelliğidir. İslamcılarca "baş tacı"dır "kulluk" Yaşamlarında, kulluk içinde kulluk olur: "Tanrı kulluğu"-"Padişah kulluğu", "ağa, bey, paşa kulluğu" Böye nice kulluklar sıralanır "Aile"ler bile "kulluk" düzeniyle, "efendi-köle ilişkileri" içinde yürütülür. Örneğin, "kadın" "erkeğinin bir kulu"dur, erkekse, "efendi"dir. Cumhuriyet bu düzene son vermek istemiştir "devrim"leriyle.

Kısacası, "kulluk", din çevrelerine yakışır. Tepki gösterilen raporu sunan ve konuya ilişkin incelemelerle açıklık ve aydınlık getirmeye çalışan kişi olarak ben Eren Kutsuz ne bu yazımla, ne de başka yazılarımla birilerine "kul" olma amacını gütmüşümdür. Hiç kimseye kulluk etmedim. "Kul" olmadığım ve "kulluk" edenleri de bir ölçüde olsun uyarıp aydınlatmayı amaçladığım için bu tür yazıları yazıyorum. Bu dergide ve başka yerlerde...

II. Dergiye gönderilen yazılar

Bu yazılar içinde, sövgüden uzak, oldukça ağırbaşlı olanlar da var. Örneğin, Edip Yüksel'in önceki sayfalarda yayımlanan rapor ve incelemeye gönderdiği cevabı.

Edip Yüksel'le paylaştığımız, buluştuğumuz noktalar vardır; paylaşmadığımız, buluşmadığımız noktalar da vardır.

Kimi açılardan paylaştığımız noktalar

1- Edip Yüksel, "Kur'an dışındaki hadis kitapları çelişkili" diyor ve "hadis kitapları"na güvenilemeyeceğini anlatmaya çalışıyor.

Kimi açılardan paylaştığımız noktalar

1- Edip Yüksel, "Kur'an dışındaki hadis kitapları çelişkili" diyor ve "hadis kitapları"na güvenilemeyeceğini anlatmaya çalışıyor.

Yüksel'in böyle bir şey ileri sürüyor oluşunu alkışlarım önce. Gerçekten de "hadis kitapları", en güçlü sayılanları bile, "uydurma hadisler"le doldurulmuştur.

Ama neden "hadis uydurma" gereği duyulmuş ve bu uydurmalara başvurulmuştur? Bu çok önemli.

"Hadis uydurma" çabalarında ve uydurulanlara başvurmalarda, "maddi çıkarlar"ın başta geldiği kuşkusuz. Ama yine bu çıkarlara dayalı olsa da, bir başka şey daha var: "İslâm'ı belirli bir yapı içinde oluşturulup geliştirme." Yapı, türlü "sahtecilik"lerle ve "yalan"larla oluşturulup geliştirilmiştir. "Beyin"ler öyle "yıkanmış", daha doğrusu kirletilmiş, koşullandırılmış, uyuşturulmuştur. İnsanlar, kitleler öyle "sürü"leştirilmiş; istenen "hedef"e götürülmüşlerdir. Gerçekler öyle gözlerden kaçırılmış, ışık gelecek yerler kapatılabilmiştir. Yoksa karanlığın ömrü bu denli uzun olabilir miydi? İşte "hadis uydurma" çabaları ve "uydurulan hadislere başvurma"lar da bu alanda olanların bir parçası, ama çok önemli bir bölümdür.

"Hadisler"e "güvenilemeyeceğini" belirten Edip Yüksel'in unutmaması gereken yönlerden biri bu.

Yine unutulmamalı ki, "hadis"leri aradan çıkardığınız zaman, İslâm'ın yapısından çok önemli bir kesimi gider. Dahası, çok şey kalmaz İslâm'dan: Düşünün ki, beş vakit namaz, nasıl namaz kılınacağı, nasıl oruç tutulacağı ve öteki ibadet biçimleri Kur'an ayetlerinde yok. "Hadis"ler kaldırıldığı zaman, "ibadet"ler dayanıksız kalır. Ya da çok büyük ölçüde dayanağını yitirir. "İslâm hukuku" adı verilen kesimin dayanakları da elden gider önemli ölçüde.

Böyle olduğu içindir ki; İslâm'da, dört kaynak esas alınmıştır: "Kitab", yani "Kur'an"; "sünnet", yani "hadis", "icma", yani İslâm yetkili dinbilirlerinin, ele aldıkları konuda vardıkları görüşbirliği, "kıyas" yani "hakkında ayet ve hadis bulunmayan bir konunun, hakkında ayet ve hadis bulunan bir benzerine benzetilerek hükme bağlanması" Son ikisi, ilk ikisine bağlıdır. Yani asıl temel olan, "ayet" ve

"hadis"tir. "Hadis" de, İslam'ın yapısında, "ayet"ten daha çok yer tuttuğuna göre, "hadis"i İslam'dan nasıl çıkarabilirsiniz? Bunu, İslam'ı bırakmayı göze almadan ve "İslam'cı" olarak nasıl yapabilirsiniz?

Bir başka önemli nokta:

"Kur'an'ın dışındaki hadis kitapları"na güvenilmez de "Kur'an"a güvenilir mi? Nasıl?

Kur'an'ın "nasıl derlendiği" ve zamanımıza dek "nasıl geldiği" hangi yollarla açıklanabilir? Hangi güvenilir kanıtlarla?

Sırası gelmişken değinmekte yarar var: Kur'an'ın "ilk orijinali", Muhammed'den sonra yakılmıştır. Ona dayandığı ileri sürülerek hazırlanmış olan da. Daha sonra "hazırlanmış", çoğaltılıp kimi "merkez"lere gönderilmiş olansa, orijinaliyle hiçbir yerde bulunmamakta. (Konuya ilişkin daha çok bilgi için bkz. Eren Kutsuz, "Nasıl Yakıldım", Martı Yayın Tanıtım dergisi, Kasım 1987, s.55-58). Haydi gelin, "güvenin" bakalım! Eldeki "Kur'an"ın ne kadarı, hangi biçimiyle Muhammed tarafından yazılmış ya da yazdırılmıştır; kesin bir şey söylenebilir mi?

Edip Yüksel, "Hicri ikinci yüzyılda uydurulan hadis kaynaklarını ve bu kaynaklara dayanarak yorumlar yapan tefsirleri karşınıza alarak arzuladığınız sonuca varabilirsiniz. Ancak, sadece Kur'an'ı karşınıza aldığınız vakit, arzulamadığınız bir sonuçla karşılaşacaksınız" diyor.

Oysa, söz konusu yazımda, incelemede, ele aldığım kaynaklardan biri de, eldeki Kur'an'ın ayetleriydi. Ayetler'de, "GÜNEŞ"in, "AY"ın ve "yıldız"ların, "ibadet"lerde nasıl bir rol oynadığı açıkça görülmektedir.

2- Edip Yüksel, "Son Peygamber Bir Sabiîydi" başlığı altında, "peygamber"in "daha önce doğru yol üzerinde bulunduğu ve hiçbir zaman putlara tapmadığı" yolundaki "iddialar"ı doğru kabul etmiyor. Bu "iddialar"ın, Kur'an'da, anlaulanlarla da çeliştiğini savunuyor. Yüksel, Muhammed'in daha önce "kavminin dininde", yani "putatapar" bulunduğu görüşündedir. Bunu açıkça belirtiyor.

Bu da alkışlanmalı bence. Hele bir "İslâm'cı"dan gelince...

3- Yüksel, Kur'an'da "Sabiiler"in "kınanmadıklarını, tersine övüldüklerini" yazıyor.

"Sabiiler"in, Kur'an'da "kınanmadıkları" da doğru. Dahası, "iman" ve "salih amel" yani dince geçerli sayılan "ibadet", iyi tutum ve davranış çizgisinden ayrılmadıkları sürece, "kendileri için korkulacak bir şey bulunmadığı", yani, "cennet yolu"nun kendilerine açık olduğu da anlatılıyor. İslam'ın "mümâşât'" yani "başka din inanırlarıyla bir süre birlikte yürüme" politikasıdır bu. Putataparlara bile "sizin dininiz size, bizim dinimiz bize" denmiştir. Daha sonra neler olduysa biliniyor: "Ya müslüman olursunuz ya da kılıçtan geçirilir, öldürülürsünüz" denmiştir.

Paylaşmadığımız noktalar

1- En başta, "Muhammed'in peygamberliği" konusundaki inancı paylaşmıyoruz. Tanrı varsa ve sınırsız bir güce sahipse, yapmak istedikleri için neden "aracı (peygamber)" kullansın? Bu, O'nun "Tanrılık" ve "Ululuk" niteliğiyle nasıl bağdaşır? Gözleri gerçeğe kapatan, kör eden "İMAN" tuzağına düşmedikçe, aşılana gelmiş olan "inanç" benimsenemez. Sonra neden "son peygamber" olarak da bir Arab'ı, Muhammed'i seçmiş olsun? Hem neden "son peygamber"? Bu konuda daha bir süre sorular sorulabilir. Sorulmuştur da. Ama sorular ya karşılıksız kalmıştır ya da gürültülerle, "tehdit"lerle, saldırılarla bastırılmıştır.

2- Edip Yüksel'e göre "Sabiilik" diye bir din yok. Bunu savunuyor.

Neye göre savunuyor bunu?

"Kur'an'ın dışındaki hiçbir kaynağı tanımadığını" belirten bu kişinin, bu savını da "Kur'an ayetleri"yle kanıtlaması gerekmez miydi?

Evet, ama bu yola gitmiyor Yüksel. "Sabii"nin, kimilerince benimsenen bir "sözlük" anlamını alıyor. "Sabii, 'din değiştiren' demektir" diyor. Gösterdiği tek kaynaksa, "Lisanu'l-Arab" Oysa bu sözlükte, aynı sözcüğün, başka anlamı ve sonraları hangi anlamda kullanıldığı yolundaki aktarmalar da yer alıyor. Dahası, bir "din" olarak da "Sabiilik"ten söz edildiği görülüyor. Yüksel, bunları görmezlikten geliyor.

Sonra varsayalım ki, kimi dilcilerin görüşlerine göre, "sabii"nin sözlük anlamı "din değiştiren"dir. Daha sonra "Sabiilik" bir dinin adı ve "sabii" de bu din inanırına verilen ad durumuna gelmiş olamaz mı? "İslâm" ve "müslim" dendiğinde, bunların sözlük anlamları mı kullanılıyor? Yani ille de sözlük anlamında kullanıldığını düşünmek mi gerekiyor?

Yüksel'in kaynak olarak gösterdiği Lisanu'l-Arab'ın da içinde bulunduğu tüm sözlüklerde, ayrıca hadis, fıkıh kelâm, tefsir kitaplarında ve ayrıca "siyer" tarih kaynaklarında "SABİİLER" diye bir "din"in inanırlarından ve "SABİİLİK" diye bir "din"den sözedildiği görülüyor. Kimilerine göre, bu "din"den olanlar, "meleklere", kimilerine göre "yıldızlara", kimilerine göre "hem meleklere, hem yıldızlara", kimilerine göre "putlara", kimilerine göreyse "hem meleklere, hem yıldızlara, hem de putlara" tapınıyorlardı. Ve Kur'an'ın tanıklığına göre de, "putlar"a tapınanlar, bu tapınmayla, "Tanrı'ya yakınlaşma" amacı güdüyorlardı. Yani, "putlar" birer "simge", "melek"ler ve "yıldız" adı verilen "GÜNEŞ", "AY" ve öteki gezegenler gibi gök cisimleri birer "aracı" niteliğinde görülüyordu.

Hepsi bir yana, Kur'an'da da, son derece açık ve seçik olarak, "Sabiiler"; İslâm, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi, başlıbaşına bir "din"in inanırları olarak yer alıyor. Hem de üç yerde (Bkz. Bakara: 62., Mâide: 69 ve Hacc: 17.)

Kısacası: Muhammed'e "sabii" denirken de, bu sözcüğün, kimilerince ileri sürülen sözlük anlamında, yani "din değiştiren" anlamında kullanıldığını düşünmek zorunda değiliz. Madem ki, "Sabiilik" diye bir "din" vardır, madem ki bu din Muhammed döneminde de, Arap illerinde vardı ve biliniyordu; ayrıca madem ki, Kur'an'da da, öteki dinlerin arasında, belirli bir dinin inanırları sırasında yer alıyor; öyleyse, Muhammed için söylenen "SABİİ" sözcüğünü, "SABİİLİK DİNİNE İNANAN" anlamında almak, en doğrusudur ve akla en yakın olanıdır.

Edip Yüksel'in de -yukarıda görüldüğü üzere- kabul ettiği gibi, Muhammed "kavminin dini üzerinde bulunuyordu" Yani bir "putatapar"dı peygamberlik savından önce. Ve "Sabiilik" dininin "putatapar"ıydı. Çünkü belirtildiği gibi "put"lar, "tapım" için birer "simge"den ibaretti. Çoğu, birer "gök cismi"ni simgeliyordu. Kimi

"Güneş"i, kimi "Ay"ı, kimi ötekileri. Gök cisimleriyse, yukarıda deginildiği gibi birer "aracı" kabul ediliyordu, "Tanrı"ya ulaşmak için. Putataparların bir kesimi, herhangi bir kurumlaşmış dine bağlı değildi. Kimileriyse, "Sabiilik" içinde yer alıyordu. Ve Muhammed, bunlardandı. İslam'ı da, Sabiilik'ten aldığı esaslar üzerine kurmuştur. İslam'ın öteki kurucularıyla birlikte yapmıştır bunu. Yani sanıldığı gibi, Muhammed, İslam'ın "tek kurucusu" bile değildir.

Sabiilik'te de "peygamberlik" kurumu vardı. Dahası, "peygamberlik", öteki dinlere, yani Yahudilik'e, Hristiyanlık'a... da Sabiilik'ten göçetmiştir.

İslam'ın doğrudan ya da dolaylı kaynaklarından biri Sabiilik olduğu ve Sabiilik'te de bugün İslam'da görülen "ibadet" biçimleri bulunduğu için, "namaz"ın, "oruç"un, "hacc"ın ve öteki ibadetlerin kökeni, "GÜNEŞ TAPIMI"na, "AY TAPIMI"na, "YILDIZ TAPIMI"na dayanıyor, diyebiliyoruz rahatlıkla. İbadetlerin, bu gök cisimlerine göre ayarlı bulunuşu ve Kur'an'daki kimi ayetlerin anlatımı da, bu gerçeği açıkça ortaya koyar niteliktedir. (Saçak'ın Şubat sayısında, bunlar son derece açık biçimde anlatılmıştır.)

3- Edip Yüksel'e göre, Kur'an'da "dinî konularda her şey, açıkça ve detaylı (ayrıntılı) olarak" anlatılıyor. Daha doğrusu, Kur'an'ın böyle dediğini yazıyor. Doğal olarak kendisi de bu görüştedir.

Yüksel, şu ayetleri kanıt gösteriyor:

En'am (6. sure), âyet 97; Rûm (30. sure), ayet: 28 ve Nahl (16. sure), ayet: 89.

Bu ayetlerden sonuncusunda, "... Biz bu Kitab'ı (Kur'an'ı) her şeyi açıklasın, kılavuz rahmet ve müslümanlara müjde olsun diye sana indirdik" deniyor. İkincisinde; " O Tanrı ki size Kitab'ı, MUFASSAL (ayrıntılı biçimde açıklanmış) olarak indirmiştir..." deniyor. Ötekilerde de, "ayetlerin, anlayan, bilen bir KAVM için, "tafsil" edildiği, yani "ayrıntı"yla, açık seçik bildirildiği anlatılıyor.

"Her şeyi açıklasın diye" indirildiğinin bildirildiği ayetine dayanılarak, Kur'an'da, "her şeyin ayrıntılı olarak açıklandığı"nın bildiriliyor olduğu söylenebilir gerçekten. Söylenmiştir de... Aynı savın, öteki ayetlerde de yer aldığı ileri sürülebilir. Ama, bakalım "gerçek"ler, bu

sava uygun mu? Yani Kur'an'ın, "ben her şeyi açıklıyorum" demesi, gerçeği yansıtıyor mu? Önemli olan bu.

Bir düşünelim bakalım; Kur'an'da "her şey", hem de "açık seçik", hem de bütün "ayrıntıları"yla "anlatılıyor" mu?

Bu "her şey"in içinde "DİN"e ilişkin olanlar da, bunun dışında kalanlar da bulunmalı. Yani, kim ne ararsa, açık seçik ve ayrıntısıyla birlikte bulabilmeli. Böyle olabilmeli ki, yukarıdaki sav doğru olabilsin.

"İbadet" konularını bir yana bırakıp, öteki konuları ele alalım:

-"Dünya"mız, nasıl bir gezegendir? Oluşumu nasıl olmuş, nasıl gelişmiş, bugüne nasıl gelmiş? Bu gezegende, yaşam nasıl başlamış, nasıl gelişmiş? Bitkilerin, hayvanların zaman içindeki gelişmeleri nasıl olmuş? İnsanlar nasıl ortaya çıkmış, hangi aşamalardan geçmiş? Toplumlar, yönetim biçimleri ne olmuş, nasıl olmuş, hangi çağlarda, hangi tarihlerde, hangi olaylar yaşanmış? Hangi ülkeler, hangi sınırlar içinde görülmüşler?

Bütün bunlar, "ayrıntı"larıyla, "yer" ve "zaman" gösterilerek, "açık ve seçik" olarak anlatılıyor mu "Kur'an"da?

Kur'an'ı bilen ve aklı başında olan kim bu soruya "evet" diyebilir?

"Evren"deki öteki "dünya"lar? Öteki "Güneş sistemleri", öteki "galaksiler" ve bunlardaki üyeler, oluşumlar?

Kur'an'da bunlar da anlatılıyor mu? "Açık seçik, ayrıntılı olarak" bunlarla ilgili bilgiler de veriliyor mu? "Evren"in neresinde hangi yaşam türü var, neresinde yaşam yok; açıklanıyor mu?

Bütün bunlara da, insan aklını "İMAN" torbasına koymadıkça "evet" diyemez.

Gerçi Kur'an'da "anlatılanlar" da var. Ama "efsaneler"de olduğu gibi. "Kıssa"larının, yani öykülerinin çoğu da, "Tevrat" kaynaklı. Tevrat'ınkilerse, o toplumun, bu toplumun efsanelerinden alınma.

Örneğin "evren"in "nasıl yaratıldığı" anlatılıyor:

- "Altı günde" yaratılmış!

Tevrat'ta anlatılan da bu.

Kur'an'da bu birkaç kez anlatılıyor. Bir yerde, ayrıntıya bile giriliyor: Üzerine "çivi gibi" çakıldığı bildirilen "dağlar"ıyla ve içindekiler-

le birlikte DÜNYA, "dört gün"de yaratılmış. Anlaşılan "dünya"nın yaratılması, evrenin tümünün yaratılmasından daha zor olmuş. Çünkü, bildirildiğine göre, dünya "dört günde" yaratılırken, evrenin öteki kesimleri, tüm "yedi kat gök"üyle birlikte "iki günde" yaratılmış. Toplamı, "altı gün" ediyor.

"Altı gün" denirken ne anlatılmak istendiği belli değil. Yine de "gün"le ilgili başka konu nedeniyle bir açıklama yer alıyor. Ama çelişkili. Çünkü, Tanrı katındaki "bir gün", Meâric Suresi'nin 4. ayetine göre, bizim bildiğimiz "yıl"lardan "elli bin yıl kadar"; Hacc Suresinin 47. ve Secde Suresinin 5. ayetlerine göreyse, yalnızca "bin yıl kadar"dır. Hangisi doğru?

Kur'an'da anlatıldığına göre, "gök, direksiz durduruluyor"muş. Öyle yaratılmış. (Bkz. Ra'd, ayet: 2; Lokman, ayet: 10.) "Gök tavanı, yer yüzüne çökmesin diye, Tanrı, onu tutuyor"muş. (Bkz. Hacc, ayet: 65.) Bununla birlikte, Tanrı isterse, yani kullarını cezalandırmayı dilediğinde, "gökten bir parça koparıp yeryüzüne düşebilir"miş (Bkz. Tûr, ayet: 44; İsrâ, ayet: 92; Şuara, ayet: 187; Sebe', ayet: 9.)

"Gökten parça koparılıp insanların üzerine indirilmesi" ne demek? Gel de anla!

Bugünün insanının "İMAN"la saptırılmamış mantığına ve bilime sığması düşünülemeyecek türden daha ince neler anlatılıyor "Kur'an"da. "Göklerde cin-melek kavgaları", "hakkından gelinmek istenen kimi cinler"in "nasıl taşlandıkları", kimi cinlerin de "nasıl zincire vuruldukları", "cumartesi yasağına uymadılar, geçinmek için balık tuttular diye Tanrı'nın hilesine gelen kasabalıların nasıl maymunlara çevrildikleri (sonuncusu için bkz. A'raf, ayet: 163.-166.) ve daha neler, neler...

Ama bütün bunlar anlatılırken, "bilim" yöntemleri, bilim dalları, matematik, fizik, kimya, biyoloji... de anlatılıyor mu?

Arabistan'da var diye "deve" gibi kimi "hayvanlar" anlatılıyor. Ya dünyanın öteki yerlerindeki hayvanlar? Arabistan'da bulunan kimi bitkiler anlatılıyor. Ya başka yörelerde, başka ülkelerde bulunan bitkiler?

Demek ki, "evren"deki "her şey" şöyle dursun, "dünyada her şey" de anlatılmış değildir.

Ama yazık ki, "Kur'an'da her şeyin bilgisi vardır" yutturmacası, inanırlara öteden beri aşılanagelmiş ve birçok geri kalmaların temel kaynaklarından biri olmuştur.

Dünyamızdaki konuların tümü şöyle dursun, yalnızca bir kesimine ilişkin bilgiler bile, ciltlerle kitabın alamayacağı kapsamda olabilir.

Öyleyse, Kur'an'ın kendi iddiası bile olsa, " her şeyin Kur'an'da anlatıldığı" doğru kabul edilemez. Hele, her şeyin "ayrıntularıyla birlikte, açık seçik anlatıldığı", hiçbir açıdan gerçeğe uymaz.

Gelelim "ibadet" konularına.

"İbadet" konularının da "tüm"ü, "ayrıntı"lı biçimde, "açık seçik" anlatılmış değildir Kur'an ayetlerinde.

Edip Yüksel, "oruç" demek olan "savm" sözcüğünü alıyor, "savm"ın ne demek olduğunu, yani "oruç"un nasıl tutulması gerektiğini İslâm öncesi Arapların da bildiğini savunuyor ve "sabahtan (oysa 'sabah'tan değil, 'imsâk'tan- E.K.-) akşama kadar yememek içmemek ve cinsel ilişkide bulunmamak anlamına geldiği herkesçe bilinen bir kelime niçin açıklansın?" diyor. Demek ki, Yüksel'e göre de, "savm", Kur'an'da "açıklanmış değildir."

Kur'an'da "savm" yalnızca bir yerde, Meryem Suresinin 26. ayetinde geçer; o da "herkesin bildiği oruç" anlamında değildir; "susmak, konuşmamak"' anlamındadır. "Meryem'in başına gelen" anlatılırken yer alır. Ayetin anlamı şöyle: "(Meryem!) Ye, iç! Gözün aydın! İnsanlardan birini görürsen, 'Ben Rahman'a SAVM adadım; bugün hiçbir insanla konuşmayacağım de!"

Demek ki "savm" burada, bilinen anlamıyla "oruç" değil; müslümanların bilmedikleri anlamıyla "konuşmamak"tır. Herkesin bildiği Kur'an'da "savm" diye geçerken, Abudllah İbn Mes'ud'un "Mushaf"ında (Kur'an derlemesinde) "susmak, konuşmamak" demek olan "samt (ya da sumt)" diye geçer aynı yerde. (Bkz. Fahruddin Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebîr, 21/206.) Şimdi "eldeki Kur'an'dan başka Kur'an'lar da mı var?" diyeceksiniz. "Evet, başka MUSHAF'lar da var" diyoruz. Bu "Mushaf"ların en ünlüsü de "İbn Mes'ud'un Mushafı"dır. Bu arada bunu da belirtmiş olayım.

"Savm", "oruç" anlamıyla "Süryanca"dır. (Bkz. Aziz Günel, Türk

Süryaniler Tarihi, s. 48.)

Herkesin bildiği "oruç"un karşılığında, Kur'an'da "savm" değil; aynı kökten türeme "siyâm" geçer. (Bkz. Bakara: 183, 187, 196; Nisâ: 92, Mâide: 89, 95; Mücâdele: 4) Geçer ama, "ayrıntularıyla, açık seçik" anlatılmaz. "Ayrıntı"lar, "hadis" ve "fıkıh" kitaplarındadır.

Yani "oruç" hakkında "ayrıntılı bilgi" isteyen kimse, bu bilgiyi "Kur'an"da bulamaz.

"Namaz" konusundaysa, Kur'an'da hemen hiçbir bilgi bulunmaz:

- "Beş vakit namaz" mı?

Kur'an'da açıkça belirtilmemiştir.

- "Her vakit namazın kaç rek'at olduğu" mu?

Kur'an'da yok.

- "Bir namazın nelerden oluştuğu, nasıl kılınacağı" mı?

Kur'an'da yok.

"Namaz" karşılığında geçen daha doğrusu bu anlam verilen "salat" sözlük anlamıyla "dua" demektir. Kimi müslüman dilci ve araştırmacıların, bu arada Celâluddin Süyûtî'nin aktarmasına göre, "İbranca"dır (bkz. Süyûtî, el İtkâ, 1/182); Süryan kaynaklarına göreyse, "Süryanca"dır (Bkz. Günel, aynı kitap, aynı yer).

"Oruç" karşılığındaki sözcüğün de, "namaz" karşılığındaki sözcüğün de "Sabiiler"in dili olan "Süryanca" oluşu ilginç değil mi? Araştırıldığı zaman, daha başka anahtar sözcüklerin de "Süryanca" ya da bu dilden geçme "İbranca" olduğu görülür.

Sözün özü: İleri sürüldüğü gibi, Kur'an'da "her şey" şöyle dursun, İslâm'daki "temel ibadetler" bile "açık seçik ve ayrıntılarıyla" anlatılmış değildir.

Kur'an'da bir de, "Elif lâm Mim" gibi "Tâhâ" gibi, "Yâsin" gibi ne anlama geldiği bilinmeyen, tartışılan "harf" ve sözcükler vardır ("el hurufu-l-mukattaa") Bunlar da Kur'an'a başka kaynaklardan geçmedir. Örneğin, "Tâhâ"nın "Arapça" olmadığını müslüman yazarlar da belirtirler: Bu sözcük, kimine göre, "Habeşçe", kimine göre "Nabatça"dır. (Bkz. Süyûtî, aynı yer.)

Yani hangi yandan bakarsanız bakın, Kur'an'da yer alanların bile

birçoğu net değildir. Kimi iyice açıklanmamıştır, kimiyse hiç açıklanmamıştır.

4- Edip Yüksel, "İslam'ın kurucusu" saydığı İbrahim "peygamber"in, "gök cisimleri"ne ve "putlar"a tapanlarla "mücadele" ettiğini yazıyor.

"İbrahim"in, "İslam'ın kurucusu" olduğunu, bir anlamda kabul edebilirim. Bir "Sabii peygamberi" olduğu ve İslam da birçok ibadetiyle "Sabiilik"ten kaynaklandığı için, İbrahim, "İslam'ın da bir tür kurucusu" sayılabilir. İleri sürülen "mücadele"ye gelince. Bu, Kur'an'ın "iddia"sıdır. Ama, Yüksel ne denli ciddiye almaz görünse de, İbrahim'in "gök cisimlerine tapındığı" yolunda da ipuçları bulunmaktadır. Bu, derginin Şubat sayısında, uzun uzun ve örnekleriyle anlatılmıştır.

5- Edip Yüksel, birçok ayeti de gereksiz yere gösteriyor. Bunların kendisini destekler, savını kanıtlar bir yanı yoktur. Tersine, birçoğu, bizim anlattıklarımızı kanıtlar niteliktedir.

Sonuç

Ne tür karşı çıkılırsa çıkılsın, gerçek ortada: İslâm, tümüne yakın bir bölümüyle, "gök cisimlerine tapınma"yı içine alan SABİİLİLİK'ten kaynaklanmıştır. Bu kaynaktan kimini doğrudan, kimini de Yahudilik, Hristiyanlık gibi dinler aracılığıyla almıştır. Ve kesinlikle, "vahy eseri" değildir. Yani, Tanrı, "gök"ten ve "Muhammed'i aracı (peygamber) kılarak indirmiş" değildir.

*SAÇAK**

Nisan 1988, Sayı 51

*Turan Dursun'un bu çalışması Eren Kutsuz imzasıyla yayımlanmıştır

KUTSAL KİTAPLARIN KAYNAKLARI
KUR'AN

KUR'AN'DAKİ "İMAN"IN ANAYURDU

Muhammed açıklıyor:

— "El îmânu Yemânin."

Anlamı şu:

— "İmân Yemenlidir."

"İmân"ın nereli olduğunu açıklamakla da en azından iki önemli şeyi dile getirmiş oluyor:

— İslâm'ın "imân"ı, sanıldığı gibi "Mekkeli" ya da "Medineli" değil.

— Bu "imân"ın anayurdu: Yemen.

Bu, bir "itiraf"tır Muhammed'den. Yani, çok önemli bir şeyi, her nasılsa, saklamaktan vazgeçip açığa vurmaktır.

İyi ama, Muhammed gerçekten böyle bir açıklamada bulunmuş mudur? Bu "hadis", onun ağzından çıkmış mıdır? "Uydurma" olamaz mı?

Bu hadisin "uydurma" olduğu ileri sürülemez. Bu hadis, Buhari, Müslim gibi en sağlam kabul edilen hadis kitaplarında yer almıştır. (Bkz. Buhârî, e's-Sahih, Kitabu'l- Meğâzî/74; Tecrîd, h. no: 1362; Müslim, e's-Sahih, Kitâb'l-İmân/81-82, hadis no: 51-52; Tirmizî, Kitabu'l-Menâkıb/72, h. no: 3935.) Dahası, bu hadisi, Muhammed'den 11 arkadaşı aktarmıştır. Onun için bu hadis, sağlamlık derecesinin en üst basamağı olan "tevâtur" basamağına yükselmiş, "mutevâtır" hadisler arasında yer almıştır. (Bkz. Muhammed ebu'l Feyz Murtazâ Zebîdî, Lukatu'l-Lâi'l-Mutenâsire fi Ehâdisi'l-Mutevâture, Beyrut, 1985, s. 41-43.)

Muhammedin bu açıklamayı yaptığı, tartışmasız kabul ediliyor. Ne var ki, şaşkınlığa yolaçtığı için açıklamayı örtbas etmek amacıyla birtakım çaba göstermekten de geri kalınmadığı gözleniyor. Her

zamanki kurtarıcı yola, "te'vil", yani "yorum" yoluna başvuruluyor. Zorlamalı ve komik de olsa:

— " Yemen" denirken, anlatılmak istenen, "Mekke"dir. Çünkü Mekke, Tihâme'dendir. Tihâme de Yemen yöresinden sayılır.

— "Yemen" denirken anlatılmak istenen, Mekke ile Medine'dir. Çünkü İslam, Mekke'de doğdu, Medine'de yayıldı.

Bu ve benzeri yorumlar. (Bkz. Tecrîd, h. no: 1362, K.Miras'ın "İzah"ı.)

Oysa:

1- Muhammed, "Mekke"yi ya da "Medine"yi söylemek isteseydi, doğrudan doğruya bunların adını söylerdi; "Yemen" deyip de "Mekke"yi ya da "Medine"yi amaçlamazdı.

2- Hadiste, Muhammed'in bu açıklamayı, "Yemenli"lerin onun yanına geldikleri sırada yaptığı açıklanır.

3- Hadis kitaplarında da bu hadisler, "Yemenlilerin erdemi ve üstünlükleri"ne ilişkin ayrılan bölümde yer alır.

Demek ki, hadisteki "Yemen", ne "Mekke"dir, ne "Medine"dir, ne de başka bir yerdir; herkesin bildiği "Yemen"dir.

Burada iki şey önem kazanıyor:

1- Muhammed'in döneminde Yemen'in durumu.

2- Muhammed'in Yemen'le ilişkisi.

Yemen

Öteden beri, çok önemli bir merkezdi. Ticaret akışının da olduğu odaklardan. Mısır, Mezopotamya ve Pencap gibi uygarlık yuvaları arasında da hem bir köprü olarak, hem de bileşke olarak önemliydi. (Bkz. Prof. Dr. Philip K. Hitti, İslâm Tarihi, çev. Prof. Dr. Salih Tuğ, İstanbul, 1980, s. 1/58.) Din olarak da Yahudilik ve Hristiyanlık dinlerinin de, İslam'ın da, hem "iman", hem de "ibadet" yönünden temeli olan "yıldız tapımı", "Güneş tapımı", "Ay tapımı",hepsini içine alan Sâbiîlik (bkz. Eren Kutsuz = Turan Dursun, Güneş Kültü, Saçak Dergisi, Şubat 1988, s. 4-62.) vardı. Yahudilik ve Hristiyanlık da çoktan gelip yerleşmişti. (Bkz. Hitti, aynı kitap, 1/95 ve öt.; Prof. Dr. Neşet Çağatay, İslam Öncesi Arap Tarihi, Ankara, 1971, s. 1-37.) Kısacası,

din-inanç yönünden de, bugünkü gelişmiş dinlerin önemli yuvalarından biri durumundaydı Yemen.

Muhammed'in Yemen'le ilişkisi

"İslam Peygamberi"nin yazarı Profesör Muhammed Hamidullah, Muhammed'in daha "peygamberlik" savıyla ortaya çıkmadan önceki ticaret gezileri üzerinde duruyor. Karısı Hatice Muhammed'i göndermiştir bu gezilerdeki yerlere, yörelere. Bunların arasında Yemen dolayları var. Önemli bir fuar olan Hubâşe fuarı. Ve o yöredeki kimi kent, kasaba. (Bkz. Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev. Prof. Dr. Salih Tuğ, İstanbul, 1980, 1/61.)

Arap kabileler topluluğundan birçoğunu içine alan bir Ezd Kabilesi vardır. Muhammed'in "peygamberlik" savıyla ortaya atıldığı sırada Medine'de üstün durumda bulunan Evs ve Hazreç kabileleri de bu kabileden ayrılma. Ve bu kabile Yemen kökenli. (Bkz. Prof. Dr. Neşet Çağatay, İslam Öncesi Arap Tarihi, s. 95.)

"Ezd Kabilesi" ve bu kabileden olmak, Muhammed'in dilinde çok önemlidir.

İşte sözleri:

—Emânet (güven, güvenilirlik), Ezd'dedir." (Tirmizî, Sünen, Kitabu'l-Menâkıb/72, h. no: 3936; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, 2/364.)

Hadiste, "Ezd" dendikten sonra, bu adla, "Yemen"in anlatılmak istendiği açıklanıyor.

"Ezd Kabilesi'nden olanlar, Tanrı'nın yeryüzündeki arslanlarıdırlar. Onları insanlar alçaltmak isterken, Tanrı buna karşı çıkar ve onları yükseltir. İnsanlar öyle bir zaman yaşıyacaklardır ki, kişi hep, 'keşke babam bir Ezd'li olsaydı, keşke anam bir Ezd'li olsaydı...' diyecek." (Tirmizi, hadis no: 3937.)

Hadise göre "İslâm'ın tümü Yemenli"

11 "sahâbî"nin Muhammed'den aktardığı ve sağlamlığına kuşku duyulmayan hadiste, "İman Yemenlidir" dendikten sonra, "fıkıh da

Yemenlidir, hikmet de Yemenlidir" deniyor. Bu, "İslam, tüm aldığı bilgi ve inançlarıyla, ibadet ve gelenekleriyle Yemenlidir." demekle eşanlamlıdır.

Bu, "İslâm"ın Muhammed'e, "Tanrı'dan, vahiyle geldiği" yolundaki savı da havada bırakmakta, kökünden işlemez duruma getirmekte.

Çünkü bir "yer"i, "yurdu, anayurdu" olan bir şeyin, bir bütünün, "Tanrı'dan vahiyle geldiği" söylenemez, söylense de önemi olmaz.

Muhammed'in "İslam"ı aldığı kanal

Muhammed, "İslâm"ı, İslam'ın "iman"ını, esaslarını, aldığı yerden "doğrudan"mı, yoksa "bir kanal"dan mı almıştır?

"Doğrudan" aldıkları bulunabilir. Şu kadar, bu kadar... Ama görünen odur ki, çoğunu "dolaylı yollar"dan almıştır. "Aracılar" da rol oynamıştır. İleride "Muhammed'in öğretmenleri" anlatılırken bu daha iyi anlaşılacaktır.

Muhammed'in "İslam"ı aldığı anlaşılan önemli bir kanala , burada kısaca değinelim:

"Yemame Rahman'ı"

Müslümanlar "sahte peygamber" diye nitelerler. Adı: "Habib". "Müslim" de olabilir. Ama müslümanlar aşağılamak için "Müslimcik" anlamında "Müseylime" derler; bununla da yetinmeyip "çok yalancı" anlamında "Kezzâb"ı da eklerler. Müslümanların her zaman olduğu gibi bu konuda da belgeleri yoketmiş, her şeyi tersine çevirmiş olmaları nedeniyle, bu kişinin asıl adı, kişiliği, yolu, yöntemi ve inancı konusunda çok az şey bilebiliyoruz. Yine de bilinenler önemli.

Müslüman yazarların da aktardıklarına göre, "Yemame Rahmanı" diye tanınıyordu.

Yemame: Arabistan'ın ortalarında, Bahreyn'in batısında bir yöre.

"Peygamberlik" savında olan "Yemame Rahmanı" da, bu yöreyi elinde tutan Hanif kabilesinin başı, yörenin egemeni.

Kur'an'da başka anlamda da olsa önemli bir yeri olan "Rahman",

"Hanif" sözcükleri burada oldukça ilgi çekici. "Müslim" sözcüğü de öyle... Muhammed'in bu sözcükleri, bu kanaldan alıp edindiğini düşündürebiliyor. "İslâm" adıyla birlikte...

Bu konuda, İbn İshak'ta önemli bir bilgi buluyoruz:

Mekke'nin ileri gelenleri, toplanmışlar, Muhammed'e bir uyarıda bulunmaya karar vermişlerdir. Kararlarını uygularlar, birtakım sözler arasında şunu da söylerler:

"Bize ulaşan bilgiye göre, Yemame'deki şu adam, Rahman denen kişi sana öğretiyor (müslümanlığı). Kuşkun olmasın ve Tanrı'ya antiçerek söyleriz ki, biz, hiçbir zaman, Rahman'a inanmayız." (Siratu İbn İshak, yay. Muhammed Hamidullah, Arapça, Konya, 1981, s. 180, fıkra: 254.)

"Kureyş"in "inanmazlar"ı boş bir dedikoduya mı önem vererek konuşmuşlardı? Müslümanlar bunu ileri sürebilirler, ama bu kolayca savunulamaz. Çünkü, "kabile onuru", boş bir dedikoduyu temel almaya engeldir. Muhammed'in "Yemame Rahmanı"ndan "öğrendiği" söyleniyorsa, bu, "temelsiz" sayılamaz.

"Muhammed'in öğretmenleri" anlatılırken, Kureyş'çe belirlenen ve kimi Kur'an yorumlarına da yansımış olan öteki "öğretmenler" üzerinde de durulacak; ilgili ayetler, yorumlar sunulacak.

TEORİ
Mart 1990, Yıl:1, Sayı:3

Muhammed'in "İslam"ı Nereden Aldığını Belirten Belgelerden...

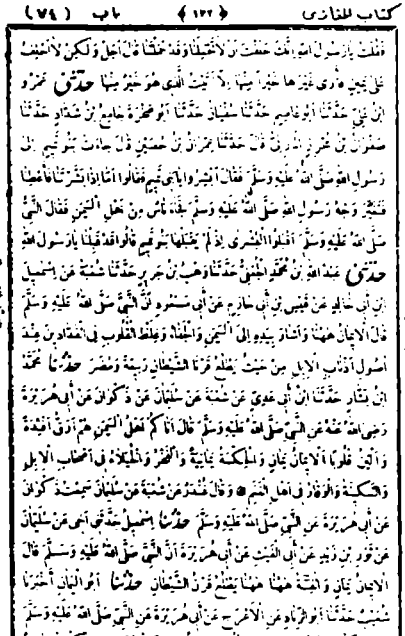

كتاب المغازي ﴿١٣٢﴾ باب (٧٤)

فقلت يا رسول الله إني لأحسبها لا تحنثها وقد حنثتها قال أجل ولكن لا أحلف
على يمين فأرى غيرها خيرا منها إلا أتيت الذي هو خير منها حدثني عمرو
ابن علي حدثنا أبو عاصم حدثنا سليمان حدثنا أبو مخزومة عايذ بن شداد حدثنا
صفوان بن محرز المازني قال حدثنا عمران بن حصين قال جاءت بنو تميم إلى
رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال أبشروا يا بني تميم قالوا أما إذ بشرتنا فأعطنا
فتغير وجه رسول الله صلى الله عليه وسلم فجاءه ناس من أهل اليمن فقال النبي
صلى الله عليه وسلم اقبلوا البشرى إذ لم يقبلها بنو تميم قالوا قد قبلنا يا رسول الله
حدثني عبد الله بن محمد المسندي حدثنا وهب بن جرير حدثنا شعبة عن إسمعيل
ابن أبي خالد عن قيس بن أبي حازم عن أبي مسعود أن النبي صلى الله عليه وسلم
قال الإيمان ههنا وأشار بيده إلى اليمن والجفاء وغلظ القلوب في الفدادين عند
أصول أذناب الإبل من حيث يطلع قرنا الشيطان ربيعة ومضر حدثنا محمد
ابن بشار حدثنا ابن أبي عدي عن شعبة عن سليمان عن ذكوان عن أبي هريرة
رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال أتاكم أهل اليمن هم أرق أفئدة
وألين قلوبا الإيمان يماني والحكمة يمانية والفخر والخيلاء في أصحاب الإبل
والسكينة والوقار في أهل الغنم ٥ وقال غندر عن شعبة عن سليمان سمعت ذكوان
عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم حدثنا إسمعيل حدثني أخي عن سليمان
عن ثور بن زيد عن أبي الغيث عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم قال
الإيمان يماني والفتنة ههنا ههنا يطلع قرن الشيطان حدثنا أبو اليمان أخبرنا
شعيب حدثنا أبو الزناد عن الأعرج عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم
قال أتاكم أهل اليمن أضعف قلوبا وأرق أفئدة الفقه يماني والحكمة يمانية
حدثنا غندر عن أبي حمزة عن الأعمش عن إبراهيم عن علقمة قال كنا جلوسا
مع ابن مسعود فجاءه خباب فقال يا أبا عبد الرحمن أتستطيع هؤلاء الشباب

(أن يقرؤا)

قوله أما إذا بشرتنا وفي بعض النسخ أما إذ بشرتنا

أبو مسعود عقبة بن عمرو البدري الانصاري رضي الله تعالى عنه

"İman"da, "Fıkıh"da, "Hikmet"de Yemenlidir. (Bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'l-Meğazi/74$ Müslim, e's-Sahih, Kitabu'l İmân/81-82, Hadis no: 51-52 ve öteki hadis ki-

الحديث العاشر:

« الإيمان يمان » (٢) رواه من الصحابة أحد عشر نفساً :

(١) وروى الحديث أيضاً عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده من رواية أخرجها الدارقطني والحاكم وفي إسنادها، المثنى، الراوي له عن عمر، وهو ضعيف.

(٢) أورده السيوطي في الأزهار المتناثرة. والكتاني في نظم المتناثر، كتاب الإيمان. وأورده الحناوي أيضاً في فيض القدير والتيسير نقلاً عن السيوطي وصرح بتواتره.

أنظر الحديث في: صحيح البخاري كتاب المناقب، والمغازي، والطلاق. وصحيح مسلم، كتاب الإيمان، حديث ٨١-٨٤، ٨٨، ٦١. وسنن الترمذي، كتاب الفتن، والمناقب. مسند أحمد بن حنبل ٢/٢٣٥، ٢٥٢، ٢٥٦، ٢٦٧، ٢٦٩، ٢٧٧، ٣٧٢، ٣٨٠، ٤٠٧، ٤٢٥، ٤٥٧، ٤٧٤، ٤٨٠، ٤٨٤، ٥٠٢، ٥٤١، ٣/٢٢٤، ٢٥١، ٤/١١٨، ٣٨٧، ٥/٢٧٣. ومسند الطيالسي، حديث ٩٤٥، ٢٥٠٣. ومغازي الواقدي ص ٤٠١.

"İman, Yemenlidir." hadisini 11 "Sahabî (Muhammed'in arkadaşı)" aktarmakta. (Muhammed Ebu'l-Feyz Murtaza Zebidî, Lukatu'l-Leâlî, Beyrut, 1985, s.41-43.)

ربك ان شاء فعل . فانا لا نؤمن لك الا ان تفعل فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم ذاك اليه . ان شاء فعل ذلك ربكم قالوا يا محمد. فما علم ربك أنا سنجلس معك ونسئلك عما نسألك عنه . ونطلب منك ما نطلب . فيتقدم اليك فيعلمك ما تراجعنا به . ويخبرك ما هو صانع في ذلك بنا اذا لم نقبل منك ما جئتنا به، فقد بلغنا أنه انما يعلمك هذا الرجل باليمامة . يقال له الرحمن . وانا والله لا نؤمن بالرحمن أبدا . فقد اعذرنا اليك . يا محمد . وانا والله لا نتركك وما بلغت منا حتى نهلكك -(٧٦)- أو نهلكنا . وقال قائلهم : نحن نعبد الملائكة ، وهن بنات الله وقال قائلهم : لن نؤمن لك حتى تاتي بالله والملائكة قبيلا (١) فلما قالوا له ذلك : قام رسول الله صلى الله عليه وسلم عنهم ، وقام

Kureyş ileri gelenleri, "İslam"ı Muhammed' "Yemame Rahmanı"nın (müslümanların "Müseylime" dedikleri kişinin) öğrettiğini belirlediklerini bildirmektedirler. (Bkz. Siretu İbn İshak, yay. Muhammed Hamidullah, Konya, 1981, s. 180, Fikra:254.)

KUR'AN'IN BİRİNCİ KAYNAĞI: YAHUDİ KAYNAKLARI

Kur'an'ın temel kaynakları şöyle sıralanabilir:

1- Tevrat ve "şerh"leri gibi yahudi kaynakları,

2- "İncil"ler,

3- Çeşitli yaşamıyla, edebiyatıyla eski Arap geleneği,

4- O zamanki (Muhammed dönemindeki) Arap yaşamı,

5- Muhammed'in özel yaşamı,

6- Kur'an'ın çağdaşı olan inanç akımları,

7- Muhammed'le Kur'an için işbirliği etmiş olanlarca tasarlananlar,

8- Muhammed'in kendi tasarladıkları,

9- Muhammed'in "en yakın çevresi"ni oluşturanlarca tasarlananlar,

10- Muhammed'den sonraki dönemlerdeki gelişmeler. (Bu dönemlerde Kur'an'a önemli sokuşturmalar olmuştur.)

Bunları bir bir sunmaya çalışacağım.

Tevrat'ın "tahrif edildiği" bir uydurma

"Tevrat'ta ve İncil'de, Muhammed'in peygamberliğine ilişkin haberlerin yer aldığı ayetler bulunduğu için, bunlar yokedilmiş ya da değiştirilmiştir. Ayetlerle birlikte gerçeği saklamak için..." "Ünlü Kur'an yorumcusu F.Râzî de, kimi yerde, örneğin Yunus Suresinin 94. ayetinin yorumunda bu görüşü benimser nitelikte sözler yazıyor. (Bkz. F.Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebîr, 17/163.) Ne var ki aynı Râzî, başka yerlerde de bu görüşü benimsemediğini belirtiyor. Örneğin, Âli İmrân Suresinin 78. ayetinin yorumunda (Arapçasından aynen çeviriyorum)

şunları yazmakta:

"2. soru: Halk arasında bunca yaygın ünü varken Tevrat'ta tahrif yapılmış olması nasıl mümkün olabilir?

Cevap: Belki de bunu yapan çok az kişidir. Bunların çevresinde tahrifte birleşilmiş olabilir; sonra da bunlar, bir kesim halka, o tahrif edilmiş biçimi sürüp sunmuş olabilirler. Bu görüşe göre, bu türden bir tahrif mümkün.

Ama benim görüşüme göre ayetin yorumunda bir başka görüş daha doğru. O da şudur:

Tevrat'taki Muhammed'in peygamberliğine ilişkin kanıt sayılacak ayetler, üzerinde durulup düşünmeye, inceleme ve yoruma muhtaç türdendir. Yahudi toplumundan ilgililer, konuya ilişkin kuşku yaratıcı sorular ve karanlık itirazlar yöneltiyorlardı. Bu da işitenlerde bulanık duygular doğurucu izlenimler oluşturuyordu. Ve yahudiler şöyle diyordu: '(Ey müslümanlar!) Bu ayetlerle Tanrı'nın anlatmak istediği, hiç de sizin söylediğiniz şey (Muhammed'in peygamberliği) değildir.' İşte 'tahrif' denirken anlatılmak istenen ve dillerde dolaşan budur. Ve bu, şuna benzer: Hani zamanımızda da, Tanrı'nın Kitabı'ndan (Kur'an'dan) bir ayeti, herhangi bir kimse haklı olarak herhangi bir şeye kanıt diye gösterdiğinde, yanlış yolda olan kimse kalkıp ona ilişkin sorular yöneltir, kuşkular gündeme getirir ve şöyle konuşur: 'Tanrı'nın bu ayetle amaçladığı, hiç de senin söylediğin değildir...' İşte Tevrat'ta sözü edilen tahrif biçimi de böyle." (F.Râzî, e't-Tefsiru-l-Kebîr, 8/107-108.)

Kısacası: F.Râzî'nin görüşüne göre, Kur'an'da kimi ayetlerde de geçen "tahrif"le amaçlanan, bilinen anlamı değildir. Yapılan "yanlış yorum"lara, "tahrif" adı verilmiş. Yine Râzî'nin görüşüne göre, aynı türden "tahrif", Kur'an ayetlerinden kimileri ele alınırken de kimileri tarafından yapılıyor. Çünkü kimileri, Kur'an'dan kimi ayetlere anlam verirken, "yanlış yorum"lara sapıyorlar.

Bu görüşe göre şöyle denebilir:

-"Yanlış yorum", eğer "tahrif" diye nitelenirse, Kur'an'dan kimi ayetlerde de "tahrif" yapıldığını kabul etmek gerekir.

Nisa Suresinin 46., Maide Suresinin 13. ve 41. ayetlerinde, yahudilerden kimilerin, kitaplarından kimi sözlerinin yerini "tahrif" ettikleri anlatılır. F.Râzî, bu üç ayetten ilk ikisinin yorumunda da "tahrif"e

ilişkin aynı görüşünü, yani "tahrif"in "sözlerin, sözcüklerin kendilerini "değiştirme-bozma" anlamında olduğunu savunur. (Bkz. F. Râzî, 10/1189; 11/187.) "Tahrif"ten bir de Bakara Suresinin 75. ayetinde sözedilir. Râzî, bu ayetin yorumunda da "tahrif"in, "yanlış yorum" anlamında olduğunu düşündüğünü belli eder. (Bkz. Râzî, 3/135-136.)

"Tahrif"i, "sözlerin değiştirilmesi, bozulması" anlamında alıp da - ki bilinegelen anlamı budur- "Tevrat'ta (ya da İncil'de) tahrif vardır." diyen, "Tevrat'ın (ve İncil'in) tahrif edildiğini" ileri süren müslümanlar, hem gerçeği dile getirmemiş olurlar, hem de çelişkiye düşerler:

Gerçeği dile getirmemiş olurlar çünkü:

"Tevrat'ın tahrif edildiği" neden ileri sürülemez:

Yukarıda da belirtildiği gibi "tahrif" savı, "Tevrat'ta Muhammed'in peygamber olarak geleceğini anlatan ayetler vardı. Bu anlaşılmasın diye ayetler tahrif edilmiş (yani sözler bozulmuş, değiştirilmiştir)." savıyla birlikte ileri sürülegelmiştir.

Şöyle bir soru sorup karşılığını aramak, gerçeği ortaya koymaya yeter:

Tevrat "tahrif" edildiyse ne zaman yapılmıştır bu?

Eğer Muhammed'den önce, Muhammed'in söz konusu olmadığı dönemlerde olmuşsa, bunun hiçbir anlamı olamaz. Zaten bu da ileri sürülmüyor

Eğer Muhammed'in "peygamber" olarak ortaya çıktığı dönemde yapıldıysa, yani bu ileri sürülüyorsa bu da olamaz.

Olamaz çünkü:

1- Tevrat'ın bugünkü durumunu alması, Muhammed'in dönemi şöyle dursun, milattan önceki dönemlerde gerçekleşmiştir.

Lut Gölü Tomarları, bir başka adıyla Kumran Yazıtları, bu gerçeği gözler önüne seren kanıtlardan biridir:

Yıl: 1947. Filistin. Eriha'nın (jèricho) 12 km. güneyinde, Kumran Yıkıntıları'nın bulunduğu bir kesim. Yıkıntılara 4, Lut Gölü'ne iki km. uzaklıkta gölden 300 m. yükseklikte bir yer. Ve köylü bir Arap. Kuzusunu yitirmiştir. Ararken bir mağaraya rastlar. Mağara 8 m. uzunluğunda, 3 m. genişliğinde, 2.5-3 m. yüksekliğinde. İşte burada

kimi kırık, kimiyse olduğu gibi sapasağlam duran birkaç küp bulunuyordu. İçlerinde de, bezle kaplı, en üstü ziftlenmiş MEŞİN TOMARLAR. Köylü Arap nereden bilecekti ki bunlar, soluk kesecek ölçüde önemli. Bunlardan en iyi korunmuş olanlarını, bir antikacı aracılığıyla götürdü; Kudüs'teki Süryani St. Marc Manastırı Metropolidi Mar Atanas Yeşue Samuel'e sattı. Birkaç kuruş karşılığında. Tomarlar, önceleri pek ilgi görmemişti; ama bunların ne denli önemli olduklarının anlaşılması uzun sürmemişti. Daha o yıl önem anlaşıldı; gereken ilgi gösterildi. İzleyen yıllarda, aynı mağarada araştırmalar yapılarak başka önemli parçalar elde edildi. Kimi buluntular da, Kumran'ın tarihini ortaya koymaya yaradı. 1974'de bulunan elyazmaları arasında, Tevrat'ın çok önemli bir bölümünü oluşturan İŞAYA da var. Bu kopyalar, İSA'DAN ÖNCEKİ DÖNEMLERE AİT. Bugüne değin bilinen metinlerin en eskileridir. Ve yine Tevrat bütününden Hababuk (Habakkuk). M.Ö. 6. yy.'da kaleme alınmıştır. (Bkz. S. Şişman, Lut Gölü Yazmaları, İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, Yıl 1956-57, cilt: 2, cüz: 1, İstanbul, 1957, s.36-41.)

Lut Gölü Tomarları ve önemi üstüne, kongrelerde çeşitli bildiriler sunulmuştur. Ve özellikle şunlar dile getirilmiştir:

- Bu tomarlar Milattan Önceki zamana aittir.

- Bu tomarlar içinde bulunan Tevrat bölümlerine ait metinler, Tevrat'ın Milattan Önceki metinlerine uygunluğunu ortaya koymuştur.

XXII. Uluslararası Doğubilimciler Kongresi'nin çalışmalarında da bunun yansıtıldığı görülür. 1951 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisad Fakülteleri binalarında toplanan bu kongreye sunulan tomarlara ilişkin bildirilerden Ord. Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, uzun uzun sözeder.

- Tomarların çoğunun M.Ö. III. yy.'a ait olduğu belirtilmiştir.

Bir de aynen şöyle dendiği görülür:

- "Bu tomarların Tevrat'ın İşaya bölümüne ait olanları Masora tefsirleri tesiriyle değiştirilen noktalardan ayrılmakta, yani Tevrat'ın Grekçe'ye çevirisinden önceki şeklini ortaya koymaktadır. İşte tomarların asıl değeri de buradadır. İslamlar (müslümanlar) Tevrat'ın tahriflere uğradığını ileri sürdüklerinden, Lut Gölü Tomarları'nın incelenmesine, bir gün onlar da katılırlar." (Bkz. Zeki Velidi Togan, XXII. Beynelmilel Müsteşrikler Kongresi'nin Mesaisi ve İslam Tet-

kikleri, İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, cilt: 1, cüz: 1-4, yıl: 1953, İstanbul, 1954, s.30.)

Hayrullah Örs de şunları yazar:

- "M.Ö. 300'e doğru da Tarihler, Ezra ve Nohemya bölümleri. Bu son tarihten sonra Eski Ahd'in (Tevrat'ın) artık şimdiki şeklinde kaldığı, hatta BİR HARFİNİN BİLE DEĞİŞTİRİLMEDİĞİ bir gerçektir..." (Bkz. Hayrullah Örs, Musa ve Yahudilik, İstanbul, 1966, s.37.)

Tevrat, M.Ö. 300'e doğru aldığı biçimiyle hiç değişmediğine göre, Muhammed döneminde bu kitabın "tahrif edildiği" hiçbir biçimde düşünülemez.

2- Tevrat, sayılamayacak kadar çok inanırlarınca okunmuş, saklanmış ve korunagelmiştir. Bir yerdeki nüshasında değişiklik yapılmış olsaydı, başka yerlerdeki nüshaları bu değişiklikten uzak kalırdı. Çünkü her yerde aynı değişikliğin yapılmış olabileceğini hiçbir akıl ve mantık kabul etmez.

Bu nedenledir ki Kur'an yorumcularından kimileri, örneğin F.Râzî, şöyle demek zorunda kalmıştır:

"Sözlerin değiştirilmesi biçiminde bir tahrifin olamayacağı yolundaki görüş daha doğrudur. Çünkü TÜMÜNÜN YALAN ÜZERİNDE BİRLEŞMELERİ MÜMKÜN OLMAYAN BİR TOPLULUKÇA AKTARILAN BİR KİTABIN SÖZLERİ DEĞİŞTİRİLMİŞ OLAMAZ." (F.Râzî, 11/178.)

Kaldı ki, "Tevrat tahrif edilmiştir, değiştirilmiştir." diyenlerin, "aslı"nı da ortaya koymaları gerekir. Bunu yapamamışlardır ve hiçbir zaman da yapamayacaklardır. Çünkü ileri sürdükleri biçimde "aslı", hiç olmamıştır.

Müslümanlar "Tevrat tahrif edilmiştir" derken çelişkiye düşüyorlar:

1- Hicr Suresinin 9. ayetinin Diyanet çevirisindeki anlamı şöyle:

- "Doğrusu Kitab'ı (Kur'an'ı) Biz indirdik; onun koruyucusu, elbette Biziz."

Bunu, Kur'an'ın "Tanrı"sı söylüyor. "İndirdiği Kitab'ı kesinlikle koruyacağını" açıkça belirtiyor. Yani "Kur'an"ı, "kendisinin indirmiş

olması" nedeniyle "koruyacağını" açıklıyor. Demek ki bir "kitabı indirmiş olması, o kitabı korumasını" da gerektiriyor. Kur'an, Tevrat'ı da "Tanrı'nın indirdiğini" açıkladığına göre, "Tanrı"nın Tevrat'ı da "koruması" gerekir. Müslümanların bir yandan "Tevrat'ın da Tanrı'nın indirdiği kitap olduğuna" inanırlarken, öbür yanda bu kitabın "tahrif edildiğini, sözlerinin değiştirildiğini" söylemeleri bir çelişkidir. Müslümanlar şu soruya cevap veremezler:

- İnancınıza göre, Tevrat'ı da "Tanrı gökten indirmiştir" Öte yandan bu kitabın "tahrif edildiğini" ileri sürüyorsunuz. Tanrı, kendi indirdiği kitap diye Kur'an'ı koruyor da, yine kendi indirdiği kitap olan Tevrat'ı niye korumamış?

2- Kur'an'da, "Kur'an'ın, Tevrat'ın ve İncil'in MUSADDIK'ı olduğu" açıklanır. (Bkz. Bakara: 41, 91, 97; Âlu İmran: 3; Nisâ: 47; Mâide: 48; Fâtır: 31, Ahkaf: 30.) "Musaddık" sözcüğüne, Kur'an'dan önceki kitapların "tahrif edildiklerini" ileri süren İslâmcılar, belki de "çelişki"ye düşmemek çabasıyla "tasdik edici" anlamının yanında bir de "doğrultucu" anlamını verirler. (Örneğin bkz. Dr. Abdullah Aydemir, Tefsirde İsrailiyyât, Ankara, 1979, s.3.) Oysa "musaddık"ın tam karşılığı: "doğrulayıcı"dır. Demek ki Kur'an, Tevrat ve İncil'i "doğrultucu" değil, "onaylayıcı, doğrulayıcı" olarak kendisini tanıtıyor. Müslümanlar bir yandan Kur'an'ın bildirdiklerine inanırlarken, bir yandan da bu konudaki açıklamasına aldırmayıp "Tevrat (ya da İncil) tahrif edilmiştir." savında bulunurken çelişkiye düşüyorlar.

Tevrat'ın kapsamı:

"Tevrat" bölümünde ayrıntılarıyla görülecektir ki, Tevrat, Kur'an'ın ileri sürdüğü, inanırlarının inandığı gibi "gökten inme (Musâ'ya indirilmiş) bir kitap" değildir. Yahudilerin yaşamı ve edebiyatıyla geleneklerini, oradan buradan aldıkları hukuku, söylenceleri, çeşitli ilişkileri yansıtan söylence biçimindeki açıklamaları kapsar. Tarihsel olgularla çelişen, akıl ve bilimle bağdaşmayan anlatımlarla dolu. Ne var ki, bilindiği gibi Yahudiler, bu kitabı "kutsal kitap" olarak inanıp koruyagelmişlerdir. Ve kuşkusuz, müslümanların ileri sürdüğü gibi bir "tahrif" hiç olmamıştır.

"Tahrif", Kur'an'dadır:

Tevrat'ta olanlardan Kur'an'a yansıyanlar, aktarılanlar incelendiğinde şu görülür:

Tevrat'tan Kur'an'a yansıyan ya da aktarılanlar, genellikle şu ya da bu biçimde geçmiştir, geçirilmiştir. Kur'an oluşturulurken Muhammed'in öğreticileri durumundaki kişilerden, kimi zaman da Muhammed'den kaynaklanmıştır bu. "Değişiklik", kimi zaman, Tevrat'ın kapsamının kimi öğretici ya da Muhammed tarafından yeterince bilinememiş olmasından ileri gelmiştir. Kimi zamansa birtakım gerçekleri saklamak ya da ters yüz etmek amacıyla ve özellikle yapılmıştır. Bu gerçek "Muhammed'in Öğreticileri"nin yer aldığı bölümde daha açıklıkla görülecektir.

Tevrat, son biçimini aldığı Milattan Önceki zamandan bugüne değin, olduğu gibi ve değiştirilmeden geldiğine ve bu, bilimsel yollardan (araştırmalarla) kanıtlandığına göre, "sözleri değiştirme, bozma (kapsamı genişletme ya da daraltma)" biçimindeki bir "tahrif", ileri sürüldüğünün tersine, "Tevrat"ta olmamış, "Kur'an"da olmuştur. Tevrat'ta olanların, Kur'an'da "değişik biçim ve kapsamda" görülüyor olması karşısında bunu kabul etmek zorunludur. Kur'an'daki başka tür "tahrif"leri de ilgili bölümlerde göreceğiz.

Kur'an'daki "Yahudilik":

"Tefsir"lerde, yani Kur'an yorumlarında, biraz "abartılı", "akıl ve bilim dışı" anlatımlar, öyküler olup da aklı ve bilimi ölçü alanlarca eleştirildiğinde ya da eleştirileceği anlaşıldığı zaman, "İslam'ı kurtarma" çabasında olanlar hemen şunu söylerler:

"Bu, Kur'an'da yok. Kur'an'da olan böyle değil. Bu, İsrailiyyattır."

Bu çabayla kitaplar da yazılmıştır. Bu türden olan, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlarından da var. (Örneğin bkz. Dr. Abdullah Aydemir, Ankara, 1979, s.1-331, Önsöz, XIII-XIX.)

"İsrailiyyat"ın ne olduğunu, çoğu "aydın" kişiler bile bilmez ya da yeterince bilmez. İslam'ı kurtarma çabasında olanlar da bu bilgisizlik-

ten yararlanırlar. Sıkıştıkları zaman, "eleştiri konusu" yapılan şeyler oldu mu, "İsrailiyyattır" deyip geçiştirirler; "Kur'an'da İsrailiyyat yokmuş gibi" gösterirler.

Onun için "İsrailiyyat" nedir, İslam'da, İslam'ın temeli olan "Kur'an"da "İsrailiyyât" var mıdır, yok mudur, ne ölçüde vardır; iyi bilinmelidir.

"İsrailiyyat", sözlük anlamıyla, "İsrail"e ilgili, İsrail konusunda olanlar" demektir.

"İsrail" sözcüğü, Arapça değildir. (Bkz. Muhammed Ali Sâbûnî, Safvetu't-Tefâsir, 1/53 ve öteki tefsirler.) Müslüman olan ve olmayan tüm uzmanlar, "İsrail"in, yahudi "peygamber"lerinden Yakup olduğunda görüş birliği ederler. Müslüman yorumcuların kimine göre sözcük "İbranca"dır. (Bkz. Tefsiru'n-Nesefî, 1/44; F.Râzî, 3/29 ve öteki tefsirler.) Anlamına gelince: Fahruddin Râzî, şunları yazar:

"Tefsirciler İsrail'in, İbrahim Oğlu İshak Oğlu Yakub olduğunda birleşirler ve şöyle derler: 'İsrail'in anlamı:' Abdullah'tır (Tanrı'nın kulu). Çünkü 'İsra', onların (yahudilerin) dilinde 'kul' (abd), 'îl' de 'Allah' demektir. 'Cebrail', 'Mikâil' de 'Tanrı kulu' anlamındadırlar. Kaffâl'sa şöyle der: Kimilerine göre 'İsra', İbranca'da, 'insan' anlamına gelir. 'Tanrı adamı' demiş oluyor 'İsrail' denirken." (F.Râzî, 3/29.)

Tevrat inanırları kesimindeyse, "İsrail"e "Tanrı'yla uğraşan" anlamı verilir. Ve Yakub'un bu adı nasıl aldığı da bir öyküyle anlatılır. Tevrat'ta şunları okuyoruz:

"Ve Yakub yalnız başına kaldı. Ve seher sökünceye dek bir adam onunla güreşti. Ve yenmediğini görünce adam, Yakub'un uyluğunun başına dokundu. Ve Yakub'un uyluk başı incidi. (...) Adam: 'adın nedir?' dedi. Yakub karşılık verdi: 'Yakub'. Ve adam şöyle dedi: 'Artık sana: Yakub değil, İsrail (Tanrı'yla güreşen, Tanrı'yla uğraşan) denecek. Çünkü Tanrı'yla ve insanlarla uğraşıp yendin." (Tevrat, Tekvin, 32: 24-25, 27-28.) Yakub'un "görüştüğü adam" da meğer "Tanrı" imiş (!) (Bkz. Aynı bap, ayet: 30.)

Bu öyküye göre, "İsrail"in Yakub'a ad olarak verilmesinin nedeni: Yakub'un "Tanrı'yla güreşmiş olması"dır.

"İsrailiyyat", "İsrailoğulları'na ait" her şeyi dile getirir.

Kur'an'da "İsrailoğulları'ndan pek çok söz edilir. Bu toplumun başlarına gelenlerden, "kitap"larından, hukuklarından, inançlarından,

gelenek ve göreneklerinden... Kur'an'ın Tevrat'tan aktarılma "Tanrı"sı, sık sık "Ey İsrailoğulları!" (Ya Benî İsraile!) diyerek bu topluma seslenir. "İsrailoğulları" demek olan "Benû İsrail" deyimi, Kur'an'da tam 42 kez geçer. (Bkz. Bakara: 40, 47, 83, 122, 211, 246; Âlu İmran: 49, 93; Mâide: 12, 32, 70, 72, 78, 110; A'raf: 105, 134, 137, 138; Yunus: 90 (iki kez), 93; İsra: 2, 4, 101, 104; Meryem: 58; Tâhâ: 47, 80, 94; Şuara: 17, 22, 59, 197; Neml: 76; Secde: 23; Mü'min: 53; Zuhruf: 59; Duhan: 30; Câsiye: 16; Ahkâf: 10; Sâff: 6, 14.) Öyküsüyle, inancıyla, "İsrailoğulları'na ilişkin olanlar", Kur'an'ı neredeyse baştan sona kaplamış durumda.

Demek ki, "İsrailiyyat Kur'an'da var mı?" sorusuna "var" demek yetmez; "Kur'an'ın başından sonuna dek var, çok var." demek gerekir. Kur'an, "İsrailiyyat"la dolup taşıyor, ama Tevrat'taki biçiminden değişik anlatım biçimleriyle...

"Tefsir'de İsrailiyyat"ın yazarı Dr. Abdullah Aydemir, şöyle diyor:

"İslam'a düşmanlıkta en ileri giden, yahudilerdi. Çünkü onlar, KENDİ KURUNTULARINA GÖRE, ALLAH'IN SEÇKİN BİR KAVMİ'dirler." (Bkz. Önsöz, birinci s.)

Oysa Kur'an'ın "Tanrı"sınca da bu böyledir. Yani "Yahudiler (İsrailoğulları), en seçkin, en üstün bir toplumdur" Kur'an'a göre de. Kur'an'ın "Tanrı"sı bakın nasıl sesleniyor bu topluma (Diyanet çevirisiyle):

"Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimeti ve sizi DÜNYALARA ÜSTÜN KILDIĞIMI hatırlayın!"

Bu anlamdaki sözler Kur'an'da, Bakara Suresinin hem 47., hem de 122. ayeti olarak yer alıyor.

Demek ki, "yahudiler"in "dünya toplumları içinde EN ÜSTÜN TOPLUM" olduğu inancı, yalnızca yahudilerde değil, Kur'an'ın "Tanrı"sı da bu görüşte. Bu "Tanrı", A'raf Suresinin 140. ayetinde de aynı şeyi söylüyor; İsrailoğulları'nın (Yahudilerin) "tüm dünya toplumlarından daha üstün kılındıklarını" duyuruyor. Kur'an'da bu ayetler varken, kalkıp "Yahudiler, kendi kuruntularına göre Allah'ın seçkin bir kavmidirler." demek, bir "müslüman" olarak bunu ileri sürmek oldukça gülünç oluyor. Ama ne kadar kimse bunun farkında?

Kur'an'ın "Tanrı"sının "İsrailoğulları" için böyle bir nitelemede

bulunması, bu "Tanrı"nın "Tevrat kaynaklı" oluşundandır. Tevrat'a da, ilgili bölümünde görüleceği gibi, başka kaynaklardan geçmedir.

Ayrıca İslam Şeriatı da çok önemli bir kesimiyle "Yahudi Şeriatı"ndan gelmedir. Bu düşünüldüğü zaman da, "İsrailoğulları'nın üstünlüğü"nden söz ediliyor oluşunun doğallığı görülür.

"İsrailiyyat" tefsirlerde neden var?

1- "İslam'ı kurtarma rolü"nde olanlara göre:

"İsrailiyyat, İslam'ın düşmanı, İslam'ı içten yıkmaya yönelmiş dış güçler, Yahudiler eliyle tefsirlere sokulmuştur."

"İslam kurtarıcıları"nın bu konudaki görüşleri böyle özetlenebilir. (Bkz. Abdullah Aydemir, aynı kitap, Önsöz.)

Bu görüş benimsenirse, Muhammed'in yakın arkadaşlarından tutun da tarih boyunca gelmiş geçmiş olan tüm "tefsir sahipleri"nin İslam için kötülük düşünmüş ya da İslam düşmanlarına araç olmuş kimseler olarak görülmeleri gerekir. Buna göre bir İbn Abbas (ölm. 687-688.) böyle bir kimsedir. Bir Ebu Hureyre (ölm. 678.) böyle bir kimsedir. Bir Amr İbnü'l As'ın oğlu Abdullah (ölm. 684-685.) böyledir. Çünkü Muhammed'in "Ashab"ının ileri gelenlerinden olan bu kişilerin, "tefsirde İsrailiyyat"a kaynaklık ettikleri ünlüdür. Buhari (810-870) ve Müslim (ölm. 875.) gibi, İslam dünyasında "en sağlam hadis kitapları"nı yazmış hadisçiler olarak kabul edilen hadis uzmanları da böyledir. Çünkü bunların kitapları da "İsrailiyyat"la doludur. Dahası, Muhammed'in kendisini de bu kesime sokmak gerekir. Çünkü onun sözleri olarak "sahih" (sağlam) diye belirlenmiş olan nice hadisler de, "İsrailiyyat"ı içerir. Yeri gelince örnekleri görülecektir.

Bugün İslam dünyasında kaynak olarak başvurulan ve güvenilen hangi tefsirler varsa, hep İsrailiyyat'la doludur. O zaman, bunları yazanları da İslam düşmanı ya da düşmanların aracı saymak gerekir aynı düşünceye göre.

2- Gerçek olan:

Gerçek şu ki, "tefsirde İsrailiyyat", bir zorunluktan doğmuştur. Kimi politikacı vardır, üzerinde durulan bir olaydan, bir konudan öyle söz eder ki; bir türlü yakalanamaz. Çünkü somut bir şey söylemez.

Söylediği şeyler yuvarlaktır, yalnızca bir değinmedir, şöyle bir değinip geçmedir. Anlamı yönünden de her yana çekilebilir niteliktedir. Kur'an'da da bu türden değinmeler vardır. Değinilen olayın içyüzü anlatılmamış olsa, hiçbir şey anlaşılmaz. İşte tam bu sırada, "tefsirci" devreye girer. Değinilen konu Tevrat'ta ya da Tevrat'ın şerhlerinde varsa oradan aktarır ya da aktarılmış olanı aktarır; böylece bir boşluğu doldurmaya çalışır. Yoksa Kur'an'daki sözlerle neye değinilmek istendiği anlaşılmayacak. Ne var ki, çoğu kez, asıl kaynağa doğrudan başvurulmadığı, başvurulamadığı, oradan buradan aktarıldığı için yer verilen açıklama, asıl kaynaktakinden şöyle ya da böyle biraz değişik olabilir.

Bir örnek:

Ahzab Suresinin 37. ayetinde, Muhammed'in, herkesçe "Muhammed'in Oğlu" diye tanınan oğulluğu Zeyd'in karısı Zeyneb'e nasıl ilgi duyup bu kadınla evlendiği, hadislerdeki açıklıkta olmasa bile anlatılır. 38. ayette de (Diyanet çevirisiyle) şöyle denir:

"Allah'ın Peygambere farz kıldığı şeylerde, ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın öteden beri gelmiş geçmişlere uyguladığı yasasıdır. Allah'ın emri, şüphesiz, gereği yerine gelecektir."

Bu ayette ne demek isteniyor? Özellikle de, "Bu, Allah'ın ötedenberi, gelmiş geçmişlere uyguladığı yasasıdır" anlamındaki sözlerle demek istenen nedir? Bilinmiyor. Bunu öğrenmek isteyenler, tefsirlere başvurur. Çünkü tefsirlerde asıl kaynaktan aktarmalar ya da aktarmaların aktarmaları, dolayısıyla açıklamalar vardır. Başvurulduğunda görülür ki, 38. ayette, Davud'un -hem kral, hem de "peygamber"kenbir komutanın, Hitti Uriya'nın karısıyla evlenmesine ilişkin, Tevrat'taki öyküye değinilmek isteniyor, değinip geçiliyor. Başka bir deyişle bu öykü anımsatılıyor.

Kral "peygamber" Davud
Hitti Uriya'nın karısıyla:

Bu ayet nedeniyle F.Râzî şöyle diyor:

"Burada, Davud Peygamberin kıssasına (öyküsüne) işaret (değinme) var. Uriya'nın karısıyla başına gelene ilişkin." (Bkz. F.Râzî, 25/213.)

Başka tefsirlerde biraz daha çok bilgi aktarılır:

"Başka peygamberlerin de (Muhammed'inki gibi) çok karısı ve cariyeleri vardı. Davud'un 100 karısı, 300 cariyesi, Süleyman'ın 300 karısı, 700 cariyesi bulunuyordu." (Kimi tefsirde görmek için bkz. Tefsiru'n-Nesefî, 3/305, Kurtubî, 14/195.)

Asıl öyküyse Tevrat'ta. Ve şöyle:

"Ve akşamleyin vaki oldu ki Davud yatağından kalktı ve 'kral evi'nin damı üzerinde ve yıkanmakta olan bir kadını damdan gördü. Kadının bakılışı çok güzeldi. Davud (adam) gönderip kadın hakkında soruşturdu. Biri dedi ki: 'Bu kadın, Hitti Uriya'nın karısı, Eliam'ın kızı Bat-Şeba (Bint Seba) değil mi?' Ve Davud ulaklar gönderip onu getirtti. Kadın onun yanma geldi. Aybaşılı durumundan temizlendiğinden, Davud onunla yattı. Ve kadın gebe kaldı." (Tevrat, II. Samuel, 11:2-5.)

Hitti Uriya, düşmanla savaşan komutanlardan biridir. Cephe komutanı da Yoab adında biri. Davud mektup yazıp, Yoab'dan, Uriya'yı kendisine göndermesini ister. Yoab, Uriya'yı Davud'a gönderir. Davud, Uriya'yı yakından görüp tanımıştır. Ertesi gün de geri göndermeye karar vermiştir. Yoab'a mektup yazar ve Uriya'nın eliyle gönderir. Mektupta da "Uriya'yı savaşta ön saflara koymasını" bildirmiştir. Yoab, Davud'un isteğini yerine getirir. Ve Hitti Uriya savaşırken öldürülür. Karısı Davud'a kalmıştır temelli. Uriya'nın öldüğü, Davud'a bildirilir. (Bkz. II. Samuel, 11:6-25.)

"Ve Uriya'nın karısı, kocası Uriya'nın öldüğünü işitti. Ve kocası için dövündü. Ve yası geçince Davud adam gönderip onu evine aldı. Ve kadın onun karısı oldu. Ve ona bir oğul doğurdu. Fakat Davud'un yaptığı şey, Rabb'in yanında kötü oldu." (II. Samuel, 11:26-27.)

Demek ki, Kur'an'ın "Tanrı"sı, Ahzab Suresinin 38. ayetinde, "Bu, Allah'ın öteden beri gelmiş geçmişlere (peygamberlere) uyguladığı yasasıdır." derken, bu olayı anımsatıyordu. Yani "Zeyd"in karısı Zeyneb'i aldı diye Muhammed kınanmamalıdır. Daha önceki peygamberler de benzerini yapmıştır. Örneğin Davud..." demiş oluyordu.

Yalnız şu var: Bu "Tanrı", Tevrat'tayken olayı "kötü" bulurken, Kur'an'da Muhammed'in olayını kötü bulmuyor. Bununla birlikte, Sâd Suresinde Davud olayına biraz daha ayrıntılı olarak değinirken melekleri aracılığıyla da olsa- Davud'un tutumunu pek iyi bulmuyor

gibi. Dahası, Davud'u "99 dişi koyunu (karısı)" varken, bir başkasının "yalnızca bir tane olan dişi koyunu"nu alıp kendisininkilere katmak istediği (bunu gerçekleştirdiği) için "haksız" bulduğunu belli ediyor. Bu ayetlerin anlamını, Diyanet çevirisinde görelim:

"Ey Muhammed! Onların söylediklerine sabret; güçlü kulumuz Davud'u an. O, daima Allah'a yönelirdi. Doğrusu Biz, akşam sabah onunla beraber tesbih eden dağları, kuşları da toplu halde onun buyruğu altına vermiştik. Her biri ona yönelmekteydi. Onun hükümranlığını kuvvetlendirmiştik. Ona hikmet ve kesin hüküm verme selâhiyeti vermiştik. Ey Muhammed! Sana davacıların haberi ulaştı mı? Mabedin duvarına tırmanıp Davud'un yanma girmişlerdi de o, onlardan ürkmüştü. Şöyle demişlerdi: 'Korkma! Birbirinin hakkına tecavüz etmiş iki davacı. Aramızda adaletle hükmet, ondan ayrılma. Bizi doğru yola çıkar. Bu kardeşimin doksan dokuz dişi koyunu, benim de bir tek dişi koyunum vardır. 'Onu da bana ver!' dedi. Ve tartışmada beni yendi.' Davud: 'And olsun ki, senin dişi koyununu, kendi dişi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlıkta bulunmuştur. Doğrusu ortakçıların çoğu, birbirinin haklarına tecavüz ederler. İnanıp yararlı iş işleyenler bunun dışındadır ki, sayıları ne kadar azdır.' demişti. Davud, kendisini denediğimizi sanmıştı ('sanmıştı' yerine 'bilmişti, anlamıştı' diye dilimize çevirmek gerekir-T.D.) da, Rabb'inden mağfiret (bağışlanma) dileyerek eğilip secdeye kapanmış, tevbe etmiş, Allah'a yönelmişti. Böylece onu bağışlamıştık. Katımızda onun yüksek bir makamı ve güzel bir geleceği vardır." (Sâd, ayet: 17-25.)

Sorular:

- Ayetlerde sözü edilen "iki davacı" kimlerdi?

"99 dişi koyun" ve "bir dişi koyun"la anlatılmak istenen nedir?

Davud'un "suç"u neydi ki, "tevbe" etmişti de, Tanrı da onu bağışlamıştı?

"Tefsir"ler olmasa ve bunların aktarmaları yer almasa, bu ayetlerden hiçbir şey anlaşılmayacak.

"Tefsir"ler, genellikle bu ayetlerle, Davud'un Hitti Uriya'nın karısını nasıl aldığına ilişkin Tevrat'taki, yukarıda anlatılan öyküsüne değinildiğini yazar.

"Tefsir"lerde anlatıldığına göre: "iki davacı', Tanrı'nın, "Davud'a, yaptığı şeyin kötü olduğunu bir sınav biçiminde göstersinler diye özel

olarak görevlendirip gönderdiği iki melek"tir. "99 dişi koyun"la "99 karı", "bir dişi koyun"la da "bir karı" amaçlanıyor. Taberi, eski Arap şairlerinin bir şiirini de kanıt göstererek, Araplarda "koyun" dendiğinde, bununla "kadın"ı da anlattıklarını bu ayetler nedeniyle yazar. (Bkz. Taberi, Camiu'l-Beyân, 23/92.) Taberi, birçok tefsir gibi, bu ayetler nedeniyle, Davud'un yukarıda yer alan Tevrat'taki öyküsüne, uzun uzun yer verir. (Bkz. Taberi, Camiu'l-Beyân, 123/92-97.)

Kısacası: Tefsirlerde anlatıldığına göre: Davud, Uriya'nın karısını çıplak görünce aşık olur. O sırada kendisinin 99 karısı, Uriya'nın yalnızca bir karısı vardır. Öyleyken bu kadını da alıp kendi karıları arasına katmak ister. Sonunda da bu gerçekleşir. Süleyman da bu kadından olur. (Bkz. Tefsirler, örneğin Taberi, aynı yer.)

Davud'un bu öyküsü, İslam'a leke getiriyor düşüncesiyle kimilerince doğru bulunmaz ve yadsınır. Ayetlerin, bu öyküyle olan bağlantısı ilk dönemlerde de bilindiği için, "el mesailü'l-müstetire"den, yani "kapalı kalması gereken konular"dan olması nedeniyle Ali'nin şöyle dediği aktarılır: "Kim bu öyküyü anlatırsa, ona 160 sopa vururum." (Bkz. Muhammed Ali Sâbûnî, Safvetu't-Tefâsir, 3/54, F.Râzî'nin öyküyü peygamberliğe yakıştıramayıp yadsımasını görmek için de bkz. E't-Tefsiru'l-Kebir, 26/192-193.)

Karşı çıkılsın, çıkılmasın, Tevrat'taki öykü ve tefsirlerin aktarmaları bilinmedikçe, bu ayetlerle ne demek istendiğinin anlaşılamayacağı ortada.

İşte belge

"Peygamber" Davud, Hitti Uriya'nın yıkanmakta olan karısını nasıl gördüğü, bu kadına nasıl âşık olduğu, nasıl elde etmeye çalıştığı ve nasıl başardığı, bu kadının, "peygamber" Süleyman'ın da anası olduğu... Arapça sayfalarda bunlar da var. (Taberi, Cami'l-Beyân, 23/ 91-96.)

ابن المفضل قال ثنا أسباط عن السدى واهدنا الى سواء الصراط الى عدل القضاء حدثنى
يونس قال أخبرنا ابن وهب قال قال ابن زيد فى قوله واهدنا الى سواء الصراط قال الى الحق الذى
هو الحق الطريق المستقيم ولا تتخلط تذهب الى غيرها حدثنا ابن حميد قال ثنا سلمة عن
ابن اسحق عن بعض أهل العلم عن وهب بن منبه واهدنا الى سواء الصراط أى احملنا على الحق
ولا تخالف بنا الى غيره ﴿ القول فى تأويل قوله تعالى ﴿ ان هذا أخى له تسع وتسعون نعجة ولى
نعجة واحدة فقال أكفلنيها وعزنى فى الخطاب ﴾ وهذا مثل ضربه الخصم المتسورون على داود
عرايه له وذلك أن داود كانت له فيما قيل تسع وتسعون امرأة وكانت للرجل الذى أغراه حتى
قتل امرأة واحدة فلما قتل نكح فيما ذكر داود امرأته فقال له أحدهما ان هذا أخى يقول أخى على
دينى كما حدثنا ابن حميد قال ثنا سلمة عن ابن اسحق عن بعض أهل العلم عن وهب
ابن منبه ان هذا أخى أى على دينى له تسع وتسعون نعجة ولى نعجة واحدة وذكر أن ذلك فى قراءة
عبد الله ان هذا أخى له تسع وتسعون نعجة أنثى وذلك على سبيل توكيد العرب الكلمة كقولهم
هذا رجل ذكر ولا يكادون أن يفصلوا ذلك الا فى المؤنث والمذكر الذى تذكيره وتأنيثه فى نفسه
كالمرأة والرجل والناقة ولا يكادون أن يقولوا هذه دار أنثى وملحفة أنثى لان تأنيثها فى اسمها
لا فى معناها وقيل عنى بقوله أنثى أنها حسنة ذكر من قال ذلك حدثت عن المحاربى عن جويبر
عن الضحاك ان هذا أخى له تسع وتسعون نعجة أنثى يعنى بتأنيثها حسنها وقوله فقال أكفلنيها
يقول فقال لى انزل عنها لى وضمها الى كما حدثنى يونس قال أخبرنا ابن وهب قال قال ابن زيد
فى قوله أكفلنيها قال أعطنيها طلقها لى أنكحها وخل سبيلها حدثنا ابن حميد قال ثنا سلمة
عن ابن اسحق عن بعض أهل العلم عن وهب بن منبه فقال أكفلنيها أى احملنى عليها وقوله
وعزنى فى الخطاب يقول وصار أعز منى فى مخاطبته اياى لأنه ان تكلم فهو أبين منى وان بطش كان
أشد منى فقهرنى وغلبنى الذى قال ذلك قال أهل التأويل ذكر من قال ذلك حدثنا ابن
حميد قال ثنا جرير عن الاعمش عن أبى الضحى عن مسروق قال قال عبد الله فى قوله
وعزنى فى الخطاب قال ما زاد داود على أن قال انزل لى عنها حدثنا ابن وكيع قال ثنى أبى عن
المسعودى عن المنهال عن سعيد بن جبير عن ابن عباس قال ما زاد على أن قال انزل لى عنها
وحدثنى يحيى بن ابراهيم المسعودى قال ثنى أبى عن أبيه عن جده عن الأعمش عن مسلم
عن مسروق قال قال عبد الله ما زاد داود على أن قال أكفلنيها حدثنى محمد بن سعد قال ثنى
أبى قال ثنى عمى قال ثنى أبى عن أبيه عن ابن عباس وعزنى فى الخطاب قال ان دعوت
ودعا كان أكثر وان بطشت وبطش كان أشد منى فذلك قوله وعزنى فى الخطاب حدثنا بشر
قال ثنا يزيد قال ثنا سعيد عن قتادة وعزنى فى الخطاب أى ظلمنى وقهرنى حدثنى
يونس قال أخبرنا ابن وهب قال قال ابن زيد فى قوله وعزنى فى الخطاب قال قهرنى وذلك العز قال
والخطاب الكلام حدثنا ابن حميد قال ثنا سلمة عن ابن اسحق عن بعض أهل العلم عن
وهب بن منبه وعزنى فى الخطاب أى قهرنى فى الخطاب وكان أقوى منى فحاز نعجتى الى نعاجه
وتركنى لا شئ لى حدثت عن الحسين قال سمعت أبا معاذ يقول أخبرنا عبيد قال سمعت

الضحاك يقول في قوله وعزني في الخطاب قال ان تكلم كان أبين مني وان بطش كا أشد مني وان دعا كان أكثر مني ﴿ القول في تأويل قوله تعالى ﴾ قال لقد ظلمك بسؤال نعجتك الى نعاجه وان كثيرا من الخلطاء ليبغي بعضهم على بعض الا الذين آمنوا وعملوا الصالحات وقليل ما هم وظن داود أنما فتناه فاستغفر ربه وخر راكعا وأناب ﴾ يقول تعالى ذكره قال داود للخصم المتظلم من صاحبه لقد ظلمك صاحبك بسؤاله نعجتك الى نعاجه وهذا مما حذفت منه الهاء فأضيف بسقوط الهاء منه الى المفعول به ومثله قوله عز وجل لا يسأم الانسان من دعاء الخير والمعنى من دعائه بالخير فلما ألقيت الهاء من الدعاء أضيف الى الخير وألقى من الخير الباء وانما كنى بالنعجة ههنا عن المرأة والعرب تفعل ذلك ومنه قول الاعشى

قد كنت رائدها وشاة محاذر * حذرا يقل بعينه اغفالها

يعني بالشاة امرأة رجل يحذر الناس عليها وانما يعني لقد ظلمك بسؤال امرأتك الواحدة الى التسع والتسعين من نسائه وقوله وان كثيرا من الخلطاء ليبغي بعضهم على بعض يقول وان كثيرا من الشركاء ليتعدى بعضهم على بعض الا الذين آمنوا بالله وعملوا الصالحات يقول وعملوا بطاعة الله وانتهوا الى أمره ونهيه ولم يتجاوزوه وقليل ما هم في ما التي في قوله وقليل ما هم وجهان أحدهما أن تكون صلة بمعنى وقليل هم فيكون اثباتها واخراجها من الكلام لا يفسد معنى الكلام والآخر أن تكون اسما وهم صلة لها بمعنى وقليل ما نجدهم كما يقال قد كنت أحسبك أعقل مما أنت فتكون أنت صلة لما والمعنى كنت أحسب عقلك أكثر مما هو فتكون ما والاسم مصدرا ولو لم ترد المصدر لكان الكلام بمن لان من التي تكون للناس وأشباههم ويحكى عن العرب قد كنت أراك أعقل منك مثل ذلك وقد كنت أرى أنه غير ما هو بمعنى كنت أراه على غير ما رأيت وروي عن ابن عباس في ذلك ما حدثني به علي قال ثنا أبو صالح قال ثني معاوية عن علي عن ابن عباس في قوله وقليل ما هم يقول وقليل الذين هم حدثني يونس قال أخبرنا ابن وهب قال قال ابن زيد في قوله الا الذين آمنوا وعملوا الصالحات وقليل ما هم قال قليل من لا يبغي فعلى هذا التأويل الذي تأوله ابن عباس معنى الكلام الا الذين آمنوا وعملوا الصالحات وقليل الذين هم كذلك بمعنى الذين لا يبغي بعضهم على بعض وما على هذا القول بمعنى من وقوله وظن داود أنما فتناه يقول وعلم داود أنما ابتليناه كما حدثنا بشر قال ثنا يزيد قال ثنا سعيد عن قتادة وظن داود علم داود حدثني يعقوب بن ابراهيم قال ثنا ابن علية عن أبي رجاء عن الحسن وظن داود أنما فتناه قال ظن أنما ابتلي بذلك حدثني علي قال ثنا أبو صالح قال ثني معاوية عن علي عن ابن عباس وظن داود أنما فتناه اختبرناه والعرب توجه الظن اذا أدخلته على الاخبار كثيرا الى العلم الذي هو من غير وجه العيان وقوله فاستغفر ربه يقول فسأل داود ربه غفران ذنبه وخر راكعا يقول وخر ساجدا لله وأناب يقول ورجع الى رضاه وتاب من خطيئته * واختلف في سبب البلاء الذي ابتلي به نبي الله داود صلى الله عليه وسلم فقال بعضهم كان سبب ذلك أنه تذكر ما أعطى الله ابراهيم واسحق ويعقوب من حسن الثناء الباقي لهم في الناس فتمنى مثله فقيل له انهم امتحنوا فصبروا فسأل أن يبتلى كالذي ابتلوا ويعطى كالذي أعطوا

ان هو صبر ذكر من قال ذلك حدثني محمد بن سعد قال ثني أبي قال ثني عمي قال ثني
أبي عن أبيه عن ابن عباس قوله وهل أتاك نبأ الخصم اذ تسوروا المحراب قال ان داود قال يارب
قد أعطيت ابراهيم واسحق ويعقوب من الذكر ما وددت أنك أعطيتني مثله قال الله اني ابتليتهم
بما لم أبتلك به فان شئت ابتليتك بمثل ما ابتليتهم به وأعطيتك كما أعطيتهم قال نعم قال له فاعمل
حتى أرى بلاءك فكان ماشاء الله أن يكون وطال ذلك عليه فكاد أن يناله فبينا هو في محرابه اذ
وقعت عليه حمامة من ذهب فأراد أن يأخذها فطارت الى كوة المحراب فذهب ليأخذها
فطارت فاطلع من الكوة فرأى امرأة تغتسل فنزل نبي الله صلى الله عليه وسلم من المحراب فأرسل
اليها فأتته فسألها عن زوجها وعن شأنها فأخبرته أن زوجها غائب فكتب الى أمير تلك السرية
أن يؤمره على السرايا ليهلك زوجها ففعل فكان يصاب أصحابه وينجو ورجل بما نصروا وان الله
عزوجل لما رأى الذي وقع فيه داود أراد أن يستنقذه فبينا داود ذات يوم في محرابه اذ تسور عليه
الخصمان من قبل وجهه فلما رآهما وهو يقرأ فزع وسكت وقال لقد استضعفت في ملكي حتى ان
الناس يتسورون على محرابي قالا له لا تخف خصمان بغى بعضنا على بعض ولم يكن لنا بد من أن نأتيك
فاسمع منا قال أحدهما ان هذا أخي له تسع وتسعون نعجة أنثى ولي نعجة واحدة فقال أكفلنيها يريد
أن يتم بها مائة ويتركني ليس لي شيء وعزني في الخطاب قال ان دعوت ودعا كان أكثر وان بطشت
وبطش كان أشد مني فذلك قوله وعزني في الخطاب قال له داود أنت كنت أحوج الى نعجتك
منه لقد ظلمك بسؤال نعجتك الى نعاجه الى قوله وقليل ماهم ونسي نفسه صلى الله عليه وسلم فنظر
الملكان أحدهما الى الآخر حين قال ذلك فتبسم أحدهما الى الآخر فرآه داود وظن أنما فتن فاستغفر
ربه وخر راكعا وأناب أربعين ليلة حتى نبتت الخضرة من دموع عينيه ثم شدد الله ملكه حدثنا
محمد بن الحسين قال ثنا أحمد بن المفضل قال ثنا أسباط عن السدي في قوله وهل أتاك نبأ
الخصم اذ تسوروا المحراب قال كان داود قد قسم الدهر ثلاثة أيام يوم يقضي فيه بين الناس ويوم
يخلو فيه لعبادة ربه ويوم يخلو فيه لنسائه وكان له تسع وتسعون امرأة وكان فيما يقرأ من الكتب أنه
كان يحمد فيه فضل ابراهيم واسحق ويعقوب فلما وجد ذلك فيما يقرأ من الكتب قال يارب ان الخير
كله قد ذهب به آبائي الذين كانوا قبلي فأعطني مثل ما أعطيتهم وافعل بي مثل ما فعلت بهم قال
فأوحى الله اليه ان آباءك ابتلوا ببلاء لم تبتل بها ابتلي ابراهيم بذبح ابنه وابتلي اسحق بذهاب بصره
وابتلي يعقوب بحزنه على يوسف وانك لم تبتل من ذلك بشيء قال يارب ابتلني بمثل ما ابتليتهم به
وأعطني مثل ما أعطيتهم قال فأوحى اليه انك مبتلى فاحترس قال فمكث بعد ذلك ماشاء الله أن
يمكث اذ جاءه الشيطان قد تمثل في صورة حمامة من ذهب حتى وقع عند رجليه وهو قائم يصلي فمد
يده ليأخذه فتنحى فتبعه فتباعد حتى وقع في كوة فذهب ليأخذه فطار من الكوة فنظر أين يقع
فيبعث في أثره قال فأبصر امرأة تغتسل على سطح لها فرأى امرأة من أجمل الناس خلقا فالتفتت
منها التفاتة فأبصرته فألقت شعرها فاستترت به قال فزاده ذلك فيها رغبة قال فسأل عنها فأخبر أن
لها زوجا وأن زوجها غائب بمسلحة كذا وكذا قال فبعث الى صاحب المسلحة يأمره أن يبعث اهريا
الى عدو كذا وكذا قال فبعثه ففتح له قال وكتب اليه بذلك قال فكتب اليه أيضا أن ابعثه الى عدو كذا

وكذ أشد منهم بأسا قال فبعثه ففتح له أيضا قال فكتب الى داود بذلك قال فكتب اليه أن ابعثه الى عدو كذا وكذا فبعثه ففتل المرة الثالثة قال وتزوج امرأته قال فلما دخلت عليه قال لم تلبث عنده الا يسيرا حتى بعث الله ملكين فى صورة انسيين فطلبا أن يدخلا عليه فوجداه فى يوم عبادته فمنعهما الحرس أن يدخلا عليه فتسورا عليه المحراب قال فاشعروهو يصلى اذ هو بهما بين يديه جالسين قال ففزع منهما فقالا لا تخف انما نحن خصمان بغى بعضنا على بعض فاحكم بيننا بالحق ولا تشطط بقول لا تخف واهدنا الى سواء الصراط الى عدل القضاء قال فقال قصا على قصتكما قال فقال أحدهما ان هذا أخى له تسع وتسعون نعجة ولى نعجة واحدة فهو يريد أن يأخذ نعجتى فيكمل بها نعاجه مائة قال فقال للآخر ما تقول قال ان لى تسعا وتسعين نعجة ولأخى هذا نعجة واحدة فأنا أريد أن آخذها منه فأكمل بها نعاجى مائة قال وهو كاره قال وهو كاره قال وهو كاره قال اذا لا ندعك وذاك قال ما أنت على ذلك بقادر قال فان ذهبت ترم ذلك أو تريد ذلك ضربنا منك هذا وهذا وهذا وفسر أسباط طرف الأنف وأصل الأنف والجبهة قال يا داود أنت أحق أن يضرب منك هذا وهذا وهذا حيث لك تسع وتسعون نعجة امرأة ولم يكن لاهريا الا امرأة واحدة فلم تزل به تعرضه للقتل حتى قتله وتزوجت امرأته قال فنظر فلم ير شيأ فعرف ما قد وقع فيه وما قد ابتلى به قال فخر ساجدا قال فبكى قال فمكث يبكى ساجدا أربعين يوما لا يرفع رأسه الا لحاجة منها ثم يقع ساجدا يبكى ثم يدعو حتى نبت العشب من دموع عينيه قال فأوحى الله اليه بعد أربعين يوما يا داود ارفع رأسك فقد غفرت لك فقال يا رب كيف أعلم أنك قد غفرت لى وأنت حكم عدل لا تحيف فى القضاء اذا جاءك اهريا يوم القيامة آخذا رأسه بيمينه أو بشماله تشخب أوداجه دما فى قبل عرشك يقول يا رب سل هذا فيم قتلنى قال فأوحى اليه اذا كان ذلك دعوت اهريا فاستوهبك منه فيهبك لى فأثيبه بذلك الجنة قال رب الآن علمت أنك قد غفرت لى قال فما استطاع أن يملأ عينيه من السماء حياء من ربه حتى قبض صلى الله عليه وسلم حدثنى على بن سهل قال ثنا الوليد بن مسلم عن عبد الرحمن بن يزيد بن جابر قال ثنى عطاء الخراسانى قال نقش داود خطيئته فى كفه لكيلا ينساها قال فكان اذا رآها خفقت يده واضطربت * وقال آخرون بل كان ذلك لعارض كان عرض فى نفسه من ظن أنه يطيق أن يتم يوما لا يصيب فيه حوبة فابتلى بالفتنة التى ابتلى بها فى اليوم الذى طمع فى نفسه بالتمامه بغير اصابة ذنب ذكر من قال ذلك حدثنا بشر قال ثنا يزيد قال ثنا سعيد عن مطر عن الحسن ان داود جزأ الدهر أربعة أجزاء يوما لنسائه ويوما لعبادته ويوما لقضاء بنى اسرائيل ويوما لبنى اسرائيل يذاكرهم ويذاكرونه ويبكيهم ويبكونه فلما كان يوم بنى اسرائيل قال ذكروا فقالوا هل يأتى على الانسان يوم لا يصيب فيه ذنبا فأضمر داود فى نفسه أنه سيطيق ذلك فلما كان يوم عبادته أغلق أبوابه وأمر أن لا يدخل عليه أحد وأكب على التوراة فبينا هو يقرؤها فاذا حمامة من ذهب فيها من كل لون حسن قد وقعت بين يديه فأهوى اليها ليأخذها قال فطارت فوقعت غير بعيد من غير أن تؤيسه من نفسها قال فما زال يتبعها حتى اشرف على امرأة تغتسل فأعجبه خلقها وحسنها قال فلما رأت ظله فى الأرض جللت نفسها بشعرها فزاده ذلك أيضا اعجابا بها وكان قد بعث زوجها على بعض جيوشه فكتب اليه أن يسير الى مكان كذا وكذا مكان اذا سار اليه لم يرجع قال ففعل فأصيب فخطبها فتزوجها قال وقال قتادة بلغنا أنها أم سليمن قال فبينا هو

في المحراب اذ تسور الملكان عليه وكان الخصمان اذا أتوه يأتونه من باب المحراب ففزع منهم حين تسوروا المحراب فقالوا لا تخف خصمان بغى بعضنا على بعض حتى بلغ ولا تشطط أي لا تمل واهدنا الى سواء الصراط أي أعدله وخبره إن هذا أخي له تسع وتسعون نعجة وكان لداود تسع وتسعون امرأة ولي نعجة واحدة قال وانما كان للرجل امرأة واحدة فقال أكفلنيها وعزني في الخطاب أي ظلمني وقهرني فقال لقد ظلمك بسؤال نعجتك الى نعاجه الى قوله وقليل ما هم وظن داود فعلم داود أنما فعله أي عني به ذلك فخر راكعا وأناب قال وكان في حديث مطر انه سجد أربعين ليلة حتى أوحى الله اليه اني قد غفرت لك قال رب كيف تغفر لي وأنت حكم عدل لا تظلم أحدا قال اني أقضيك له ثم أستوهبه ذنبك أو ذنبك ثم أثيبه حتى يرضى قال الآن طابت نفسي وعلمت أنك قد غفرت لي حدثنا ابن حميد قال ثنا سلمة قال ثني محمد بن اسحق عن بعض أهل العلم عن وهب بن منبه اليماني قال لما اجتمعت بنو اسرائيل على داود أنزل الله عليه الزبور وعلمه صنعة الحديد فألانه له وأمر الجبال والطير أن يسبحن معه اذا سبح ولم يعط الله فيما يذكرون أحدا من خلقه مثل صوته كان اذا قرأ الزبور فيما يذكرون تدنوله الوحوش حتى يأخذ باعناقها وانها لصيحة تسمع لصوته وما صنعت الشياطين المزامير والبرابط والصنوج الا على أصناف صوته وكان شديد الاجتهاد دائبا العبادة فأقام في بني اسرائيل يحكم فيهم بأمر الله نبيا مستخلفا وكان شديد الاجتهاد من الانبياء كثير البكاء ثم عرض من فتنة تلك المرأة ما عرض له وكان له محراب يتوحد فيه لخلوة الزبور والصلاة اذا صلى وكان أسفل منه جنينة لرجل من بني اسرائيل وكان عند ذلك الرجل المرأة التي أصاب داود فيها ما أصابه حدثنا ابن حميد قال ثنا سلمة عن محمد ابن اسحق عن بعض أهل العلم عن وهب بن منبه أن داود حين دخل محرابه ذلك اليوم قال لا يدخلن علي محرابي اليوم أحد حتى الليل ولا يشغلني شيء مما خلوت له حتى أمسي ودخل محرابه ونشر زبوره يقرؤه وفي المحراب كوة تطلعه على تلك الجنينة فبينا هو جالس يقرأ زبوره اذ أقبلت حمامة من ذهب حتى وقعت في الكوة فرفع رأسه فرآها فأعجبته ثم ذكر ما كان قال لا يشغله شيء عما دخل له فنكس رأسه وأقبل على زبوره فتصوبت الحمامة للبلاء والاختبار من الكوة فوقعت بين يديه فتناولها بيده فاستأنست غير بعيد فاتبعها فنهضت الى الكوة فتناولها في الكوة فتصوبت الى الجنينة فاتبعها بصره أين تقع فاذا المرأة جالسة تغتسل بهيئة الله أعلم بها في الجمال والحسن والخلق فيزعمون أنها لما رأته نفضت رأسها فوارت به جسدها منه واختطفت قلبه ورجع الى زبوره ومجلسه وهي من شأنه لا يفارق قلبه ذكرها وتمادى به البلاء حتى أغرى زوجها ثم أمر صاحب جيشه فيما يزعم أهل الكتاب أن يقدم زوجها للهلاك حتى أصابه بعض ما أراد به من الهلاك ولداود تسع وتسعون امرأة فلما أصيب زوجها خطبها داود فنكحها فبعث الله اليه وهو في محرابه ملكين يتخصمان اليه مثلا يضربه له ولصاحبه فلم يرع داود الا بهما واقفين على رأسه في محرابه فقال ما أدخلكما علي قالا لا تخف لم ندخل لبأس ولا لريبة خصمان بغى بعضنا على بعض فاحكم بيننا بالحق ولا تشطط واهدنا الى سواء الصراط أي احملنا على الحق ولا تخالف بنا الى غيره قال الملك الذي يتكلم عن أورياء بن حنانيا زوج المرأة ان هذا أخي أي على ديني له تسع

Tevrat'a göre (aktarılanlara bkz.) Davud, Hitti Uriya'nın karısıyla

وتسعون نعجة ولى نعجة واحدة فقال أكفلنيها أى احملنى عليها ثم عزنى فى الخطاب أى قهرنى
فى الخطاب وكان أقوى منى هو وأعز فلازمنى حتى الى نعاجه وتركنى لا شئ بل فغضب داود فنظر
الى خصمه الذى لم يتكلم فقال لئن كان صدقنى ما به ولأضربن عينيك بالناس ثم ارعوى
داود فصرف أنه سوء ذى براد به ما صنع فى امرأة أوريا فوقع ساجدا تائبا منيبا بكا فسجد أربعين
صباحا ما أكل فيها ولا يشرب حتى أنبت دمعه الخضر تحت وجهه وحتى أندب السجود
فى لحم وجهه فتاب الله عليه وقيل منه ويزعمون أنه قال أى رب هذا غفرت ما جنيت فى شأن
المرأة فكيف بدم القتيل المظلوم قيل له يا داود فهذا زعم أهل الكتاب أما الرب لم يظلمه بدمه
ولكنه سهاله اياك فيعطيه فيضمه عنك فلما فرغ عن داود ما كان فيه رسم خطيئته فى كفه
اليمنى بطن راحته فارفع الى فيه طعاما ولا شرابا قط الا بكى اذا رآها وما قام خطيبا فى الناس قط
الا نشر راحته فاستقبل بها الناس ليرى وارسم خطيئته فى يده حدثنى يعقوب بن ابراهيم قال
ثنا ابن ادريس قال سمعت ليثا يذكر عن مجاهد قال لما أصاب داود الخطيئة خر فقد ساجدا أربعين
يوما حتى نبت من دموع عينيه من البقل ما غطى رأسه ثم نادى رب فرج الجبين وجمدت العين
وداود لم يرجع اليه فى خطيئته شئ فنودى أجائع فتطعم أم مريض فتشفى أم مظلوم فينتصر لك قال
فنحب نحبة هاج كل شئ كان نبت فمنذ ذلك غفرله وكانت خطيئته مكتوبة بكفه يقرؤها وكان
يؤتى بالاناء ليشرب فلا يشرب الا نائه أو نصفه وكان يذكر خطيئته فينحب النحبة تكاد مفاصله
تزول بعضها من بعض ثم ما يتم شرابه حتى يملأه من دموعه وكان يقال ان دمعة داود تعدل دمعة
الخلائق ودمعة آدم تعدل دمعة داود ودمعة الخلائق قال فهو يجئ يوم القيامة خطيئته مكتوبة
بكفه فيقول رب ذنبى ذنبى قدمنى قال فيقدم فلا يأمن فيقول رب أخرنى فيؤخر فلا يأمن حدثنى
يونس قال أخبرنا ابن وهب قال أخبرنى ابن لهيعة عن أبى صخر عن يزيد الرقاشى عن أنس بن مالك
سمعه يقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ان داود النبى صلى الله عليه وسلم حين نظر الى
المرأة فأعجم قطع على بنى اسرائيل فأوصى صاحب البعث فقال اذا حضر العدو فقرب فلانا بين
يدى التابوت وكان التابوت فى ذلك الزمان ينتصر به من قدم بين يدى التابوت لم يرجع حتى
يقتل أو ينهزم عنه الجيش فقتل زوج المرأة ونزل الملكان على داود بنعمان عليه قصته فقطن داود
فسجد فمكث أربعين ليلة ساجدا حتى نبت الزرع من دموعه على رأسه وأكلت الارض جبهته
وهو يقول فى سجوده فلم أحص من الرقاشى الا هؤلاء الكلمات رب زل داود زلة أبعد ما بين المشرق
والمغرب ان لم ترحم ضعف داود وتغفر ذنبه جعلت ذنبه حديثا الى الخلوف من بعده فأتاه جبرائيل
صلى الله عليه وسلم من بعد الأربعين ليلة فقال يا داود ان الله قد غفر لك الهم الذى هممت به
فقال داود علمت أن الرب قادر على أن يغفر لى الهم الذى هممت به وقد عرفت أن الله عدل لا يميل
فكيف بفلان اذا جاء يوم القيامة فقال يا رب هذى الذى عند داود فقال جبرائيل صلى الله عليه
وسلم ما سألت ربك عن ذلك ولئن شئت لأصلن نفسك ثم فرج جبريل وسجد داود فمكث
ما شاء الله ثم زل فقال قد سألت الله ربك عز وجل يا داود عن الذى أرسلتنى فيه فقال قل لداود
ان الله يجمعكما يوم القيامة فيقول هبل دمك الذى عند داود فيقول هو لك يا رب فيقول فان لك

19 -

ilk yattığı zaman, bu kadın daha Uriya'nın karısıydı. Süleyman, bu birleşmeden mi olmuştu? Kur'an'a ve "tefsir"lerine de geçen öykü, bu soruyu akla getiriyor. Yani "Süleyman Peygamber, bir veled-i zina mıdır"?

Atatürk'ün babası konusunda uydurma "belge"(!) yayımlayarak kuşkular uyandırmaya çalışan İslamcı "raiyye", bunları düşünmeli.

TEORİ

Nisan 1990, Yıl:1, Sayı:4

KUR'AN'DAKİ İLK YAHUDİ "MAVAL"I: YARATILIŞ SÖYLENCESİ

"Maval" için Türkçe sözlükte: "Üstün körü uydurulmuş yalanlar söylemek" denir. Bu tanım, tam doğru değildir. Daha doğru karşılığı: "Masal", "söylence (efsane)"dir. Arapça'daki "ustûre" karşılığıdır. (Bkz. Mevlut Sarı, Türkçe-Arapça Lugat, "masal" ve "maval" maddeleri.)

"Ustûre" için Muhammed Ali Sâbûnî, Cevherî'ye de dayanarak "hurafe, bâtıl (boş inanç, asılsız)" anlamını veriyor. (Bkz. Muhammed Ali Sâbûnî, Safvetu't-Tefâsîr, 1/383.) Râğıb'a göre de "yalanlıyanlışlı şey"dir. (Bkz. El Müfredât, S-T-R.) F. RÂZÎ ise, "kıssa, hikaye (öykü)" anlamını veriyor bu sözcüğe (Bkz. F.Râzî, 12/188-189.) Buradaki "kıssa", "hikaye"yle amaçlanan da "söylence (efsane)" ve "masal"dır. Kur'an'da, bu sözcüğün çoğulu olan "esâtir"e, Diyanet çevirisinde "masallar" anlamı verilmekte.

Kur'an'da, inanmayanların Kur'an ve Kur'an'daki öyküler için "esâtiru'l-evvelîn" yani "eskilerin masalları (efsaneleri)" dedikleri anlatılır. İnanmazların böyle dedikleri tam 9 kez geçer Kur'an'da. (Bkz. En'am: 25; Enfal: 31; Nahl: 24; Mü'minûn: 83; Furkan: 5; Neml: 68; Ahkâf: 17; Kalem: 15; Mutaffifin: 13.)

Kur'an'daki öykülerin çoğunu, Yahudi kaynaklarından, özellikle de Tevrat'tan aktarılma olanlar oluşturuyor. "Tevrat"a "Eski Ahit"i dendiği gibi "Tarih-i Kadim (eski tarih, eskilerin tarihi)" de denir. Tevfik Fikret'in dilindeki "Tarih-i Kadim" de budur işte. (Bkz. Hayrullah Örs, Musa ve Yahudilik, İstanbul, 1966, Remzi Kitabevi, s.34).

Bilindiği gibi Tevfik Fikret, "Beşerin köhne sergüzeştinden / Bize efsaneler terennüm eden..." diye başlar "Tarih-i Kadim"ine. A.Kadir de "İşte der, insanoğlunun geçmiş hayatı bu. / Ve başlar bize maval okumaya." diye bugünkü dile çevirir.

"Kutsal Kitap"taki "maval okuma"lar

"Tarih-i Kadim"in tümünü, A.Kadir'in Türkçeleştirdiği biçimiyle buraya aktarmak konumuza uygun olacaktır:

"TARİH-İKADİM"

İşte der, insanoğlunun geçmiş hayatı bu.
Ve başlar bize maval okumaya.
Ninniler uydurup uyutur bizi,
dedelerimizin derin boşluklar içinde, uzun,
zifîrî karanlık hayatında.
Gösterir bize evvel zamanı,
tek doğru, en güzel örnek, der.
Bakarsın gelecek günlerin farkı yok geçen geceden.
Senin tarih dediğin işte budur,
alnında altı bin yıllık buruşuklar
ve bir o kadar da kuşku.
Başı geçmişe, bir düşe benzer,
sürünür ayağı bomboş bir geleceğe,
bir deri bir kemik,
ayakta zorla durur.
Ben hiç tiksinmem ondan,
karşıma alırım onu arada bir,
anlat bakalım, derim şu eskilerden.
Bir parça feylesofa benzer o,
bir parça sırılana benzer,
berbat suratıyla da bir hortlağa.
Yoklar mezarını unutulmuş gecelerin,
başlar paslı, boğuk bir sesle,
bir bir bana anlatmaya,
sırasıyla, ne olmuş ne bitmişse:
Hep yıkım üstüne yıkım,
acı üstüne acı!
Ne vakit geçse anlı şanlı bir ordu,
çöküverir ağır gölgesi bir bulutun,

kanlar yağar dört bir yana.
En başta bir kanlı bayrak.
Kanlı bir taç gelir arkasından.
Sonra araçlar sökün eder kan içinde:
Balta, topuz, yay, kılıç, mızrak,
mancınık, top, tüfek, sapan.
Arada kanlı komutanlar ve savaş birlikleri.
En son alay alay esirler geçer.
Yenen bir kişiye, yenilen on kişi,
çiğneyen haklı, çiğnenen hapı yuttu.
Yıkımlara, acılara alkış tut,
yüksekten bakanlar önünde eğil,
insafla birdir aşağılık ve namussuzluk,
doğruluk lâfta, yürekte değil,
iyilik ayaklarda, kötülük kucaklarda.
Bir gerçek var, tek bir gerçek:
Eli kolu bağlayan zincir,
bir tek şey var sözü geçen: Yumruk.
Hak güçlünün, kötünün yani.
Uzun lâfın kısası:
Ezmeyen ezilir!
Nerde bir şeref var, iğreti.
Nerde bir mutluluk var, yama.
Bir şeyin ne başına inan, ne sonuna,
Din şehit ister, gökyüzü kurban.
Her yanda durmadan kan akacak,
durmadan her yanda kan!
İşte böyle inler, sayıklar o,
anlatır insanoğlunun bu belâlı ömrü
ne yolda, nasıl sürdüğünü.
Bakarım iskeletin kanlar köpürür dişlek ağzında.
Duyarım sesinin titreyen kuyusunda
yankısını korkunç bir iniltinin,
ben de başlarım birdenbire titremeye,
toprak da tiksintiyle titremiş gibi gelir bana.
Savaşın gürültüsü patırtısı, indir artık,

indir bu acıklı sahnelerin perdesini!
Dinsin bu sonu gelmeyen karışıklık!
Sen de gelenekçi iskelet,
yazdığın kara yazılara bir son ver,
aydınlığa susadık biz, aydınlığa susadık.
Uzun karanlıklar içinde uyumak isteyen mi var?
Bizden iyi geceler onlara,
bizden onlara iyi uykular!
Kimsin ey gölge, kendinden geçmiş
koşuyorsun karanlıklara doğru?
Kanla oynamış gibisin,
kırmış geçirmişsin insanoğlunu.
Sen buna kahramanlık mı dedin?
Onun kökü kan ve hayvanlık be!
Şehirler çiğne, ordular dağıt,
kes, kopar, kır, sürükle,
ez, vur, yak ve yık.
Yalvarmalara yakarmalara boş ver,
gözyaşına, inilitilere aldırma.
Ölümle, acıyla doldur geçtiğin yeri,
ne ekin ko, ne ot ko, ne yosun.
Sönsün evler, sürünsün insanlar orda burda,
kalmasın alt üst olmayan hiçbir yer,
mezar taşına dönsün her ocak,
damlar çöksün yetimlerin başına.
Bu ne alçaklık böyle, bu ne namussuzluk!
Hey bana bak, başbuğ musun ne?
Yerin dibine bat cakanla, gösterişinle!
Her başarı bir yıkım, bir mezarlık,
işte bir yavrucak yatıyor şurda,
ey cihangir, onu gör de utan!
Devril, bağımsızlığın eskimiş tahtı, devril!
Nice acılar verdin insanlara,
inim inim inlettin insanları.
Parçalan, kararmış taç, tuz buz ol,
hep senin yüzünden yoksulluğu insanların.

Göz yaşından incilerin nerde hani?
Nasıl da yosun tutmuşlar, bi görsen!
Eski çağlar nasıl kanmış size?
Ey kan içen kargalar,
bütün karanlıklar sizinle dolu!
Artık yeter fikri susturduğunuz,
Bi hiçbir şey tutamaz bu dünyada
zincirsiz, kelepçesiz yaşamanın.
Haydi gidin, tarih korusun sizi,
-haydutlara en iyi sığınaktır gece-,
gidin, yok olun siz de o mezarlıkta,
İşte müjdelerin en güzeli,
işte en gerçek özgürlük
düşümüzdeki gelecek çağlarda:
Ne savaş, ne savaşan, ne salgın,
ne saltanat, ne yoksulluk, ne ezen, ne ezilen,
ne yakınma, ne de zulmün kahrı,
ne tapılan, ne tapan,
ben benim, sen de sen!
Ey soluyan iskelet, kimse bilmeyecek o zaman,
kimse bilmeyecek senin sayıp döktüklerini,
savaş ne, karışıklık ne, zafer ne, antlaşma ne?
Belki duyulmadık bir öykü,
belki korkunç bir masal.
Çok sürmez, köhne kitap,
fikri gören sayfaların
bugün olmazsa yarın yırtılacak.
Ama kim yapacak dersin bu işi?
Bu öyle büyük, öyle kocaman bir devrim ki,
hangi güç kalkar, ben yaparım der?
Yerlerin ve göklerin sahibi mi?
Tamam, işte oldu şimdi!
Yeri göğü elinde tutan, o kibirli,
o somurtkan ve dokunulmaz.
Bütün bu kavgalar onun yüzünden değil mi?
Gökyüzü, sen söyle!

Yüzyıllarca sel gibi akan şu,
-şimdi esrik bir ağzın türküsü,
kuru sesi zindandaki bir adamın,
iç açan bir söz ya da yakan bir söz şimdi,
bir geniş "oh!", bir derin "eyvah!",
bir yakarış, bir övgü,
şimdi tüy gibi bir rüzgâr,
şimdi azgın bir kasırga
ve topunun yukarlarda bir gökyüzü.
Topunun güneşi, ayı, yıldızları var,
ve topunun görünmez bir tanrısı.
Topunun adanan bir cenneti var,
ve topunun bir varlığı, bir yokluğu,
ve topunun saygıdeğer bir peygamberi.
Topunun cennettinde körpecik güzel kızlar yaşar,
ve topunun cehenneminde birer lokmadır insancıklar.
Tanrılar ne derse onu yapacak halk,
sabırla ve kahırla olacak iki büklüm.
Ama tanrılar ne derse onu yapacak.
İnanasım gelmiyor bunların hiçbirine.
"Ne bileyim?" diyor kime sorsam.
Hepsi bir kurıntu mu bunların yoksa?
Belki aldanmak yaşamanın bir gereği.
Belki de hepsi doğrudur, kimbilir,
belki ben hiçbir şeyin farkında değilim,
karıştırmadayım "yok"la "var"ı.
Kusurum ne, kuşkuda olmak mı?
Kuşku, koşmaktır aydınlıklara doğru.
İnsan aklıdır eninde sonunda gerçeği bulacak olan.
Belki de yokolacağız bir gün topumuz birden.
Kimbilir, öbür dünya belki de var.
Madem bu beden o ölümsüzün işi,
ne diye kıvranır durur bir türlü dert içinde?
Hadi diyelim aslımız toprak bizim,
sen gel onu kederden bir çamur yap,
-her yeri kanla, göz yaşıyla dolu-

insaf be, bu kadarı da olur mu?
Sen gel hem yoktan var et,
sonra var ettiğini boz, kötüle!
Hiçbir yaradandan ummam bunu.
Yaradan yok eder, perişan etmez!
En zorlu düşmanın işte,tanrı.
Boğmak ister seni ulu katında,
çok iyi tanırsın sen o yılanı,
onun kızgın zehrinden bir vakitler bize,
bir tadımlık vermiştin hani.
Kuşku! En zalim, en güçlü düşman.
Bunu ya bildin de koydun kafamıza,
ya da bilemedin işin nereye varacağını.
"Şeytanlık, düzen, sapıklık" denen şey var ya,
bugün yerinden yurdundan edecek seni o.
Tapınağında ışıklarını söndürüyor,
elleriyle parçalıyor heykelini.
Sense, iler tutar yerin kalmamış,
göçüp gidiyorsun olanca gücünle.
Burçlarında yıkılmalar falan hani?
Nerde hani gümbürtüsü yıldırımlarının?
O kızgın soluğun hani nerde?
Ne cehennemlerinde bir kaynama var.
Ne büyük acını gören bir göz.
Ne de kulaklarda bir dokunaklı çınlama.
Oysa bir ufak parçası kopsa insanın,
bir sızlama olsun duyulur, bir ağlaşma.
Sen "yeryüzü" ve "gökyüzü"nle göç git de,
bir inilti bile duyulmasın ortalıkta.
Tam tersi, kahkahadan geçilmiyor.
Zaten yalana ağlasa ağlasa,
bir ikiyüzlüler ağlar,
bir de ahmaklar.

Evet, bunları diyor Tevfik Fikret "Tarih-i Kadim"inde. Ne var ki "maval okuyan"lar bugün de var. Güçlülerin çıkarlarının üstüne kurul-

duğu ve sıkıca korunduğu görülen koyu karanlıklar içinde. Fikret'in yakındığının yok olması için güçlü, çok güçlü ışıklar istiyor bu karanlık. Bu satırlar da onun için...

Bilindiği gibi Tevfik Fikret'in bir de "Tarih-i Kadim"e "zeyl"i, yani "ek"i var. Burası, onun da yeri. Anlaşılırlığı için yine A.Kadir'in Türkçeleştirmesiyle sunalım:

"TARİH-İ KADİM"E EK:

-Molla Sırât'a-

Paraya hiç dayanmayan bir şairmişim,
zangoçluk edermişim protestanlara gider.
Size edebî saygılarımı sunarım efendim,
yani yıldızlı bir kürsünün üstadına,
bilgin şairine yani İslam Dini'nin,
Molla Sırât Hazretlerine yani,
lütfen bize ne güzel,
zangoçluğu yakıştırıvermişler.
Ama aldanmış olmayasın sakın, üstadım,
müslüman oğluyum ben ne de olsa
Sen o güzel dini anlatma bana,
O dinden senin kadar ben de anlarım.
Ben de okudum o Tanrı kitabını,
yüreğe doğan o sözleri ben de dinledim.
Ben de dolaştım sizin gibi cami cami,
Tanrı önünde ben de oldum iki kat,
-açılırdı hayalimde cennet yolu,
dolardı yüreğime cehennem korkusu-,
ulu Tuba'ya ben de tırmandım.
Ben de çıktım melekler katına.
Ezanı duydum mu bayılırdım,
nasıl koşardım o "Tanrı" sesine!
Ben de tesbih çektim, dua ettim,
ben de namaz kıldım, oruç tuttum,
hepsini hepsini yaptım, halt ettim!

Çünkü ne dendiyse inanmıştım,
kanmıştım senin kandıklarına.
Bağlanmıştım körü körüne,
canımı adamıştım dinime, canımı.
Tanrıyı da sevmiştim peygamberi de.
Ama onlar bugün çok uzaklarda.
anladım ben asıl gerçek ne,
Anladım Hanya'yı, Konya'yı,
bizi Hakka götüren yol başka.
Senin şu saydıkların var ya hani,
şu şaşılacak şeyler, hani doğaüstü,
onlar hep masal, hep kafadan atma,
bugün hiç durmadan arıyor insan,
gitgide görüyor işin içyüzü de,
senin hokkabazlar unutmuşlar geleceği.
İsa ile Musa, aldatılan ve aldatan,
o büyülü değnek, bir koca kuyruklu yalan.
İşte insanoğlu bir yerde böyle sapık,
kendi yapar putunu,
sonra tapar gene kendi.
("Beşerin böyle delâletleri var;
Putunu kendi yapar, kendi tapar.")
Git ara kiliseyi, dolaş Ka'be'yi,
çan sesini duy, tekbiri dinle,
umduğun, beklediğin şeyler nerde hani,
ortada bir tek şey göreme.
Şeytanı da düzme, Allah'ı gibi,
Buda'sı düzme, Ehrimen'i düzme, Yezdan'ı düzme.
Bir korkak kuşku yaratmış bunların topunu.
Gölgeler baktım, gölgeler, gölgeler...
Sonra baktım bir karanlık uçurum.
Haydi dön geri, dön geri, dön, oğlum!
Ve beynimden vurulmuş gibi devrildim.
Şimdi benim ne cennet, ne cehennem umurumda.
Bakarım evrene, şaşar şaşar kalırım.
Ne tapılan tanırım, ne taptıran tanırım,

yaradılışın kuluyun ben artık,
ben yaradılışın kulu.
Pırak gibi işte gökyüzünde mescitler.
İşte onlara orda vicdanım secde eder.
İşte benim bundan böyle tapınmam bu.
İşte bundan böyle benim vaktim böyle geçer.
Artık öyle rahat, öyle rahat ki içerim,
ayırt edemem kendimi bir kayadan.
Tapınmakta biraz minnacık bir kuşla,
bir ishak kuşu da, lâilâhe illallah der,
ben de, lâilâhe illallah derim.
Ve doğruluk ve alçakgönüllülük ve sıkı dostluk,
ve el uzatma ve koruma ve insaf ve acıma,
ve sonra bir şaire zangoç dememek...
İşte buyuran bunlar benim vicdanıma.
Benim âyinim düşünüp yapmaktır,
benim dinim, insan gibi yaşamaktır
İnanmışım: Taparım ben varlığa,
Her kanat bana bir melek sesi getirir.
Ne işim var peygamberle benim,
beni Hakka bir örümcek götürür.
Kitabım işte yeryüzü kitabı,
bendedir iyilik, kötülük tohumu.
Varırım hep böyle ta mezara dek,
yeniden dirilmek bizim nemize gerek.
Taşır insanların hem aşkını, hem acısını,
bağrımdaki şu deli, şu ince yürek.
İnsan gibi yaşamaktır bugün gerçek din,
insan gibi yaşamak.

İslamcılar, İslam'ı "çağın dini" göstermek için oradaki buradaki Hristiyan "bilimadamları"nın sözlerini çarpıtarak kanıt diye gösterirler. Sık sık da birer "yalancı tanık" durumundaki Maurice Bucaille, W.M. Vatt, Roger Garaudy gibi başka dünyalarda ölürlerken İslam dünyasında dirilmeye yönelmiş kişilere yer verirler. Tevfik Fikretleriyse görmezler, görmezlikten gelirler.

Eski "mavat"lar, "yaratılış söylencesi"yle başlar

"Başlangıçta Tanrı gökleri ve yeri yarattı. Yer ıssız ve boştu. Enginin yüzü üzerinde karanlık vardı; Tanrı'nın ruhu suların üzerinde hareket ediyordu. Ve Tanrı 'Işık olsun!' dedi; ışık oldu..." (Tevrat, Tekvin: 1: 1-3.)

Tevrat, Tevfik Fikret'in deyişiyle "Tarih-i Kadim"i böyle anlatır gider. Her şeyin, "Tanrı"nın "ol!" demesiyle nasıl olduğunu, "gökleri ve yeri" tüm canlıları ve cansızları "altı günde" nasıl yarattığını bir bir anlatır. (Bkz. Tevrat, Tekvin, Bap: 1-2.) Bunların asıl kaynaklarının eski çağ toplumlarının söylenceleri olduğunu bu dizinin ("Kutsal Kitapların Kaynakları" dizisinin) Tevrat bölümünde, birlikte göreceğiz.

Bunlar, şöyle ya da böyle Kur'an'a da geçmiş durumda:

Kur'an'ın açıklamasına göre de, her şey, Tanrı'nın "ol!" demesine bağlı. Tanrı: "Ol!" deyince olur her şey. (Bkz. Bakara: 117; Âlu İmran: 47, 59; En'am: 73; Nahl: 40; Meryem: 35; Yâsin: 82; Mü'min: 68.)

Kur'an'a göre de Tanrı, "gökleri ve yeri altı günde yaratmış"tır. (A'raf: 54; Yunus: 3; Hûd: 7; Furkan: 59; Secde: 4; Fussilet: 9-12; Kâf: 38; Hadîd: 4.) Kur'an'ın açıklamasına göre, Tanrı, yaratmayı gerçekleştirdiği "altı gün"den dördünü, YER'i (dünyayı) yaratmaya, iki günü de gökleri yaratmaya" harcamış bulunuyor. Neden? Çünkü çıplak gözle bakıldığında "gökler", Ay'ıyla, Güneş'iyle, yıldızlarıyla "YER"den (dünyadan) daha küçük görülür.

Dini, bilim karşısında savunma çabasında olanlar, buradaki "gün"lerle amaçlananın, bildiğimiz haftanın günleri olmadığını ileri sürerler. Oysa Muhammed'in açıklaması var ve çok açık. Bu açıklamaya göre, buradaki günler, "pazartesi, salı, çarşamba..." gibi haftanın günleridir. Ve Muhammed, Tanrı'nın, haftanın hangi gününde neleri yarattığını açık seçik anlatıyor. Müslimin'in e's-Sahih'inde de yer alan hadise göre:

YER'i (dümdüz biçimiyle) cumartesi,
- Dağları pazar,
- Ağaçları pazartesi,
-"Mekruh"u (? "kötü"yü, "kötülüğü" anlatıyor olmalı) salı,

"Nur"u (ışığı) çarşamba,

-Hayvanları perşembe,

"Âdem"i cuma günü "yaratmıştır Tanrı". (Bkz. Müslim, e's-Sahih, Kitabu Sıfatı'l-Münâfıkin/27, hadis no: 2789; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, 2/227.)

Tevrat'ta Tanrı'nın "yedinci gün dinlendiği" yazılı. (Bkz. Tevrat, Tekvin, 2:2)

Kur'an'da, Tanrı'nın "yedinci gün dinlendiği" yolunda açık bir anlatım yok. Ancak, "gökleri ve yeri altı günde yarattıktan sonra Tanrı'nın ARŞ'a istiva ettiği" bildirilir. "İstiva", İslam kelâmında çok tartışılan bir sözcüktür. Kelâmcılar, Kur'an'ın anlatımını akla uydurmak için "istiva"ya kendi anlamından başka türlü anlamlar vermeye çabalarlar. Bu sözcük sözlük anlamıyla "doğrulma, dayanma, bir düzeye gelme" anlamlarını içerir. Tanrı'nın "Arş'a istiva etmesi", bir çeşit "dinlenme amacıyla dayanma" biçiminde yorumlanabilir. Ne var ki, Sünnet ehli bunu kabul etmez. Kur'an'ın "Tanrı"sı da şöyle der: "Andolsun ki gökleri ve yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yarattık ve Biz, bir yorgunluk duymadık." (Kâf: 38.)

Bununla birlikte Muhammed'in şu açıklaması ilginç:

- "Yüce tanrı, yaratıkları yaratma işini bitirince, sırt üstü uzandı. O sırada bir ayağını, öbür ayağının üstüne koymuştu. Bunun benzerini yapmak hiç kimseye uygun değildir." (Bkz. Hâfız Ebu Bekr Muhammed İbnü'l-Hasan İbn Fûrek, Müşkili'l-Hadis, tahkik: Dr. Abdul'mu'tî, s.42.) "Ayak ayak üstüne atmak", Tanrı'ya özgü sayıldığı için, insanların bunu yapmaları yasaklanır. (Bkz. Müslim, e's-Sahih, Kitabu'l-Libâs/72-74, hadis no: 2099; Ebu Dâvûd, Sünen, Kitabu'l-Edeb/35, hadis no: 2767.)

"Tanrı, yaratıkları yaratma işini bitirince niçin sırt üstü uzanmış ve ayak ayak üstüne atmış"tı? Bunda, Tevrat'ta anlatılan "dinlenme" anlamı yok mu?

Kaldı ki, Kur'an'ın "Tanrı"sı da Yahudilik'teki "SEBT" gününe çok önem veriyor. Bu yasağa uymayanları, "aşağılık maymunlara dönüştürdüğünü" açıklıyor. (Bkz. A'râf: 163-166.) Sebt ise, bilindiği gibi, Tevrat'ta anlatılan, Tanrı'nın dinlendiği "yedinci gün"dür (Cumartesi).

Yaratılış efsanesinde, "Âdem, Havva" ve bunların cennette bulundurulup sonra kovulmaları:

"Yaratılış mavalı"nın önemli bir kesitini oluşturuyor bu. Tevrat'tan yer yer değiştirilerek Kur'an'a geçirilmiş olduğu görülüyor.

"Melek"ler, Kur'an'ın "Efendi Tanrı"sının (Rabb) danışmanlarıdır. Bu nedenle "Âdem'in yaratılışı" konusunda da "melek"lere danışıldığı, ama "melek"lerin bu işe karşı çıktıkları, bununla birlikte "Tanrı"nın kararlaştırdığı işi gerçekleştirdiği, yani Âdem'i yarattığı anlatılır:

Öyküyü, Bakara Suresinden izlemeye başlayalım (Diyanet'in çevirisinden):

"Rabbin meleklere: 'Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim' demişti.

Melekler: 'Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi var edeceksin? Oysa biz seni överek yüceltiyor ve seni takdis etmekte bulunuyoruz.' dediler. Allah: 'Ben şüphesiz sizin bilmediklerinizi bilirim.' dedi." (Bakara: 30.)

Anlatılanlara göre: "Rabb", yani "Efendi Tanrı", "Halife" diye nitelediği Âdem'in yaratılmaya değer ve üstün nitelikli olduğunu kanıtlama yoluna gider. Bunun için bir sınav düzenler. Âdem'e de, meleklere de bir soru sorup, cevabını isteyecektir. Ne var ki Âdem'e, sorulacak sorunun cevabını öğretir. Konu: "Tüm adlar". Âdem'e bunları önceden öğrettikten sonra sınavı başlatır. Âdem'e öğrettiklerini meleklere sorar: "Eğer doğru söyleyenlerdenseniz haydi bunları bilin bakalım, bana bunların adlarını söyleyin." der. (Bkz. Ayet: 31.) Melekler o konuda bir bilgileri olmadığını, kendisinin öğrettiklerinden başka bir şeyi de bilemeyeceklerini söylerler. (Bkz. Ayet: 32.) Sonra soruyu Âdem'e yöneltir Tanrı. Daha önce kendisine öğretildiği için, Âdem istenen adları bir bir söyler. Bunun üzerine Tanrı, "Ben size demedim mi ki, göklerin ve yerin gizliliklerini ben daha iyi bilirim. Sizin açıkladıklarınızı, gizlediklerini en iyi ben bilirim." diye konuşur. (Bkz. Ayet: 33.) Böylece sınavı Âdem, daha doğrusu "Tanrı" kazanmış olur.

Burada sözü edilen "adlar"la anlatılmak istenen nedir? Bunu Kur'an yorumcuları araştıradursunlar; biz asıl kaynağa, Tevrat'a bak-

tığımız zaman ne olduğunu görebiliyoruz.

"Ve Rab Allah, her kır hayvanını ve göklerin her kuşunu topraktan yaptı ve onlara ne ad koyacağını görmek için Âdem'e getirdi. Âdem, her birinin adını ne koyduysa, canlı yaratıkların adı o oldu. Ve Âdem, bütün sığırlara, göklerin kuşlarına ve her kır hayvanına ad koydu." (Tevrat, Tekvin, 2: 19-20.)

Görülüyor ki söylence (efsane), Tevrat'takinden biraz değişik olarak Kur'an'a geçirilmiştir.

Peki Tanrı, Âdem'i nasıl yapmışı?

Âdem'in yaratılışı

Efsaneye göre "toprak (çamur)" ve "üfürük", Âdem'in yaratılmasına yetmiştir:

"Ve Rab Allah, yerin toprağından Âdem'i yaptı. Onun burnuna hayat üfürüğünü üfürdü. Ve Âdem yaşayan can oldu." (Tevrat, Tekvin, 2:7.)

Bu, Tevrat'taki anlatış. Kur'an'daki de bu doğrultuda:

- Âdem "toprak"tan yaratılmıştır. (Bkz. Âlu İmrân: 59.)
- Bu "toprak, çamur durumuna" getirilmiştir. (Bunun anlatıldığını görmek için örneğin bkz. A'râf: 12; Mü'minûn: 12; Secde: 7; Sâd: 71, 76.)

Tanrı, bu çamura bir biçim (insan biçimi) vermiştir. (Bunun anlatıldığını görmek için örneğin bkz. Hicr: 29; Secde: 9; Sâd: 72.)

Tanrı "kendi canından üfürünce", Âdem insan olarak meydana gelmiştir. (Bkz. Hicr: 29; Secde: 9; Sâd: 72.)

Demek ki özet olarak anlatılan şu:

"Tanrı", önce bir "toprak" alıyor. Sonra "çamur" yapıyor. Sonra "bir insan biçimi (insan heykeli)" meydana getiriyor bundan. Ve sonra bu "çamurdan insan"a (insan heykeline) "üfürüyor". İşte o zaman "canlı bir insan" oluveriyor. Bu insan, Âdem'dir.

Muhammed'in anlattığına göre, Âdem'in yapılması için gerekli olan "toprak", yeryüzünden "avuç avuç toplanarak" elde edilmiştir. Yine onun açıklamasına göre, toprak böyle, yeryüzünün çeşitli kesimlerinden toplanmamış olsaydı, bugün insanların derilerindeki

"renk farkları" meydana gelmezdi. Hadis şöyle:

"Tanrı Âdem'i yaratırken tüm yeryüzünden toplayıp avuçladığı topraktan (çamurdan) (heykelini) yaptı. Tüm Âdemoğulları da (toprağının alındığı) yerin özelliğine göre özellik kazanarak gelmiştir. (Bu nedenle) kimi kızıl, kimi ak, kimi kara derili... olmuştur. (Bkz. Ebu Dâvûd, Sünen, Kitabu's-Sünne/17, hadis no: 4693; Tirmizi, Sünen, Kitabu tefsiri'l-Kur'an/3, hadis no: 2955; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, 4/400, 406.)

Yine Muhammed'in açıklamasına göre, Âdem'in yapılması için toplanan toprağın tümü harcanmamış bu iş için. Topraktan (çamurdan) biraz artmış, bundan da "hurma ağacı" yaratılmıştır. O nedenle Muhammed, hurma ağacına, "insanoğlunun hâlâsı" olarak saygı gösterilmesini istiyor. (Bkz. Aclûnî, Keşfu'l-Hafa, 1/195-196, 459, hadis no: 511, 1223.)

Görülüyor ki, söylencenin kökü Tevrat'ta olsa da, öteki konularda olduğu gibi "Âdem'in yaratılması" konusunda da gerek Kur'an'a, gerek hadislere biraz değişik biçimiyle yansımış bulunuyor. Bu da, öteki Yahudi kaynaklarındaki ayrıntılardan, değişik anlatımlardan ve kimi zaman Muhammed'in kendisinin, kimi zaman da öğreticisi durumundaki kişilerin değişik şeyler katarak ve yer yer değiştirerek öyküye değişik bir biçim verme çabalarından kaynaklanmış olabilir.

Âdem'in yukarıda anlatıldığı gibi "yaratılması" söz konusu olunca şöyle bir soru akla gelebilir:

Tanrı'nın yalnızca bir "ol!" demesiyle "her şeyin oluverdiği" anlatıldığına göre, Âdem'in yaratılması için onca işe ne gerek vardı? Tanrı, "ol!" derdi, Âdem de oluverirdi. Niye böyle olmamış?

Benzer soruyu, "göklerin ve yerin altı günde yaratıldığı" anlatılırken de sormak mümkün. Ne var ki, bu tür soruların karşılığı yoktur. "Tanrı'nın yaptığından sorulmaz." (Bkz. Enbiya: 23.)

Havva'nın "yaratılması"

"Maval"ın bu kesimi de oldukça ilginç:

"Ve Efendi Tanrı (Rab Allah): 'Âdem'in yalnız olması iyi değildir. Kendisine uygun bir yardımcı yapacağım.' dedi. (...) Âdem'in üzerine

derin uyku getirdi. Ve o uyudu. Ve Efendi Tanrı onun kaburga kemiklerinden birini aldı. Ve onu Âdem'e getirdi. Âdem şöyle dedi: 'Şimdi bu, kemiklerimden bir kemik, etimden bir ettir. Buna NİSA denecek. Çünkü o, insandan alındı.' " (Tevrat, Tekvin, 2: 18, 21-23.)

Söylencenin bu kesimi bu ayrıntıyla Kur'an'da yer almıyor. Kur'an'daki anlatım biraz kapalı:

Kur'an'ın "Tanrı"sı, insanlara şöyle seslenir:

"Ey insanlar! O Efendi Tanrınızdan (Rabbeküm) korkun ki, sizi bir tek candan (Âdem'den -bkz. tefsirler, örneğin Sâbûnî, Safvetu't-Tefâsîr, 1/258.) yarattı. Ondan da karısını -eşini (Havva'yı) yaptı. Ve ikisinden de çokça erkekler, kadınlar meydana getirdi..." (Nisan: 1.)

Bu ayette geçen "bir tek can" diye çevirdiğimiz "e'n-nefsun vâhide" ile anlatılanın Âdem; "karı-eş" diye çevirdiğimiz "zevc"le anlatılmak istenenin de Havva olduğunu anlatır Kur'an yorumcuları. İkincisinin, birincisinden "yaratıldığı" belirtildiğine göre, Havva'nın Âdem'den alınan şeyle yapıldığı anlatılıyor demektir. Yani söylencedeki Havva'nın Âdem'in kaburga kemiğinden yaratıldığına ilişkin kesiminin Tevrat'tan Kur'an'a bu anlatımla yansıdığı görülüyor. Muhammed'in "hadis"indeki açıklama da bu doğrultudadır ve Kur'an yorumlarında yer almıştır. (Örneğin, bkz. Taberî, Camiu'l-Beyân, 4/150; F.Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebîr, 9/161.)

Kur'an yorumlarında da yer alan Muhammed'in "hadis"lerinden biri şöyledir:

"Kadınlar konusunda yarar sağlayacak biçimde davramanızı öğütlerim. Çünkü bunlar, eğe kemiğinden yaratılmışlardır. Bu kemiğin en eğri kesimi, üst kesimidir. Onu doğrultma yoluna gidersen kırarsın. Bıraktığın zaman hep öyle kalır. Öylece kullanırsın onu." (Bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'l-Enbiya/1; Tecrîd, hadis no: 1816; Müslim, e's-Sahih, Kitabu'r-Rıdâ'/60, 6, hadis no: 1468.)

Bu bakış, Yahudi kaynaklı İslam Şeriatı'nın kadına olan bakışını da somut biçimde sergiliyor. "Kadını doğrultamazsan; ondan ne ölçüde yararlanırsan o ölçüde yararlanmaya bakmalısın." Mantık bu.

Âdem'le Havva'nın cennetteki yaşamları ve kovuluşları:

Bakara suresinin 35. ve 36. ayetlerinin Diyanet çevirisindeki anlamları şöyle:

"Ey Âdem, eşin ve sen cennette kal. Orada olandan istediğiniz yerde bol bol yiyin. Yalnız şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa zâlimlerden olursunuz; dedik. Şeytan, oradan ikisinin de ayağını kaydırtı, onları bulundukları yerden çıkardı. Onlara: 'Birbirinize düşman olarak inin, yeryüzünde bir müddet için yerleşip geçineceksiniz.' dedik."

A'râf Suresinde de anlatılır bu. Bundan önce de "Tanrı"yla "şeytan" arasındaki bir tartışmadan söz edilir; Tanrı Âdem'i yaratınca, meleklere, ona secde etmelerini söyler. Hepsi buyruğa boyun eğip secde ederler. Ama İblis, yani şeytan karşı çıkar. Tanrı'yla İblis arasındaki tartışmanın özeti şöyle:

- Sana buyurduğum halde seni secde etmekten alıkoyan nedir ey İblis?

- Ben ondan daha üstünüm. Çünkü sen beni ateşten, onu çamurdan yarattın.

- Hadi oradan! İn aşağı! Böbürlenmek neyine senin? Çık git. Sen alçaklardan birisin.

- Diriliş gününe değin bana bak, süre ver.

- Haydi dediğin gibi olsun...

- Beni azdırdığın için, andolsun ki ben de senin kullarını azdıracağım. Doğru yollarında oturup şaşırtacağım onları...

Defol oradan. Kınanmış ve kovulmuş olarak defol! Ben de antiçerek söylerim ki, insanlardan sana uyanlarla birlikte topunuzu cehenneme dolduracağım! (Bkz. A'râf: 11-18.)

Sonra şunlar anlatılır:

- Ey Âdem, sen ve karın, cennette kalın. Dilediğiniz yerdekilerden yiyin. Ama şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa kendisine yazık etmiş olanlardan olursunuz. (Tanrı Âdem'e böyle seslendi.) Ne var ki hemen şeytan (araya girip) açılması kötü olan yerlerini kendilerine göstersin diye ikisine de fısıldadı: "Efendi Tanrı'nızın size bu ağacı yasaklaması, iki melek oluvermenizi ya da burada temelli kalanlardan olmanızı önlemek içindir." İkisine de antiçerek söyledi. "Ben ikinize de, öğüt verenlerdenim." dedi. Böylece ikisinin de yanılmalarına yol açtı

(şeytan). İkisi birden ağaçtan tadınca, ikisine de açılması kötü olan yerleri göründü. Ve cennet yapraklarından oralarını örtme yoluna gittiler. O sırada ikisinin de Efendi Tanrı'sı: '- Ben ikinize de o ağacı yasaklamamış mıydım? Ve size dememiş miydim ki, şeytan sizin için apaçık düşmandır!' diye seslendi." (A'râf: 19-22.)

Kur'an'a geçirilmiş olan söylencenin bu kesiminin Tevrat'taki aslı şöyle:

"Ve Efendi Tanrı (Rab Allah), doğuya doğru Aden'de bir bahçe (cennet) dikti. Ve yaptığı adamı (Âdem'i) oraya koydu. Ve görünüşü güzel, yenmesi iyi olan her ağacı ve bahçenin ortasında yaşam ağacını, ayrıca iyiliği, kötülüğü bilme ağacını yerden bitirdi. Bahçeyi sulamak için Aden'den bir ırmak çıktı. Bölündü, dört kol oldu. Birincisinin adı Gihon'dur. (...) Üçüncü ırmağın adı Dicle'dir. (...) Dördüncü ırmağın adı Fırat'tır. (...) Ve Efendi Tanrı Âdem'e buyurup şöyle dedi: 'Bahçenin her ağacından istediğin gibi ye. Ama iyiliği ve kötülüğü bilme ağacını yemeyeceksin. Çünkü ondan yediğin gün, mutlaka ölürsün. (...) Âdem'le karısı ikisi de çıplaktılar, ama (bilmedikleri için) utanç duymuyorlardı. Ve Efendi Tanrı'nın yaptığı bütün kır hayvanlarının en hilecisi olan, yılandı. Kadına (Havva'ya) gidip şöyle dedi: 'Gerçekten Tanrı, bahçenin hiçbir ağacından yemeyeceksiniz dedi mi?' Kadın yılana karşılık verdi: 'Bahçenin ağaçlarının meyvelerinden yiyebiliriz. Ama bahçenin ortasında bulunan ağacın meyvesi hakkında, Tanrı ondan yemeyin ve ona dokunmayın ki ölmeyesiniz, dedi.' Yılan kadına şöyle konuştu: 'Hiç ölmezsiniz. Tanrı bilir ki ondan yediğiniz gün gözleriniz açılacak. Ve iyiyi kötüyü bilerek Tanrı gibi (ölümsüz) olacaksınız.' Kadın, ağacın yemek için iyi ve görünüşünün de güzel olduğunu gördü. (...) Onun meyvesinden alıp yedi. Ve kocasına da verdi, o da (Âdem de) yedi. İkisinin de gözleri açıldı. Kendilerinin çıplak olduklarını bildiler. Ve incir yaprakları dikip kendilerine önlük yaptılar. (...) Ve Efendi Tanrı Âdem'e: 'Çıplak olduğunu sana kim bildirdi? Sana yememeni buyurduğum ağaçtan yedin mi yoksa?' dedi. Âdem karşılık verdi: 'Yanıma verdiğin kadın o ağaçtan bana verdi ve yedim!' Efendi Tanrı kadına sordu: '-Bu yaptığın nedir?' Kadın (Havva) karşılık verdi: 'Yılan beni aldattı ve yedim.' Efendi Tanrı (bu kez) yılana seslendi: 'Bunu yaptığın için bütün sığırlardan, bütün kır hayvanlarından daha lanetlisin. Karnın

üzerinde yürüyeceksin. Ömrünün bütün günlerinde toprak yiyeceksin. Ve seninle kadın arasına, senden türeyenlerle ondan türeyenler arasına düşmanlık koyacağım. (...) Kadına da şöyle dedi: 'Sıkıntılarını, gebeliğini çok ağırlaştıracağım. Ağrı-acıyla çocuk doğuracaksın. İsteğin kocana olacak, o da sana egemen bulunacaktır.' Âdem'e şunları söyledi: 'Karının sözünü dinlediğin ve yememeni buyurduğumdan yediğin için toprak senin yüzünden lanetli oldu. Ömrünün bütün günlerinde sıkıntı çekerek ondan yiyeceksin. Toprağa dönünceye dek alnının teriyle ekmek yiyeceksin. Çünkü ondan alındın, topraksın ve toprağa döneceksin..." (Tevrat, Tekvin, 2: 8-11, 13, 14, 25; 3: 1-7, 12-9.)

Tevrat'taki söylencenin bu kesimi de, biraz Kur'an'a, çeşitli surelere, daha çok da hadislere, yer yer değişik biçimlerle de olsa serpiştirilmiş durumdadır.

Tevrat'taki "yılan", Kur'an ayetlerine "İblis-şeytan" olarak yansımış. Bununla birlikte Kur'an yorumcuları, "yılan"ı, "İblis"in kullandığı yolunda yorumlar yapmışlardır. (Bkz. tefsirler, örneğin bkz. Taberî, Camiu'l-Beyân, 1/87; Tefsiru'n-Nesefî, 1/43; F.Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebir, 3/15.) Havva'ya ve yılana ne tür ceza verildiğine ilişkin Tevrat'ta anlatılanları da Kur'an yorumlarında buluyoruz. (Bkz. Aynı kaynaklar.) Nedeni şu: Kur'an yorumcuları biliyorlardı ki, "maval"ın, eski çağ toplumlarından alınma aslı Tevrat'ta. Buraya başvurarak aldıklarıyla ya da aktaranlardan aktararak, ayetlere, hadislere serpiştirilmiş olan söylencenin boşluklarını doldurmaya çalışmışlardır. Yenilerini uydurmaktan çekinmeyerek... Maval içinde maval...

Voltaire, ünlü Felsefe Sözlüğü'nde "Yaratılış" söylencesinin "göklerin ve yerin (içindekilerle birlikte)" yaratılmasına ilişkin kesimi için oldukça uzunca yazar. Bir yerde de şöyle der: Eski olduğu kadar da yanlış olan bu düşünceye, gökyüzünün dünya için yaratılmış olduğu düşüncesine, bilgisiz halk arasında her zaman değer verilmiştir. Bu ('Tanrı gökleri ve Yer'i yarattı' denmesi), Tanrı'nın bütün dağları bir de kum tanesini yarattığını söylemeye benzer. Çok iyi gemici olan Fenikelilerin, iyi astronomları da vardı elbette. Ama eski önyargılar her şeye üstün tutuluyordu. Yahudilerin bütün bilgileri bu eski önyargılar olmuştur." (Voltaire, Felsefe Sözlüğü, çev. Lütfi Ay, İstanbul, 1977, 1/38.)

Yahudilerin Fenikelilerden -inanç alanında- çok şey aldıkları doğrudur. Ama bu toplum, başka toplum inançlarından da almıştır. Bunu, "Tevrat" bölümünde göreceğiz. Yani başka toplumlardan Tevrat'a, Tevrat'tan da Kur'an'a...

Ünlü düşünür, "Âdem" maddesine de şöyle başlar:

"Dini bütün Mme Bourignon, Âdem'in, yüce Eflatun'un ilk insanları gibi HÜNSA (hem erkeklik, hem de dişilik cinsel organı sahibi) olduğundan emindi. Tanrı ona bu büyük sırrı bildirmiş; ama ben aynı bildirilere erişmediğim için bundan hiç sözetmeyeceğim." (Bkz. Voltaire, aynı kitap, 1/10.) Yazar, "taklitçi" diye nitelediği yahudilerin "Âdem ve Havva" inancını da Hindistan'dan aldıkları görüşünden yana olduğunu belirtiyor. (Bkz. Aynı yapıt, aynı yer.) "Tevrat" bölümünde bu konu üzerinde de durulacak.

İşte Kur'an'a da yansıyan "maval"lardan ilkinin kimliği (ya da "ne idiği") böyle.

Belgeler

(١) باب ابتداء الخلق، وخلق آدم عليه السلام

٣٧ – (٢٧٨٩) حدثني سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ وَهَرُونُ بْنُ عَبْدِ اللهِ. قَالَا: حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ. قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ رَافِعٍ، مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِي فَقَالَ «خَلَقَ اللهُ، عَزَّ وَجَلَّ، التُّرْبَةَ يَوْمَ السَّبْتِ. وَخَلَقَ فِيهَا الْجِبَالَ يَوْمَ الْأَحَدِ. وَخَلَقَ الشَّجَرَ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ. وَخَلَقَ الْمَكْرُوهَ يَوْمَ الثُّلَاثَاءِ. وَخَلَقَ النُّورَ يَوْمَ الْأَرْبِعَاءِ[1]. وَبَثَّ فِيهَا الدَّوَابَّ يَوْمَ الْخَمِيسِ. وَخَلَقَ آدَمَ، عَلَيْهِ السَّلَامُ، بَعْدَ الْعَصْرِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ. فِي آخِرِ الْخَلْقِ. فِي آخِرِ سَاعَةٍ مِنْ سَاعَاتِ الْجُمُعَةِ. فِيمَا بَيْنَ الْعَصْرِ إِلَى اللَّيْلِ»

Bu hadiste, Tanrı'nın, haftanın hangi gününde neleri yarattığı açıklanıyor. (Bkz. Müslim, e's-Sahih, Hadis no: 2789)

وهـو ما روى ان الله تعالى لمـا قضى خلقه استلقى ووضع احدى رجليـه على الأخرى ثم قال، لا ينبغى لأحـد أن يفعل مثل هذا وأكـدوا ذلك بما روى عن كعب أنـه نهى الأشعث بن قيس أن يضع احدى رجليه على الأخرى (١) وقال انها جلسة الرب تعالى .

(١) ورد جزء الحديث الثانى وهو النهى عن وضع احدى الرجلين على الاخرى فى حالة الاستلقاء فى مسلم كتـاب اللباس حديث ٧٤ ، ٧٣ ــ واخرجه ابو داود فى كتـاب الادب باب فى الرجل يضع احدى رجليه على الاخرى ٢٦٧/٤ حديث رقم ٤٨٦٥ ، والترمذى فى كتـاب الادب باب (١٩) حـديث ٢٧٦٥ ٢٧٦٦ ، ٩٥/٥ ــ ٩٦ ، والامام احمد فى مسنده ٣٤٩/٣

1) Tanrı'nın, yaratıklarını yaratıp bitirince sırt üstü yattığı bir ayağını da öbür ayağı üstüne koyduğu, o nedenle kimsenin aynı duruşta bulunmasının doğru olmayacağını anlatılıyor. Ayrıca "Tanrı'ya özgü oturuş" sayıldığı için ayak ayak üstüne atıp oturmanın doğru olmayacağı anlatılıyor. Ayrıca "Tanrı'ya özgü oturuş" sayıldığı için ayak ayak üstüne atıp oturmanın da kimse için uygun düşmeyeceği bildiriliyor.
2) Aşağıdaki notta da hadisin yer aldığı öteki hadis kaynakları gösteriliyor. (Bkz. Müşkilu'l-Hadis, s.42)

٤٦٩٣ ــ حدثنـا مسدد ، أن يزيد بن زريع ويحيى بن سعيد حدثاهم ، قالا : حدثنا عوف ، قال : حدثنا قسامة بن زهير ، قال: حدثنا أبو موسى الأشعري ، قال : قال رسول الله ﷺ : إن الله خلق آدم من قبضة قبضها من جميع الأرض ، فجاء بنو آدم على قدر الأرض : جاء منهم الأحمر ، والأبيض ، والأسود ، وبين ذلك، والسهل ، والحزن ، والخبيث ، والطيب » .
زاد في حديث يحيى « وبين ذلك » والإخبار في حديث يزيد (٣).

Bu hadiste, Tanrı'nın, Adem'in toprağını, yeryüzünün değişik kesimlerinden avuç avuç topladığı, insanların renklerinin ve karakterlerinin de bu yüzden değişik olduğu anlatılıyor. (Bkz. Ebu Davud, Sünen, hadis no: 4693.) Bu anlayış öylesine yerleşmiştir ki, karakteri bozuk sayılan bir kimseye "Tineti bozuk" derler. "Tinet" çamur demektir.

(٣١) باب في منع الاستلقاء على الظهر، ووضع إحدى الرجلين على الأخرى

٧٢ – (...) حدثنا قتيبة حدثنا ليث ح وحدثنا ابن رمح أخبرنا الليث عن أبي الزبير عن جابر: أن رسول الله ﷺ نهى عن اشتمال الصماء، والاحتباء في ثوب واحد، وأن يرفع الرجل إحدى رجليه على الأخرى، وهو مستلق على ظهره.

Ve kişinin sırt üstü yatarken ayak ayak üstüne atması da yasaklanmıştır." (Müslim, e's-Sahih, hadis no. 2099)

٥١١ ـ (أكرموا عمتكم النخلة، فانها خلقت من فضلة طينة أبيكم آدم، وليس من الشجر شجرة أكرم على الله من شجرة ولدت تحتها مريم ابنة عمران، فأطعموا نساءكم الولد الرطب، فان لم يكن رطب فتمر)

رواه أبو نعيم والرامهرمزي في الامثال عن علي مرفوعا، وأخرجه أبو يعلى في مسنده عن ابن عباس، لكن بلفظ نزلت بدل ولدت، وبلفظ فانها خلقت من الطين الذي خلق منه آدم، وليس من الشجر يلقح غيرها، وأخرجه

١٢٢٣ ـ (خلقت النخلة من فضلة طينة آدم)

رواه ابن عساكر عن أبي سعيد الخدري قال سألنا رسول الله ﷺ بماذا خلقت النخلة؟ قال خلقت النخلة والرمان والعنب من فضلة طينة آدم، ومر حديث علي وابن عباس في «أكرموا عمتكم النخلة» وعند ابن أبي شيبة عن ابن المسيب قال لما خلق الله آدم فضل من طينته شيء فخلق منه الجراد

"Hâlânız olan hurma ağacına saygı gösterin. Çünkü bu ağaç, babanız Adem'in çamurundan arta kalanla yaratılmıştır..." (Aclûni, Keşfu'l-Hafa, hadis no: 511, 1223.)

Bu hadislere ve açıklamalara göre: Adem'in toprağından arta kalanla yaratıldığı için insanların "hâlâsı" sayılan hurma ağacından, Tanrı katında daha değerli bir ağaç yoktur. Yine bu alandaki hadisler ve açıklamalarına göre: Nar ve üzüm ağaçları da ayrıca çekirgeler de Âdem'in çamurundan arta kalanla yaratılmışlardır. Arapça yazılarda bunlar da var.

TEORİ
Mayıs 1990, Yıl:1, Sayı:5

İBRAHİM "PEYGAMBER" MAVALI

Babanız İbrahim'in milletinde. Daha önce size müslümanlar adını veren de o olmuştu..." (Hacc, ayet: 78)

Burada anlatılan:

—İbrahim, "müslümanların babası"dır.

—Müslümanlara "müslümanlar" adını koyan da İbrahim olmuştur.

Yahudiler:

—"İbrahim, bizim babamızdır."

Muhammed inanırları ("müslüman"lar):

—"Hayır, İbrahim bizim babamızdır."

İbrahim hangisinin babası?

Voltaire, İbrahim'in "birbirinden bu denli ayrı iki toplum"un yani "hem yahudilerin, hem müslümanların" birden "baba" sı olmasının kolay anlaşılır bir şey olmadığını yazar. (Bkz. Voltaire, Felsefe Sözlüğü, çev. Lütfi Ay, "Abraham" maddesi.)

İbrahim'in bu iki topluma da "baba" sayılması, bu toplumları (yahudileri, Arapları) birbirlerine ısındıramamış; "düşman" olmaktan bile uzaklaştıramamış. Neden ki, temeli olmayan bir "babalık"tır bu. Tıpkı, söylenceden alınıp Tevrat'a, sonra da İncil'e ve Kur'an'a geçirilmiş olan Âdem'in "insanlığa baba" yapılmasının hiçbir yararı olmaması gibi. Bilimsel temeli olmadığı artık bilinen bu "baba"lığın, toplumların birbirlerine olan düşmanlıklarını önleyememesi gibi.

Kur'an'ın Tevrat'tan aktarılma "Tanrı"sı tarihleri karıştırıyormu?

"Kur'an"ın kaynakları üstüne kitap yazmış olan Clair Disdull'a göre bu soruya "evet" demek gerekiyor:

Disdull, yahudilerin, Tevrat yorumlarını içeren "Midraş"ını, "Midraş Rabbi" kesimini ele alıyor. İbrahim'in Nemrud'un buyruğuyla "ateşe atılması" mavalına ilişkin "Midraş"ta anlatılanlarla, Kur'an'da, "tefsir"lerde ve öteki din kitaplarında anlatılanları karşılaştırıyor. Kur'an ve yorumlarındakilerin kaynağını belirliyor, kaynağın, yahudi "Midraş"ı olduğunu görüyor, gösteriyor. Ardından, İbrahim'le Nemrud'un Tevrat'ta anlatılanlara göre ayrı ayrı yüzyıllarda yaşamış olduklarını anımsatıyor. Böylece "Midraş"ta, Tevrat ayetini yorumlayan yahudi din adamının yanlışının Kur'an'a geçirildiğini ve bu yanlışa dayalı öykünün, "Midraş"ta nasıl anlatılıyorsa, tüm ayrıntılarıyla müslüman din kitaplarına da aktarılmış olduğunu ortaya koyuyor. Özetle
şunları yazıp dile getiriyor:

İbrahim-Nemrud mavalına ilişkin yanlış, "farkında olmadan" mı Kur'an'a geçirilmiş?

—" İbrahim'in ateşten kurtarılması hikayesinin esası, bir eski yahudi yorumcusunun yaptığı bilgisizce bir yanlışlıktır. Bu da, Cunatan'ın Babilon'u bilmediğinden, orada bir kentin adı olan UR sözcüğünü, Ârâmî dilinde ATEŞ demek olan OR anlamına alarak, (Tevrat'ın) Tekvin kitabının 11. babının 28. fıkrası üzerine yazdığı yorumda: 'Nemrud putlara tapmadığından İbrahim'i ateş ocağına attığı zaman, ateşin ona zarar vermesine izin verilmedi' diye yazmasından ibarettir. Gerçekte, bu öykünün aslı yoktur. Cunatan'ın böyle bir yanlışlık yapmış olmasına şaşılmaz. Asıl şaşılası olan, Tanrı'dan vahiy aldığı savında olan bir kimsenin (Muhammed'in), yanlışlığa dayalı böyle bir masalı doğru sayıp, Cebrail aracılığıyla doğrudan Tanrı'dan aldığını ileri sürdüğü kitabının (Kur'an'ın) çeşitli yerlerine sokması ve kendisine bağlı olanlara, buna inanmalarını öğütlemesidir..." (Bkz. İsmail

Fenni Ertuğrul, Hakikat Nurları, İstanbul, 1949, s. 113-114,)

—"Muhammed, bu hikayeyi okumayıp, ancak kimi yahudilerden işitmiştir. Midraş Rabbi'deki öyküyü aktarmaktaki amacımız, Muhammed'in bu öyküyü bu kitaptan aldığını kanıtlamak değildir. Öykünün, eskiden beri yahudiler arasında aktarılagelmekte olduğunu ve Arapların bu masala ilişkin bilgileri, bu kitapta yazılı olandan ya da buna benzeyen şekillerden aldıklarını göstermektir. (...)

"...Böyle masallara cahil yahudiler inanırlar. Çünkü bunlar, geleneksel denmeye (bile) layık olmayan, hiçbir dayanağa dayanmayan şeylerdir. Yahudilerin (geleneklerine göre) İbrahim zamanına ait olarak güvenilir sayılan biricik geleneksel kaynakları(Tevrat'ın başındaki) beş kitaptır. Bu çocukça masalınsa bu kitaplarda bulunmadığını söylemeye bile gerek yok. Tersine, Tekvin kitabından anlaşıldığına göre, Nemrud'un, İbrahim'in zamanından birçok yüzyıllar önce yaşadığı açıkseçiktir. Gerçi Kur'an'da Nemrud adı geçmiyor. Ama bu ad, Midraş Rabbi'deki yahudi öyküsünde olduğu gibi, hem müslümanların geleneksel aktarmalarında, hem de Kur'an tefsirlerinde, İbrahim'in ateşe atıldığına ilişkin kesimde görülür. Buradaki tarih yanlışlığı, Büyük İskender'le Türk padişahı Osman (Gazi) arasında ne kadar süre geçtiğini ve böyle bir olayın Osman'ın başından hiçbir zaman geçmediğini bilmeyen bir kimsenin: "Büyük İskender, Osman'ı ateşe attı." demesi kadar büyüktür." (Bkz. İsmail Fenni Ertuğrul, aynı kitap, s. 113. Alıntı Türkçeleştirilmiştir. T.D.)

Clair Disdull'un bu belirlemesini "cevap" vermek için "reddiyye" niteliğindeki kitabına alan, ülkemizdeki "İslamcı hareket"in 20. yüzyıldaki gelişmelerinde rol almış önde gelenlerden sayılan (bkz. İsmail Kara, Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi, İstanbul, 1987, II/139-183.) İsmail Fenni Ertuğrul (1855-1946), zorlana zorlana cevap(!) veriyor. Salt "cevap veriyor" olmak için.

İsmail Fenni Ertuğrul'un bu konudaki "cevap"ları, şöyle özetlenebilir:

—"Kur'an'da, Nemrud adı geçmiyor. Öyleyse, Clair Disdull'un 'Kur'an'da geçmemiş olan Nemrud'dan dolayı, Kur'an-ı Kerim'i tarih yanlışına düşmüş olmakla suçlamaya hakkı yoktur." (Bkz. İ.F. Ertuğrul, aynı kitap, s. 114, 115.)

Bu "cevap" doyurucu değildir. Çünkü: Kur'an'da kimi ayetlerde,

"İbrahim'le birlikte Nemrud'dan söz ediliyor" olduğunda, Kur'an yorumcularının ve müslüman yazarların hemen hemen görüş birliği vardır.

Örneğin Bakara suresi'nin 258. ayetinde, İbrahim'in, bir "kâfir hükümdar"la tartıştığı ve onu susturduğu anlatılıyor.

Bu "kâfir hükümdar" kimdir?

Kur'an yorumcuları, hemen tümüyle, bu soruya verilmesi gereken karşılığın şu olması gerektiğini belirtirler:

—"Nemrud (Nümrûd, Numruz.)" (Bkz. Tefsirler, örneğin: Taberî, Camiu'l-Beyân, 16-18; F. Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebîr, 7/21 ve öt.; Kurtubî, 2/1091-1094; Tefsiru'l-Merâğî, Mısır, 1974, 3/21; Ebu Hayân, Bahru'l-Muhît, Riyad, 2/286 ve öt.; Celâleyn, 1/40; Tefsiru'n-Nesefî, 1/30; Muhammed Ali Sâbûnî, Safvetu't-Tefâsîr, 1/165; Elmalı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, 1960, 2/877 ve öt.)

Bu ayet nedeniyle de, Nemrud'un, İbrahim'i ateşe attırmasından söz ediliyor. (Bkz. Aynı kaynaklar.)

Enbiya suresi, ayet: 66-70 Diyanet çevirisinden:

—"İbrahim: 'O halde Allah'ı bırakıp da size hiçbir fayda ve zarar vermeyecek olan putlara ne diye taparsınız? Size de Allah'ı bırakıp taptıklarınıza da yazıklar olsun! Akletmiyor musunuz?' dedi. Onlar: 'Bir şey yapacaksanız şunu yakın da tanrılarınıza yardım edin' dediler. Biz: 'Ey ateş! İbrahim'e karşı serin ve zararsız ol!' dedik. Ona düzen kurmak istediler. Fakat biz, onları hüsrana uğrattık."

İbrahim'i göstererek: 'Şunu yakın!' dediği bildirilen kişi kimdi?

Buna da tefsirler:

— "Nemrud'du." diye karşılık veriyorlar. Ve öyküyü ayrıntılarıyla anlatıyorlar. (Bkz. Bu ayetlerle ilgili tefsirler, örneğin F. Râzî, 22/187; Zemahşeri, Tefsiru'l-Keşşaf, Kahire, 3/66; Taberî, 17/32; Kâzî Beyzâvî, 2/86; Tefsiru'n-Nesefî, 3/83 ve öt. Bununla birlikte aynı kaynaklar, burada: 'yakın!' diyenin o toplumdan başka biri ya da birileri olabileceğini de belirtiyor.)

Buradaki ayetlerde, İbrahim'i Nemrud'un ateşe attırdığına ve Tanrı'nın da kurtardığına ilişkin öyküyü olanca ayrıntılarıyla alıp aktaranlardan biri de, Clair Disdull'un yahudi kaynaklarıyla karşılıştırmak için ele alıp üzerinde durduğu "Araisu'l-Mecâlis (Kısasu'l-Enbiya)" adlı kaynak kitaptır. (Mısır, Matbaa Atıf, s.43-46.)

Demek ki Clair Disdull, Kur'an ayetlerinde, "İbrahim'in ateşe atıldığı ve Tanrı tarafından kurtarıldığı" anlatılırken "İbrahim-Nemrud" masalına değinildiğini, bunu müslüman yorumcuların da ortaya koyduğunu yazmakla bir gerçeği dile getirmiş oluyor. İsmail Fenni Ertuğrul kabul etmese de gerçek bu. Kısacası: Eğer İbrahim'le Nemrud ayrı ayrı yüzyıllarda yaşamışlarsa -ki tek kaynak olan Tevrat'a göre öyle- Kur'an'ın "Tanrı"sı "İbrahim-Nemrud" masalını doğru sayar nitelikte aktarmakla, alıntı yaptığı Tevrat yorumcusunun düştüğü tarih yanlışına düşmüş oluyor.

Şimdi Urfa'daki "Halilu'r-Rahman Camii"ni ve "balıklı iki havuz"u düşünün. Ve buralarda piyasaya sürülegelen inancı, yutturmacayı. Herkes: "Nemrud'un, İbrahim Peygamber'i ateşe attırdığına ve mucize olarak ateşin İbrahim'i yakmadığına" inanıyor değil mi? Peki bu bir yalansa, bu yalana yüzyıllar boyu halkı inandırmış olmanın sorumlusu İslam ve en başta onun "kutsal kitabı (Kur'an)" değilse nedir ya da kimdir?

Konuya ilişkin temel "tefsir"lere baktığımız zaman bir başka düşündürücü nokta daha görürüz: İslam'ın, bir toplumu bir toplüma düşman ediyor oluşu:

Nemrud "Kürt"müş ve Kürtler İbrahim "Peygamber"i ateşe atmış!

İslam'ın en temel "tefsir"lerinde ileri sürülen bu.

Ünlü Keşşaf (Arapça) tefsirinde İbrahim'i ateşe atanın kim olduğundan ve "Nemrud"dan söz edilirken:

— "Reculun min a'râbi'l-acem. Yurîdu'l-ekrâde." deniyor. Anlamı şu:

— "İran köylülerinden bir adam. Kürtleri anlatmak istiyor." (Bkz. Zemahşeri, Keşşaf, Kahire, 3/66.)

Râzî'de de benzer açıklama:

— "Reculun mine'l-kürdi min a'rabi'Faris." Yani: "İran köylü kesiminden bir adam, bir kürt. "(Bkz. F. Râzî, 22/187.) Tefsirlerin tümüne yakın bir bölümünde bu açıklama yer alıyor. Bunun korkunçluğunu düşünebiliyor musunuz? Bir kesim toplum, bir kesim topluma, "İbra-

him Peygamberi ateşe atan bunlardır, bunların atalarıdır." denerek düşman yapılıyor.

Biz yine konumuza gelelim:

İsmail Fenni Ertuğrul, Disdull'a cevap verirken bir de şöyle diyor:

— "Hazreti İbrahim'in kıssası Tevrat'ta yoktur diye, 'Muhammed bu aslı esası olmayan masalı Kur'an'a ithal etti' demeye ve buna şaşmaya ne hakla cü'ret etmiştir?" (Bkz. İ.Ertuğrul, Hakikat Nurları, s.115.)

Bunun da bir "cevap" değeri olmadığı açık. Üslubu bile, müslüman inanırlar kitlesine bir "kahraman" olarak görünme çabasını ortaya koyar nitelikte.

İ.F. Ertuğrul bir yandan, "yahudi kaynakları"na müslümanların başvurduklarını, alacaklarını alıp kitaplarına aktardıklarını "kabul" ediyor; ama bunu "saflık"larına, iyi niyetlerine bağlıyor. (Bkz. Aynı kitap, s.114.) Bir yandan da, bunun tam tersini ileri sürmekten çekinmeyip, yahudi kaynaklarından alınmadığını savunabiliyor. "Arais ve Kısâs-ı Enbiya"da (oysa "Araisu'l-Mecâlis"le Kısasu'l-Enbiya" aynı kitaptır.) görülen "fıkralar"ın "Yahudilerden alınmayıp Ka'be'yi tamir eden İbrahim Peygamber'den kalma olduğu"nu ileri sürüyor. (Bkz. Aynı kitap, s.115.) Yani bir sayfada bir görüş, öbür sayfada tersi savunuluyor. Bu da, İ.F.Ertuğrul'un "cevap"ta ne denli zorlandığını açığa vuran bir ilginçlik. Daha neler var.

Ve ardından şöyle diyor:

— "Çünkü Arapların, yahudilerin ne Midraş adındaki kitabını, ne de Cunatan'ın tefsirini okumaları şöyle dursun, bunların adlarını bile işitmemiş olduklarından eminiz." (Bkz. Aynı kitap, aynı yer.)

"Eminiz" diyor, ama gerçek bunun tersini kanıtlamakta. Biz de bunu biliyoruz. Hem de elimizdeki kanıtlarla ve kesin olarak. Biliyoruz ki Muhammed'in döneminde de yahudilerin kitapları, Araplarca biliniyordu. Kimi, ilgililerince çok iyi biliniyordu.Kiminin bilgisiyse "kulaktan dolma" niteliğindeydi.

Şimdi bir ilahiyatçının kitabındaki bilgilerden sunalım:

"Cahiliyye devrinde yazılmış şiirlerden anlaşıldığına göre, İslam öncesi Arapları, yarımadanın çeşitli bölgelerinde kurulmuş olan Fırat ve Dicle nehirlerinden başlayarak Suriye, Filistin ve Mısır ile güneye, iç bölgelere ve hatta çöle kadar uzanan bölgede- MANAS-

TIRLARDAKİ HAYATI BİLİYORLARDI. (Bkz. Doç. Dr. Yaşar Kutluay, AÜ İlahiyat Fak. Yay., Ankara, 1965, s. 7.) "Halen Amerika'da bir kütüphanede bir yazma eser vardır ki, İbrani harfler ile Arapça yazılmıştır. Eseri yayımlayan 'bilgin', el yazısının, '12. yy'a ait olduğunu' ve Karai mezhebi (yahudi mezhebi) aleyhtarı bazı yazmalar arasında ele geçirildiğini belirttikten sonra, 'bunda Peygamber Muhammed'in YAHUDİ ARKADAŞLARININ BİR LİSTESİ ile onlar tarafından yazılmış bazı ayetleri ihtiva etmektedir' der. Bu 'arkadaşlar (ashab)', yazdıkları ayetleri öyle seçmişlerdir ki her birinin baş harfi İbrani harflerine çevrildiği zaman, 'İsrail hakîmleri (bilgeleri) SAHTE PEYGAMBER'e böyle yaptılar' anlamında bir cümle ortaya çıkmaktadır..." (Bkz. Kutluay, aynı kitap, s. 14.)

Bir başka ilahiyatçının, Diyanet İşleri eski başkanlarından Prof. Dr. Süleyman Ateş'in kitabından:

İslami öncesi şairlerinden ve ünlü "yedi askı"dan (el Muallakatu's-Seb'a) birinin sahibi olan Züheyr İbn Ebi Sülma'nın bir şiirine (bu şiiri, Züheyr'in el Muallaka'sında görmek için bkz. Zevzeni, Şerhu'l-Muallakati's-Seb', Beyrut, s. 81.) yer veriliyor. Şiirin anlamı (Ateş'in çevirisiyle) şöyledir:

"Göğüslerinizde (kalplerinizde) olanı Allah'tan gizlemeye çalışmayın. Ne kadar gizlense Allah onu bilir. Yaptığınız şeyin cezası ertelenir, bir kitaba konulur, hemen intikamı alınır." (Dr. Toshihiko Izutsu, Kur'an'da Allah ve İnsan çev. Süleyman Ateş, Ankara, 1975, A.Ü. İlahiyat Fak. Yay., s. 84.)

Ve sonra şu bilgi aktarılıyor:

"Charles Lyall'in uzun zaman gösterdiği gibi Züheyr'in bu şiirde hitabettiği kabileler, hristiyan ve yahudi dini fikirlerini bilen bir halkın arasında yaşıyorlardı. Batıda ve kuzeyde Yesrib, Hayber ve Teymâ vardı ki BURALAR, YAHUDİ MERKEZLERİ'ydi. " (Izutsu, aynı çeviri, s. 85.)

İslam öncesinde arapların, yahudi ve hristiyan merkezleriyle içli dışlı olduklarını, gerek Yahudilik'ten, gerek Hristiyanlık'tan çok şey öğrendiklerini ortaya koyan kanıtlar arasında sayılabilecek çok sayıda şiir vardır. (Bunlardan birçok örnek görmek için bkz. Hasen e's-Sendûbî, Şerhu Divani İmrii'l-Kays, Kahire, Matbaatu'l-İstikâme, s. 81, 91, 113, 115, 120, 136, 151, 160, 161, 163, 169, 178—179, 183,

188-191, 193-194, 201, 204-206, 208, 210, 212-215; Sandusî, Ahbâru'l-Merakıse ve eş'âruhum, s. 266, 269, 270, 301-304, 385-386, 395-397, 405.) İlgili bölümlerde, yeri geldiğinde bu şiirler sunulacaktır. O zaman, İslam öncesi şiirlerden birçoklarının, kimi zaman aynı Arapça kalıplar içinde Kur'an'a nasıl geçirilmiş olduğu da görülecektir.

Yine "İbrahim-Nemrud masalı"na dönelim. Bu masala benzer bir başka masalı, Tevrat'ın ilk beş kitabında değilse bile, başka bölümünde bulabiliyoruz.

Bir başka insan-ateş masalı

Bâbil. Arapların "Buhtunnasır (Buhtunnassar)" dedikleri Kral Nebukadnetsar (ya da Nebukadnassar ya da Nebukad-Nassar, Nubu-haznassar) dönemi. Bu kıral bir "altın heykel" yaptırmıştır. Babil'de, Dura ovasında. Açılışı için, ileri gelenleri çağırır. Toplanan, ileri gelen devlet yetkilileri, yüksek dereceli memurları arasında MÜFTÜLER, FAKİHLER de vardır. (Bkz. Tevrat, Danyal, 3:1-2.) Kral, herkesin altın heykele tapmasını istediğine ilişkin buyruğunu duyurur. "Kim heykel önünde yere kapanıp tapınmada bulunmazsa, ateşi alevli bir fırının içine atılacaktır". Herkes buyruğun gereğini yerine getirir. Ne var ki, kimi "yahudiler", buyruğun gereğine uymamışlardır: Şadrâk, Mesâk ve Abdu Negu (Abed nego). (Bkz. Danyal, 3: 5-12.)

Bundan sonrası Tevrat'ta şöyle anlatıyor:

"(13) *O zaman Şadraki Meşakı ve Abed-negoyu getirsinler diye Nebukadnetsar öfke ve kızgınlıkla emretti. O zaman bu adamları kralın önüne getirdiler.*

(14) *Nebukadnetsarsöyliyip onlara dedi: ey Şadrak. Meşak ve Abed-nego, bilerek mi ilâhıma kulluk etmiyorsunuz, ve dikmiş olduğum altın heykele tapınmıyorsunuz?* (15) *Şimdi, boru zurna çenk, ud, rebab, gayda ve her çeşit musiki âletleri sesini işitince, yere kapanmağa ve yapmış olduğum heykele tapınmağa hazırsanız, âlâ; ve eğer tapınmazsanız, hemen o saat ateşi alevli fırının içine atılacaksınız; ve benim elimden sizi kurtaracak ilâh kimdir?* (16) *Şadrak. Meşak, ve Abed-nego cevap verip kırala dediler: Ey Nebukadnetsar, bunun üzerine sana cevap vermek bize gerek değil.*(17) *Öyle olursa kendisine*

kulluk ettiğimiz Allahımız ateşi alevli fırından bizi kurtarabilir: ve senin elinden bizi kurtaracaktır, ey kıral.(18) Olmazsa bile, malûmun olsun ki, ey kıral, senin ilâhlarına kulluk etmeyiz, ve dikmiş olduğun altın heykele tapmayız.

(19) O zaman Nebukadnetsar kızgınlıkla doldu ve Şadraka, Mesaka, ve Abed-negoya karşı yüzünün şekli değişti; bunun üzerine cevap verdi, ve fırını kızdırılması âdet olandan yedi kat daha kızdırsınlar diye emretti.(20) Ve Şadrakı, Meşakı, Abed-negoyu bağlasınlar, ve onları ateşi alevli fırına atsınlar diye, ordusundaki bazı zorlu yiğitlere emretti. (21) O zaman bu adamlar, şalvarları, sarıkları, ve kaftanlar, ve diğer esvapları üzerlerinde olarak bağlandılar ve ateşi alevli fırının içine atıldılar. (22) Bunun üzerine, kıralın emri sıkı, ve fırın pek çok kızgın olduğu için, Şadrakı, Meşakı ve Abed-negoyu alıp götüren adamları ateşin alevi öldürdü. (23) Ve bu üç adam, Şadrak, Meşak ve Abed-nego, bağlı olarak ateşi alevli fırının içine düştüler.

(24) O zaman kıral Nebukadnetsar şaştı, ve tez ayağa kalktı; öğütçülerine söyliyip dedi: Biz ateşin içine bağlı üç kişi atmadık mı? Kırala cevap verip dediler: Gerçek, ey kıral. (25) Cevap verip dedi: İşte, ben çözülmüş dört kişi görüyorum, ateşin içinde yürümekteler, ve kendilerine bir zarar olmamış; dördüncüsünün görünüşü de bir ilâh oğluna benziyor. (26) O zaman Nebukadnetsar ateşi alevli fırının kapısına yaklaştı; söyliyip dedi: Ey Yüce Allahın kulları, Şadrak, Meşak, ve Abed-nego, dışarı çıkın ve buraya gelin. O zaman Şadrak, Meşak, ve Abed-nego ateşin içinden çıktılar. (27) Ve satraplar, kaymakamlar, ve valiler, ve kıralın öğütçüleri bir araya toplanmış olarak bu adamları gördüler; bedenleri üzerinde ateşin kudreti yoktu, ve başlarının saçı yanmamış ve şalvarlarının hali değişmemiş, ateşin kokusu da onlara sinmemişti.

(28) Nebukadnetsar söyliyip dedi: Şadrakın, Meşakın, ve Abed-negonun Allahı mubarek olsun, o ki meleğini gönderdi, ve kendisine güvenen kullarını kurtardı, ve onlar kıralın sözünden öte geçtiler, ve kendilerinin Allahından başka bir ilâha kulluk etmesinler, ve tapınmasınlar diye bedenlerini verdiler. (29) Ve ben ferman ediyorum ki, Şadrakın, Meşakın, ve Abed-negonun Allahına karşı yolsuz söz söyleyen her kavm, millet, ve dil parçalanacak, ve evleri gübrelik edilecektir; çünkü böyle kurtarabilen başka bir ilâh yoktur. (30) O zaman kıral Babil vilâyetinde Şadrakın, Meşakın, ve Abed-negonun mertebelerini yükseltti." (Bkz. Tevrat, Danyal, 3:13—30.)

Kur'an ve Kur'an yorumlarındaki "İbrahim-Nemrud" masalının kaynağı burası da olabilir mi? Bu da bir olasılık. Muhammed ya da

öğreticileri, bu masalı alırlarken çeşitli yahudi kaynaklarından, kulaktan dolma bilgilerden, Tevrat'tan, Tevrat'ın bu bölümünden, Tevrat yorumlarından ("Midraş"tan) biraz biraz alıp bir karma da yapmış olabilirler. Sonradan gelenler de, aynı kaynaklara yeniden başvurup alıntıları biraz daha genişletmişlerdir diye düşünülebilir. Ve bu olasılık daha güçlü.

Ne olursa olsun; kesin olan şu: Bu masalın gerçekle bir ilintisi yok.

Kur'an'a göre İbrahim nasıl bir adamdı?

—"Örnek alınacak bir kimse."

Kur'an'ın "Tanrı"sı, müslümanlara seslenerek şöyle diyor:

— İbrahim ve onunla beraber olanlarda, sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır..." (Bkz. Mümtahine, ayet: 4.)

Oysa anlatılanlara bakıldığında İbrahim'de neler buluyoruz:

İbrahim, tüyler ürpertici ve insanlık dışı işler yapan biri olarak sunuluyor:

Bir adam düşünün: "Karı"sının "câriye"siyle yatıyor. Bir çocuğu bundan. Kıskanç "karı"sının isteğine uyarak, hiçbir suçu olmayan "cariye"yi çocuğuyla birlikte alıp götürüyor; Kur'an'daki (bkz. İbrahim, ayet: 37) deyimiyle "ekin-bitki bulunmayan (ğayri zi zer'in. Diyanet çevirisinde: çorak.) bir yere, yavrusuyla yapayalnız bırakıyor.

Bu adamın davranışı nasıl bulunur?

Kuşkusuz: "insanlık dışı"

İlgili ayete, ilgili hadisle birlikte bakıldığı zaman görülür ki bu insan: "İbrahim Peygamber"dir. "Karı"sı: Sâre. "Cariye"si: Hâcer. Çocuğu da: İsmail'dir.

"Tanrı'dan gelen buyruk" üzerine bu yapılmış. Yani öyle anlatılıyor. O zaman da, bu acımasızlığı, "insanlık dışı" durumu yaptıran "Tanrı"dır. İşte "kutsal kitab"ın "Tanrı"sıyla, bir "ulu peygamber"i böyle sunuluyor.

İlgili "ayet"in, Diyanet çevirisindeki anlamı şöyle:

— "Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini, namaz kılabilmeleri için, Senin kutsal evinin yanında, ÇORAK bir vadiye yerleştirdim. İnsanların gönüllerini onlara meylettir. Şükretmeleri için onları ürünlerle rızıklandır."(dedi İbrahim.) (İbrahim suresi, ayet: 37.)

İlgili "hadis", Buhari'nin "e's-Sahih"inin de içinde bulunduğu, İslam dünyasınca en güvenilir hadis kitaplarında da yer alır. Bu hadisi, Diyanet yayınlarından "Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrîd-i Sarih Tercemesi" adlı kitapta görelim: 1381 no. lu hadis. "Türkçesi", hem eski bir dilledir, hem de yorumlarla karışıktır. Yine de anlaşılabilir. Bir bölümü aynen şöyle:

İbn Abbas radiyallahü anhümâdan şöyle rivayet olunmuştur. Kadınların uzun etekli libas kullanmaları İsmailin anası (Hâcer) tarafından konulmuş bir âdettir. Hâcer, (kıskanç ortağı) Sareden izini gizlemek için uzun eteklik giymişti. İbrahim Hâcerle evlenip İsmail doğduktan sonra emzirmekte olduğu oğlile beraber (Sare'nin taarzundan korumak için Şamdan çıkıp Mekkeye) geldi. Nihayet Hâcerle İsmaili Mescidi Haramın (bugün bulunduğu) yerin, ve Mescidin yüksek bir mahallindeki zemzem kuyusunun yukarısında büyük bir ağaçın yanına bıraktı. O tarihte Mekkede hiçbir kimse yoktu. Hattâ içecek su da yoktu. İşte İbrahim bu ana ve oğulu buraya bıraktı. Yanlarına içi hurma dolu (meşin) bir dağarcık, içi su dolu bir kırba bıraktı. Sonra İbrahim kendi (Şama) gitmek üzere döndü. İsmailin anası Hâcer de peşi sıra onu takip etti de:

— Ey İbrahim bizi bu vâdide bırakıp da nereye gidiyorsun? Öyle bir vâdi ki ne görüp görüşecek var, ne başka bir hayat eseri var. (Vahşet âbâd yer) dedi. Hâcer bu sözlerini tekrar ettise de İbrahim ona dönüp bakmadı. Nihayet Hâcer ona:

— (Bizi burada bırakmağı) Allah mı sana emretti? diye sordu. İbrahim:

— Evet, Allah emretti! diye cevap verdi. Bunun üzerine Hâcer:

— Öyle ise (Allah bize yetişir), O bizi korur, bırakmaz! dedi. Sonra (Kâbenin yerine) döndü. İbrahim de ayrılıp gitti. Tâ Mekkenin üstündeki "seniye" mevkiinde görülmiyecek bir yerde bulununca yüzünü Kâbeye döndürdü. Sonra ellerini kaldırarak şu kelimelerle duâ etti de:

— Tanrım! Zürriyetimden bir kısmını (İsmail ile onun soyunu) ekin bitmez bir vâdide senin taarruz haram olan beytinin yanında iskân ettim. Nâstan bir kısım kimselerin (namaz kılmaz için) zürriyetimin bulunduğu bu yere

doğru meylettirip heveslendir! Ve onları her nevi meyvalardan mezruk et!. Gerektir ki sana şükredeler! dedi.

Artık İsmailin anası, oğlu İsmail'i emziriyor ve (kendisi) kırbadaki sudan içiyordu. Nihayet kırbadaki su bitince hem Hâcer, hem de çocuğu susadı. Hâcer çocuğun susuzluktan toprak üstünde sızlanarak yuvarlandığına bakmaya başladı. Fakat çocuğun bu elîm haline bakmaktan fenalaşarak onun yanından kalkıp biraz öteye gitti. Ve o mıntıkada Kâbeye en yakın dağ olarak Safa tepesini buldu. Ve bunun üstüne çıktı. Sonra vâdiye karşı durup bir kimse görebilir miyim? diye bakmağa başladı. Fakat hiçbir kimse göremiyordu. Bu defa Safa tepesinden indi. Vâdiye varınca (ayağına dokunmamak için) entarisinin eteğini topladı. Sonra müşkül bir işle karşılaşan bir insan azmile koştu. Nihayet vâdiyi geçti. Sonra Merve mevkiine geldi. Orada da biraz durdu. Ve bir kimse görebilir miyim? diye baktı. Fakat hiçbir kimse göremedi. Hâcer bu suretle (Safa ile Merve arasında) yedi defa gitti, geldi. Nebî sallâllahü aleyhi ve sellem: Bunun için nâs (hacılar) Safa ile Merve arasında sa'y ederler, buyurmuştur. Son defa Merve üzerine çıktığında bir ses işitti. Ve kendisi nefsine hitab ederek: Sus, iyice dinle! dedi. Sonra dikkatle dinledi. Bu sesi evvelki gibi bir daha işitti. Bunun üzerine Hâcer: ey ses sahibi sesini duyurdun!. Eğer sen bize yardım etmek kudretine malik isen bize yardım et! dedi. Ve böyle der demez hemen Zemzem kuyusunun yerinde bir melek (Cibril) göründü. O Melek ayağının topuğile, yahud kanad ile yeri kazıyordu. Nihayet su göründü. (Su başka tarafa akmasın diye) Hâcer hemen suyu büyedi. Havuz gibi yaptı. Hâcer hem elile öyle yapıyordu. Bir taraftandan da kırbasını doldurmağa devam ediyordu. Su ise avuç avuç alındıktan sonra yerinde kaynıyordu."

Görüldüğü gibi, bugünün uygar insanlığınca kesinlikle kınanacak türden bir insanlık dışı ve acımasızlık yanında bir sürü de ilkel, boş inanç sergileniyor.

Burada acımasızlığı yaptıran güç olarak "Tanrı" gösteriliyor. Demek ki İslam'daki anlayışına göre "Tanrı" insanlara bu tür acımasızlığı da yaptırabilir. Bir başka deyişle, insan, "Tanrı için", böyle acımasızlık gösterebilir.

Suçsuz bir anne, atıldığı ıssız bir yerde, susuzluktan ölmek üzere olan, "toprak üzerinde sızlanarak yuvarlanan" çocuğuna SU bulmak için oradan oraya, o tepeden bu tepeye koşuyor. Nice kez koşup debelendikten sonra Efendi Tanrı (Rabb), meleğini, "Cebrail"i gönderiyor.

Melek ne yapmış?

"Ayağının topuğu"yla ya da "kanadı"yla "yeri kazımış" Ve de su çıkarmış! Kadıncağıza ve çocuğuna verilen onca işkenceden sonra!

Kuşkusuz buradaki "maval"ın aslı da "Tevrat"tan.

9 Ve Sara Mısırlı Hacarın İbrahime doğurmuş olduğu oğlunun güldüğünü gördü. 10 Ve İbrahime dedi: Bu cariyeyi ve oğlunu dışarı at; çünkü bu cariyenin oğlu benim oğlumla, İshakla, beraber mirasçı olmıyacaktır. 11 Ve oğlundan dolayı bu şey İbrahimin gözüne çok kötü göründü. 12 Ve Allah İbrahime dedi: Çocuktan dolayı ve cariyenden dolayı gözün de kötü olmasın; Saranın sana söylediği her şeyde onun sözünü dinle; çünkü senin zürriyetin İshakta çağırılacaktır. 13 Ve cariyenin oğlunu da bir millet edeceğim, çünkü o senin zürriyetindir. 14 Ve İbrahim sabahlayın erken kalktı, ve ekmekle bir su tulumu aldı, ve omuzu üzerine koyarak Hacara verdi, çocuğu da verip onu gönderdi; ve Hacar gidip Beer-şeba çölünde dolaştı. 15 Ve tulumda su tükendi, ve çocuğu bir çalı altına attı. 16 Ve gidip karşıda bir ok atımı kadar uzakta oturdu çünkü: Çocuğun ölümünü görmiyeyim dedi. Ve karşıda oturdu, ve sesini yükseltip ağladı. 17 Ve Allah çocuğun sesini işitti; ve Allahın meleği göklerden Hacara çağırıp kendisine dedi: Nen var, Hacar? korkma; çünkü bulunduğu yerden çocuğun sesini Allah işitti. 18 Kalk, çocuğu kaldır, ve onu kendi elinde tut, çünkü onu büyük millet yapacağım. 19 Ve Allah Hacarın gözlerini açtı, ve bir su kuyusu gördü; ve gidip tulumu su ile doldurdu, ve çocuğa içirdi. (Bkz. Tevrat, Tekvin, 21: 9-19.)

Kur'an'a ve hadislere göre İbrahim "yalan" söyleyebiliyordu:

Buhari'nin de yer verdiği bir hadise göre Muhammed, İbrahim'in 3 kez yalan söylediğini, bunlardan ikisinin Tanrı'nın "ZAT"ı için olduğunu söylüyor.

—Birinci yalanı: Hasta değilken "ben hastayım!" demesi.

—İkinci yalanı: Kendi kırdığı putlar için: "Ben kırmadım, en büyükleri kırdı." demesi.

Birinci yalan, Saffat suresinin 89., ikinci yalan da Enbiya suresinin 63. ayetinde anlatılıyor.

—Üçüncü yalanı: "Zâlim" bir hükümdara (Mısır kralına), karısı (Sare) için, "bu, benim kızkardeşimdir!" demiş olması. (Bunları anla-

tan hadisi Diyanet yayınlarından Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi'nde görmek için 1380 no.lu hadise bkz.)

Aslında Kur'an'ın anlattıklarına bakacak olursak, İbrahim, "üç yalan" dan daha çoğunu söylemiş.

Çünkü En'am suresinin 76., 77. ve 78. ayetlerine göre, İbrahim "yıldız"a, "ay"a ve "güneş"e de "Tanrım!" demiştir. Eğer İbrahim'in bunları "Tanrı" saymadığı ve bunların birer "Tanrı" olamayacağı doğruysa, o zaman burada da "üç yalan" var demektir. Yalan sayısı bu durumda "6" ya çıkmış oluyor. İncelendiğinde daha kimbilir kaça çıkarılabilecek.

Gerçekteyse İbrahim, "yıldız"ların karşısında değil, bir "yıldız tapar"ı idi. (Bu konuda geniş bilgi için Saçak dergisindeki Güneş Kültü Sâbiîlik konusundaki yazıma bkz.) Saffat suresinin 87. ve 88. ayetlerine göre İbrahim, "yıldızlara bir bakıyor, ona göre sonuca varıyordu". Yani "müneccimlik" yapıyordu. Bu ayetler de, onun dünyasında, "yıldızlar"ın yerinin, değerinin büyüklüğünü açığa vurur nitelikte.

Kur'an'a göre, kendisine mucize gösterilene dek İbrahim'in Tanrı inancı da tam değildi:

İbrahim - Efendi Tanrım (Rabbi)! Ölüleri nasıl diriltiyorsun, bana göster!

Tanrı - İnanmıyor musun?

İbrahim - Öyle değil de, kalbim yatışsın diye istiyorum.

Bakara suresinin 260. ayetine göre Tanrı'yla İbrahim arasında böyle bir konuşma geçmiş. Tanrı da onun "kalbinin yatışması" yani tam olarak inanması için mucize göstermiş. Kuşları parçalatmış, sonra diriltmiş.

Buna göre, herkese böyle bir hak doğmuştur. İnanmak için herkes böyle bir mucize isteyebilir. Böyle bir mucize gösterilmedikçe de kimse, tam inanmadığı için kınanamaz. İbrahim'in "örnek alınması" yolundaki öğüt de bunu gerektirmiyor mu?

Kur'an'a göre İbrahim, bir "rüya" yüzünden çocuğunu boğazlamaya kalkmıştı:

Ayetlere göre, yukarıda belirtildiği gibi "tam inanç sahibi" bile olmayan İbrahim, "uykuda", yani "rüya"da "boğazlıyor gördü" diye oğlunu, hem de "Tanrı için" boğazlamaya yönelmişti. İlgili ayetlerin çevirisi, Diyanet "MEAL"inde şöyle:

"Çocuk, kendisinin yanı sıra yürümeye başlayınca: 'Ey oğulcuğum! Doğrusu, ben uykudayken seni boğazladığımı görüyorum. Bir düşün ne dersin?' dedi. 'Ey babacığım! Ne ile emrolundunsa yap! Allah dilerse sabredenlerden olduğumu göreceksin!' dedi (oğlu). Böylece ikisi de Allah'a teslimiyet gösterip, babası oğlunu alnı üzerine yatırınca Biz: 'Ey İbrahim! Rüyayı gerçek yaptın! İşte Biz, iyi davrananları böyle mükâfatlandırırız' diye seslendik. Doğrusu, bu apaçık bir denemeydi. Ona fidye olarak bir kurbanlık verdik." (Saffat, ayet: 102-107.)

Kur'an'ın "Tanrı"sı, "deneme" için ne acımasızlıklar yaptırıyor: Önce suçsuz bir anneyi, çocuğuyla birlikte ıssız bir yere attırıyor. Bu da yetmiyor; "baba"yı, "oğlunu boğazlamaya" yöneltiyor. "Kurtarıyor", ama o acıyı çektiriyor.

Bu da, İslam'daki "kurban"ın ve "hacc"ın temellerinden birini oluşturuyor.

Gerçekte, *Saçak* dergisinde, Tahsin Mayatepek Raporu dolayısıyla da toplayıp sunduğumuz belgeler göstermiştir ki, Ka'be, bir "GÜNEŞ TAPINAĞI" olarak yapılmıştı. Herkes bu tapınağa "güneşe tapınmak" için gidiyordu. "Kurban"ını da bu inanç doğrultusunda kesiyordu. Bugün milyarlarca lira harcanarak gidilen hacca, temeldeki bu inanç nedeniyle gidiliyor. Hacılarımız "güneş tapınağı"nı ziyarete gittiklerini ve temelde "GÜNEŞ-TANRI"ya tapınmış olduklarını bir bilseler durum nasıl olur acaba? Bu yoksul toplumun paralarını o yollarda harcarlar mı yine?

İbrahim'in, korku yüzünden, karısını hükümdara "peşkeş çeker gibi" davranması da "örnek alınacak şey" mi?

Yukarıda sözü geçen "üç yalan" nedeniyle değinilen "hadis"te

(bkz. Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi, hadis no: 1380.) Muhammed'in söyledikleri çok açık. Tevrat kaynaklı olan bu açıklamaya göre, İbrahim, korkusu yüzünden, "hükümdar"a, karısını, "kardeşim" diye tanıtıyor ve "teslim" ediyor. (Tevrat'taki yeri için bkz. Tevrat, Tekvin, 12:11-20.)

"Ka'beyi İbrahim'in ve İsmail'in yaptıkları ya da onardıkları" mavalı:

Bakara suresinin 127. ayetinin, Diyanet'in çevirisindeki anlamı şöyledir:

"İbrahim ve İsmail, Ka'be'nin temellerini yükseltiyordu. 'Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur! Sen hem işitir, hem bilirsin!' dediler.

Âlu İmrân suresinin 96. ayetine göre Ka'be, "ilk ev"dir.

Ka'be'nin "ilk ev" olduğu yolundaki sav, bilim dünyası, örneğin "kazıbilim" uzmanları için, etnologlar için, antropologlar için üzerinde bile durulmaya değer olmayan bir savdır. Ama eğer Ka'be "ilk ev"se İbrahim ve İsmail tarafından yapılmış olması düşünülemez. Çünkü yapımını çok daha önceki zamanlara götürmek gerekir o durumda. Nasıl ki, İslam yorumcuları da bu gereği duymuşlar, ama bir başka olamazlığa düşüp Ka'be'nin ilk yapımını Âdem'e götürüp dayamışlardır. (Savları bir arada görmek için Diyanet yayınlarından Tecrid-i Sarih'in 6. cildindeki Hacc bölümüne bkz.) Ka'be "ilk ev" değilse -ki değildir kuşkusuz- İbrahim ile oğlu İsmail tarafından yapılmış olabilir mi?

Yine olamaz. Çünkü: İbrahim suresinin 39. ayetine göre, İsmail ve İshak oğulları daha dünyaya geldiklerinde bile İbrahim "çok yaşlı"ydı. Böyle yaşlı birinin, "Kabe'nin yapımı şöyle dursun, "onarımı"nda bile bulunamayacağı açık. Tersini ileri sürmek, mantığı, insan aklını hiçe saymaktır. Kaldı ki, Batılı bilim adamları ve yazarlar, İbrahim'in Mekke'ye gitmediği üzerinde birleşirler. Bunu, Kur'an'ı ve İslam'ı, "yorum"larla kurtarma çabası içinde görünenlerden Prof. Dr. Süleyman Ateş de çevirdiği bir kitapta, "dipnot"ta belirtir. (Bkz. Dr. Toshihiko Izıtsu, Kur'an'da Allah ve İnsan, Çev. Doç. Dr. Süleyman Ateş, Ankara, 1975, s. 93.)

Tevrat, İbrahim'e birçok geziler, göçler yaptırır. (Bunu görmek için bkz. Tevrat, Tekvin, Bap: 12-23.) Müslümanlar da bu gezi ve göçlerin tümüne yakın bir kesimini, kimi yerlerini değiştirerek alıp kitaplarına geçirmişlerdir. Yani tümü söylenceye dayalı söylence.

Bu söylenceyi bir de Voltaire'nin anlatımlarında görelim:

"Yahudilerin tarihine, Kutsal-Ruh tarafından yazıldığı açıkça görüldüğünden, beslememiz gereken duyguları besliyoruz. Bizim sözümüz burada yalnız Araplaradır; onlar İsmail yoliyle İbrahim'den geldiklerine övünürler; Mekke'yi bu şeyhin kurduğuna, onun bu kentte öldüğüne inanırlar. Gerçek şudur ki İsmail oğulları, Yakup oğullarından daha çok Tanrı'nın lûtfuna uğramışlardır. Doğrusunu isterseniz her iki soy da hırsızlar yetiştirmiştir; ama Arap hırsızları Yahudi hırsızlardan çok daha yaman çıkmışlardır. Yakub oğulları ancak küçük bir ülke ele geçirmişlerdi. Onu da kaybettiler; oysa İsmail oğulları Asya, Avrupa ve Afrika'nın bir bölümünü ele geçirdiler, Romalılarınkinden daha geniş bir imparatorluk kurdular, Yahudileri de adanmış toprak dedikleri mağaralarından kapı dışarı ettiler.

Bu gibi şeyler üzerinde sadece yeni tarihlerimizden alınacak örneklerle hüküm yürütürsek İbrahim'in biribirinden bu kadar ayrı iki ulusun da babası olması epey güçleşecektir; Kalde'de doğduğu, topraktan yaptığı küçük putlarla hayatını kazanan yoksul bir çömlekçinin oğlu olduğu söylenir. Bu çömlekçi oğlunun yolu, izi olmıyan çöllerden geçip oradan dört yüz fersah uzakta, tropika altındaki Mekke kentini kurmaya gitmesi hiç de akla yakın bir şey değildir. Bir fatih olduysa kuşkusuz o güzel Asûr ülkesinde olmuştur, yok bize anlattıkları gibi yoksul bir adam olarak kalmışsa, o zaman da kendi ülkesinin dışında krallıklar kurmamıştır.

Yaratılış'ın dediğine göre, babası çömlekçi Terah'ın ölümünden sonra, Haran ülkesinden çıktığı zaman yetmiş yaşındaymış; ama gene aynı Yaratılış, İbrahim'in, Terah yetmiş yaşındayken dünyaya geldiğini, bu Terah'ın iki yüz beş yaşına kadar yaşadığını, İbrahim'in, ancak babasının ölümünden sonra Haran'dan ayrıldığını da söylüyor. Şu hesaba, ve gene Yaratılış'a göre, açıkça görülüyor ki Mezopotamya'yı bırakıp gittiği zaman İbrahim yüz otuz beş yaşındaydı. Kalkmış putatapar denen bir ülkeden, Filistin'de, Şekem denen putatapar bir başka ülkeye gitmiş. Acaba niçin gitmiş? Şekem gibi kısır, taşlık, bunca uzak bir ülke için Fıratın bereketli kıyılarını neden bırakmış? Kalde dili herhalde Şekem'de konuşulan dilden bambaşka bir dildi. Orası bir ticaret kenti de değildi; Kalde, Şekem'den yüz fersah uzakta-

dır;oraya varmak için çöller aşmak gerek; ama Tanrı bu geziyi yapmasını buyurmuş, ona, kendinden yüzyıllarca sonra, torunlarının oturacakları toprakları göstermek istemiş. Doğrusu böyle bir gezinin nedenlerini insan kafası zor alıyor.

Bu küçük, dağlık Şekem ülkesine varmasiyle açlık yüzünden oradan ayrılması bir olmuş. Karısiyle beraber Mısır'a yiyecek bir şeyler bulmıya gitmiş. Şekem'le Memphis arası iki yüz fersahtır; buğday aramak için bu kadar uzağa, dili hiç bilinmiyen bir ülkeye gidilir mi? Doğrusu yüz kırkına merdiven dayadıktan sonra girişilmiş acaip geziler.

Karısı Sara'yı da Memphis'e götürmüş; karısı çok gençmiş, onun yanında sanki çocuk gibi kalıyormuş çünkü henüş altmış beşinde imiş. Çok güzel olduğu için, güzelliğinden faydalanmıya karar vermiş. Karısına: "Kendini benim kızkardeşimmiş gibi göster ki, senin sayende bana da iyi davransınlar" demiş. Oysa daha doğrusu, ona: "Kendini benim kızımmış gibi göster" demeliydi. Kral genç Sara'ya âşık olmuş, sözüm ona ağabeysine de birçok koyun, sığır, erkek ve dişi eşek, deve, köle, cariye vermiş; bu da Mısır'ın daha o zamanlardan, çok güçlü, çok uygar, bundan dolayı da çok eski bir krallık olduğunu, Memphis krallarına kızardeşlerini peşkeş çekmeye gelen ağabeylere çok güzel armağanlar verildiğini gösterir.

Tanrı kendisine, o zamanlar yüz altmışında olan İbrahim'den, yıl içinde bir çocuğu olacağını müjdelediği zaman genç Sara doksan yaşında imiş.

Geziye çıkmasını seven İbrahim, her zaman genç, her zaman güzel olan gebe karısıyla o korkunç Kadeş çölüne gitmiş. Mısır kralı gibi bu çölün hükümdarlarından biri de Sara'ya âşık olmaktan geri kalmamış. İnananların babası Mısır'daki yalanını orada da tekrarlamış; karısını kızkardeşiymiş gibi gösterip bu işten de gene koyunlar, sığırlar, köleler, cariyeler edinmiş. Bu İbrahim'in karısı sayesinde epey zenginleştiği söylenebilir. Yorumcular, İbrahim'in davranışını haklı göstermek, tarihler arasındaki aykırılığı düzeltmek için ciltlerle kitap karalamışlardır. Okuyucuya bu yorumlara başvurmasını salık vermeli. O yorumların hepsini de ince, olgun zekâlar, kusursuz metafizikçiler, önyargıları, ukalâlıkları olmıyan kişiler yazmıştır.

** Zaten bu Bram, Abram adı Hindistanla İran'da pek ünlü imiş: hattâ birçok bilginler bunun Yunanlıların Zerdüşt dedikleri aynı yasa kurucusu olduğunu ileriye sürerler. Başkaları da Hintlilerin Brama'sıdır derlerse de ispat edilmiş değildir.*

** Ama bilginlerden çoğunun akla uygun gördükleri bir şey varsa o da İb-*

*rahim'in ya Kaleli, ya da İranlı olduğudur: Frankların Hector'dan, Brethon'ların da Tubal'den geliyoruz diye övünmeleri gibi, Yahudiler de, sonraları, onun soyundan geliyoruz diye övündüler. Yahudi ulusunun pek yeni bir tayfa olduğu; Fenike dolaylarına daha son zamanlarda yerleştiği; eski uluslarla komşu olduğu; onların dilini kabul ettiği; Yahudi Flavius Jesèphein'** anlattığına göre, bir Kaldeli adı olan İsrail adını da onlardan aldığı meydana çıkarılmıştır. Meleklerin adlarını bile Bâbillerden; nihayet Tanrı'ya verdikleri Eloi veya Eloa, Adonai, Yehova veya 'Iiao adını da Fenikelilerden aldıklarını biliyoruz.*

Abraham veya İbrahim adını da belki Bâbillerden öğrenmişlerdir. Çünki Fırat'tan Oksus'a kadar bütün ülkelerin eski dinine Kıys -İbrahim, Milâdı İbrahim deniliyordu. Bilgin Hyde'in yerinde yaptığı bütün araştırmalar bizi doğruluyor.

Demek ki Yahudiler, tarihi de eski masalı da, eskiciler eski giysileri ne hale sokuyorlarsa o hale sokmuşlar: onlar eski giysileri ters yüz edip yeniymiş gibi tutturabildikleri kadar pahalıya satarlar.

Kendi tarihçileri Josèphe aksini itiraf edip dururken, bizim Yahudilere uzun zaman öteki uluslara her şeyi öğretmiş bir ulus gözüyle bakmamız da insanların aptallığına eşsiz bir örnektir.

İlk çağların karanlığını delmek güçtür; ama Yahudi denen Arap tayfasının kendisine ait bir toprak parçası edinmeden, daha bir kenti, yasaları, değişmez bir dini olmadan önce, Asya'daki bütün krallıkların adamakıllı gelişmiş oldukları kuşku götürmez. Onun için Mısır'da, Asya'da ve Yahudilerde yerleşmiş eski bir törene, eski bir kanıya raslayınca, pek doğal olarak kaba, her zaman sanatlardan yoksun kalmış olan küçük bir ulusun, eski gelişmiş ve becerikli ulusu elinden geldiğince taklidetmiş olduğu akla gelir.

Yehuda ili, Biskaya, Cornouailles, Arlequin'in ülkesi Bergamo, v.b. üzerine hep bu ilke ile hüküm yürütmek gerektir: muzaffer Roma elbette ne Biskaya'dan, ne Cornouailles'dan, ne de Bergamo'dan bir şey taklit etti; Yahudilerin Yunanlılara hocalık ettiğini söylemek için de insan ya koca bir bilgisiz olmalı, ya da koca bir düzenbaz." (Voltaire, Felsefe Sözlüğü, Çev. Lütfi Ay, Abraham maddesi.)

Sanırım belirlenip unutulmaması gereken şudur: "Maval (söylence)"nin "maval" olarak görülüp gösterilmesi başkadır; "Tanrı'dan gelme bir vahiy ürünü" olarak sunulması başka şeydir.

BU HADİSTE İBRAHİM'İN ÜÇ KEZ YALANSÖYLEDİĞİANLATILIYOR

1380 وَعَنْهُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكْذِبْ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
إِلَّا ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ ثِنْتَيْنِ مِنْهُنَّ فِي ذَاتِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ قَوْلُهُ إِنِّي
سَقِيمٌ وَقَوْلُهُ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا وَقَالَ بَيْنَا هُوَ ذَاتَ يَوْمٍ وَسَارَةُ
إِذْ أَتَى عَلَى جَبَّارٍ مِنَ الْجَبَابِرَةِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ هَهُنَا رَجُلًا مَعَهُ امْرَأَةٌ
مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَسَأَلَهُ عَنْهَا قَالَ مَنْ هَذِهِ قَالَ
أُخْتِي فَأَتَى سَارَةَ وَذَكَرَ بَاقِيَ الْحَدِيثِ وَقَدْ تَقَدَّمَ حَدِيثُ

قوله تعالى : ﴿ اللهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا ﴾ الولي فعيل بمعنى فاعل . قال الخطابي : الولي الناصر ينصر عباده المؤمنين، قال الله عز وجل : ﴿ اللهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ﴾ وقال : « ذَلِكَ بِأَنَّ اللهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ » (١) . قال قتادة : الظلمات الضلالة ، والنور الهدى ، وبمعناه قال الضحاك والربيع . وقال مجاهد وعبدة بن أبي لبابة قوله « اللهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا » نزلت في قوم آمنوا بعيسى فلما جاء محمد صلى الله عليه وسلم كفروا به ، فذلك إخراجهم من النور إلى الظلمات . قال ابن عطية : فكأن هذا المعتقد أحرز نورا في المعتقد خرج منه إلى الظلمات (٢) ، ولفظ الآية مستغن عن هذا التخصيص ، بل هو مترتب في كل أمة كافرة آمن بعضها كالعرب ، وذلك أن من آمن منهم فالله وليه أخرجه من ظلمة الكفر إلى نور الإيمان ، ومن كفر بعد وجود النبي صلى الله عليه وسلم الداعي المرسل فشيطانه مغويه ، كأنه أخرجه من الإيمان إذ هو [معه] (٣) معدٌّ وأهل الدخول فيه ، وحكم عليهم بالدخول في النار لكفرهم ، عدلا منه ، لا يسأل عما يفعل . وقرأ الحسن « أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّوَاغِيتُ » يعني الشياطين ، والله أعلم .

قوله تعالى : ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٢٥٨﴾ ﴾

فيه مسائل

الأول — قوله تعالى ﴿ أَلَمْ تَرَ ﴾ هذه ألف التوقيف ، ومن الكلام معنى التعجب (٤) ، أي اعجبوا له . وقال الفراء « ألم تر » بمعنى هل رأيت ، أي هل رأيت الذي حاج إبراهيم ، وهل رأيت الذي مر على قرية ، وهو النمرود (٥) بن كوش بن كنعان بن سام بن نوح ملك زمانه

(١) راجع جـ ١٦ ص ٢٢٤ (٢) في ه و ب و ج وابن عطية : فكأن هذا القول .
(٣) الزيادة في ه . (٤) أي التعجب . (٥) نمرود بضم النون وبالدال المهملة . شهاب .

وصاحبُ النار والحَفْرة؟ هذا قول ابن عباس ومجاهد وقتادة والربيع والسُّدّي وابن إسحاق وزيد بن أسلم وغيرهم. وكان إبلاءُ كما قصد الخارية مع الله تعالى بأن فتح الله تعالى عليه بابا من القِبْرِس فسَرَوْا عين الشمس فأكلوا عسكره ولم يتركوا إلا السَّقَام، ودخلت واحدة منها في دماغه فأكلته حتى صارت مثل الفأرة، فكان أعز الناس عنده بعد ذلك من يضرب دماغه بمطرقة فيجد لذلك لذة في البلاء أربعين يوما. قال ابن جُرَيج: هو أول ملك في الأرض. قال ابن عطية: وهذا مردود. وقال قتادة: هو أول من تجبر وهو صاحب الصَّرْح بأرض بابل. وقيل: إنه ملك الدنيا بأجمعها، وهو أحد الملكين، والآخر سُلَيْمان. وقيل: إن الذي حاج إبراهيم نمرود بن فالغ بن عابر بن شالخ بن أرفخشد بن سام، حكى جميعه ابن عطية. وحكى السهيلي أن النمرود بن كوش بن كنعان بن حام بن نوح وكان ملكا على السواد وكان ملك الفلك الذي يصرف بالأزمنة واسمه بيوراسب بن أندراست وكان ملك الأقاليم كلها، وهو الذي قتله أفريدون بن أثفيان، وفيه يقول حبيب:

وكأنه الفَلَكُ من قَتْلِهِ ... في الصالحين وأنت أبو بَدُونُ

وكان الفلك طاغيا جبّارا ودام ملكه ألف عام فيما ذكروا. وهو أول من صلب وأول من قطع الأيدي والأرجل، والنمرود ابن لصلبه يسمى كوشا، أو نحو هذا الاسم، وله ابن يسمى نمرود الأصغر. وكان ملك نمرود الأصغر عاما واحدا، وكان ملك نمرود الأكبر أربعمائة عام فيما ذكروا. وفي قصص هذه الغاية روايتان: إحداهما أنهم خرجوا إلى عيد فلم ادخل إبراهيم على أصنامهم فكسرها، فلما رجعوا قال لهم: أتعبدون ما تنحتون؟ فقالوا: لئن نبه! قال: أعبد [ربي] الذي يُحيي ويُميت. وقال بعضهم: إن نمرود كان يعتكف للطعام فكلما إذا احتاجوا إلى الطعام يشترونه منه، فإذا دخلوا عليه جحدوا له، فدخل إبراهيم فلم يسجد له، فقال: ملك لا تسجد لي! قال: أنا لا أسجد إلا لربي. فقال له نمرود: من ربك؟ قال إبراهيم: ربي الذي يحيي ويميت. وذكر زيد بن أسلم أن النمرود هذا لعنه

(١) كذا في الأصول جميعا، والصحيح: «في قُفْيَة»، جبّانة تلي الأنبار خرجهم بذريته صاحبهم.
(٢) في الصحيح: «ملك الأرض بأجمعها ملكان مؤمنان وكافران فأما المؤمنان فسليمان وذو القرنين، وأما الكافران فنمرود وبختنصر».
(٣) أبو سواء الفرقة، بلد من الصومال. (٤) ابن أبرد أبو ضمام. (٥) من م ه ج.

بأمر الناس بالنار، فكانا جالسا فوجم بقول، من ربكم والهكم؟ يقولون أنت، ويقول: أنا أحيي وأميت، فقال إبراهيم عليه السلام يجادل قال له: من ربك وإلهك؟ قال إبراهيم: ربي الذي يحيي ويميت، فلما سمعها نمرود قال: أنا أحيي وأميت، فعارضه إبراهيم بأمر الشمس فبُهِتَ الذي كفر، وقال لا يُجيبوه، فرجع إبراهيم إلى أهله دون شيء. قال علي بن أبي طالب رضي الله عنه قال في شأنه: لو علمت بمكانه من هذا فإذا دخلت له فرج الصبيان حتى أظهر لم، فذهب بذلك طالع منزله فرج الصبيان وخلوا يلعبون فوق البراذين ولم هو من الأبناء، فقالت أمرأته: لو صعدت له طبقا عند حاضرا إذا أتيته، فصعدت إحدى البراذين فوجدت أحسن ما يكون من الجَوَارِي، فلما أتيه وضعته بين يديه فقال: من أين هذا؟ فقالت: من الدقيق الذي دُفِنَ، فعلم إبراهيم أن الله تعالى يرزقه ولم يقل.

قلت: وذكر أبو بكر بن أبي شيبة عن أبي صالح قال: انطلق إبراهيم النبي عليه السلام بغلة لم يقدر على الطعام، فرأى بيضة حمراء فأخذ منها ثم رجع إلى أهله فقالوا: ما هذا؟ قال: حنطة حمراء، فخبزوها فوجدوها حنطة حمراء، قال: وكان إذا زرع منها شيئا جاء سنبله من أصلها إلى فرعها حبا منثورا. وقال الزجاج وغيره في هذا القصص: إن النمرود لما قال أنا أحيي وأميت أحضر رجلين قتل أحدهما وأرسل الآخر حيا. فقد أحييت هذا وأمت هذا، فطار ذلك عليه بأمر الشمس بُهِتَ. وروي في الخبر: أن الله تعالى قال ويحك وحلال لا تقوم الساعة حتى آتي بالشمس من المغرب فبلغ أن أنا أصادر على ذلك. ثم أمر نمرود بإبراهيم فأُلقي في النار، وهكذا عادة الجبابرة فيه إذا غُرِضوا لشيء وقهروا من أحد انتقلوا للخشونة والمعاندة، فألقي في النار، على ما يأتي. وقال السدي: إنه لما خرج إبراهيم من النار أدخلوه على الملك - ولم يكن قبل ذلك دخل عليه - فكلمه وقال له: من ربك؟ فقال: ربي

(١) الفرق: طلب الصلح والأمان بعد.
(٢) الجوار: [illegible] (٣) الجبابرة: [illegible]
(٤) الجوار: [illegible] (٥) الجبابرة: [illegible]

ابني يحيي ويميت. قال النمرود: أنا أحيي وأميت، وأنا أخذ أربعة نفر فأدخلهم بيتا لا يأكلون حتى إذا ماتوا أخرجتهم فأدخلت الذين بقيا وتركت الذين ماتوا، فأمرهم إبراهيم بالشمس أيت بها من المغرب، فبهت الذي كفر.

فلما وصف ربه بالإحياء والإماتة وقع نمرود في الحجاج، وقيل له: إن إبراهيم عليه السلام إنما يعني بهذه الصفة الإحياء والإماتة، فأحضر رجلا قد حكم عليه بالقتل وأرسله، وأمر رجلا آخر بالعفو عنه، وقال: أنا أحيي وأميت، فأنكر عليه إبراهيم وقال له: إن الله يأتي بالشمس من المشرق فأت بها من المغرب، فبهت الذي كفر.

قال ابن عطية: وهذا أشبه بالأغراض الفاسدة والمناقضة الحادة. وروى العوفي والسدي عن ابن عباس قال: لما خرج إبراهيم من النار لقيه ملك الموت في صورة شيخ، فسلم عليه وأنس به، فلما أراد الرجوع إلى أهله قال له الشيخ: أين تذهب؟ قال: أرجع إلى أهلي، فقال له الشيخ: أين ربك الذي دعوت إليه؟ فقال: هو الذي يحيي ويميت، فقال له الشيخ: أنا أحيي وأميت، فقال له إبراهيم: إن ربي يأتي بالشمس من المشرق فأت بها من المغرب، فبهت الذي كفر، وانصرف الشيخ عنه، فلما رج

(٤٥)

(٤٦)

(٤٧)

(٤٧)

İBRAHİM "PEYGAMBER" MAVALINDAKİ SÜNNET

İbrahim "Peygamber" mavalını 7. sayımızda görmüştük. İçindeki ilkel inançlar yığınını ve tümünün Yahudilik kaynaklı olduğunu da... Şimdi bu ilkel inançlara dayalı geleneklerden sünnet üzerinde durulacak.

Sünnet geleneği Ve İbrahim

Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek, bilindiği gibi, uzman bir din etnoloğudur. Etnoloji, Örnek'in anlatımıyla: "Özellikle ilkel diye nitelenen halkları ve onların kültürlerini inceler" (Bkz. Örnek, Etnoloji Sözlüğü, "Etnoloji" maddesi.) Bu bilim dalında "ilkel" diye nitelenen toplumların kültürleri incelenirken evrene bakışları, sorunları algılamaları, sorunları çözme yöntemleri, inançları, gelenek ve görenekleri üzerinde durulur. Örnek, bu alanda kaleme aldığı değerli yapıtlarından "Etnoloji Sözlüğü"nde "Sünnet" geleneğine de yer veriyor. Buraya aynen aktarıyorum:

Sünnet, bir "ilkel gelenek"tir:

"Sünnet: (Alm. Beschneidung, Fr. Circoncision İng. Circumcision.) Semitik halklarda, Avustralya'da, Okyanusya, Afrika ve Amerika'nın birçok kısımlarında, penisin ucundaki kabuğu kesmek ya da siyeğin alt tarafını biraz yarmak şeklinde uygulanan bir adettir. Genellikle erginlik çağına giren erkeklere, seyrek olarak da kızlara (Doğu Afrika, Arabistan vb.) uygulanır. Kızların sünneti, klitorisin ya

da küçük ferç dudaklarının bir kısmını kesmek suretiyle yapılır. Sünnet gibi çok yaygın bir adetin ortaya çıkışını bir tek kökte aramak doğru değildir. Sünnet, delikanlının ya da kızın, evlenme çağına geldiğini gösterir. Öte yandan sünnete, kesilen kabuğun, bir bereket tanrısına kurban edilmesi gözüyle de bakılmaktadır." (Örnek, Etnoloji Sözlüğü, "Sünnet" maddesi.)

Kesilen kabuk kime armağan?

"Bereket" kaynağı "tanrı" olarak inanılmış olan "Dumuzi" için de kadınlar sünnet oluyor ve organlarından sunuyorlardı. Prof. Dr. Philip Hitti, Yahudilik'te ve Müslümanlık'ta görülen "sünnet" geleneğinin buradan geldiği görüşündedir.

(Bkz. Hitti, Tarihu Suriye ve Lübnan ve Filistin, 1958, s. 126.) Kadınlar, cinsel organlarından "tanrı"ya armağan etmekle, onda bütünleşmiş olduklarına inanmışlardır. Kadının "erkek" olarak "tanrı"ya cinsel organından armağan etmesinin bir anlamı da vardır. Ana Tanrıça için de erkekler sünnet olur ve cinsel organlarından armağan sunarlardı. Kybele'nin "rahip"lerinin, cinsel organlarını kökünden kestikleri mitolojilerde anlatılır. Bunun da bir anlamı düşünülebilir. Ne var ki, Sami toplumlarındaki sünnet için aynı şeyi söylemek oldukça zor. Çünkü bu toplumların kurumlaştırmalarıyla yayılan dinlerde, bu arada Yahudilik'te ve İslam'da "Tanrı", ERKEK olarak düşünülmüştür. Erkek erkinin egemen olduğu dönemlerde yaratıldığı için. Bir erkek "Tanrı" olan, Fenikelilerin "Ba'l" adlı "Ulu Tanrı"sından kopyadır. Hem erkek, hem de "efendi" (seyyid). Bu nedenledir ki Kur'an'da "koca"ya, "kadının efendisi" sayıldığı için "ba'l" denmekte. (Bkz. Bakara: 228; Nisa: 128; Hûd: 72; Nûr: 31.) Ve onun için kadın, erkek karşısında ikincil konumda kalmış, dahası bir mal, bir mülk olarak görülmüştür. Durum böyle olunca, "erkek"lerden kesilen cinsel organ kabuğunun bir "erkek" olarak düşünülmüş olan "Tanrı"ya armağan diye sunulduğunu yani bunun böyle tasarlandığını düşünmek kolay değil! Yani "erkekten erkeğe..." biraz tuhaf!

"Sünnet" için Sedat Veyis Örnek "delikanlının ya da kızın, evlenme çağına geldiğini gösterir." diyorsa da bu, Yahudilik'te ve İslam'da

böyle değil. Çünkü bu dinlerdeki "sünnet", herkesin bildiği gibi, çok küçükken olur: Yahudilik'te 8 günlükken. İslam'da da genellikle 7 yaş daha uygun görülür. (Bkz. Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlarından Tecrid'in 1379. hadisindeki "İzah".)

Sünnet, İslam'a Yahudilik'ten geçmedir:

"Sünnet", Kur'an'da yer almamış olmakla birlikte, İslam'daki temel gelenekler arasındadır. Ve İslam'a, Yahudilik'ten geçmedir. Yahudiliğe de eski Mısır'dan.

Muhammed, "ilk sünnet olan insan"ın, "İbrahim" olduğunu ileri sürer. (Bkz. el Muvatta', Kitabı Sıfati'n-Nebiyy/4.) Bu savın, bir dayanağı yoktur. Muhammed'in kaynağı olan "Tevrat"ta, sünnet geleneğinin "İbrahim"den kalma olduğu anlatılıyor olmakla birlikte, bu sav yer almaz. Tevrat'ta, İbrahim'in kendisinin sünnet olduğu bile yazılı değil. Şunlar yazılı:

"Ve Allah İbrahim'e şöyle dedi: Sen ve senden sonra soyundan gelenler, ahdimi tutacaksınız. Seninle ve senden sonra soyundan gelecek olanlarla benim aramdaki, uymanız gereken SÖZLEŞME (ahd) şudur:

— Aranızda her erkek sünnet edilecektir. Gulfe etinizde (yani erkeklik organının ucundaki deriyi keserek) sünnet olunacaksınız.

Bu, seninle benim aramdaki sözleşmenin belirtisi olacaktır. Ve aranızda, evde doğmuş yahut senin soyundan olmayıp da bir yabancıdan satın alınmış olan 8 günlük her erkek çocuk, kuşaklar boyu sünnet olunacaktır. Senin evinde doğmuş ve senin paranla alınmış olan mutlaka sünnet edilecektir. Ve sözleşmem, bitimsiz bir sözleşme olarak sizin (bu) etinizde olacaktır. Ve gulfe etinde sünnet edilmemiş erkek çocuk varsa, o can, kendi toplumundan kesilecektir (atılacaktır); o, benim ahdimi bozmuştur." (Tevrat, Tekvin, 17:9 - 14.)

Muhammed'e göre, İbrahim kendini "keser"le sünnet etmiş:

Muhammed şöyle diyor:

— "İbrahim, 80 yaşındayken kadum (keser) ile kendini sünnet

etti." (Bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'l-Enbiya/8; Tecrîd, hadis no: 1379; Müslim, e's-Sahih, Kitabu'l-Fedâil/151, hadis no: 2370.)

Hadiste "keser" demek olan "kadum"u "kaddum" ve bir köy adı olarak alıp aktaran da var. Ama bu sözcüğün, genellikle "keser" anlamında olduğu kabul edilir. (Bkz. Müslim'de hadisle ilgili olarak düşünülen "1" no.lu not.)

"80 yaş ve keserle sünnet...!" Gerçekten yaşandığı düşünülebilir mi? "İman" gözlüğü takılmadıkça buna kolay kolay "evet!" denemez. Bu gözlükle bakıldığındaysa her şeye inanılabilir.

Musa ve sünnet:

Sigmund Freud (1856-1939), "sünnet"i, Musa'nın eski Mısır'dan aldığı görüşündedir. (Bkz. Sigmund Freud, Musa ve Tektanrıcılık, Çev. Erol Sevil, s. 32 ve öt.) Heredot (M. Ö. 490-425) da, "yalnız Mısırlılar ve bu adeti Mısırlılardan almış olanlar sünnet olurlar..." der. (Bkz. Heredot Tarihi, çev. Müntekim Ökmen, İstanbul, 1973, Remzi Kitabevi, s. 116.)

Freud: "Musa, Yahudilere sadece yeni bir din vermekle kalmamış, sünnet geleneğini de ortaya çıkarmıştır. Bunun, problemimiz için kesin bir önemi olup şimdiye kadar hiç üzerinde durulmamıştır. Tevrat'taki nakillere göre bu, böyle olmamıştır. Zira bu adetin ifası İbrahim'in Allah ile ahid yaptığı devreye kadar uzanır (Tevrat'a göre). (...) Bunlar, bizi şaşırtmaması icab eden tahrifatlardır. Bunların sebeplerini iyice araştırmalıyız. Mesele şudur ki, sünnetin kaynağı, Mısır'dır. Tarihçilerin babası olan Heredot, Mısır'da sünnetin eskiden beri uygulandığını söyler. Onun bu beyanı, mumyalar üzerinde yapılan araştırmalarda da teyit edilmiştir. Doğu Akdeniz'de hiçbir kavim, bildiğimiz kadarıyla bu adeti yerine getirmiş değildir." (Bkz. Freud, aynı kitap, s. 31-32.) Freud, "Doğu Akdeniz'de hiçbir kavim, Yahudiliğe geçmiş olan Mısır'daki biçimiyle sünnet geleneğini yerine getirmiş değildir" demek istiyor olsa gerek. Yoksa "sünnet"in başka biçimleriyle başka toplumlarda da görüldüğü biliniyor.

Freud, şunu da ileri sürüyor:

"Musa, Mısırlılara ("yahudilere" olacak. Burada bir dizgi yanlışı

olsa gerek. T.D.) sadece yeni bir din değil de sünnet adetini vermişse, o bir yahudi değildir; bir Mısırlıdır. Ve kendi dini, muhtemel olarak bir Mısır Dinidir. Yani bu bir Aton dinidir. Ve (bu dinin) Yahudi dinine uygunluğu, birçok noktada göze çarpar." (Freud, aynı kitap, s. 32.) Ve Freud, "Musa'nın bir Fravun ya da Firavun olmak isteyen bir prens olduğu" görüşü kabul edilirse, sorunun çözüleceğini savunur. (Bkz. Freud, aynı kitap, 32-33 ve öt.)

Sonuç:

Sonuç olarak, İslam'da da çok önem verilen "sünnet" geleneği, kökü çok eskilere dayanan ilkel inançların ve sonra Tevrat'taki İbrahim "mavala"ının bir ürünüdür. İleri sürülen "yarar"ından çok, "zarar"ı olduğu da ortada. Bugün tıp dünyası, sünnet edilirken çocukların büyük çoğunlukla zarar gördüklerini kabul ediyor.

TEORİ
Eylül 1990, Yıl:1, Sayı:9

DİNCİ YAYIN ÇEVRELERİNE YANITLAR (ZAMAN, MİLLÎ GAZETE, YENİ ASYA GAZETELERİ İLE YENİ DÜŞÜNCE, PANEL VE TEVHİD DERGİLERİ)

Millî Gazete'de Yayımlanan Yazı Dizisi üzerine

"İşte cevabım"

(Mahkeme kanalıyla bu yazının bir kısmı *Millî Gazete*'de yayımlandı)

7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 Kasım 1989 günlü *Millî Gazete*'de "Doğu Perinçek'in Müftüsü (!) Turan Dursun'a Cevap" genel başlıklı ve H. Kemal Özyürek imzalı bir dizi yazı yayınlandı. Bu dizinin ilk bölümlerinde, olmadık yalanlar savrularak çirkin biçimde suçlanıyorum, aşağılanıyorum ve belli bir çevreye hedef gösteriliyorum.

Hangi yazıma nasıl cevap?

"Turan Dursun'a Cevap" başlığını görünce: "Bana hangi konuda cevap veriliyor?" dedim kendi kendime. Ve hemen okumaya koyuldum. Bana yöneltilen bir sürü suçlamalar ve sövgüler arasında güçlükle seçebildim ki, benim "Muhammed'in doktorluğu"na ilişkin, hadisleri sıralamadan öteye gitmeyen, yorumsuz yazıma cevap (!) verilmek isteniyor.

Suçlama ve aşağılamalar

Beni aşağılamak ve hedef göstermek için başvurulanların tümü, evet tümü yalan. H. Kemal Özyürek, benim için: "Alevi müftü..." diyor. Sonra: "O, hep sol bir askerî ihtilâlin özlemini çekti. Allah'ın

işine bakın ki, 12 Eylül oldu. 12 Eylül onun ("onu" demek istiyor - T.D.) hayâl kırıklığına uğrattı. Halbuki sol bir ihtilâl olsaydı, kızılbaşlara büyük bir ikbâl yolu açılacaktı..." diye sıralıyor.

Alevilik:

Ve ALEVİ değilim. "Sünni" anababadan gelmeyim. Bu, bir gerçek. Dahası, "imam" olduğu ve Aleviliğe düşmanlıkla koşullandırıldığı için, "ALEVİLER"i, "YAHUDİLER"den, "HRİSTİYANLAR"dan daha "kâfir" gören bir babanın oğluyum. Ben de, müftü oldum. "Alevi" olsaydım, beni "müftü" yapmazlardı. Bu da belli. Şimdiyse benim için hiçbiri geçerli değil. Ne "Alevilik-Kızılbaşlık", ne de "Sünnilik" H.K.Ö., ...Sol bir ihtilâl olsaydı, kızılbaşlara büyük bir ikbâl yolu açılacaktı..." derken, bir yandan da "mezhep kışkırtıcılığı" yapıyor. Anımsayın, bu ülkede nice acı olaylar oldu bu yüzden.

"Sol askerî ihtilâl özlemi":

Alevi olduğum nasıl yalansa, böyle bir özlem içinde bulunduğum da yalan. "Askerî ihtilâl"i benimsemem. Çok açık ve dürüst biçimde belirtiyorum: Ben hiçbir "ihtilâl"den yana değilim. Sağ ve Şeriatçı bir "ihtilâl"den yana olamayacağım açık. "Sol bir ihtilâl"den yana da değilim. "İhtilâl", bana göre, benim benimseyebileceğim bir olay olamaz. Çünkü "ihtilâl"ler gelirken, "kan"la, "ölüm"le, çoğu kez de "zulüm"le gelirler. Bunların hiçbirinin, benim benimsediğim dünyada yeri yoktur. "İhtilâl"ler geldikten sonra da, birtakım "karanlık"lar, "kapalılık"lar oluşur. Bu sırada türlü haksızlıklar yaşanabilir, yaşatılabilir. Benim benimsediğim dünyadaysa, bunlar olmamalıdır.

Ya Atatürk'ün ülkemizde gerçekleştirdiği?

Atatürk de ülkemizde köklü bir değişikliği gerçekleştirdi. Buna da "ihtilâl" deniyor. Atatürk'ün getirip yerleştirmeye çalıştığı ilkeleri, "Cumhuriyet ilkeleri"ni benimsiyorum. Hem de olanca gücümle ve bağlılığımla. Bu, bir "çelişki" midir? Böyle sayanlar olabilir. Bence, Atatürk'ün gerçekleştirdiği olayı benimsemeyi, bir "ihtilâl benimseme" saymak, yüzeysel bir değerlendirme olur. Bu olayla gelişip olgunlaşan, tümüyle olmasa bile toplum yaşamımıza geçirilen devrim ve ilkelerden yana olmayı, bir "askerî ihtilâl"den yana olmakla hiç karıştırmamak gerekir. Bu devrimler ve ilkeler, toplumumuz için bir yüzakıdır. Hedefi: "Çağdaş uygarlık" Bunları benimsemek, çağdaş uygarlığı benimsemektir. İnsan aklından, bilimden yana olmaktır.

Bunlar yokken "yasa" olarak Şeriat dogmaları vardı. Değişen yaşam koşullarına uymuyordu. Mecelle'de yer alan "zamanın değişmesiyle ahkâm da değişir" ilkesi bir aldatmacanın ürünüydü. "Değişme", önemsiz ayrıntılardaydı. "Temel ahkâm"da bir değişme olamazdı. Ne ayet, ne de "hadis" değişebilirdi. Yüzlerce yıldan bu yana sürüp gelen eski elbise, insanlığa, insanımıza göre bir elbise olmaktan çıkmıştı artık. Gövde büyümüştü. Zamana uydurulsun diye, katı kalıpları biraz gevşetmek için bir sürü hadis uydurulmuştu. Mevzu hadisleri derlemiş olan birçok kitap var. (İbn Cevzî'ninki, Süyûtî'ninki, İbn Teymiyye'ninki, Ali el Kârî'ninki... Bunların ve daha nicelerinin topladıkları "mevzu", yani uydurma hadisler, hadis uydurmacılığının nerelere, hangi boyutlara vardığını gözler önüne seriyor.) Bu uydurmacılık yetmedi; eski elbiseyi biraz giyilebilir duruma getirmek için; olmadık biçimdeki zorlamalı "yorum"lara başvuruldu. Eski elbiseye "yama"lar yapıldı bu yorumlarla. Orasını burasını esnetme çabaları gösterildi. Ama, her an değişen koşullarla gelişen, devleşen gövdeye bir türlü olmuyordu. İşte bunu gören genç Cumhuriyet yönetimi, bu elbisenin çıkarılıp bir yana konulmasına, tarihe gömülmesine karar verdi. Bu amaçla modern dünyadan yasalar alınıp yürürlüğe kondu. Bunu, dönemin Adliye Vekili Mahmut Esat Bozkurt, Türk Medenî Kanunu' nun gerekçesinde pek güzel dile getirir. Sonra da "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ilkesine uygun olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, "Tanrısal irade"yle değil; toplumun kendi iradesiyle, "insan iradesi"yle yasalar geliştirildi, kabul edildi. Yasalarda yetersizlikler elbette olabilir. Ama hangi kaynağa dayandığı önemli. Burada dayanak, "insan"dır ve gelişen yaşam koşullarıdır. Daha güzel bir dünyaya doğru ilerlendikçe yasalar da ona uygun olacaktır. Bunu savunmak, dinamizmi savunmaktır, insanı insan yapan akılcılığı savunmaktır. Cumhuriyet devrim ve ilkelerinden önce insan aklı "mahbus"tu. Dahası, "zincire vurulu"ydu. İstenmiştir ki akıl, "hapishane"sinden ve "zincir"inden kurtulsun. Nasıl bundan yana olunmaz? Şunu da belirtmeliyim: Hem "Atatürkçüyüm" diyen, hem de "Atatürk'ü "dinci-İslamcı" gösterme çabasında olanlar vardır. Bunlarla karıştırılmamı istemem. Benim dünyam için Atatürk'ün ve getirdiklerinin anlamı başkadır. Bu konuyu biraz uzunca yazdım. Çünkü İslamcı çevrelerin bana olan "kin" ve düşmanlıkları, ilkin, Atatürk konusun-

dan kaynaklanmıştır.

Bana ilişkin bir başka yalan:

H. Kemal Özyürek, şunları da yazıyor: "Benim merak ettiğim bir şey var. Turan Bey'in asıl ismi Mehmet olduğu halde, bu ismini hep saklıyor. Neden acaba? Hz. Muhammed'e olan düşmanlığından mı, Mehmetçiğe olan düşmanlığından mı?"

"Mehmed adı": Bu yazıyı okuyan, "bunla yazan adamın kimliğini, nüfusuna değin biliyordur ki böyle yazıyor!" diye düşünebilir. Düşünmekte de haklıdır. Yalanın bu kadarının da olabileceğini nereden bilecek?

Gerçeğe gelince: Benim "Mehmet" diye bir adım hiç olmadı. Ne nüfus kimliğimde, ne ailemde, ne çevremde böyle bir adım oldu. "Muhammed"e nasıl bakuğımı hiç saklamadım. Adım "Mehmet" olsaydı hiç kullanır mıydım; bilemem. Ama yok işte böyle bir adım. Yazı karşısında bir an dona kaldım. Sonra kendimi toparlayıp, İslâm Şeriatı' nın "Sünnet-i Seniyye"sinde "yalan üretme"nin nasıl olağan olduğunu anımsadım! Kısacası: "Alevi" olduğum, "sol askerî ihtilâl özlemi içinde bulunduğum yolundaki yalan gibi bu yalanı da uydurup yazıyordu Özyürek.

Peki bu yalanı niçin uydurmuş olabilir?

Sorunun karşılığı, yazısından kolaylıkla çıkarılabiliyor: Amaç, beni "Mehmetçik düşmanı" da göstermek.

Bu yalanları uyduran ve birçok ilkel, aşağılayıcı anlatımlarla bana seslenen, yazı yazan bu H. Kemal Özyürek kimdir?

Bilmiyorum. Said-i Nursî (Kürdî) için "Bediuzzaman" (bir anlamıyla "zamanın olağanüstüsü", bir başka anlamıyla da "zamanın yaratıcısı") dediğine ve "Risale"sindeki abuk sabukları "doyurucu, mükemmel izahlar" diye sunup yer verdiğine göre "NURCU" denen "şâkirt"lerden olabilir. Eğer öyleyse ve gençse, bana olan hıncı, eski "şâkirt"lerden kalma olabilir. 1960'lı yıllarda, bana yöneltikleri baskı ve korkutma çabalarını, bindiğim otobüsü durdurmaya ve beni öldürme girişimine dek vardırmışlardı. Bunu o eskilerden öğrenmemişse sorup öğrenebilir. Ama şunu da öğrenebilir ki, beni yıldıramamışlardır. Hiçbir aşağılık yöntem, yalan, korkutma, beni, benimsediğim yoldan döndüremez.

H. K. Özyürek kimse, bir "İslam kahramanı" olarak sivrilme heve-

sini taşıyor olabilir. Eski İslam "polemikçiler"inin hep yaptıkları gibi, bana bir "reddiyye" yazıp, din çevrelerinde, "kâfire hak ettiği cevabı verdim!" deyip şişinme olanağına yönelmiştir. Kimbilir?

Ne var ki seçtiği yol ve derlediği yalanlar, bu amacına istediği ölçüde ulaşmasına yetecek kadar dayanıklı değildir. Ve kimin karşısına çıkarıldığını da yazık, bilememekte.

Bana verilen "cevap", yazdıklarımın neresine yönelik?

Önce de belirttiğim gibi, H.K. Özyürek'in bana "cevab"ı, "Muhammed'in doktorluğu"na ilişkin sunduğum hadislerden oluşan yazılarımla ilgili. Bu yazılarımın sonucusu 13 Ağustos 1989'da (*2000'e Doğru* Dergisi'nde) yayımlandı. 3 ay geçti aradan.

Bu denli gecikme niçin?

Neden aradan bunca zaman geçtikten sonra cevap verme gereği duyulmuş? Anlaşılmıyor, açıklanmıyor.

Verilen "cevab"a gelince: Nasıl cevap veriliyor?

Yazdığım hadisler ele alınarak bunların "uydurma", ya da kaynaklarının "çürük" olduğu mu ileri sürülüyor? Hayır.

Hadislerin çevirileri, açıklamaları mı "yanlış" bulunuyor? Hayır.

Birilerine yönelik sövgüm ya da övgüm yakalanmış da bu mu eleştiriliyor? Hayır.

Bunlardan biri olsaydı, bana verilen "cevab"a "cevap" denebilirdi.

Öyleyse "cevap" verilen konu nedir? Bu belli değil.

Yazdığım hadislerden ikisi ele alınıyor. Bunlar için de herhangi biçimde "itiraz" yok. Ben bunlara yer verirken bunlar arasındaki "çelişki"ye de şöyle bir değinmiştim. Vay, sen misin buna değinen?! Ver yansın ediliyor. Peki "çelişki"nin bulunmadığı mı savunuluyor? Hayır. Çelişkinin "görünüşte" olduğu savunulup yapılagelmiş olan "yorum"lar sıralanıyor. Yani benim dediğim çürütülmüyor. Üstelik tersi de söylenmiyor. "Yorum" Çelişkiyi yok saymanı yolu. "Yorum"larla çelişkiyi giderme, yok sayma çabalarının gösterildiğini ben de belirtmiştim zaten. Peki "itiraz" varsa, yöneldiği nokta neresi? Anlaşılamıyor. Kaldı ki, ben bu hadisleri, aralarındaki "çelişki" üzerinde durmak için yazmamıştım. Bunlara ben, "Muhammed'in dok-

torluğu"nu yansıtan hadisler olduğu için, islam dünyasındaki "e't-Tıbbu'n-Nebevî"de, yani "Peygamberce Doktorluk"ta yer aldıkları için yer vermiştim. Yorumsuz olarak... "Muhammed'in doktorluğu"nu dile getiren hadislerden bir kesimi, "rukye" denen üfürükçülükle ilgili olanlar. Bunlara da yer vermiştim yazımda.

Özyürek, bu hadislere -tek tek değil de- genel olarak değiniyor. Üzerinde durduğum "rukye" konusunu ele alıyor. Buna ilişkin bir sürü şey aktarıyor. Peki benim yazdıklarımı çürütüyor mu? Yine hayır. "İtiraz" bile etmiyor. "Rukye", onun aktardıklarında, benim verdiğim anlama gelecek sözlerle açıklanıyor. Ona ilişkin hadisler için de "uydurma" ya da "çürük" denmiyor. Denemezdi, çünkü ben, her konuda olduğu gibi bu konuda da "en sağlam" (sahih) hadisleri seçmiş ve en güvenilir kaynakları göstermiştim. Hadisler kabul ediliyor. Benim verdiğim anlamlarla birlikte... Peki öyleyse?

Şu yapılıyor yalnızca: "Rukye" yani "okuyup üfürme" yoluyla olan "tedavi"ye ilişkin hadisler, birer "mucize" olarak gösteriliyor. Ben "mucize" dememiştim; aradaki fark bu. Şimdi lütfen düşünün; böyle "cevap" olur mu? Yani bana "cevap" verilmiş oluyor mu?

Kısacası: Ben, Muhammed ve arkadaşlarının "rukye" (okuyup üfleme = üfürükçülük) yöntemiyle "hasta tedavi ettiklerini", bunun için de "ücret" aldıklarını yazmıştım. Daha doğrusu, yalnızca ilgili hadisleri sıralamıştım. Kendini bana "cevap veriyor" gösteren H. Kemal Özyürek de, "muhterem hoca"sının "notlar"ından ve başka "muhterem hocalar"dan aktardıklarıyla bir bir kabul ediyor. "Rukye"yi de, buna verdiğim anlamı da, karşılığında alınan "ücret"i de... Ne var ki "mucize" diyor. Haa, bir de şunu ekliyor: "Rukye" yöntemi ve karşılığında alınan "ücret", "hekimliği teşvik" işine yaramış ve bu sayede "tıp, yıldırım hızıyla inkişâf" etmiş. Bunu deyimlerle savunuyor Özyürek. Savunma dursun, ama bana bir "cevap" olmuyor.

Özyürek'in savunmalarına, aktarmalarına ilişkin örnekleri ileride sunacağım.

Bana "cevap" veren kişi, nelerle karşıma çıkıyor?

"İman kahramanı"mız H.Kemal Özyürek, bir sürü yalanı, ilkel aşağılamaları, İslam'ın "Sünnet-i Seniyye"sindeki geleneğe uygun

olarak ve de soyadına uygun bir yürekliliklе sıraladıktan sonra, "yalancı tanık" gösterir gibi, benim yanlış yolda olduğuma, kimi eski-yeni ünlüleri tanık gösteriyor: "Kaptan Custo, Maurice Bucaille, Roger Garaudy, Bernard Shaw." (Özyürek'in yer verdiği sıraya göre.)

Önce konuyla ilgisi olmadığı halde, bunları göstererek çıkıyor karşıma. Sonra "Bediüzzaman"ın "Mektubat"ından yaptığı uzun alıntıyla... Türkçenin ve sağlam aklın "başı gözü kırılarak" Yine konumuzla bir ilgisi yok.

Sonra "Doç. Dr. Hayrettin Karaman'ın Mülahazaları" başlığını koyduğu bir kesim geliyor. Bunun, konumuzla bir ilgisi olabileceğini sandım. Yanılmışım. Yine ilgisi yok. Karaman'ın bilmem nerede yayımlanmış, konumuzu ilgilendirmeyen "sohbet"inden alıntılar yapıyor. Yine uzun uzun...

Kahramanımızın "cevap" diye yayımlattırdığı 1. ve 2. si (7, 8 Kasım) böyle geçiyor. Sonra "İslam Tıbbı Üzerine" diye bir alt başlık altındaki derleme. "İslam Tıbbı" denince konumuzla ilgili olduğu ve benim yazdıklarıma bir cevap niteliği taşıdığı sanılır. Oysa öyle değil. "İslam Tıbb-ı gıdasını Nebevî'den (burada bir karışıklık var. 'İslam tıbbı, gıdasını Tıbb-ı Nebevî'den olacak. T.D.), Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) doktorluğundan ve İslam'ın mesajından almış ve beslenmesini Grek - İskenderiye, Hint ve İran zengin toprağından sağlamıştı." dendikten sonra, İslam'ın "eski bâtıl inanış ve hurafeleri reddettiği" savına yer veriliyor, "Cahiliye" diye kınanan İslam öncesi "Araplar"da ve "muharref" (tahrif edilmiş, bozulmuş) diye kınanan Hristiyanlık'ta hastalık ve tedavi anlayışının "farklı" olduğu belirtiliyor. Daha sonra Hristiyanlık'ta ve Batı'da "tıbb"ın, nasıl geri olduğu, İslam'daysa daha ileri durumda bulunduğu savlarına yer veriliyor. Bu arada, "ilk İslam tıbbı", "seyyar hastaneler", "ilk müslüman hekim" gibi konulara değiniliyor. Bir dolu propaganda ürünü, bilimsel temelden yoksun savlar, din çevrelerinin, daha çok son zamanlarda piyasaya sürdüğü kimi kitap ve dergilerden olduğu gibi aktarılıyor. Diziden 3.sü de (9 Kasım) böyle geçiyor.

Diziden 4.sündeki alt başlık şöyle: "Turan Dursun ve Hadis Usulü Bilgisi". Eh, artık burada ciddi biçimde eleştiriliyor olmalıyım. Başlığa uygun olarak "hadis usûlü"ne ilişkin "bilgi" derecem üzerinde durulmalı, yazdıklarımdan örnekler verilerek "yanlış"larım sergi-

lenmeli, "bilgisizliğim" ortaya konulmalı. Başlık gereği olsun bu yapılmalı artık, değil mi?

Hayır. Saldırının ötesinde yine bir şey yok.

"Eleştiri "(!) olarak bütün dediği şu:

"Turan Dursun, iki sahih hadis arasında zahiri bir mana tenâkuzu, zıtlığı görünce, ganimet bulmuşçasına sevinmiş, hemen yapışmış, tenkit etmeye yeltenmiş. Daha doğrusu, 'bağa destursuz girmiş'. Halbuki, her şeyin bir usûlü olduğu gibi, hadisin de usulü vardır. Hatta İslam literatüründe, 'Hadis Usûlü' ayrı bir ilim olarak kabul edilmiş olup, bu hususta birçok eser yazılmıştır. Dursun Bey, her ne kadar emekli bir müftü (!) olsa da işin bu yönünü ne bilsin. Bazı hadis ıstılahlarını bilmiş olsaydı, bu bile, kendisinin bu kadar gülünç duruma düşmesine mani olurdu. Meselâ Dursun Bey, 'İhtilâfu'l-Hadis' veya 'Muhtelifu'l-Hadis' meselesini biliyor mu? Bilseydi zaten bu laf salatası yazısını yazmazdı."

"Kahraman"ımız böyle diyor. Şimdi ne denir buna?

Bir kere benim, "laf salatası" diye nitelediği yazım, tümüyle, kendisinin de "red" etmediği, sağlamlığını kabul ettiği "hadis"lerden oluşuyor. O zaman "laf salatası" diye bu hadislere demiş oluyor. Ama ille de ilkel biçimde saldırmak hevesiyle farkında değil. Haydi sözümü düzelteyim, "ilkel biçimde" değil de, uygarca yapmış olsun bu nitelemeyi ve saldırsın. İyi de benim "Hadis Usûlü"nü ve de "ıstılah"larını bilmediğimi ileri sürebilmesi için elinde ne var? "Tenkit"e girişmişim. Girişemem mi? Buna ne engel var? "Hadis Usûlü (Usûlü-Hadis)" bilgisi buna neden engel olsun. Kaldı ki ben "tenkit" de etmedim. Sözünü ettiği iki hadisi de, öbür hadislerle birlikte Türkçeye çevirip sundum yalnızca. İkisinin arasında bir çelişki olduğunu belirttim. Kendisi de bunu, "zahiri bir mana teâruzu" diyerek kabul ediyor. Yorumlarla bu çelişkinin giderilmesi için hadisçiler arasında çaba harcandığı doğru. Ama bu, çelişkinin bulunmadığını göstermez...

"Merak"ını gidermek için açıklamalıyım: Kendisi bu yazısında, Prof. Dr. Talat Koçyiğit'in öğrencisi olduğunu belirtiyor. Bu profesör için söyleyeceklerim var. Ama yeri burası değil. Kendisi bu "hoca"nın öğrencisi olduğuna göre, daha çok genç demektir. Belki de ben, o bilmediğimi ileri sürdüğü "Hadis Usûlü"nü, ayrıca "Fıkıh Usûlü"nü,

"Tefsîr Usûlü"nü, "Kelâm"ı, "Ferâiz"i, "Maânî" (Bedi', Beyân'la birlikte) okuttuğum zaman, kendisi dünyaya bile gelmemiştir daha. Ben bu konuların uzmanıyım. Alçak gönüllüğü bir yana bırakarak, yeri gelmişken, altını çizerek belirtmeliyim: Bu konuları iyi bilirim ben.

"Hadis Usûlü" konusunda kendisini "bilgili" gibi sunan kahramanımız, bu konuda da "muhterem hoca"sından aldığını belirttiği "notlar"ı koymakla bitiriyor.

11 Kasım günlü yazısı, "Psikolojik Tedavi ve Rukye" üstüne. Ama bana "cevap" niteliği taşıyan, beni çürüten en küçük bir yanı yok. Tersine, yazdıklarım doğrulanıyor. Ve oradan buradan yapılan alıntılardan oluşuyor.

Bundan sonraysa, 15 Kasım 1989'a değin, kahramanımız, "muhterem hoca"lardan Prof. Dr. İbrahim Canan'ın "Hz. Peygamberin Sünnetinde Terbiye" adlı kitabını açmış, bu kitaptan 235.-248. sayfaları olduğu gibi, 249. sayfanın da bir bölümünü, bir şey katmaksızın almış; "Doğu Perinçek' in Müftüsü (!) Turan Dursun'a Cevap" genel başlığı altında koyup yayımlatmış bulunuyor. "Âferin!" demek gerekir.

"Ayıp" diyeceksiniz. Kahramanımız bir başka "ayıp" daha yapmış: Canan'ın kitabından aynen koyduğu yazıların tümünün altında H. Kemal Özyürek adı var. Yalnızca, yazılardan birinde, kendi adının altına, lutfetmiş de "muhterem hoca"nın adına da yer vermiş. Bu da bir şaşkınlığa yolaçıyor. Çünkü insan ilk ağızda "bu yazıyı yazan H.Kemal Özyürek mi, İbrahim Canan mı?" diye düşünmekten kendini alamıyor? Neyse ki, daha sonrakilerde yalnızca kendi adını koyarak "şaşkınlığı" önlemiş. Canan'ın adının bulunmadığı yazıları okuyanlar, yazılar bu hocanın kitabındaki satırlardan oluştuğu halde, kahramanımızın adını görecekleri için, onun yazdığını düşünecekler rahatlıkla. Özyürek, belki de, "ayıp"tan filan çekinmeksizin, bunu düşündürmek istemiştir.

Neyse, özeti şu: Kahramanımız Canan'ın kitabında olanları karşıma çıkarıyor, ama daha ağır biçimde gülünç duruma düşüyor. Çünkü bunların benimle ilgisi ne? Kitaptakiler, bana "cevap" olsun diye hazırlanmış değil ki... Ayrıca da aktarılanların, benim yazdıklarımı çürütücü yanı değil; doğrulayıcı yanı var.

H. Kemal Özyürek'in en son yazısıyla karşıma çıkardığı da, yine

beni doğrudan ilgilendirmeyen ve islam propagandasına yönelik derlemeler. Kitaplardan, dergilerden...

Neyi tartışıyoruz?

Aslında açıkça görülen şu: Saldırıldığı. Ele alınan "Muhammed'in doktorluğu" üstüne yazdığım yazılar eleştirilemiyor. Ama önüme getirildiği için, yukarıda değinilen bir-iki konu üzerinde biraz daha duralım:

1- Aralarında "çelişki" olan hadisler. Bu konuya, çelişki nedeniyle "hadislerin birbirine uymazlıkları" demek olan "ihtilafu'l-hadîs" ya da "hadislerin değişik sonuçlara götürmesi" diye anlam verilebilecek olan "muhtelifu'l-hadis", uyuşmazlığı (çelişkiyi) giderme çabalarından dolayı da, "hadis uzlaştırma" anlamında "telfiku'l-hadis" de denir.

Özü şu: Ortada birbirinin tersi anlamlar, sonuçlar çıkan iki (ya da daha çok) hadis vardır. Sonra yorumlar yapılıyor, sonuçta ikisinin de "aynı kapıya" çıktığı görülüyor ya da öyle ileri sürülüyor. Aynı kapıya çıkarılabildiği için deniyor ki, "çelişki görünüştedir, temelde değildir."

Örnek: "Peygamber", bir sözünde "lâ advâ" yani "hastalık bulaşması diye bir şey yok." demiştir. Ama öte yandan bir buyruğu da şudur: "Arslandan kaçar gbi, cüzzamlıdan kaç!" İki hadisin sağlamlığına da diyecek yok. Birincisine bakınca "bulaşıcı hastalığın olmadığı", ikincisine de bakınca "bulaşıcı hastalığın olduğu" anlatılmış durumda. İkisini söyleyen de aynı "Peygamber" olunca, bir çözüm aranıyor. Ve yorumlara girişiliyor.

"Çelişki"nin temelde olmadığı, "görünüşte" olduğu savunuluyor.

Bu savunulurken kiminin yorumu şöyledir:

"Hastalık kendi doğal yapısıyla bulaşmaz. Peygamberin 'hastalıkta bulaşma yoktur.' derken söylemek istediği de budur. Öte yandan, Tanrı, hastada bulunan birtakım hastalıkların sağlıklı olana geçmesine bir neden yaratmıştır; O da, hasta olanla olmayanın biraraya gelmesi. Bunu dile getirmek için de Peygamber, hasta olanla, olmayanın biraraya gelmemesini istemiştir. 'Arslandan kaçar gibi cüzzamlıdan

kaç!' buyruğunu bunun için vermiştir." (Bu yorum için bkz. Ali el Kârî, Şerhu Nuhbeti'l-Fiker, İstanbul, 1327, Arapça, s. 98)

H. K. Özyürek lütfen beni hoşgörsün, bilgiçlik tasladığı için burada belirtmek zorundayım: Bu yorumu o da aktarıyor. Ama asıl kaynağına ulaşabildiğini sanmıyorum. Anlaşılan "muhterem hocası Koçyiğit"ten aldığı "notlar"ın ötesine geçememiş. Çünkü gösterdiği "kaynak"ta yanlışlık var: "Muhbetü'l-Fiker Şerhi" diyor. "Muhbe" değil, "Nuhbe". Bunu bir "dizgi yanlışı" sayabiliriz. Ama dahası var:"Nuhbetu'l-Fiker Şerhi" diye bir kitap da yok. Eğer Türkçe bir "şerh'ten söz ediyorsa, "şârih"ini ve "mütercim" ini belirtmesi gerekirdi. Dahası: Bu kitabın yazarı olarak İbn Hacer'i gösteriyor. Oysa İbn Hacer, "Şerh"in değil, "metn"in yazarıdır. Şerh eden başka. Örneğin: Ali el Kârî. Birincisinin adı "Nuhbetü'l-Fiker." İkincisinin adıysa "Şerhu Nuhbeti'l-Fiker"dir. Yukarıdaki yorumda "çelişki" ortadan kaldırılabiliyor mu? Bence, hayır. Çelişki daha da derinleştiriliyor. Çünkü, "arslandan kaçar gibi cüzzamlıdan kaç!" sözünde, "hastalık bulaşması"ndan açıkça söz edilmediği halde, "neden"e (sebep) dayandırma yoluyla da olsa, yoruma konuluyor bu. Yani sonuçta, "hastalıklı birinden, hastalıklı olmayan birine hastalık bulaşabileceği" anlatılmış oluyor. Oysa birinci hadiste, açıkça "hastalık bulaşması yoktur" deniyor. "Hastalığın doğasında bulaşma yoktur" demek istendiğini söylemek de durumu kurtarmıyor. Yani, zorlamalı yorum, hadislerin arasını uzlaştırma işine yaramıyor.

Onun için kimileri bu yorumu beğenmeyip başka bir yoruma yöneliyor. Örneğin şöyle:

"Peygamber: 'Hastalıkta bulaşma yoktur.' derken, sözün tüm kapsamıyla olmadığını söylemiştir. Hiçbir yönden yoktur hastalık bulaşması. Peygamber, 'hiçbir şey hiçbir şeye geçmez' de demiştir. Arap köylüsüyle olan tartışma da durumu açıklıyor: Köylü Arap, 'uyuz deve, sağlıklı olanların içine katıldığında, hasta olmayanları da uyuz yapar.' görüşündedir. Peygamber, 'hastalık bulaşması diye bir şey yoktur.' diyerek karşı çıkar. Köylü Arap tartışmaya girişir: 'Peki, benim kumluktaki develerime ne oldu? Birer geyik gibi (güzel, sağlıklı) idiler. Sonra aralarına uyuz develer katıldı ve develerimi uyuz ettiler!' der. Bu kez Peygamber karşı çıkışını şöyle belirtir: 'Peki ilk develere (uyuz olanlara) nereden uyuz bulaşmıştır?' Peygamber açık-

ça şunu söylemiş oluyor: 'Birinci develerdeki uyuzu Yaratan (Tanrı), ikincisinde de yaratmıştır.' Özet: Her şey gibi, hastalık da, Tanrı'nın takdiriyle, yaratmasıyla oluşur. Bulaşmayla filan değil.

Gelelim 'arslandan kaçar gibi, cüzzamlıdan kaç!' diyen hadise: Sağlıklı birinin hastalanması, hastalıklıyla biraraya gelmesine denk düşebilir. Bunu gören kimse, hastalık bulaşması oluyormuş gibi düşünebilir. Böyle düşünmekse, o kimsenin günaha girmesine yolaçabilir. Çünkü hastalığın, bulaşma yoluyla olduğunu düşünmek, Tanrı'nın takdiriyle oluştuğu yolundaki inancı bozar. En iyisi, buna giden yolu kapamak. Öyleyse en iyisi, hastalıklı olanla olmayanın biraraya gelmemesidir. İşte Peygamber, "arslandan kaçar gibi cüzzamlıdan kaç!" sözüyle bunu amaçlamıştır." (Yorum için bkz . Ali el Kârî, aynı kitap, s. 98-100.)

Burada da ikinci hadisin yorumunda bir zorlama olduğu görülüyor. Başka yorumlar da var. (Bkz. İbn Kayyimi'l-Cevziyye, e't-Tıbbun'-Nebevî, tahkik: Dr. Abdulmu'tî, 1982, s. 215-221.) Ama tümünde de bir zorlama göze çarpar.

H. Kemal Özyürek, şunun altını çizmeli: İki hadis arasındaki "çelişki"nin derinde değil de, "görünüşte" olabilmesi ve "Muhtelifu'l-Hadis" kapsamına girebilmesi için, bir koşul var: "Hadisler arasındaki çelişkiyi gidermek, bunun için girişilen yorumlar, zorlamalı olmamalı. (Biğayri teassufin) (Bu koşul için bkz. Ali el Kârî, aynı kitap, s. 96.) Buradaki yorumların "zorlamalı" olduğuysa çok açık. Bundan dolayı, kimileri bakmış ki, çelişkiyi giderme olanağı yok; "arada nesh (birinin hükmünü yürürlükten kaldırma olayı) var" demişlerdir. (Bkz. İbn kayyimi'l-Cevziyye, aynı kitap, s. 221.)

Yorumları kahramanımız da aktarıyor. Ama benim sunduğum açıklıkta değil. Yalnızca "aktarıcılık"tan, üstelik bu konuda "muhterem hoca"sının tutturduğu "ders notları"ndan aktarmasından olsa gerek. Bunu belirtmekle kabalık mı etmiş oluyorum? Belki, ama beni bir sürü karalamalardan sonra "bilgisizlik"le suçlayan kendisi. Şimdi Özyürek, bir başka yüreklilik göstermeli, kendi bilgisizliğini "itiraf" etmeli. Bu bir "erdem"dir. Yalanları, aşağılamaları içinse, bunları yayımlattırdığı sorumlular da yanında olacak biçimde mahkemede buluşuruz.

Başka bir konuya geçmeden; kahramanımızın propagandaya da-

yalı bir "iman gösterisi"ne değinmek istiyorum:

"Niçin arslandan kaçar gibi de, kurttan, köpekten kaçar gibi değil? Cüzzam mikrobu laboratuvarlarda, mikroskopla incelenmiş, aslana benzediği görülmüştür." diyor kahramanımız. Başka İslam "kahraman"larının propagandalarından alarak.

Bir düşünelim:

"Arslandan kaçar gibi cüzzamlıdan kaç!" sözünü söyleyen, "cüzzam mikrobu"nu (lepra basilini) biliyor muydu? Biliyordu da, neden doğrudan ve açıkça belirtmemiştir? Belirtseydi de bu "mikrob"u insanlık daha o zamanlar öğrenseydi olmaz mıydı? Daha başka hastalıkların mikroplarını da... Dahası tedavi biçimlerini de bildirseydi ne olurdu, bunda ne sakınca vardı? "Doktorluk" da ettiğine göre, bu açıklamalar uygun düşmez miydi?

"Cüzzamlıdan, arslandan kaçar gibi kaç!" sözündeki "arslan"la cüzzam mikrobu" arasında bir ilişki kurmak, "bilim"i gülünç duruma sokmaktır. İslamcılar, İslam Şeriatı'nın, biraz da kendilerinin propagandalarını yapmak için hep bunu yaparlar.

"Arslandan kaçar gibi kaç!" denmiş de, "kurttan, köpekten kaç!" neden denmemiş? Belirtmeye çalışayım: "Arslandan kaçar gibi kaçmak", ilk çağlardan kalma bir benzetmedir. Yabanıl doğada, ormanlarda "arslan" çok önemliydi, en önemli "korku ögeleri"nden biriydi, başta geliyordu. Onun için bu benzetme Araplara da girmiştir. Dahası; Kur'an'da, hadislerde de yer almıştır: Müddessir suresinde, inanmazlara sövülürken, 50. ve 51. ayetinde şöyle denir: "Onlar, arslandan kaçar gibi kaçan yabanıl eşekler gibidirler."

Yorumundaysa, müslüman Kur'an yorumcularından kimi (İbn Abbas) şöyle der: "Yabanıl eşekler, arslanı gördüklerinde kaçarlar. Bu müşrikler de Muhammed'i gördüklerinde öyle kaçarlar..." (Bkz. Fahruddin Râzî, e't-Tefsiru'l-Kebir, 30/212.) Ayette, "arslan" anlamında geçen sözcük, "kasvere"dir ve "Habeşçe"dir. (Bkz. Taberi, Camiu'l-Beyân fi Tefsiri'l-Kur'an, Beyrut, 1972, 29/106-107; Celaluddin Süyûtî, el İtkân fi Ulûmi'l-Kur'an, Mısır, 1978, 1/182.)

Yukarıdaki yoruma göre: "Arslan"a benzetilen "Muhammed"dir. Birçoğunun yorumuna göreyse, "arslan"a benzetilen"Kur'an"dır. (Bkz. F. Râzî, aynı yer; Tefsiru'n-Nesefî, 4/312.)

Burada "arslan"a benzetilende de "arslana benzeyen bir mikrop"

mu var? Yani "Muhammed"de ya da "Kur'an"da, "cüzzamlı"daki mikrop gibi bir mikrop bulunduğu için mi bunlar "arslan"a benzetiliyor?

Sonra bu ayetteki benzetmeye göre, "arslandan yabanıl eşekler kaçar"mış. Burada da ilginç bir durum ortaya çıkıyor gibi: "Peygamber", üzerinde durulan hadisiyle "cüzzamlıdan; arslandan kaçar gibi kaç!" derken, "cüzzamlıdan kaçanlar" da "yabanıl eşekler" durumuna düşürülmüş olmuyorlar mı, diye düşünüyor insan. Ama kuşkusuz, amaç bu değil.

Bununla birlikte iyice bilinmeli ki, çağımızın tıp dünyasında, insanlara, "arslandan kaçar gibi cüzzamlıdan kaç!" denmiyor. Kaçmak önerilmiyor, tersine yanlış bulunuyor. Çünkü artık çok iyi biliniyor ki, "bulaşma" var; ama az ve zor. Cüzzam (lepra), uzmanlarının belirttiğine göre, çok zor ve çok az bulaşıcı bir hastalıktır. Bunun böyle olduğuna Özyürek de yer veriyor. Ve yine biliniyor ki; cüzzamla savaşan kuruluşların, doktorların, sağlık görevlilerinin ve hastaların en büyük düşmanı; cüzzama neden olan lepra basili değildir. En büyük düşman, toplum içinde, "aman kaç!" öğütleriyle kök salmış olan acımasız ve yanlış önyargılardır. İnsanlar bu yönde uyarılıyor artık. "Cüzzamlıdan kaç!" gibi öğütlerle değil mi ki, hiç gerekli olmadığı halde, "cüzzamlı"lar "damgalanmak"tan kaçmıyorlar, kendilerini saklıyorlar. Gidip "tedavi olmak" varken... Muhammed'in "arslandan kaçar gibi cüzzamlıdan kaç!" demesini anlamıyor değiliz. O dönemlerde, cüzzam, çok korkunç bir şeydi. Onun için Muhammed, "hastalıkta bulaşma diye bir şey olmaz" derken ve "tâuna"u, yani "veba"yı bile "Tanrı'nın takdiri olmaksızın bulaşmaz" gösterirken (bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'l-Enbiya/54; Tecrîd, hadis no: 1418.) "cüzzamlı"dan "kaçma"yı öğütlemiştir.

"Cüzzamlı", görünüşüyle de ürkünçtür, çirkindir. Muhammed üzerinde bu da etkili olmuştur.

Kahramanımız, "Peygamber"in "cüzzam mikrobuna işaret ettiği" yolundaki aktarma "keşf"e yer verdikten sonra şöyle bir çoşku gösterisinde bulunuyor:

"On dört asır öncesinden bunu görebilmek ve "karantina tavsiyesi" ne büyük basiret Ya Râb!"

"Karantina tavsiyesi"yle ne ilgisi var bunun? İslamcıya göre var.

"Karantina"ya alınan "hasta"da, "bulaşıcı bir hastalığın varlığı, ya

da kuşkusu" kabul ediliyor demektir. Muhammed ise açıkça: "Hastalıkta bulaşma yoktur. (lâ advâ)" diyor. Eğer "hastalığın doğal yapısında bulaşmanın olmadığı"nın anlatılmak istendiği ileri sürülüyorsa, o zaman "mikrop" söz konusu olamaz. Çünkü "mikrobun doğal yapısında bulaşma özelliği" bulunduğunu kimse "inkâr" edemez. Üzerinde durulan hastalıkta, yani "cüzzam"da, Muhammed'in "mikrop" filan düşünmediği kabul ediliyorsa -ki, doğrusu da budur- o zaman "karantina"dan söz edilemez. Çünkü "mikrob"un olmadığı bir yerde "karantina"ya ne gerek var?

Gerçekte, ilkel ölçüler içinde de olsa, "karantina"yı gördüğü, anladığı söylenebilecek kişi, "hastalıkta bulaşma diye bir şey yoktur" diyen Muhammed'le tartışan Arap köylüsüdür. Yukarıda da belirtildiği gibi, köylü Arap, develerine "uyuz"un, uyuzlu develerden geçtiği görüşünde direniyor.

Muhammed'e gelince: Bir başka sözünde, "sağlıklı olanla hastalıklı olanın biraraya getirilmemesi" gerektiğini belirtmek zorunda kaldığını görüyorsak da, her şeyi olduğu gibi, hastalığı da "Tanrı'nın takdiri"ne bağlıyor. "Hastalıkta bulaşma olmaz" görüşü de, bundan, "takdir"e bağlamaktan kaynaklanıyor. "Takdir, takdir, takdir..."

Her an "takdir"i geçerli sayan bir sistemde, açıkçası "Şeriat"ta "karantina" nasıl söz konusu olabilir?

"İnsan iradesi"mi?

Kur'an'da: "Tanrı dilemedikçe siz dileyemezsiniz." denir. (Bkz. İnsan, ayet: 30; tekvir, ayet: 29.)

"İnsanın dilemesi"ni bile "Tanrı'nın dilemesi"ne bağlayan bir sistemde, "insan irâdesi"nden nasıl söz edilebilir?

2- "RUKYE" ve "Muhammed'in doktorluğu":

2000'e Doğru Dergisi'nde (6, 13 Ağustos 1989) "Muhammed'in doktorluğu"nu anlatırken "tükürüklü ve tükürüksüz" biçimleriyle "üfürükle tedâvi"yi yazmışım. Bu "tedavî (!) biçimi"ne "rukye" denir.Muhammed'in ve arkadaşlarının, bu yöntemi kullanarak nasıl "tedavi" yoluna gittiklerine ve karşılığında ücret aldıklarına ilişkin, İslam dünyasında en sağlam kabul edilen kaynaklardan sağlam "hadis"ler alıp çevirileriyle sunmuş, kaynakları -her zaman olduğu gibi- göstermiştim.

Bundan dolayı bana türlü yalanlar uydurarak saldıran kahramanı-

mız da "rukye" konusuna yer veriyor. Oradan buradan derledikleriyle. Ve çoğunluğu, "çağdaşlaştırmak" için giydirilen şaşılası kılıklar içinde...

"Birçok hekim astrolojik tekabüllere inanmış ve onları gerek bedenî, gerekse psikolojik rahatsızlıkların tedavisinde gözönünde bulundurmuştur..." diye başlıyor ve sürüp gidiyor. İnsanı sıkan, gerçekten abuk sabuk şeylerden oluşan alıntılar. Ve şöyle bir alıntı: "Son otuz sene içinde, dünyanın her tarafından hastalar bana müracaat ettiler. Yüzlercesini tedavi ettim. Otuz beş yaşını geçmiş olanların hasta olmalarının asıl sebebi, dini inançlarını kaybetmeleriydi. Bunlar hayata din açısından bakmıyorlar, dindar arkadaşları gibi davranmıyorlardı. Dinî inançlarına yeniden kavuşmadan da tamamen iyileşmiyorlardı."

Bunu diyen, Psikiyarist Dr. Cart Junq'mış. Bu alıntıdan sonra kahramanımız, büyük bir "İslam terbiyesi"yle şöyle diyor: "Şimdi Peygamber Efendimiz'i (S.A.V.) tükürükçü ve üfürükçü olmakla itham eden câhil müftü Turan Dursun'un yüzüne nasıl tükürmezsin sen?"

Ve arkasından gelen kocaman bir çelişki: "Hem tükürük ve üfürük şifadır. Bak, dinle." diyor.

Peki bu "tükürük"le "üfürük" yöntemini "Peygamber Efendi"si de kullanmış mı? Çok çok "terbiyeli kahraman", buna hayır demiyor; tersine "Peygamber Efendi"sinin bunu yaptığını, yani "tükürük ve üfürükle tedavi" yoluna gittiğini kabul ediyor, onaylıyor. Peki bu adam, bana niye "câhil" diyor ve benim "yüzüme tükürme" terbiyesini niye gösteriyor?

Bir başlık: "Nukye nedir?"

"Nukye", "rukye" olacak. Bir dizgi yanlışı.

"Rukye"yi nasıl anlatıyor bu kahraman? "Rukye, okumak ve nefes etmekle yapılan bir tedavi şeklidir." diyor. Türkçeleştirelim: "Nefes etmek" nedir? "Üfürmek" "Üflemek" de denir.

Öyleyse "rukye", kahramanımızın kabul ettiği tanımıyla şu demek oluyor: "Okuma ve üfürmekle yapılan bir tedavi biçimi" Daha da kısası: "Üfürükçülük". Türkçe Sözlük'te "üfürükçü" için şöyle denir: "Okuyup üfleyerek hastalıkları savdığını ileri süren..." "Üfürükçülük"se "üfürükçü"nün yaptığı iş. Başka türlü anlatılabilir mi? Evet, kahramanımız, "rukye"nin "okuma ve üfürme yoluyla yapı-

lan tedavi biçimi" olduğunu kabul ediyor. Sonra? Sonra şöyle diyor:

"(Rukye) İslam'dan önce Cahiliyye ("Cahiliyye" denmez, ya "el Cahiliyye", ya da "Cahiliyyet" denir. -T.D.) devrinde çok yaygındı. Peygamber Efendimiz (S.A.V.), göz değmesine, zehirli hayvan sokmasına, nemle denen yaralardan hasıl olan kurtlara karşı rukyeye ruhsat verdi..."

"Ruhsat verdi." derken, bir de dürüstlük gösterip, "kendisi de bu yolla hasta tedavi etti..." demesi gerekirdi. Yine de bunu kabul ediyor, ama "mucize" diye gösteriyor. Yukarıda da belirttiğim gibi, ben, Muhammed'in kendisinin de "okuma ve üfleme (tükürüklü ve tükürüksüz) yoluyla hasta tedavi ettiği"ne ilişkin sağlam (sahih) hadisler sunmuştum. Kahramanımız, konuya ilişkin açıklamasını şöyle sürdürüyor:

"Turan Dursun Bey'in ele aldığı hadisler, yukarıdaki hususlar cümlesindendir." "Yukarıdaki hususlar" dediği: "Göz değmesine, zehirli hayvan sokmasına, kurtlara karşı rukye."

Ve ekliyor: "Hem onlar, mucizedir. Peygamber, mucizeyi halk için bilinen, yaygın olan şeylerden gösterir." Kahramanımız, burada, "Peygamber Efendi"sinin, "rukye"yi kullandığını açıkça "itiraf" etmek zorunda kalıyor.

"Peki şimdi yüzüne tükürülmesi gereken kimse kimdir?" diye bir soru yöneltmeyeceğim. Benim dünya görüşüme göre, "hiçbir insanın yüzüne tükürülmemelidir". Evet, "Peygamber Efendi"sinin "tükürüklü ve tükürüksüz okuyup üfleme yoluyla hasta tedavi ettiğini" kabul ediyor, ama bunun gerekçesini gösteriyor: "Mucize". Ardından da: "Fakat Dursuncuğun mucizeyi anlaması ve inanması çok zor." diyor. Bir zamanlar ben de "mucize"ye inandım kuşkusuz. Ama "üfürükçülük" denen şeye hiç mi hiç inanmadım. Buna inanmak, kahramanımızın ileri sürdüğü gibi benim için "zor" değil; "olanaksız"dır.

"Peygamber Efendimiz (S.A.V.) rukyeyi Medine'ye gidince serbest bıraktığı rivayet edilir. Çünkü Mekke'de kalpler tam olarak şirkten, diller küfürden temizlenmediğinden Peygamberimiz (S.A.V.), bilhassa çocuklar için temkinli olmuştur." diyor. Ve "rukye" konusunda "muhterem hoca"lardan İbrahim Canan'ın kitabına başvurulmasını salık veriyor. Oysa, bu kitaptaki konuya ilişkin bütün sayfaları, bu yazı dizisinde yayımlatıyor. Artık o kitaba başvurmaya ne gerek kalı-

yor? Kahramanımız, kendi adıyla yayımlatıyor "hoca"nın kitabındakileri. Yukarıda da belirtilmişti.

"Peygamber Efendi"si "rukye"yi "Medine'ye gidince serbest bırakmış" ama sonra bir ara "yasaklamış", sonra yine yasağı kaldırmıştır. (Bkz. Hâfız Ebubekir Muhammed el Hemedanî, el İ'tibar fi'n-Nâsihi ve'l-Mensuhi Mine'l-Âsâr, Hımıs, 1966, s.238-240.) Hadisler açıkça gösterir ki, Muhammed, yasağı kaldırmakla kalmamış, "rukye"yi kendisi de bol bol kullanmıştı. (Rukye konusunda temel kaynak için ayrıca bkz. İbn Kayyimi'l-Cevziyye, e't-Tıbbu'n-Nebevî tahkik: Dr. Abdulmu'tî, Kahire, 1982, s.229-252.)

Kahramanımız,rukye denen üfürükçülüğe "mucize" kılıfını giydirdikten sonra geçiyor "rukye"deki "tükürüğün hizmeti"ni anlatmaya: "Tükürük de, üfürük de şifadır" demişti ya. "Tedavide tükürük" olgusunun nereden geldiğini bakın nasıl anlatıyor: "Tükürükle tedavi, Hristiyanlık'ta da vardı." diyor ve İncil'den aktarma yapıyor:

"Ve geçerken anadan doğma kör bir adam gördü. Şakirtleri ondan sordular.Rabbi bu adamın kör doğması için kim günah işledi? Bu mu, yoksa anası babası mı? İsa cevap verdi. (...) Bu şeyleri dedikten sonra yere tükürdü. Tükürükle çamur yaptı. Çamuru onun gözlerine sürdü. Ve ona dedi: Git, Siloam havuzunda yıkan. O da gidip yıkandı ve görmekte olarak geldi." (Yuhanna, 9: 1-7.)

Yalnızca "Yuhanna İncili"nin burasında değil, başka yerinde ve Markos İncili'nde de "İsa'nın tükürükle mucizeler gösterdiği" belirtilir. Yukarıdaki alıntıda İsa'nın bir körün gözünü açmak için, "yere tükürdüğü, çamur yaptığı ve aldığı çamuru körün gözüne sürdüğü" anlatılıyor. İlginçtir ki, Muhammed de "tedavi"sinde "okuma üfleme"yle birlikte "tükürüklü toprağa" başvuruyor. (Bkz. Buhâri, e's-Sahih, Kitabu't-Tıbb/38; Tecrîd, hadis no: 1935; Müslim, e's-Sahih, Kitabu's-Selâm/54, hadis no: 2194; Ebu Dâvûd, Sünen, Kitabu't-Tıbb/19, hadis no: 3895; İbn Mace, Sünen, Kitabu't-Tıbb/36, hadis no: 3521.)

Markos İncili'nde de, gözünü açmak için, İsa'nın, körün gözüne tükürdüğü belirtilir. (Bkz. Markos, 823.) Yine ilginçtir ki göz için Muhammed de tükrüğünü kullanmıştır. "Kör gözü görür yapmak için" değilse de "göz ağrısını tedavi etmek için". Hadiste anlatıldığına göre, damadı Ali' nin savaşçı arkadaşlarına katılamayacak ölçüde gözleri ağrıyordu. Muhammed, onun nerede olduğunu sordu. Durumu

anlattılar. Onu çağırıp getirmelerini söyledi. Ali ağrıklı gözüyle geldi. Muhammed hemen tükürdü Ali'nin gözüne. Ardından dua. Ve Ali'nin gözü iyileşti. (Bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'l-Cihad/102; Müslim, e's-Sahih, Kitabu Fedâili's-Sahâbe/34, hadis no: 2406.) Kahramanımız H. Kemal Özyürek, "tükürüklü çamurla tedavi"yi Yuhanna İncil'inden aktardıktan sonra "bu tedavinin aynısını Peygamber Efendi"sinin de yaptığını yazıyor. Ve şöyle bir soru soruyor:

"Peygamber Efendimiz (S.A.V.) tükürüğün ve çamurun tedavi yönünü inceledi mi acaba?" İncelemesine ne gerek var? "İncil"ler önünde durmuyor muydu? Bunları iyi bilen ve kendisine yardımcı olan Addas gibi, Yessar gibi, Cebr gibi köleler ve başkaları da yardım edebilirdi.

Kahramanımız ekliyor: "Kaldı ki bu bir mucizedir."

Hah, böyle söyle de işin içinden çık! İsa'nınki de "mucize" değil miydi? Yoo, hayır, kahramanımız bununla yetinmiyor; bilgiçlik taslayıp (lütfen beni hoşgörsün); çok eski çağlarda kalmış hekimlik yönteminden söz ediyor. Daha doğrusu, artık insanları güldüren, insan aklını şaplaklayan "îzâh"ları, berbat osmanlıca anlatımlı bir kaynaktan alıp aktarıyor. Sonunda da getirilip "İbn Sina"ya dayandırılıyor. "İbn Sina övgüsü"ne... Bu hep yapılır İslamcılarca. Ama, çağımızın İslamcılarınca. İslam Şeriatını sevimli göstermek için buna gereksinim duyarlar. Ve ilgili ilgisiz, eski "hekim"lerden, felsefecilerden, İslam adına övgüyle söz ederler. Oysa bu "filozof"ların daha çok ilgilendikleri İslam değil, Aristo felsefesiydi. Bunlar birer "Aristo şarihi"ydiler. Dahası, bunların söylediklerinin önemli bir kesimi, dinlerin, bu arada İslam'ın temel "iman esasları"na aykırıydı. Örneğin, bu filozoflara göre: "Tanrı, 'cüz'iyyat'ı, yani Zeyd'in falanca yere girmesi, çıkması gibi ayrıntıları bilmez." (bkz. İsmail Gelenbevî, Ala Şerhi Celâliddin Devvâni, İstanbul, 1316, 2/8-72.) Dinlerdeki ve İslam'daki inanca göre, "âlem", yani "Tanrı'nın dışında kalan her şey, tüm evren", Tanrı'nın yaratmasıyla "sonradan olmadır (hâdis)". Oysa bu filozoflara göre, "âlem kadîmdir, yani sonradan olma değildir." (bkz. İsmail Gelenbevî, aynı kitap, 53-74 ve öt.) Dine göre, bir gün gelecek, her şey yok olacak, "kıyamet kopacak". Ve âlem yeni baştan kurulacak, "cennet, cehennem" olacak. Kısacası "Ahiret inancı" var. Bu filozoflara göreyse şu bir kuraldır: "Öncesiz (kadîm) olan, sonrasızdır

da (ebedi). Öncesiz olan, yok olamaz." (bkz. İsmail Gelenbevî, aynı kitap, 1/281 ve öt.) Filozofların, "âlem"e ilişkin bu görüşlerine İslam kelamcıları karşı çıktığı gibi, Yahudiliğin ikinci kurucusu sayılan Musa İbn Meymun (1135-1205) da, Yahudilik adına karşı çıkıyor. (Bkz. Musa İbn Meymun, Delâletu'l-Hâirîn, Ankara, 1974, yayınlayan Prof. Dr. Hüseyin Atay, Arapça, s. 310-313 ve öt.) Bu filozoflardan yalnızca İbn Sina'nın "ömrünün sonunda (zaten hep öyle denir - T.D.) tevbe edip inandığı" ileri sürülür. (Bkz. İsmail Gelenbevî, aynı kitap, s. 2/262-263.) Ama bunun bir önemi yok. Çünkü "İslam uleması"nca - bugün "İslam düşünürleri" diye övülen- öteki filozoflar gibi İbn Sina da "kâfir" sayılmış, dahası, "yahudilerden ve hristiyanlardan daha kötü" diye nitelenenler arasına konulmuştur. (Bkz. Celaluddin Süyûtî, Savnu'l-Mantûki'il-Kemlâm An Fenni'l-Mantıki ve'l-Kelâm, ta'lik: Ali Sami, s. 342.)

Bu durumda gerek kahramanımızın, gerek öteki İslamcıların İbn Sina ve öteki filozoflarla İslam için övünmeye hakları var mı? Sonra, konu "Muhammed'in doktorluğu"dur, bu filozoflar değil. "Muhammed'in doktorluğu"nun "İbn Sina doktorluğu"yla da bir ilgisi yok.

Muhammed hastaları "tedavi" ederken, "tükürüklü-tükürüksüz okuma-üfleme" yöntemini hangi tür hastalığa karşı kullanıyordu? Kahramanımız Özyürek'in kabul ettiği gibi "göz değmesi" türünün yanında, "zehirli hayvan sokmasına, nemle denen yaralardan hasıl olan kurtlara karşı". Aslında buradaki "nemle", "yara, çıban" anlamındadır. (Bkz. Ebu Davud'un Sünen'indeki 3887 no.lu hadis ve Hattabi'nin 2 no.lu notu.) Kahramınımız, "muhterem hoca"larından aldığı bilgiyle, "Peygamber Efendi"sinin, bundan sonrasının "rukye"yle tedavisini yasakladığını yazıyor, ama doğru değil. Muhammed'in aynı yöntemle "tedavi" ettiği ve ettirdikleri arasında daha başkaları da var: "Göz ağrısı" gibi -ki yukarıda geçti- kılıç yarası gibi. Bu yara ağır olsa bile, Örneğin Ek'va' Oğlu Seleme, Hayber günü bacağından ağır yaralanmış. Muhammed'e gelmiş. Muhammed "üç kez nefes etmiş", yani okuyup üfürmüş. O saatte Seleme'nin artık "şikayet"i kalmamış. Hadiste anlatılan bu. (Bkz. Buhâri, e's-Sahih, Kitabu'l-Meğâzi/38; Tecrîd, hadis no: 1611; Ebu Dâvûd, Sünen, Kitabu't- Tıbb/19, hadis no: 3894.)

Görüldüğü gibi Muhammed'in "rukye" yöntemiyle "tedavi"si kap-

samına giren bu olaylar "maddi" olaylardır. Biyolojik, fizyolojik olaylar. Muhammed ve arkadaşları bu türden hastalıkları da "rukye" yani "üfürük" yoluyla tedavi ediyorlardı. Bunların "psikolojik tedavi"yle ne ilgisi var? Ve ne ilgisi var ki, bir dinci "psikiyatrist", dine bağlıları övmüş diye kahramınımız benim yüzüme tükürme "terbiye"sini gösteriyor?

Toplumumuzda, Anadolu'da, şurada, burada "üfürükçüler" vardır. Her tür "hastalığı tedavi" (!) ederler. Bunların psikolojik tedaviyle bir ilgileri var mı? Eğer "hayır!" deniyorsa aradaki fark nedir? "Üfürük"se bunlarda da var. "Okumak"sa bunlarda da var. "Lems" denen "dokunma" ve "okşama"ysa bunlarda en ileri derecesi var. Peki bunların yaptıkları iş niye "psikolojik tedavi" ya da "masaj tedavisi" kapsamına girmiyor? Fark, bunların "Peygamber" ya da "sahâbî" olmamalarından mı ileri geliyor?

Kahramanımız tedavi için bir hastasını, bildiğimiz doktorlara değil de bu "üfürükçüler"e götürüyor mu, götürmeli mi? Toplumu o yönde koşullandırmak, insanca mıdır, insanseverlik midir?

"Masaj tedavisi" varmış, "masaj", Arapça'daki "dokunma" demek olan "mess"den geliyormuş, ama benim "zekâ seviyem" bunu anlamaya yetmezmiş... Her fırsatta beni küçümser bir tutum takınırken kendisini gülünç durumlara düşürdüğünün farkına varabilir mi? Buradaki bilgiçliğinin ve beni küçümseme gösterisinin, konumuzla bir ilgisi yok. Yoksa "Peygamber Efendi"sinin ve arkadaşlarının da "okuyup üfleme" sırasında "masaj tedavisi" yaptıklarını mı söylemek istiyor? Ya da "üfürükçülük erbabı"na bir yol mu açıyor?

Yine toplumumuzda, özellikle Anadolu'da "cin çıkarma" lar görülür: "Saralı" ya da deli "cinci"ye getirilir. "Cinci hoca"mız da başlar hastadan "cinleri çıkarmaya". Hastanın karşısında kendince bildiği birtakım dualar okurken, bir yandan da "uhruc, uhruc, uhruc..." der durur. "Uhruc", Arapça bir sözcük. "Çık!" demek. Hoca "cin tâifesi"ne seslenir bu sözcükle. "Hadi gel çık bu hastadan. Çık, çık, çık!!!" anlamında, hoca, "cin çıksın" diye hastayı döver de. Kimi az, kimi çok... dayak olur ille de!

Biliyor musunuz bu "tedavi" yöntemi nereden kaynaklanıyor? Açıkça belirteyim: "Peygamber ve arkadaşları"ndan. "Yalan" ve "iftira" diyemezsiniz. Çünkü ben bilim ve düşünce adamıyım, "yalan" ve

"ifûra"yla bir ilintim olamaz. İşte kaynağı, hem de İslam dünyasında en güvenilirlerden:

— Muhammed'in önemli görev verdiği kişilerden Ebu'l - Âs Oğlu Osman hastalanmıştır. Muhammed onu şeytan - cin tuttuğunu söyleyin tanısını koyar hemen. Adamı çömeltir. Eliyle adamın göğsüne vurur. Ve ağzına tükürür. (Adam: "ve tefele fi femi", yani "ağzıma tükürdü" diyor.) Ve başlar (cine seslenerek:) "uhruc!", yani "çık!" demeye. "Uhruc aduvvellah!", yani "ey Tanrı'nın düşmanı hadi gel çık (adamın içinden)!" der. Bunu üç kez yapar. Sonra da adamı işine (görevine) gönderir. (Bkz. İbn Mace, Sünen, Kitabu't - Tıbb/ 46, hadis no: 3548.)

— Bir köylü Arap gelmiştir Muhammed'e. Konuşur, kardeşini "cin tuttuğunu" söyler. Muhammed: "Git onu bana getir!" der. Köylü gider, kardeşini getirir. Muhammed bir sürü ayet okuyarak tedavi eder. Adam o sırada iyileşir. (Bkz. İbn Mace, aynı yer, hadis no: 3549.)

— Bir kadın. Elinde çocuğu. Bu çocuğu da "cin tutmuş". Muhammed'in yanına getirir. Muhammed "cin"i çıkarmaya koyulur: "Uhruc aduvellah ene resulullah! = Ey Tanrı'nın düşmanı (cin!) Gel çık (çocuğun içinden)! Ben Tanrı'nın elçisiyim!" diyerek seslenir. Çocuk iyileşmiştir. Yani "cin, çocuğun içinden çıkıp gitmiştir" Kadın biraz kurutulmuş yoğurt, biraz yağ ve iki koç getirip Muhammed'e verir. Muhammed, koçlardan birini alır, öbürlerini kadına geri verir. (Bkz. Ahmed İbn Hanbel, Müsned, 4/170 - 171; Dârimi, Sünen, Mukaddime/4.)

Önemli İslam "ulemâ"sından İbn Kayyimi'l Cevziyye (ölm. 1350), "saralı bir hasta"da, "kötü ruh", yani "cin - şeytan" bulunmadığını söyleyerek birtakım "tıbbi açıklamalar" yapan doktor ve düşünürler için "birer cahil ve dinsiz" diyor. Ve sonra, "Peygamber"in "uhruc..." diyerek "hastadan cin - şeytan çıkarması"na ilişkin hadisine yer veriyor. (Bkz. İbn Kayyimi'l - Cevziyye, e't - Tıbbu'n - Nebevî, tahkik: Dr. Abdu'lmu'ti, Kahire, 1982, s. 136 - 137.)

Yine İslam "ulemâ"sından İbn Teymiyye (ölm. 1328.) Muhammed'in "hastadan cin çıkarması"na ilişkin olaylara yer veriyor ve buna kesinlikle inanılması gerektiğini savunuyor. (Bkz. Takiyyuddin İbn Teymiye, İdâhu'd - Delâle fi Umûmi'r-Risâle, Mısır, 1369, s. 44-

49.) Ayrıca, bu "hastadan cin - şeytan çıkarma" işinin, "amellerin en faziletlisi (efdalu'l-a'mâl)" olduğunu, yani en sevaplı bir iş bulunduğunu ileri sürüyor. "Peygamberlerin ve salih (iyi) kişilerin hep, insanoğlundan şeytanları uzaklaştırma çabası gösterdiklerini", görüşüne dayanak olarak gösteriyor. (Bkz. İbn Teymiyye, aynı risâle, s. 45.)

"Saralı" hastaya dayak: Bu dayak da savunuluyor, bu "İslam ulemâsı"ndan yazarlarca:

İbn Teymiyye, saralı hastadan "cini çıkarmak için" hastaya çok şiddetli dayak atmak gerekebileceğini, bu dayakların, hastanın bedenini değil; cinin bedenini etkilediğini ve hastanın, bu yüzden dayağı duymadığını ileri sürüyor. Şunu da yazıyor: "Kimi zaman, hastanın ayağına 300-400, daha az ya da daha çok sayıda sopa vurulur. Öylesine ki, bu vuruşlar insanın (hastanın) kendisine olsa onu öldürür. Sopalar (hastaya değil) cinlerden olana vurulmuş olur. Ve cin, bağırır, çığırır..." (İbn Teymiyye, aynı risale, s. 48.)

İbn Kayyimi'l-Cevziyye de, saralıdaki "cin", normalden daha "inatçı" olduğu ve hastadan çıkmak istemediği zaman, hastanın dövüleceği ve cinin, aslında kendisine atılan dayaklarla çıkarılacağını, hastanın bu yolla iyileşeceğini yazıyor, sonra bu işin nasıl yapıldığını uzun uzun anlatıyor. (Bkz. İbn Kayyimi'l-Cevziyye, aynı kitap, s. 138 - 140.)

Toplumumuzda, bu "cin çıkarma" olayları çok iyi bilinir. Muhammed'in "uhruc"undan alınma "uhruç duası" kimi kitapçılarda, camilerde, orada burada, bugün de satılmakta.

İnsan olanlar, eğer insanlıklarını "iman"larına kurban etmiş değillerse bu tür durumlar karşısında sessiz, duygusuz kalabilirler mi?

Kahramanımız H. Kemal Özyürek, "Peygamber Efendi"sinin ve arkadaşlarının uyguladıkları "rukye (Türkçesi: üfürük)" karşılığı alındığını kabul ettiği "ücret meselesi"ne yer ayırmış:

"Rukye Peygamberimiz zamanında bir meslekti. Tıbbın bir kolu idi. Bugünkü psikiyatri veya psikoterapiye benzer. (Böyle bir benzerliğin ileri sürülemeyeceği, yukarıda açıklanananlarla kolayca anlaşılabilir -T.D.) Peygamberimiz (S.A.V.) ücrete karşı musamahalı davrandı. Çünkü burada, tıbba, hekimliğe teşvik vardı. Nitekim daha sonraki devirlerde, tıp, yıldırım hızıyla inkişaf etti..."

Üfürük ve karşılığında ücret almalar sayesinde "tıbbın yıldırım

hızıyla inkişâf ettiğini" söyleyebilen, bunu ileri sürebilen insana ben ne diyebilirim?

Amacım nedir, ben ne istiyorum?

H. Kemal Özyürek, sık sık gösterdiği büyük "İslamî terbiye"yle benim için: "Cami duvarına şey eden şey" diyor. Ben kendisini yine de bir "insan" saydığım için benzer ağız kullanmayacağım. Ancak şunu belirtmeliyim:

Kahramanımızın beni bu nitelemesinde, bir aşağılama olduğu gibi, açık bir "tehdit (korkutma)" de var. Ne ki, yukarıda da dile getirmeye çalışmıştım: Ben bir yoldayım. Bilerek, seçerek, gönül vererek. Bu yoldan beni döndürebilecek, yıldırabilecek hiçbir şey olamaz.

Geçmişten bize, bugünkünden daha güzel bir dünya bırakılabilirdi. Bunun olmamasında dinlerden kaynaklı karanlığın çok, ama çok büyük payı var. Bu karanlık olmasaydı, insanlık daha başka bir noktada olacaktı. İnsan aklı, düşüncesi, duyguları ve bilim zincirlere vurulu olmadan çalışırdı. Meyvelerini de ona göre verirdi. Çok çok önceki çağlarda özlenen olgunluğa, uygarlığa ulaşılırdı. Yüzyıllarca türlü yalanlarla örülegelen karanlık yüzünden gerçekleşemedi bu.

"Din"ler, "mezhep"ler, insanlığın geçmişi boyunca ayrılıklar, acılar, ölümler kaynağı olmuştur. İslam Şeriatı da öyle. Dahası, bu yönden başlarda gelir. İşte bir örnek: Cemel olayı. 9 Aralık 656. Savaş için karşı karşıya gelen iki kesim. Bir yandakilerin başında "Peygamber"in ünlü karısı Aişe, öbür kesimin başındaysa aynı "Peygamber"in damadı Ali. İki kesim de "ashab"dan. İslam'ın en ileri gelenlerinden. İçlerinde, sağlıklarında "cennetle müjdelenmiş" olanlar da var. İki kesimde de... Kılıç çekiyorlar birbirlerine. Sonuç: 15 bin ölü. Yani bir olayda, 15 bin kişi öldürülmüştür. Hayvan boğazlanır gibi boğazlanmışlardır. Örnekler çok. Akıl ve sağduyu ışığının kanına girmeler...

Şimdi kalkıp yerli ve yabancılardan yalancı tanıklarla sevimli gösterilmesin lütfen. Övgüler dizenlerin durumlarını incelemek gerekir. Ayrıca gerçek ortada; tanığa gerek yok. Daha güzel bir dünya için ka-

ranlık yenilmeli. Yenilmeli ki, gerçek nedir, ne değildir; her alanda ve herkes iyice görebilsin. Yenilmeli ki kan emiciler, bitler, parazitler de temizlensin ya da temizlenme sürecine girsin. Yenilmeli ki yol açılsın insanlığın önünde. Daha bir güzel, daha bir net ve aydınlık.

Elimdeki ışığın önemini ve gücünü biliyorum. Bilgim var, yüreğim var ve insanlara, insanımıza yararlı olmaya çalışmak gibi bir huyum ve tutkum var. Varlığım, ölümlüdür kuşkusuz. Ama ölümsüz katkılarım olsun istiyorum. İnsan aklının zincirlerden kurtulup "oh" diyeceği, soluk alacağı daha güzel bir dünya için. Çabalarım bu yolda. Yazılarım bu yolda. Kendi yazdıklarımdan sorumluyum. Şu ya da bu biçimde suçlama olmasın. Yazıyorum ve yazacağım. Bana bu olanağın verildiği her yerde. Yasalara da uyarak...

Karşılık (cevap) verilmek mi isteniyor? Verilsin. Ama yalan, karalama, aşağılama ille de gerekli midir? Bunlarsız olmaz mı?

Kimliğim, yolum, yöntemim açık. Tartışmaksa buyurun tartışalım. İstiyorsanız "muhterem hocalarınız"la gelin. Ama uygarca olsun her şey.

Zaman Gazetesi Yazıişleri Müdürlüğü'ne

"Çamur atan ben değilim"

*(Bu yazının tamamı **Zaman** gazetesinde yayımlandı).*
19. 10. 1989

Ankara'dan yazdığı mektubu gazetenizde, 16 Ekim'de yayımlanan Halil Bozkurt, beni aşağılamaya yöneliyor ve başında "Çamur at, yapışmazsa izi kalır." sözüne yer veriyor; "Sizin zihninizi ne güzel ifade ediyor." diyor.

Oysa ben "çamur atmak" gibi bir çirkinliğe düşmem. Ne böyle bir yol seçtim, ne de bu yapıma uygun. Okuduğunu belirttiği *2000'e Doğru*'daki yazılarım ortada. Hiçbirinde kimseye ve hiçbir kuruma çamur atılmış değildir. İslam ya da öteki dinler konusunda ve içine neleri aldıklarına ilişkin yazdıklarım tümüyle belgeli.

Yorumlarım yerine, İslam dünyasında (eğer başka dine ilişkinse o

dinde) en güvenilir türden kaynağına dayalı. Eleştiriye açığım. "Şu kaynak uydurma" densin. Ya da "yanlış çeviriliyor, yanlış aktarılıyor." denip, ileri sürülsün. Ama *"2000'e Doğru* Dergisi'nin din bilgisi âlimi" denerek ünlemli bir küçümseme yerine bu yola gidilmiyor, gidilemiyor. Çünkü bu yol kolay değil. Önce yazdıklarımda "uydurma", dahası "yanlış" bulunamaz. İddialıyım. Sonra eleştirmek, bilgi ister, inceleme ve araştırma ister. Atıp tutmalarsa, kolay. Bu yola gidiliyor okurun mektubunda. Halil Bozkurt kimse -bilmiyorum- "izi kalması için çamur attığımı" ileri sürerken kendisi bunu yapıyor ve imanının emdiği kin ve öfkeden kaynaklanmış olarak ya da başka bir nedenle bana "çamur atıyor" "Saf insanlarımızın kafasını bulandırıyor"muşum. "Bilgililerin" de "midesini" "Sıvas Müftülüğü'nden atılmışım" Müftülükteyken oradan oraya sürüldüğüm doğru. Ama atılmadım ve yüzümün akıyla kendim ayrıldım. Bir seçimdi ve ben bu seçimi yaptım.

Yeni Düşünce Gazetesi Yazıişleri Müdürlüğü'ne

"Dinsizim, sapık değilim"

27. 10. 1989

20 Ekim 1989 günlü gazetenizde babamla bir "röportaj" (!) yayımlandı. Beni küçük, aşağılık gösterme çabasına, bu kez babam araç yapıldı.

Başlıktaki özel amaç:

Babamın ağzından: "Oğlum Bir Sapıktır" başlığının konmasında güdülen amaç belli: "Sapık" sözcüğünün ilk bakışta çağrıştırdığını düşündürmek. Yani "cinsel sapıklığı" filan. Bunu kamuoyunda düşündürmek için de elverişli bir açıklama (!) konmuş: "Dinsiz, annesine de zina yapar, bacısına da..." Ve şunlar konmuş: "Dinsizlikte her türlü kötülük vardır. Katillik, hırsızlık dinsize mahsus..."

Ben "dinsiz" olarak sunulduğuma göre, bu çirkinliklerin bende de bulunduğu düşünülsün istenmiştir. Ben hiçbir zaman saklamadım, saklamayı da dürüstlüğüme ters buldum. Açıkça belirtiyorum: Ben

dinsizim ve insanlığın kurtuluşunu, büyük ölçüde, dinlerden arınmışlıkta görürüm. Ama sözü edilen çirkinlikler bende yoktur. Ne katilim, ne hırsızım, ne de "anayla, bacıyla yatmışlık" gibi aşağılıklarım var. Saldırıya hedef gösteriliyorum.

Amaç bu.

Aile ve yakın çevrem:

28 Temmuz 1989 günlü gazetenizde, "akrabam" olduğunu "yakınlarımın benden utanç duyduklarını" ileri süren, adı, kimliği belirsiz bir kişinin mektubu yayımlandı. Karşılık verdim, böyle bir akrabam olamayacağını belirttim. Ve belirttim ki, değil yakınlarım, komşularım içinde bile hep sevilip, sayılırım. Başka türlü de olabilirdi, ama yok. Çekirdek ailem olan karım ve çocuklarımla,normalin de üstünde, birbirimizi sever ve sayarız. Yakınlarımdan kardeşlerimin bana sevgi ve saygıları da alışılmışın üstündedir. Babam bunu kıskanagelmiş; kardeşlerime: "Bana değil, ona bağlısınız, beni değil, onu sayıyorsunuz. Hepinizi dinsiz etti o." der, durur. Röportaj için babama gidenler, ondan bunu öğrenmişlerdir ve o yüzden, yakınlarımın orada bulunduğu açıkça yazıldığı halde onlara gitmemişlerdir. Babam yoluyla beni vurmak... Bu bir gazetecilik sayılmıştır. Bir "iman kahramanlığı"

Babam:

Babam, ne de olsa babamdır, fazla bir şey söyleyemem. Beni 11 yaşıma değin okuttuğunu söylemişse bu yanlış. Bu yaşta ben, Ağrı'nın Tutak İlçesi'nde ve Kargalık Köyü'nde, ilerlemiş ölçüde Arapça gramer (sarf ve nahv) okuyordum. Babamsa arapça bilmez. Biraz ben öğretmeye çalıştım, ama olmadı, öğrenemedi. Resmî imamlık kadrosuna benim müftülük dönemimde geçti. Âmiri de oldum; ama o sırada bile bastonunu çekip beni dövdü. Falanca caminin imamını o camiden ve "meşruta"sından (lojmanından) niye çıkarmıyorum ve kendisini onun yerine yerleştirmiyorum diye... Dövmeye alışıktı. Kur'an'ın da buyruğuyla (Nisa, ayet: 34) karısını döverdi, çocuğunu döverdi. Gelinini ve torunlarını bile dövmeye yönelirdi. Babamdı: Ne yapabilirdim? Ve şimdi ne yapabilirim?

Babam, kadrolu imamlığından önce, yarım yamalak din bilgisiyle köy imamlığı yapardı. O köy senin, bu köy benim, ömrünün büyük bölümü köy imamlığıyla geçti. Bütün yaşamını din üstüne kurmuştur. Zekatla, fitreyle, çocuk okutma, muska yazma karşılığında aldığı

paralarla yaşamıştır. Onun için babamın bana kızmasını anlıyorum. Beni büyük bir "din makamı"nda görmek istemiştir. Bu amacına ulaşmıştır da... O zamanlar mutluydu, övünerek geziyordu. Şimdiyse onun istediği konumda değilim. Bundan bir ay önce *Zaman* gazetesinden, benimle konuşmak istediler. Kabul ettim. Adamları geldi; sesimi ve fotoğrafımı alıp gitti. Onlar da "ailem"den, "yakın çevrem"den sordular; onlara da açıkça, hem dinsizliğimi, hem de babamın bana karşı olan tutumunu açıkladım. Sonradan yayımlayacaklarını belirttiler. Sizin gazetenizden de biri, Ömer (soyadı: sanırım Kayır), röportaj için benden gün ve saat istedi. Verdim ama gelmedi. Sonra geleceğine ilişkin not bırakmış; bekledim, yine gelen olmadı. Sizden gelen olsaydı, aynı şeyleri size de açıklardım.

Röportaj için babama niye gidiliyor?

Seksen yaşını çoktan aşmış, kulakları bile çok az duyan bir yaşlı kişiyi konuşturmaktaki amaç ne? Benim dinsizliğimi kanıtlamak mı? Ben saklamıyorum ki Dinlerin insanlığa ettiği kötülüğü düşünerek, dinsizliğimle övünüyor, onur duyuyorum.

Dinler ne yaptı ve ne yapmakta?

Bir din öbür dinle, bir mezhep öbür mezheple anlaşamaz. Dar bir "din kardeşliği" Bağlı bulunulan "din"in ya da "mezheb"in çerçevesinde. "İnsan hakları" değil; inanılan dindeki "mümin hakları" söz konusudur. Bu görüşüm "yanlış" mı? Keşke yanlış olsaydı. Tarih boyunca da, günümüzde de, "din"ler hep "kan", "gözyaşı", "ölüm" getirmiştir. Bir inanç ve görüşte de olanlar, başka inançta olanlar eliyle ölümlerin en beterine atılmışlardır. Diri diri yakılmışlardır. Yakılanlar arasında kadınlar ve çocuklar da vardır. Yahudilerin ilk hristiyanlara, güçlenen hristiyanların yahudilere ve öteki dinlerden olanlara, ya da biraz özgür düşünceden yana olanlara dahası kendi dindaşlarına yaptıklarını, gösterdikleri acımasızlıkları, din adına olan türlü işkenceleri, engizisyonları ve kilise sömürgenliklerini bir düşünün. "Akıl" tıkıldığı hapishaneden ve zincirinden kurtulmamış olsaydı bugünkü Batı dünyası böyle olamayacaktı. Aynı türden acımasızlıklar yönünden bir de İslam'ı düşünün. Kur'an'daki, İslam'ın güçsüz döneminin ürünleri olan: "Senin dinin sana, benim dinim bana" ilkesi" (bkz. Kâfirûn suresi), "dinde zorlama yoktur!" diyen ayet (bkz. Baraka: 256.) ve benzeri ayetler sizi yanılgıya düşürmesin. Aynı Kur'an'da

inanmazlar gösterilerek "nerede bulursanız öldürün!" denir (bkz. Bakara: 191, Nisa: 89, 91; Tevbe: 5.). Bunu diyen ayetlerden birine "Kılıç Âyeti (Âyetu'-s-Seyf)" adı verilmiştir, ki bu ayetle, bir ölçüde hoşgörü içeren 114 hüküm yeri yürürlükten kaldırılmıştır. (Bkz. Zerkeşî, el Burhan fi Ulûmi'l-Kur'an, 2/40; İbnu'l-Barızi, Nâsihu'l-Kur'ani'l-Aziz ve Mensûhuhu, Beyrut, 1988, s. 20.) Muhammed'in kendi dönemindeki acımasızlıklar, Ebubekir döneminde, özellikle "ridde olaylarında tanık olunanlar, açılan ateş havuzlarına insanların diri diri atılıp yakılmaları. Bunları düşünün. Dahası: Müslümanların birbirlerini bile nasıl kılıçtan geçirdiklerini düşünün. Muhammed'e çok yakın dönemde, 656 yılında meydana gelen Cemal Olayı'nı anımsayın. Bu olayda karşı karşıya gelip çarpışan iki kesim de müslümandı. "Peygamberin en ileri gelen arkadaşları" bunların içinde sağlıklarında "cennetle müjdelenmiş kişiler" vardı. İki kesimden birinin başında Muhammed'in damadı Ali, öbür kesimin başında "Peygamber karısı" Âişe. Kıyasıya kılıç sallamalar. Sonuç: 15 bin kişinin hayvan boğazlanır gibi boğazlanıp öldürülmş olması. 13 bini Âişe kesiminden, 2 bini de Ali kesiminden. İşte İslam. Bir değil, binlerce cinayet. Hem de yalnızca bir olayda. Tarih boyunca benzer olaylar olmuştur. Bu arada aklın ve bilimin soluğunu kesmek istercesine, genç genç düşünce ve bilim adamları, kimi, ateşte yakılıp öldürülmüştür. İşte İbnü'l-Mukaffa. İşte Şehabuddin Suhraverdi. Bugün İslamcılarca övünmek için sık sık gündeme getirilen Fârâbi'ler, İbni Sina'lar da, bir zamanlar birer "kâfir" diye sunulmuştur din çevrelerince. Neden? İslam'da "felsefe"nin yeri yoktur. Dahası: "mantık, kelâm" bile "kâfirlik" sayılmıştır. (Bkz. Süyûti Savnu'l - Mantûki'l - Kelâm an fenni'l - Mantıkı ve'l-Kelâm, Mısır, 1-433.) Öldürmeler, hem de "hile" yolları kullanarak öldürmeler, İslam'da Muhammed ve arkadaşlarından kalmadır. "Hile"yle adam öldürmeye bir örnek: Dönemin ünlü şairi Ka'b İbn Eşref, şiirlerinde Muhammed'i yermektedir. Muhammed bir gün arkadaşlarına seslenir: "Ka'b İbn Eşref'i öldürmeye kim hazırdır?" Uygun kişi bulunmuştur: Ka'b'ın süt kardeşi Muhammed İbn Mesleme. Bu adam, "peygamber"inden aldığı "izin"le hile yoluna başvurur ve genç şairi öldürür. (Bkz. Buhari'nin Muhtasar'ı Tecrid'in çevirisi, Diyanet yay. Hadis no: 1578.) Buyurun işte. "Yalan" mı bu? Bu öldürme, "kâtillik" değil midir? Hayır, İslam'a göre, değil! "Sevaptır"

bile bu tür cinayetler! İslam'a göre, "dinden dönenler"in de kesinlikle yaşatılmaması ve öldürülmesi gerekir. Tüm mezheplere göre. Öldür, öldür, öldür... Ben bunun için dinden arınmışlığı bir insanlık, bir onur sayıyorum. Onun için dinsizliğimi açıklamayı seve seve yapıyorum. Ve onun için diyorum ki "dinsizlik bir sapıklık değil, insanlığın gelişmiş,derinleşmiş biçimidir" İslam, Türklere de bir şey kazandırmamıştır. "İman"ıyla insanlarımızın ayaklarına, uygarlık yolunda pranga olmuştur. Esasen Muhammed Türkler için de hiç de iyi şeyler söylememiştir. Dahası, bu toplumu en kötü düşmanlarından saymıştır. (Bkz. Prof. Dr. İlhan Arsel, Arap Milliyetçiliği ve Türkler, İnkılap Kitabevi, özellikle s. 50'ye değin. Burada olanları, sağlam hadis kitaplarında da bulabilirsiniz.) "Yalan" diyebilir misiniz? Kur'an, başka toplumları değil, "Araplar"ı "muhatap" almıştır. Türk toplumuna, İslam Şeriatı'nı kaldırıp atarak uygarlık yolunu gösteren Atatürk, "İslam" için boşuna "Arap Dini" demez. "Din birliğinin de bir millet teşkilinde müessir olduğunu söyleyenler vardır. Fakat biz, bizim gözümüz önündeki Türk milleti tablosunda, bunun aksini görmekteyiz. Türkler, Arapların dinini kabul etmeden evvel de büyük bir millet idi. Arap dinini kabul ettikten sonra bu din, ne Arapların, ne aynı dinde bulunan Acemlerin ve ne de Mısırlıların vesairenin Türklerle birleşip bir millet teşkil etmelerine hiçbir tesir etmedi. Bilakis Türk milletinin millî rabıtalarını gevşetti. Millî hislerini uyuşturdu..." (Bkz. Afet İnan, Medenî Bilgiler, Ankara, 1988, s. 364-365.) İslam hukukuna ("Kefâet" bölümüne) bakın, Arap olmayan bir erkek yeterince şerefli sayılmadığı için, Arap kızıyla evlendiğinde kızın babasına, "kadı"ya başvurup nikâhı feshettirme yetkisinin verildiğini görürsünüz.

Muhammed'in korkutuculuğu Mekke ve çevresinedir. (Bkz. En'am: 92 s: 7)

İslam nasıl kurulup yayıldı?

Bunda çeşitli kabilelerarası entrikaların, raslantıların, korkutmaların, umutlandırmaların yanı sıra, "İslam rüşveti"nin de payı olmuştur. Muhammed bu rüşveti başlatmıştır. Bu rüşvet, dönemin ileri gelenlerine, zenginlerine, İslam'a girmeleri ya da İslam'da kalmaları için verilmiştir. Ganimet'ten "yüzer deve fazla" pay verilmiştir (Huneyn savaşında alman ganimetlerden). Rüşvetin verildiği kimselere "el Müellefetü'l-Kulûb" adı verilir. Zengin olmalarına bakılmaksızın

zekat da verilebileceği Kur'an ayetine geçirilmiştir. (Bkz. Tevbe: 60.) Hile gibi, bu gelenek de tarih boyunca süregelmiştir. Babam da bu geleneğe uyup torunlarına, bizim zaman zaman maddî güçlük çektiğimizi bildiği için "gelin, babanızın yolundan gitmeyin, sizi okutayım. Sonunda da evlendiririm." diyerek aynı türden rüşvet önermiştir. Bu alanda "rüşvet" sözcüğünü, Kur'an yorumcularından "Taberi" de kullanır. (Bkz. Taberi, tefsir, 10/113.)

Uzun mu oldu? Sizin, beni kamuoyu önünde küçük düşürmeye yönelik şu yayınınız daha da uzun.

Kısacası:

Yazdıklarım, hep kanıtlı, en sağlamından kaynaklara dayalı. Çürütmek istiyorsanız bu yolla çıkın karşıma. Çamur atmadan. Bilginiz yetmiyorsa, en bilirinden "Ulemâ"nızı çıkarın. Babama gidiyorsunuz. Bırakın o yaşlı adamı. telaşını anlıyorum, ama boşuna. Yalanlarla örülü "tabu"lar yıkılacaktır. Bu, önlenemeyecektir. Ve bunda insanlığın yararı vardır, lütfen görün. Daha güzel bir dünya için savaşım veriyorum. Aklın, imana kurban edilmemiş bilimin geçerli olduğu özgürlüklü bir dünya. Benim de katkım olsun istiyorum. Karşı mı çıkıyorsunuz? Buyurun, uygarca tartışalım. Kanıtları, kaynakları sergileyerek... Var mısınız?

Yeni Asya Gazetesi Sorumlu Yazıişleri Müdürlüğü'ne

*(Bu yazının tamamı **Yeni Asya** gazetesinde yayımlandı.)*
11.5.1990

19 Nisan 1990 günlü sayınızda, Sırası Gelmişken başlıklı, Mustafa Kaplan imzalı yazıyı bana ilettiler. Bu yazıda alışık olduğum ve "âdâb-ı İslâmiyye"ye uygun seslenişler var bana. *Teori* Dergisi'ndeki bir yazım da ele alınmış; "eleştiri" yerine, bu çevrenin ölçüleri içinde "küçümseme"ler, "aşağılama"lar sıralanmış, bir yandan da "oranın cami duvarı olduğunu size hiç hatırlatan olmadı mı?" türünden "tehdit" yoluna gidilmiş olduğu görülüyor. Bu çevreden bir dergiye dayanıp. "...meğer asıl adı Duran imiş... diyerek bana "cevap" (!) veren

Zaman Gazetesi'nden alıntı yapılıyor, derginin aynı "âdab"a uygun saldırıda bulunmak için 80 yaşını çoktan aşkın babamı kullandığı yazıdan da alıp koyma "marifet"i gösteriliyor. Bunların tümü ve daha neler yapılıyor da, bir şey yapılmıyor: Uygarca eleştiri. İslam geleneğine uymadığı için yapılmıyor bu. Araştıranlar bilirler ki, geçmişteki tüm "reddiyye"ler aynı "üslûb" içinde olagelmiştir. Ama yine de uygarca eleştiri yapılmasını gönlüm isterdi.

Teori'deki yazım ele alınmış. Ne güzel. Ateş püskürmenize bir şey demiyorum, ama hazır ele almışken çürütsenize!

Anlıyorum, sizden çok şey istiyorum değil mi? Sizin geleneğiniz sövgü ve saldırı. Ama gönlüm ister ki bir de öbür yolu deneyesiniz. Bunu biraz umsam ne dersiniz? Yani bir başka zaman için!

Haa bir şey var: Alıntı yaptığınız *Zaman* Gazetesi'nin "Biz, cerbeze ile gerçekleri saptırmaya çalışan bu kişiyi muhatap kabul etmek istemiyorduk; lâkin bir dergideki son saçmalarını görünce hamiyetimiz susmaya elvermedi." demesine inanmayın. Bu gazete nice zaman önce muhabirini göndermiş; benimle söyleşide bulunmuştu. Ama benim gösterdiğim cesareti ve dürüstlüğü gösteremeyip sorulanlara açıkça karşılıklar verdiğim söyleşiyi yayımlamamıştı. Beni "muhatap" kabul etmeyen, benden ısrarla randevu istetip o söyleşiyi yaptırır mıydı?

Bir şey daha: Sizin ürkek olageldiğiniz "izm"lerle benim hiçbir ilişkim yok.

Bu yazıyı cevap olarak ilk sayınızda yayımlamanızı istiyorum. İstek bu ya.

Panel Dergisi Sorumlu Yazıişleri Müdürlüğü'ne

Derginizin 15 Nisan 15 Mayıs 1990 günlü sayısında, kapakta "Sapık.Müftüye Cevap", içinde de "*2000'e Doğru*'nun Müftüşü" deyimine başta yer verildikten sonra "Emekli Memur Turan Dursun'a Açık Mektup" başlığı altında bana "verip veriştirmiş olmak" için sayfalar doldurmuş bulunuyorsunuz.

Hemen belirteyim: "Cevap verme" çabasına saygı duyarım. Ama

uygarca olursa...

Siz "âdâb-ı İslamiyye" içinde bulunanlar, aşağılayıcı saldırılar olmaksızın bir "cevap" yazamaz mısınız diye bir soru içimden geliyor, ama sormaktan vazgeçiyorum. Çünkü kendinizce aşağılayıcı sözler koymaksızm yazmayı, izleyegeldiğiniz "âdab"a ters buluyorsunuz. Geçmişinizdeki "reddiyye"ler yazan eskilerinizin geleneğidir bu.

Şunu da belirtmeliyim: Ben ne "sapık" kişiyim, ne "şunun bunun müftüsü"yüm, ne de "müftü"yüm. Bence tüm "din" ve "inanç"ların katkılarıyla oluşup gelen karanlığa, daha güzel bir dünya için ışık tutma çabasında olan, bunun için de okuyan, araştıran, yazan bir insanım yalnızca.

"Cevap" (!) yazınız sayfalar dolusu, ama birkaç satırlık ömrü var. Şöyle:

1- "Üç iddia"da topladığınız konudaki yazdıklarımın hiçbirini çürütmüyorsunuz:

a) Kur'an'ın Tevrat'tan aktarılma "Tanrı"sının "ırkçı" yönünden sözetmiştim. Buna ilişkin koyduğum kanıtlardan Baraka/47-122 ayetlerini ele alırken yazımda yer alan çevirinin "yanlış" olduğunu söyleyemiyorsunuz. Bugün eldeki Diyanet çevirisinde yer almayan ve ayetteki sözlerden hiçbirinin karşılığı olmayan "bir zamanlar" eklemesi, çeviriden değildir, bir "yorum"dur.

b) Öteki "iki iddia"ya ilişkin verdiğiniz "cevap"lar da yorumlardan oluşuyor. Ben ayet ve hadislerdeki açık sözleri kanıt olarak göstermiştim. Yorumlar,durumu kurtarmak için girişilmiş çabalardır. Bunu da belirtmiştim. Geçin o yorumları lütfen.

2- "Yahudi hayranı" değilim. Tersine, yahudilerin acımasızlıklarının üzerinde yeri geldikçe duruyor ve bunu da "Tevrat'taki ulusal Tanrı"nın "kan dökücülüğü"nden Kur'an'a da geçirilmiş olan "öçalıcılığı"ndan kaynaklandığını yazıyorum. Savaşım da onun için zaten. Şu gezegenimizde "din"ler yüzünden yaşanan "acı"lar, "ölüm"ler sona ersin istiyorum.

3- Ben, yazdığım konuların uzmanıyım. "Arapça ibare"yi iyi bilirim. "Usûlü'l-Fıkh"da, "Usûlü'l-Hadis"te, "Usûlu't-Tefsir"de, "kelâm"da... uzmanım, iyi uzmanım. Ayrıca "Tevrat"ın,

"Mişna"sının, "Gemâra"sının (bütünüyle "Talmud"un), eski İran'da geçerli olup Tevrat'ın da çok şey aldığı "Avesta"nın da içinde bulunduğu "kutsal" sayılan "metin"leri karşılaştırmış, 5 ciltlik "Kutsal Kitapların Kaynakları" diye kitap yazmış olacak kadar "dinler"i karşılaştırdım. Dinleri ve inançları hem kendi içlerinde, hem de kendi dışlarından alıntılar yaptıkları "mitolojiler"le karşılaştırmalarım vardır. Ama siz bunları da geçin.

4. Size bir önerim var: Yazdıklarım konusunda benimle tartışmak istiyorsanız; gerçekten "bilen" bir kişi bulun. Birkaç kişi de olabilir. Kaynakları alıp ortaya koyalım ve eğer bir kez olsun deneyebiliyorsanız "uygarca" bir tutum içinde tartışalım.

Var mısınız?

Tevhid Dergisi Sorumlu Yazıişleri Müdürlüğü'ne

Niçin ille de "yalan"

24 Mayıs 1990

Gerçekte bu soruyu sormamam gerekir. Çünkü "cevab"ını bildiğim bir sorudur bu. Neyse konuya girmeliyim:

5 Mayıs 1990 günlü derginizin 16. sayfasında Prof. Dr. Hüseyin Hatemi: " Ve başka bir ŞOVENİZM'in temsilcisi olan Turan Dursun... diyor. Hangi "Şovenizm"in temsilcisi olduğunu söylemiyor. Söylemez de... Benim dünya görüşümde "Şovenizm" olamaz ki, herhangi birinin "temsilciliği"ni yapmış olayım. Sol kesime de "Şeriatçı Marksistler" eliyle sokulup gazetelerinde, dergilerinde "molla ağzı"yla yazılar yazıp boy gösterirken ipliğini bir ölçüde pazara çıkardığım için bana kızmış olabileceğini düşündüğüm bu "hukuk" (!) profesörüne çağrıda bulunmak istiyorum: "Şovenizm"in herhangi bir biçimini, kokusu içine alan bir yazımı, bir açıklamamı, küçük bir sözümü, bir tümcemi, bir sözcüğümü bulup göstersin. Ortaya koyuyorum kendimi. Eğer bunu yaparsa, hukukçulukla mollalığı birbirine karıştırmış görünen, ama uzmanlığı yetmediği için hiçbir zaman "molla" da olama-

yacak olan bu profesörün yanında olmaya, birlikte olup "Turan Dursun"u kınamaya hazırım.

"Şovenizm", Hançerlioğlu'nun deyimiyle "bağnazcı ulusçuluk"tur (Hançerlioğlu Felsefe Sözlüğü), bir "ırkçılık"tır ve hangi türü olursa olsun bir ilkelliktir. Böyle bir ilkelliğin, benim düşünce dünyamda yeri olamaz. Ben insanlık için hiçbir bağnazlığın, hiçbir "iman"ın kafaları, duyguları prangalıyamayacağı bir dünya öneriyorum. "İman"ın yalnızca kendi "mü'min"lerine kapatageldiği görülen "özgürlükler"in her türünün herkese, alabildiğince açık olduğu, insanların insanca yaşayabildiği, daha güzel bir dünya. Çabam böyle bir dünyanın oluşmasına katkıda bulunmaktır hep. Böyle bir dünyanın oluşması için de "tabu"ların yıkılması, karanlığın belinin kırılması "şart"tır. "Dinsel karanlık", yalanlarıyla, sadece belirli bir kesimin "hizmet"inde, acıya, ölüme, sömürüye yolaçmalarıyla insanlığa çok çektiregelmiştir. Bunun önüne geçmek, "insanım" diyen herkesin amacı olmalıdır bence.

"Dinsel karanlık"ta bilgisizlik vardır, binlerce yıllık ilkellikleri insanlığa "kurtuluş" diye yutturmalar vardır, aklın, mantığın, bilimin "din" için ırzına geçmeler vardır. Dünye egemenlerinin önünde kuyruk sallarken, geçip bir başka yerde, bir başka kesim önünde çalım satmalar vardır, "iki yüzlü ahlâk" vardır.

Gelin, bunların önüne geçmeye çalışalım. "Yalan"larla nereye varılabilir ve şimdiye dek nereye varılabildi?

Bu yazıyı derginizde yayımlamanız umuduyla.

TEORİ
Haziran 1990, Yıl 1, Sayı:6

TURAN DURSUN

TABU CAN ÇEKİŞİYOR

DİN BU

En eski "kutsal kitap" hangisidir?
"Kutsal kitaplar" birbirlerinden nasıl etkilenmişlerdir?
"Kutsal kitaplar", kendi dışından neler almışlardır?
Gözleri "göğe çevrik" insanlar nasıl insanlardır?
Muhammed'e göre, Muhammed'in "iman"ı nereli?
"Tanrı"lar "erkek" olunca "kadın" hangi noktada kalmıştır.
Önce: "Kur'an'ın kaynakları". Sonra da öbürleri.
Yeryüzünde "kutsal kitaplar"ı
önce kendi içlerinde incelemeye çalıştım.
Ardından bunları birbirleriyle karşılaştırdım.
Hangisinde hangisinden ne ölçüde etkiler, alıntılar var;
belirtmeye çalıştım.
"Kutsal kitaplar" diye bilinenlerin,
kendilerinden önceki yasalardan,
örneğin bir Hammurabi yasalarından,
ayrıca "söylence"lerden (efsanelerden),
örneğin Sümer söylencelerinden
ve ötekilerden neler almışlarsa araştırmam
ölçüsünde belirtmeye çalıştım.

ISBN 975-343-012-4 (Tk. No)
ISBN 975-343-014-0 (2. Cilt)